

LATVIJAS UNIVERSITĀTE  
JURIDISKĀ FAKULTĀTE  
Civiltiesisko zinātņu katedra

Promocijas darbs

**JURISDIKCIJA UN TĀS NOTEIKŠANA CIVILTIESISKA RAKSTURA  
LIETĀS**

Dienas nodaļas doktorants  
**Lauris Rasnačs**  
JurP 990153

Darba zinātniskais vadītājs  
Dr. habil. iur., profesors Kalvis Torgāns

Rīga, 2009

## SATURA RĀDĪTĀJS

SATURA RĀDĪTĀJS.....	2
Ievads .....	4
1. Jurisdikcijas teorētiskie aspekti.....	10
1.1. Jurisdikcija un tās būtiskākie veidi .....	10
1.2. Tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanu un to nozīme jurisdikcijas noteikšanā.....	21
1.3. Teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principi .....	33
2. Alternatīvo tiesību aizsardzības institūciju jurisdikcija .....	38
2.1. Šķīrējtiesa un mediācija kā valsts tiesas alternatīva .....	38
2.2. Šķīrējtiesu jurisdikcija individuālajos darba tiesību strīdos.....	48
2.3. Šķīrējtiesu jurisdikcija patērētāju tiesību strīdos .....	51
2.4. Mediācijas jurisdikcijas noteikšana .....	54
2.4.1. Mediācijas piemērošana ar pušu vienošanos .....	55
2.4.2. Mediācijas piemērošana pēc tiesas iniciatīvas vai likuma norādes .....	58
3. Atsevišķu teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principu piemērošana.....	65
3.1. Dzīvesvietas un atrašanās vietas izpratne un tās piemērošana jurisdikcijas noteikšanā..	65
3.2. Zaudējumu vai cita kaitējuma nodarīšanas vietas izpratne un tās piemērošana jurisdikcijas noteikšanā lietās par kaitējuma atlīdzību.....	73
4. Jurisdikcija strīdos par lietu tiesībām un valdījumu uz nekustamo īpašumu.....	79
4.1. Izņēmuma jurisdikcija un piekritība Regulā 44/2001 un CPL.....	79
4.2. Piekritības nekonsekvence strīdos par lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu .....	84
5. Speciālā jurisdikcija .....	94
5.1. Speciālās jurisdikcijas tiesas ārvalstīs un Latvijā .....	94
5.2. Speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana Latvijā .....	101
5.2.1. Speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana intelektuālā īpašuma lietās .....	101
5.2.1.1. Autortiesību un blakustiesību strīdu iespējamā specifika.....	101
5.2.1.2. Preču zīmju un domēnu vārdu strīdu jurisdikcijas noteikšanas apsvērumi un specifika .....	110
5.2.1.3. Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, dizainparaugu un augu šķirņu aizsardzības strīdu specifika .....	120
5.2.1.4. Patentu un pusvadītāja topogrāfiju tiesību strīdu specifika .....	126

5.2.1.5. Komerccnoslēpuma un komersanta firmas aizsardzības strīdu specifika.....	129
5.2.1.6. Pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošana ar intelektuālā īpašuma tiesībām saistītos strīdos.....	133
5.2.2. Maksātspējas un likvidācijas lietu specifiskās iezīmes.....	136
5.2.3. Iespējamā specifika atsevišķās lietās par negodīgu konkurenci .....	146
5.2.4. Speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešanas vajadzība un iespējas Latvijā.....	156
6. Valsts iestāžu jurisdikcija atsevišķu civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā .....	164
6.1. Valsts pārvaldes iestāžu kompetence civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā un tās tendences Latvijā .....	164
6.2. Valsts pārvaldes iestāžu kompetences precizējumi civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā .....	168
Kopsavilkums .....	174
Avotu bibliogrāfiskais saraksts.....	186
Anotācija.....	215
Abstract .....	216

## Ievads

Kopš cilvēces pirmsākumiem viens no aktuāliem jautājumiem ir bijis par to, kas izšķirs strīdus un citas lietas, kas izšķiramas saskaņā ar nerakstītām vai rakstītām tiesībām. Laikam ejot un tiesību sistēmām pilnveidojoties, strīdi starp privātpersonām un valsts pārvaldes iestādēm vai citām publiskām personām ir nodalīti no strīdiem un citām juridiska rakstura lietām par tiesiskajām attiecībām starp privātpersonām – fiziskām un/vai juridiskām. Otra lietu kategorija šī darba ietvaros tiek saukti par civiltiesiska rakstura lietām, ar to saprotot gan civiltiesiska rakstura strīdus, gan arī civillietas sevišķā tiesāšanas kārtībā, gan arī jebkuras citas juridiskas lietas par privātpersonu savstarpējām tiesiskām attiecībām.

Tomēr civiltiesiska jeb kā dažkārt tiek dēvēts – privāttiesiska rakstura lietu nošķiršana no publisko tiesību lietām nav vienīgais būtiskais aspekts šo lietu izšķiršanas tiesību jeb jurisdikcijas tiesību sadalījumā starp dažādām institūcijām („tiesību aizsardzības institūcijām”). Pašu civiltiesiska rakstura lietu klāsts ir būtiski paplašinājies no materiālo tiesību viedokļa. Mūsdienās līdztekus tādām jau kopš Senās Romas laikiem pazīstamām lietām kā strīdiem par īpašuma tiesībām vai valdījumu sastopamas arī daudz jaunākos laikos radušās lietu kategorijas kā strīdi starp patērētājiem un preču ražotājiem vai pakalpojumu sniedzējiem, vai arī strīdi starp elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzējiem. Arī tiesību aizsardzības institūciju klāsts ir būtiski palielinājies. Latvijā vien civiltiesiska rakstura lietas var izšķirt ne tikai tiesa vai šķīrējtiesa, bet arī, piemēram, darba strīdu komisija. Tāpat strīda pusēm palīdzību strīda izšķiršanā var sniegt mediators. Ārvalstīs tiesību aizsardzības institūciju spektrs ir vēl plašāks. Kā piemēru šeit var minēt Lielbritānijā izplatītos tribunālus. Šāda lietu un tiesību aizsardzības institūciju klāsta plašuma dēļ jautājums par civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesību gan esošo, gan arī ieteicamo sadalījumu, jeb jurisdikciju, ir kļuvis vēl komplicētāks, biežāk sastopams un līdz ar to arī vēl aktuālāks. Šī jautājuma un ar to saistīto normatīvo aktu, tiesību doktrīnas un juridiskās prakses, kā arī citu tiesību avotu un ar tiem saistīto apstākļu analīze tad arī ir šī promocijas darba galvenais mērķis. Tam pakārtoti ir šādi, detalizētāki promocijas darba mērķi:

1. Izstrādāt visaptverošu pētījumu par strīdu un citu juridisku lietu privātpersonu tiesiskajās attiecībās – civiltiesiska rakstura lietu – jurisdikciju, tās veidiem un institūcijām, kurām var būt jurisdikcija civiltiesiska rakstura lietās, kā arī noskaidrot Latvijas tiesībās maz

lietotā un pētītā jēdziena - jurisdikcijas - saistību ar Civilprocesa likumā („CPL”)<sup>1</sup> lietotajiem jēdzieniem – pakļautību un piekritību un rezultātā piedāvāt precizētus jurisdikcijas, pakļautības un piekritības jēdzienu skaidrojumus;

2. Noskaidrot tiesību uz taisnīgu tiesu saturu un ietekmi jurisdikcijas noteikšanā civiltiesiska rakstura lietās, analizēt atsevišķu lietu jurisdikcijas noteikumu atbilstību tiesībām uz taisnīgu tiesu, piedāvāt risinājumus šo jurisdikcijas noteikumu pilnveidošanai, kā arī piedāvāt secinājumus un viedokli jautājumā, vai tiesības uz taisnīgu tiesu ir piemērojamas tikai valsts tiesa procesā, vai arī citās institūcijās, izšķirot civiltiesiska rakstura lietas;

3. Noskaidrot atsevišķu civiltiesiska rakstura lietu specifiskas ietekmi uz jurisdikcijas noteikšanu šajās lietās un, vadoties no šīs specifikas, piedāvāt normatīvo aktu grozījumus, lai nodrošinātu skaidrāku un pamatotāku jurisdikcijas noteikšanu šajās lietās, kā arī nodrošinātu šo lietu ātru, pareizu un efektīvu izšķiršanu.

Darba struktūra pakārtota tajā aplūkoto jautājumu lokam, kuru problemātika ir sekojoša.

Pirms pāriet pie konkrētu lietu izšķiršanas tiesību sadalījuma aspektiem, nepieciešams aplūkot šajā sakarā būtiskos tiesību jēdzienus un institūtus, kas, kā izrādās, arī slēpj vairākus neskaidrus jautājumus. Kā jau iepriekš norādīts, minēto lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu mēdz dēvēt arī par jurisdikciju. Turpretim CPL šāds jēdziens nav lietots. Toties sastopami arī agrāku laiku Latvijas civilprocesuālo tiesību kodifikācijās lietotie jēdzieni “pakļautība” un “piekritība”. Rodas jautājums, vai visi šie jēdzieni ir savstarpēji saistīti? Ja tie ir saistīti, kādos veidos tos var iedalīt un kāda ir katra šī veida nozīme? Vēl tiesību jēdzienu un institūciju sakarā jāpiemin, ka tiesības uz taisnīgu tiesu, jeb, kā šī darba autors ierosina precizēt, tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanu būtiski ietekmē gan materiālo, gan arī procesuālo privāttiesību normas. Tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu ir būtiska nozīme jurisdikcijas noteikšanā. Šīs tiesības paredz, kuros gadījumos un kādā apmērā tiesību subjektiem piemīt tiesības tikt nodrošinātiem ar iespēju aizsargāt savas subjektīvās tiesības. Tāpat tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanu paredz, kura institūcija un kādu apsvērumu dēļ ir kompetenta izšķirt attiecīgo lietu. Jāatzīmē arī tāds tiesību institūts kā teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principi, to vidū atbildētāja domicila princips un kaitējuma nodarīšanas vietas princips. Šie principi tiek plaši un jau pietiekami ilgi izmantoti arī Latvijas tiesībās.

---

<sup>1</sup> Civilprocesa likums: LR likums, *Latvijas Vēstnesis*, 1998.gada 3.novembris, nr.326/330 (1387/1391)

Neskatoties uz pielietojuma ilgumu, šo principu regulējums CPL ne vienmēr nodrošina Eiropas tiesībās uzsvērto jurisdikcijas skaidrību.

Latvijā jau ilgāku laiku aktuāla ir diskusija par šķīrējtiesām, to darbību un tām pakļautajiem strīdiem. Cita starp aktuāli ir jautājumi par izlīguma apstiprināšanu un izpildi šķīrējtiesas procesā, atsevišķa strīda izšķiršanai izveidotu jeb *ad hoc* šķīrējtiesu nolēmumu izpildi,<sup>2</sup> kā arī šķīrējtiesu spriedumu apstrīdēšanas iespējām.<sup>3</sup> Neapšaubot šīs diskusijas aktualitāti, autors vēlas norādīt, ka pašlaik Latvijas tiesību doktrīnā netiek aplūkots vēl viens būtisks šķīrējtiesas procesa jautājums, proti, vai visi Latvijas tiesībās noteiktie ierobežojumi strīdu izšķiršanai šķīrējtiesās ir samērīgi un pamatoti. Pamatojoties uz darba 1.2.nodaļā konstatējam atziņām par tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu un Eiropas Padomes un Parlamenta Regulas (EK) Nr.44/2001 (2000.gada 22.decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās („Regula 44/2001”)<sup>4</sup> salīdzinošu analīzi, autors vērtē, vai Latvijas tiesībās visai strikti piemērotais šķīrējtiesu jurisdikcijas ierobežojums ar patērētāju tiesībām saistītajos strīdos, kā arī individuālajos darba tiesību strīdos vienmēr ir patērētāja vai darbinieka interesēm atbilstošs, un vai šis kategoriskais ierobežojums nav viens no Latvijā pieļautajiem Eiropas Savienības tiesību aktu pārņemšanas pārspīlējumiem.

Līdztekus tādām nevalstiskām strīdu izšķiršanas institūcijām kā šķīrējtiesām Latvijā aizvien lielāku atzīšanu gūst tāds privāto tiesību subjektu strīdu izšķiršanas veids kā mediācija. Vismaz daļēji lielāku mediācijas atzīšanu var skaidrot ar faktu, ka 2008.gada 21.maijā ir pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/52/EK par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komerclietās (Direktīva 2008/52).<sup>5</sup> Šīs direktīvas 12.panta pirmā daļa uzliek dalībvalstīm par pienākumu līdz 2011.gada 21.maijam pieņemt normatīvos

---

<sup>2</sup> Repšs A. Piezīmes par jauno šķīrējtiesas nolēmumu regulējumu. *Jurista Vārds*, 2007.gada 18.decembris, nr. 51 (504)

<sup>3</sup> Skat.: Torgāns K. Šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanai der sevišķās tiesāšanas kārtība. *Jurista Vārds*, 2007.gada 18.decembris, nr.51 (504); Volkova M. Valsts un šķīrējtiesa. *Jurista Vārds*, 2007.gada 18.decembris, nr.51 (504)

<sup>4</sup> Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 19/4, 2001.gada 16.janvāris 42 – 64.lpp.

Pieejama: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=258092:cs&page=1&hwords=)

[lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=258092:cs&page=1&hwords=](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=258092:cs&page=1&hwords=)

<sup>5</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/52/EK (2008.gada 21.maijs) par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komerclietās. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 136, 2008.gada 24.maijs, 3.–8. lpp. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:01:LV:HTML>.

un administratīvos aktus, kas vajadzīgi, lai ievērotu šīs direktīvas prasības. Ņemot to vērā, Latvijā ir uzsākts darbs pie mediācijas regulējuma ieviešanas. Tomēr vismaz pagaidām minimāla uzmanība ir pievērsta mediācijas jurisdikcijas problemātikai. Autors uzskata, ka ieviešot mediāciju, ir arī jāaplūko iespējamie un Direktīvai 2008/52 atbilstošie mediācijas jurisdikcijas nodibināšanas veidi, sevišķu uzmanību pievēršot mediācijas piemērošanai ar strīda pušu vienošanos jeb mediācijas līgumu un šajā līgumā iekļaujamajiem noteikumiem. Jāatzīmē, ka neskatoties uz faktu, ka mediācija Latvijā ir novitāte, tomēr jau ilgāku laiku Latvijas tiesībās tiek izmantoti dažādi mediācijai līdzīgi tiesas un ārpus tiesas strīdu risināšanas mehānismi. Gan mediācijas ieviešanas, gan arī citu apsvērumu dēļ šo mehānismu regulējumu un it sevišķi efektivitāti ir nepieciešams pārskatīt.

Darba 1.3.nodaļas sakarā jau tika pieminēti t.s. teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principi, ar kuru palīdzību pēc dažādām, ar tiesas kompetences teritoriju saistītām pazīmēm tiek noteikta tiesa, kas ir tiesīga iztiesāt konkrēto lietu. Tiesību zinātnē teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principi formulēti visai plaši, iespējams, lai nodrošinātu to elastīgu piemērošanu dažādu veidu civiltiesiska rakstura strīdu un citu lietu jurisdikcijas noteikšanai. Visai plaši šie principi formulēti arī tiesību aktos, kas reglamentē noteiktu civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu. Tomēr, atšķirībā no tiesību zinātnes atziņām, šādi plaši jurisdikcijas normu formulējumi tiesību aktos var radīt nepietiekamu skaidrību par konkrētu strīdu un sevišķā tiesāšanas kārtībā iztiesājamo civillietu iztiesāšanas tiesību sadalījumu un tādējādi radīt grūtības to praktiskā piemērošanā. Sevišķi lielas neskaidrības, pēc autora ieskata, saistītas ar CPL neskaidri formulētajiem personas dzīvesvietas un atrašanās vietas jēdzieniem, kā arī jurisdikcijas noteikšanu pēc kaitējuma nodarīšanas vietas, ja kaitējumu radījusī prettiesiskā rīcība notikusi vienā vietā, bet šīs rīcības kaitīgās sekas ir iestājušās citā vietā tajā pašā valstī. Šīs teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principu problemātikas analīze veikta darba 3.sadaļā.

Atbilstoši pašlaik spēkā esošajai CPL 29.pantam pirmajai daļai strīdus saistībā ar nekustamo īpašumu iztiesā tiesa pēc šī nekustamā īpašuma atrašanās vietas. Tomēr rodas jautājums, vai šai izņēmuma piekritībai, kas ir atkāpe no Latvijas un Eiropas tiesībās dominējošā principa par kompetentās tiesas noteikšanu pēc atbildētāja dzīvesvietas vai atrašanās vietas, ir objektīvs un loģisks pamatojums? Līdz ar to jājautā, vai CPL 29.panta pirmā daļa maz ir nepieciešama? Vēl jāatzīmē, ka pašlaik CPL paredz visai nekonsekventu

risinājumu, kura ietvaros strīdi par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu ir apgabaltiesu kā pirmās instances tiesu piekritībā, bet strīdi par citām lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu, kā arī nekustamā īpašuma valdījumu pirmajā instancē ir piekritīgi rajona (pilsētas) tiesām. Lai arī Latvijas tiesu sistēma paredz pirmās instances tiesu funkciju sadali starp rajona (pilsētas) tiesām un apgabaltiesām, ne tikai strīdi par īpašumu, bet arī citām lietu tiesībām, kā arī valdījumu var būtiski ietekmēt nekustamās lietas īpašnieka īpašuma tiesību izlietošanu. Turklāt jāatceras, ka visas citas lietu tiesības ir atvasinātas no īpašuma tiesībām. Tādējādi jāvaicā, vai pašreizējais īpašuma tiesību strīdu un citu lietu tiesību strīdu sadalījums starp rajona (pilsētas) tiesām un apgabaltiesām ir pamatots un šajā sakarā nav iespējams cits, labāks risinājums.

Pašreizējā Latvijas tiesu sistēmā civiltiesiska rakstura lietu iztiesāšana uzticēta tiesām, kuru kompetencē ir teju visas iespējamās civiltiesiska rakstura lietas, citiem vārdiem sakot – vispārējās jurisdikcijas tiesām. Vienīgais pašlaik spēkā esošais dalījums ir atsevišķu kategoriju lietu nodošana apgabaltiesu kā pirmās instances tiesu jurisdikcijā. Kā pretstats šādam modelim vairākās ārvalstīs, to vidū arī Vācijā, Lielbritānijā un Beļģijā ir ieviestas t.s. speciālās jurisdikcijas tiesas, kuras iztiesā tikai noteiktu kategoriju lietas. Jāuzsver, ka tiesību zinātnē kopumā ir sastopams viennozīmīgi pozitīvs vērtējums par speciālās jurisdikcijas tiesu radīto pozitīvo ieguldījumu lietu ātrākā iztiesāšanā, labākā nolēmumu kvalitātē un tiesāšanās izdevumu samazināšanā. Līdz ar to rodas jautājums par šādu speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešanas lietderību Latvijā, ko autors izvirza kā darba 5.sadaļas hipotēzi. Lai pārbaudītu šo hipotēzi, autors, izmantojot gan Latvijas, gan arī Eiropas Kopienu tiesas (“EKT”) prakses atziņas, kā arī tiesību doktrīnu un citus avotus, analizē atsevišķu lietu kategoriju specifiku, kā arī iespējamus ieguvumus, kurus tieši Latvijas tiesu sistēmā dotu šādu speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana.

Papildus tiesām, šķīrējtiesām un mediatoriem atsevišķus civiltiesiska rakstura strīdus ir tiesīgas izšķirt arī dažas valsts pārvaldes iestādes. Pēdējos gados gan juridiskajā literatūrā, gan arī normatīvo aktu projektos ir sastopamas tendences iespējamiem veidiem, kādā varētu reformēt minēto strīdu izšķiršanas kārtību valsts pārvaldes iestādēs. Tomēr vairākas no šīm tendencēm rada bažas, jo tās var apdraudēt lietas dalībnieku tiesības uz pieņemto lēmumu pārsūdzību, kā arī tiesības uz lēmumu, kas izšķir strīdu pēc būtības. Tāpat jāatzīmē, ka arī



pašreizējā prakse norāda uz piemēriem, kad valsts pārvaldes iestādes izšķir atsevišķus strīdus bez izpildāma vai par strīda būtību skaidrību nosakoša rezultāta.

Minētās problemātikas analīzē un šī darba izstrādāšanā kopumā autors ir izmantojis analītisko, salīdzinošo, vēsturisko, loģisko, induktīvo, gramatisko un teleoloģisko metodi. Darbā ir analizēti daudzi gan Latvijas, gan ārvalstu tiesību doktrīnas un tiesu prakses avoti, kā arī normatīvie akti (kopumā 255 avoti; 122 literatūras avoti, 63 normatīvie akti un 70 juridiskās prakses materiāli). Promocijas darba rezultātā ir piedāvātas jaunas teorētiski un praktiski pielietojamas atziņas, kā arī piedāvāta virkne grozījumu normatīvo aktu regulējuma pilnveidošanai.

# 1. Jurisdikcijas teorētiskie aspekti

## 1.1. Jurisdikcija un tās būtiskākie veidi

Vārds “jurisdikcija” vispārīgā nozīmē ir ar likumu noteikts pilnvaru kopums attiecīgajai institūcijai izlemt juridiskus strīdus un lemt lietas par tiesībpārkāpumiem,<sup>6</sup> jeb “tiesības tiesāt”,<sup>7</sup> precīzāk, tiesības izšķirt strīdus un izskatīt citas juridiskas lietas. Vārds “jurisdikcija” ir cēlies no latīņu valodas vārda *iudiciare*, kas nozīmē “tiesāt, spriest tiesu, izšķirt, izlemt, novērtēt”<sup>8</sup>, un *iudicium* – “tiesa, spriedums, ieskats, atzinums, domas”.<sup>9</sup>

Jurisdikcija kā tiesību jēdziens tiek lietots Regulā 44/2001. Šīs regulas angļu valodas tekstā tiek lietots vārds *jurisdiction* (angļu val. – jurisdikcija, tiesas kompetence). Ar šo vārdu anglosakšu tiesību saimes valstīs apzīmē dažādu tiesu kompetences sadalījumu lietu iztiesāšanā.<sup>10</sup> Anglijas tiesību zinātnes izpratnē šis jēdziens un tiesību institūts tiek lietots arī, lai apzīmētu tiesas spēku (*power* – angļu val.) vai spēju (*ability* – angļu val.) spriest tiesu konkrētājā lietā.<sup>11</sup> Tātad ar *jurisdiction* saprot arī kompetenci spriest tiesu. Papildus kompetencei spriest tiesu ar *jurisdiction* atsevišķos tiesību zinātnes avotos tiek saprastas arī tiesas nolēmumu izpildes tiesības, kas angļiski tiek sauktas arī par *jurisdiction to enforce*.<sup>12</sup>

Romāņu – ģermāņu tiesību saimes valstīs tiek lietots līdzīgs termins *jurisdictio* (latīņu val. – tiesas vara vai tiesība spriest tiesu).<sup>13</sup>

20.gadsimta sākumā Latvijas tiesību doktrīnā jēdziens “jurisdikcija” tiek skaidrots kā tiesas vara zināmā tiesību nozarē vai zināmā apgabalā.<sup>14</sup> Tā kā civiltiesiska rakstura strīdus un citas civiltiesiska rakstura lietas iztiesā ne vien tiesas, bet izšķir arī citas institūcijas, kuras detalizētāk ir aplūkotas turpmākajās šī darba nodaļās, tad ar jurisdikcijas jēdzienu jāsaprot ne vien tiesas, bet arī citu institūciju, kurām ir tiesības izšķirt civiltiesiska rakstura strīdus un citas civiltiesiska rakstura lietas, vara šo strīdu un citu lietu izšķiršanā. **Savukārt pašu**

---

<sup>6</sup> Jurisdikcija. Grām.: *Juridisko terminu vārdnīca*. Krastiņš I. (Zin. red.) Rīga: Nordik, 1998., 101.lpp.

<sup>7</sup> Jurisdikcija. Grām.: *Svešvārdu vārdnīca*. 5. iespiedums. Guļevska D. (Red.) Rīga: Norden, 1999., 337.lpp.

<sup>8</sup> *Iudiciare*. Grām.: *Latīņu – latviešu vārdnīca*. Gavrilovs A. (Sast.) Rīga: Zvaigzne, 1994., 92. lpp.

<sup>9</sup> Turpat, *iudicium*.

<sup>10</sup> Landers J.M., Martin J.A., Yeazell C.S. *Civil Procedure*. Boston, Toronto: Little, Brown and Company, 1988, p.61

<sup>11</sup> *European Civil Practice*. 2<sup>nd</sup> edition. London: Sweet&Maxwell, 2004, p. 7, para. 1.002

<sup>12</sup> Berliri M. (Author of the Chapter) *Jurisdiction and the Internet, and European Regulation 44 of 2001*. In: E-Commerce: Law and Jurisdiction. The Comparative Law Yearbook of International Business. Special Issue, 2002, The Hague: Kluwer Law International, 2003, p.1

<sup>13</sup> Bukovskis V. *Civīlprocesa mācības grāmata*. Rīga: Autora izdevums, 1933., 212. lpp.

<sup>14</sup> Turpat, 213. lpp.

**jurisdikciju var skaidrot kā attiecīgās institūcijas – valsts tiesas, šķīrējtiesas, vai citas – civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesības.**

CPL vārds “jurisdikcija” nav lietots, toties ir sastopami jēdzieni “pakļautība” un “piekritība”. Rodas jautājums, vai šie jēdzieni ir saistīti vai arī atšķirīgi.

Pakļautība kā tiesību institūts tiek izdalīta Krievijas, kā arī to valstu, kas ir, vai ir bijušas Krievijas politisko un tiesību tradīciju ietekmē, tajā skaitā Latvijas, civilprocesā. Pakļautības mērķis pēc būtības ir norobežot dažādu orgānu kompetenci civiltiesiska rakstura strīdu un citu civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanā.<sup>15</sup> Krievijas civilprocesuālo tiesību doktrīnā pakļautība tiek definēta kā procesuālais institūts, kura normas regulē dažādu justīcijas orgānu kompetences sadalījumu strīda izšķiršanā,<sup>16</sup> vai arī kā civilprocesuālo tiesību institūts, kas nosaka civillietas, kuru izšķiršana nodota noteiktas valsts iestādes vai sabiedriskas organizācijas kompetencē.<sup>17</sup> Profesors Vladimirs Bukovskis pakļautības vietā ir lietojis jēdzienu “kompetence”, saprotot ar to “kā noteiktai iestādei padotu zināmu lietu kategoriju”<sup>18</sup>. Šādam jēdzienam un skaidrojumam nevar piekrist. Nevar noliegt, ka jēdzieniem “jurisdikcija” un “kompetence” ir kopīgas iezīmes, jo vārds “kompetence” apzīmē spēju rīkoties,<sup>19</sup> tātad arī tiesības rīkoties, tajā skaitā tiesības izšķirt dažādus strīdus un lietas. Tāpat ar vārdu “kompetence” saprot arī iestādes vai amatpersonas pilnvaru loku.<sup>20</sup> Tomēr, pat neskatoties uz šīm kopīgajām iezīmēm, ne pakļautību, ne kompetenci nav pamata skaidrot kā “zināmu lietu kategoriju”. Drīzāk tad jurisdikcijas un kompetences jēdzienus varētu skaidrot kā noteiktas iestādes vai institūcijas tiesības rīkoties un pieņemt nolēmumus zināmu kategoriju lietās.

CPL tiešs pakļautības skaidrojums nav sniegts. Tādēļ pakļautības skaidrojumu šī likuma ietvaros var rast ar padziļinātas izpētes palīdzību. CPL 23.panta pirmajā daļā noteikts, ka *visi civiltiesiskie strīdi ir pakļauti tiesai, ja likumā nav noteikts citādi*. Tātad var secināt, ka CPL 23.panta pirmā daļa, pirmkārt, ar pakļautības palīdzību nodala tiesām pakļautos strīdus no citās institūcijās izšķiramajiem strīdiem, un, otrkārt, arī paredz civiltiesiska

<sup>15</sup> Rozenbergs J., Briģis I. *Padomju civilprocesuālās tiesības*. Rīga: Zvaigzne, 1978., 92.lpp.

<sup>16</sup> Лебедев М.Ю., Чепцов Д.Е., Францифоров А.Ю. *Гражданский процесс*. Москва: Юрайт, 2003, стр.60

<sup>17</sup> Вандышев В.В., Дернова Д.В. *Гражданский процесс*. 2-е издание. Санкт-Петербург, Москва, Минск: Питер, 2002, стр.50

<sup>18</sup> Bukovskis V. *Civilprocesa mācības grāmata*. Rīga: Autora izdevums, 1933., 213.lpp.

<sup>19</sup> Competence. Grām.: *A dictionary of Modern Legal Usage*. Garner B. A. (Ed.) New York, Oxford. 1995, p.185

<sup>20</sup> Competence. Grām.: *Svešvārdu vārdnīca*. Rīga: Apgāds „Nordens”, 1996., 385.lpp.

rakstura strīdu, plašākā nozīmē – civiltiesiska rakstura lietu, pakļautību gan tiesām, gan arī citām institūcijām. To apliecina arī Latvijas tiesību doktrīna, nosakot, ka “*pakļautība ir civillietu izšķiršanas un izlemšanas kompetences sadalījums starp dažādām subjektīvo civiltiesību aizsardzības institūcijām*”.<sup>21</sup> Līdz ar to vismaz Latvijas skatījumā pakļautība regulē gan tiesu, gan arī citu institūciju civiltiesiska rakstura lietu strīdu izšķiršanas tiesību sadalījumu. Šīs institūcijas tiek dēvētas par „ārpustiesas [strīdu izšķiršanas – autora piebilde] institūcijām”.<sup>22</sup> Nevar uzskatīt par pilnīgu Jāņa Rozenberga piedāvāto ārpustiesas strīdu izšķiršanas institūciju iedalījumu strīdu pirmstiesas izskatīšanas institūcijās un alternatīvās jurisdikcijas institūcijās.<sup>23</sup> Šāds iedalījums ir neprecīzs, jo daļa no alternatīvās jurisdikcijas institūcijām pēc būtības var skatīt strīdu arī kā pirmstiesas institūcijas. Kā spilgtākais piemērs šeit minama mediācija [sīkāku mediācijas apskatu sk. šī darba 2.1.nodaļā – autora piebilde]. Dažās valstīs, piemēram, Vācijā,<sup>24</sup> tā var tikt piemērota arī kā izvēles vai obligāta pirmstiesas strīda izšķiršanas stadija. Līdz ar to mediāciju ir atbilstošāk atzīmēt ar jēdzienu “alternatīvās ārpustiesas procedūras”, kas arī ir lietots Direktīvas 2008/52 latviešu valodas oficiālajā versijā.<sup>25</sup> Turklāt Jāņa Rozenberga piedāvātā dalījuma strīdu pirmstiesas izskatīšanas institūcijās un alternatīvās jurisdikcijas institūcijās vēl viens trūkums ir apstākļi, kas ar šo dalījumu netiek ņemta vērā dažādu valsts iestāžu kompetence pēc būtības civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā. Kā piemēru šādām iestādēm var minēt Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisiju.<sup>26</sup> Liela daļa šo iestāžu izšķirami strīdi un lietas pēc būtības ir civiltiesiska rakstura, piemēram, par līguma noslēgšanas nepieciešamību.<sup>27</sup> Tomēr šīs iestādes minēto strīdu un citu lietu izšķiršanu veic administratīvā procesa kārtībā un arī strīda sakarā iestādes pieņemtais lēmums ir apstrīdams administratīvā procesa kārtībā

---

<sup>21</sup> Rozenbergs J (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 57.lpp.

<sup>22</sup> Rozenbergs J. Satversmes tiesa: būt šķīrējtiesām Latvijā. *Jurista Vārds*, 2005. 1. februāris, nr.4 (359) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)

<sup>23</sup> Turpat.

<sup>24</sup> Alexander N. *Mediation in Practice: Common Law and Civil Law Perspectives Compared*. In: International Trade and Business Law Annual. Volume 6 2001. London: Cavendish Law Publishing. 2001, p.7.

<sup>25</sup> Skat.: Direktīvas 2008/52 preambulas (2) daļu;

<sup>26</sup> Skat.: Likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 9.panta 5.punktu. LR likums: *Latvijas Vēstnesis*, 2000.gada 7.novembris, nr.394/395

<sup>27</sup> Skat.: piemēram, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2008.gada 18.jūnija lēmumu Nr.211 “Par strīda izšķiršanu starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” un sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Baltkom TV SIA”” [http://www.sprk.gov.lv/doc\\_upl/LemumsN211D18062008.doc](http://www.sprk.gov.lv/doc_upl/LemumsN211D18062008.doc) (aplūkots 2009.gada 12.februārī);

administratīvajā tiesā.<sup>28</sup> Ar šo valsts iestāžu kompetenci civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā saistītā problemātika detalizētāk tiks aplūkota šī darba 6.1. un 6.2.nodaļās. Tomēr vispārīgi šo valsts iestāžu kompetenci var zināmā mērā saukt gan par “pirmstiesas” – iestādes lēmums tieši vai caur procesu hierarhiski augstākā iestādē var tikt apstrīdēts tiesā, gan arī par “alternatīvu”, jo kaut arī iestāde ir valsts institūcija, tā tomēr nav tiesa. Vēl vienā grupā ietilpst alternatīvās jurisdikcijas institūcijas, kuru nolēmumi var tikt izpildīti piespiedu kārtā. Pašlaik Latvijā šajā grupā ietilpst šķīrējtiesas.<sup>29</sup>

Ja strīds nav pakļauts tiesai, bet kādai ārpusstiesas strīdu izšķiršanas institūcijai, tad tas saskaņā ar CPL 132.panta pirmās daļas 1. un 6.punktu ir pamats atteikumam pieņemt tiesai iesniegtu prasības pieteikumu. Ja fakts, ka attiecīgais strīds nav pakļauts tiesai, tiek atklāts iztiesāšanas gaitā, tad saskaņā ar CPL 223.panta 1.punktu tiesvedība lietā ir izbeidzama. Tātad strīda pakļautības trūkumi izslēdz šī strīda iztiesāšanu. Viens no gadījumiem, kad strīds nav pakļauts tiesai, ir tieši noteikts CPL 132. panta pirmās daļas 3.punktā, kā arī 223.panta 6.punktā – strīda pakļautība šķīrējtiesai. Citi tiesas pakļautības trūkuma gadījumi nav tik tieši noteikti likumā. CPL 23.panta pirmajā daļā dota vien vispārēja norāde *ja likumā nav noteikts citādi*. Šī “citādā likuma norāde” attiecināma uz gadījumiem, kad strīds pēc būtības izšķirams nevis tiesā, bet kādā citā institūcijā. Kā piemēru var minēt darba tiesību strīdus. Saskaņā ar *Darba strīdu likuma*<sup>30</sup> (“DSL”) 5.panta otro daļu individuālie darba tiesību strīdi var tikt izšķirti darba devēja un darbinieku izveidotā darba strīdu komisijā. Savukārt kolektīvie darba tiesību strīdi tiek izšķirti izlīgšanas komijā.<sup>31</sup> Tādējādi var secināt, ka Latvijā izšķir strīdu un citu civiltiesiska rakstura lietu pakļautību tiesai, šķīrējtiesai, mediācijai un citām institūcijām (mediācijas gadījumā arī personai – mediatoram). Ar pakļautību tiek noteikta tā veida institūcija, kura ir kompetenta izšķirt attiecīgo strīdu vai citu lietu, vai arī lietu kategoriju. Lietu izšķiršanā katrā no šīm institūcijām tiek piemērota atšķirīga procesa forma un atšķirīgas procesuālās normas. Lietas iztiesāšanai valsts tiesā tiek piemērots valsts tiesas civilprocess un attiecīgās civilprocesuālā likuma normas. Savukārt lietas izšķiršana citā institūcijā var notikt savādākā procesuālā kārtībā. Piemēram, individuālo darba tiesību strīdu izšķiršanas kārtību

---

<sup>28</sup> Skat.: Administratīvā procesa likuma 76.panta otro daļu. LR likums: *Latvijas Vēstnesis*, 2001.gada 14.novembris, nr.164

<sup>29</sup> Rozenbergs J. Satversmes tiesa: būt šķīrējtiesām Latvijā. *Jurista Vārds*, 2005.gada 1.februāris, nr.4 (359) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)

<sup>30</sup> Darba strīdu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002.gada 16.oktobris, nr.149

<sup>31</sup> Skat.: DSL 11.pantu

reglamentē DSL 6.pants, kā arī darba devēja un darbinieku noslēgtā vienošanās. Kolektīvo darba tiesību strīdu izšķiršanas kārtību izlīgšanas komisijā reglamentē DSL 11.pants. Katram no šiem procesa veidiem ir savas īpatnības. Piemēram, darba strīdu komisija izšķir strīdus visnotaļ ātri – desmit dienu laikā no attiecīga iesnieguma saņemšanas, kā arī pieņem lēmumus balsojot.<sup>32</sup> Izlīgšanas komisija izšķir strīdu pamatā septiņu dienu laikā pēc strīda pušu parakstīta domstarpību protokola saņemšanas dienas.<sup>33</sup> Turklāt kolektīvā darba strīda izšķiršana izlīgšanas komisijā ir galīga – tikai ja strīds netiek izšķirts izlīgšanas komisijā, izlīgšanas komisija netiek izveidota, vai arī tā neuzsāk strīda izšķiršanu, strīda pusēm ir tiesības vērsties tiesā vai šķīrējtiesā, lai tur izšķirtu attiecīgo strīdu.<sup>34</sup>

Tādējādi jāsecina, ka pakļautība nosaka strīda vai citas civiltiesiska rakstura lietas izšķiršanai paredzēto institūciju, kā arī šīs lietas izšķiršanā piemērojamo procesa formu un līdz ar to arī lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp dažāda veida institūcijām. Tādējādi pakļautību var saukt par “jurisdikciju pēc procesa formas”. **Civiltiesiska rakstura lietu pakļautību var definēt kā tiesību institūtu, kas nosaka civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp dažādu veidu institūcijām, kā arī katras konkrētas lietas vai lietu kategorijas izšķiršanas procesa formu.**

No vēsturiskā viedokļa, piemēram, *Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Civilprocesa kodeksa*<sup>35</sup>, kas ar grozījumiem bija spēkā no 1963. gada līdz 1998. gadam, 27.pantā un 28.pantā bija paredzēta civiltiesiska rakstura strīdu pakļautība ne tikai tiesai, šķīrējtiesai un dažādām iestādēm, bet arī tādai sociālistiska rakstura institūcijai kā biedru tiesai un dažādām arbitrāžas institūcijām. Tas, ka strīdu un citu civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanai pilnvaroto institūciju loks aizvien sašaurinās un tiek reducēts uz pakļautību tiesai, saistāms ar civilprocesa principu par tiesībām uz tiesas aizsardzību,<sup>36</sup> kas nostiprināts CPL 1.pantā pirmajā daļā, paredzot, *katrai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā.* Tikai pastāvēt svarīgiem apstākļiem, tādiem kā, piemēram, atbilstoša pušu vienošanās par jurisdikciju, ir pieļaujama personas tiesību uz tiesas aizsardzību ierobežošana, ja personas

<sup>32</sup> Skat.: DSL 6.panta piekto un sesto daļu

<sup>33</sup> Skat.: DSL 11.panta otro daļu

<sup>34</sup> Skat.: DSL 12.pantu.

<sup>35</sup> *Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Civilprocesa kodekss: oficiālais teksts ar pielikumiem, kuros ievietoti pa pantiem sistematizēti materiāli.* Rīga: Avots, 1982.

<sup>36</sup> Līcis A. *Prasības tiesvedība un pierādījumi.* Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003., 42.lpp.

aizskartās vai apstrīdētās tiesības iespējams tikpat adekvāti aizsargāt ar citas institūcijas starpniecību.

Jautājumā par piekritību jānorāda, ka Latvijas civilprocesā piekritība tiek saprasta kā tiesai pakļauto civillietu sadalījums starp konkrētām tiesas iestādēm.<sup>37</sup> Savukārt Krievijas civilprocesā sastopamas vairākas atšķirīgas piekritības definīcijas. Piekritība tiek skaidrota kā “procesuālo tiesību institūts, ar kuru tiesai pakļautās lietas tiek sadalītas starp dažādām vispārējās jurisdikcijas tiesām”<sup>38</sup>, vai arī piekritība ir “procesuālo tiesību institūts, kura normas regulē konkrētu tiesu kompetences sadalījumu tiesu sistēmas iekšienē”.<sup>39</sup> Tātad, atšķirībā no pakļautības, piekritība nosaka civiltiesiska rakstura lietu iztiesāšanas tiesību sadalījumu starp viena veida institūcijām. Tomēr rodas jautājums, vai piekritība var noteikt tikai lietu iztiesāšanas tiesību sadalījumu starp valsts tiesām kā norāda iepriekš citētās definīcijas, jeb arī lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu arī starp citām, viena veida tiesību aizsardzības institūcijām, piemēram, vairākām šķīrējtiesām. Ievērojot, ka citu nozaru procesuālajās tiesībās piekritība nosaka kompetences sadalījumu ne tikai starp tiesām, bet arī starp citām viena veida institūcijām,<sup>40</sup> un civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanu var veikt ne tikai tiesas, bet arī citas institūcijas, arī civiltiesiska rakstura lietu piekritība var noteikt ne tikai lietu iztiesāšanas sadalījumu starp valsts tiesām, bet arī šo lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp vairākām viena veida tiesību aizsardzības institūcijām. Tā piekritību var saukt par “jurisdikciju pēc konkrētās institūcijas”. **Civiltiesiska rakstura lietu piekritību var definēt kā tiesību institūtu, kas nosaka šo lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp viena veida institūcijām, norādot vai dodot tiesības izvēlēties vienu konkrētu institūciju, kura ir tiesīga izšķirt attiecīgo lietu.**

No iepriekš norādītajām definīcijām var secināt, ka gan pakļautība, gan piekritība nosaka strīdu un citu lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp dažādām institūcijām. Kā jau iepriekš norādīts, arī jurisdikciju var skaidrot kā attiecīgās institūcijas – valsts tiesas, šķīrējtiesas, vai citas - civiltiesiska strīda izšķiršanas un citas civiltiesiska rakstura lietas

---

<sup>37</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 60.lpp.

<sup>38</sup> Вандышев В.В., Дернова Д.А. *Гражданский процесс*. 2-е издание. Санкт-Петербург, Москва, Харьков, Минск: Питер, 2002, стр.54

<sup>39</sup> Власов А.А. *Гражданское процессуальное право*. Москва: Верховный суд Российской Федерации, Высший Арбитражный суд Российской Федерации, Российская Академия правосудия, 2003, стр.131

<sup>40</sup> Skat.: Kriminālprocesa likuma 387.pantu: LR likums, *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 11.maijs, nr.74; Administratīvā procesa likuma 51.pantu: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001.gada 14. novembris, nr.164

izšķiršanas pilnvaras. Tādēļ var secināt, ka civiltiesiska rakstura lietās jurisdikcija ir gan pakļautību, gan piekritību ietverošs procesuālo tiesību institūts, kuru attiecīgi var sadalīt pakļautībā un piekritībā. Ņemot to vērā, autors turpmāk šajā darbā runājot gan par pakļautību, gan piekritību kopā, lietos jēdzienu „jurisdikcija”.

Jurisdikcijas veidu kontekstā jāatzīmē, ka tiesību doktrīnā un daļēji arī normatīvajos aktos ir izdalīti visai daudzi jurisdikcijas veidi. Ir apšaubāms, vai tik daudzu veidu izdalīšanai ir pietiekams pamats un nepieciešamība. Šī darba uzdevums nav aplūkot pilnīgi visus jurisdikcijas veidus, kas jebkad tikuši pieminēti, bet gan analizēt svarīgākos no tiem, starp kuriem autors vēlas norādīt šādus.

**Izņēmuma jurisdikcija.** Piemērojot izņēmuma jurisdikciju, persona savu aizskarto un apstrīdēto civilo tiesību aizsardzībai var vērsties tikai pie noteiktas institūcijas.<sup>41</sup> Izņēmuma pakļautība tiek definēta līdzīgi izņēmuma jurisdikcijai.<sup>42</sup> Nevar piekrist vairāku Krievijas tiesību zinātnieku viedoklim, ka šī “noteiktā institūcija” var būt tikai tiesa.<sup>43</sup> Atbilstoši CPL 132.panta pirmās daļas 3.punktam tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja *pusēs likumā noteiktajā kārtībā vienojušās par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā*. Tādējādi nevar runāt par valsts tiesas jurisdikciju, ja strīds pakļauts šķīrējtiesai. Līdz ar to vismaz Latvijā izņēmuma jurisdikcija ir ne tikai valsts tiesas jurisdikcija, bet arī šķīrējtiesas izņēmuma jurisdikcija. Turklāt Latvijas tiesību kontekstā šķīrējtiesas jurisdikcija vienmēr *a priori* ir arī šķīrējtiesas izņēmuma jurisdikcija. CPL 493.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka *personas, kas noslēgušas līgumu par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā, nav tiesīgas no tā atteikties*, atšķirībā, piemēram, no Dānijas, kur šķīrējtiesas jurisdikcija var būt tikai viena no iespējamām, bet ne obligātajām opcijām civiltiesiska rakstura strīda izšķiršanā, kuru prasītājs var pēc saviem ieskatiem izvēlēties vai neizvēlēties.<sup>44</sup> Savukārt Regulas 44/2001 2.panta d)punktā ir noteikts, ka šī Regula neattiecas uz šķīrējtiesu. Tādējādi Regulas ietvaros izņēmuma jurisdikcija ir tikai attiecīgas valsts tiesas izņēmuma jurisdikcija.

**Nosacītā jurisdikcija.** Šajā gadījumā personai pirms vērsšanās pie attiecīgās institūcijas, kura ir tiesīga izšķirt strīdu vai citu lietu pēc būtības, obligāti jāveic noteikti

---

<sup>41</sup> Лебедев М.Ю., Чепцов Д.Е., Францифоров А.Ю. *Гражданский процесс*. Москва: Юрайт, 2003, стр.61

<sup>42</sup> *Ibid.*

<sup>43</sup> *Ibid.*

<sup>44</sup> Werlauff E. *Civil procedure in Denmark*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2001, p.44



pasākumi, kurus neveicot, strīda nodošana izšķiršanai pēc būtības nav pieļaujama.<sup>45</sup> Šie pasākumi var būt pretenzijas pieteikšana, parādnieka iepriekšēja brīdināšana un citi.<sup>46</sup> Nosacītās jurisdikcijas sakarā nepieciešams nošķirt pasākumus, kas pēc būtības vērsti uz saistību izpildi vai citu tiesību aizskārumu novēršanu, no institūcijām, piemēram, darba strīdu komisijām, kas veic strīda vai citas lietas izšķiršanu pēc būtības un līdz ar to norāda vai nu uz izņēmuma, alternatīvo vai līgumisko jurisdikciju. Papildus tam autors vēlas izteikt piedāvājumu precizēt šī jurisdikcijas veida nosaukumu, jo vārds “nosacīti” lielākoties nozīmē ko tādu, kas tiek piemērots vairāk formāli, nevis pilnībā. Attiecīgi jēdziens “nosacītā jurisdikcija” var radīt maldinošu iespaidu, ka nosacītās jurisdikcijas gadījumā civilo tiesību subjektam netiek nodrošināta pilnīga iespēja aizsargāt savas aizskartās vai apstrīdētās civilās tiesības. Tā vietā pamatotāk būtu lietot jēdzienu “saliktā jurisdikcija”, jo šī jurisdikcijas veida piemērošanas gadījumā civilo tiesību subjektam savu tiesību aizsardzībai ir jāveic vairākas, pēc būtības dažādas darbības – jāpiesaka pretenzija, jābrīdina parādnieks vai tml., kā arī, ja ar šo darbību palīdzību civilo tiesību aizskārumš netiek novērsts – jāceļ arī prasība tiesā.

**Alternatīvā jurisdikcija.** Šajā gadījumā civiltiesiska rakstura lietas izšķiršanu pēc būtības var veikt viena no vairākām strīdu vai citu civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas institūcijām.<sup>47</sup> Nevar piekrist viedoklim, ka alternatīvās jurisdikcijas gadījumā “*izvēle [starp tiesību aizsardzības subjektiem – autora piebilde] nevar būt patvaļīga [jo] likumā tiek skaidri norādītas tās tiesību aizsardzības institūcijas, starp kurām persona var izdarīt izvēli*”.<sup>48</sup> It sevišķi juridiskajā praksē, tajā skaitā no dažādiem līgumiem izrietošos strīdos, visai bieži tiek izmantots noteikums, ka no konkrētā līguma izrietoša strīda gadījumā prasītājs ir tiesīgs vērsties ar atbilstošu prasību pēc savas izvēles vai nu vienā, vai arī otrā šķīrējtiesā. Šāds noteikums ir nodibināts ar līdzēju vienošanos. Tātad tas ietver arī tālāk norādītās līgumiskās jurisdikcijas elementus. Tomēr tajā pašā laikā tas ietver izvēli starp vairākām lietas izšķiršanas institūcijām. Līdz ar to tam piemīt arī alternatīvas jurisdikcijas pazīmes, tomēr jurisdikcijas izvēle atstāta vienīgi prasītāja ieskatam.

---

<sup>45</sup> Лебедев М.Ю., Чепцов Д.Е., Францифоров А.Ю. *Гражданский процесс*. Москва: Юрайт, 2003, стр.61

<sup>46</sup> Rozenbergs J (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 57.lpp.

<sup>47</sup> Лебедев М.Ю., Чепцов Д.Е., Францифоров А.Ю. *Гражданский процесс*. Москва: Юрайт, 2003, стр.61

<sup>48</sup> Rozenbergs J (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 57.lpp.

**Līgumiskā jurisdikcija.** Šo jurisdikcijas veidu nodibina ar līdzēju vienošanos par civiltiesiska rakstura strīda nodošanu izšķiršanai noteiktai institūcijai,<sup>49</sup> kura līdz ar to kļūst kompetenta izšķirt attiecīgo strīdu. Šajā saistībā nevar piekrist viedoklim, ka līgumisko jurisdikciju var nodibināt ar līdzēju vienošanos par civiltiesiska rakstura strīda nodošanu izšķiršanai tikai šķīrējtiesā.<sup>50</sup> Kā jau iepriekš norādīts, ar šādu līdzēju vienošanos var noteikt ne tikai šķīrējtiesas, bet arī citu institūciju, kas nav valsts tiesa, jurisdikciju, piemēram, darba strīdu komisijas jurisdikciju. Jāmin arī tāds tiesību institūts kā izvēlēta domicila tiesas jurisdikcija (*domicile élu* – fr., jeb *am erwählten Domizil* – vāc.)<sup>51</sup>, kas tiek piemērots Šveicē. Šī tiesību institūta piemērošanas gadījumā puses vienojas par parādnieka saistību izpildes vietu, un līdz ar to no attiecīgajām tiesiskajām attiecībā izrietošās prasības pret parādnieku iztiesājamas šo saistību izpildes vietas tiesā.<sup>52</sup>

**Jurisdikcija vairākās savstarpēji saistītās civillietās.** Šo jurisdikcijas veidu atsevišķi izdala Krievijas tiesību zinātnieki saistībā ar tādām civiltiesiska rakstura lietām, kuru atsevišķa izšķiršana nav vēlama, bet no kurām viena lieta, piemēram, ir šķīrējtiesas jurisdikcijā, bet cita – tiesas jurisdikcijā.<sup>53</sup> Krievijā, ja šādu lietu sadalīšana nav iespējama, visas šīs lietas ir skatāmas valsts tiesā, bet, ja šo lietu sadalīšana ir iespējama, tad ar atsevišķu tiesas lēmumu tiek noteikts, kura no šīm lietām ir valsts tiesas jurisdikcijā, bet kura – šķīrējtiesas jurisdikcijā.<sup>54</sup> CPL tik detalizēts regulējums paredzēts netiek. Vienīgi saistībā ar pretprasības celšanu CPL 31.panta pirmā daļa paredz, ka pretprasība ceļama tiesā pēc sākotnējās prasības iztiesāšanas vietas, kā arī tajos gadījumos, ja vienas tiesas lietvedībā atrodas vairākas savstarpēji saistītas civillietas, kurās piedalās vienas un tās pašas puses, vai arī lietas, kurās viens prasītājs ceļ tiesā prasību pret vairākiem atbildētājiem vai vairāki prasītāji - pret vienu un to pašu atbildētāju, tiesnesis saskaņā ar 134.panta otro daļu ir tiesīgs apvienot šīs lietas vienā tiesvedībā, ja šāda apvienošana sekmēs lietu ātrāku un pareizāku

---

<sup>49</sup> Skat.: Лебедев М.Ю., Чепцов Д.Е., Францифоров А.Ю. *Гражданский процесс*. Москва: Юрайт, 2003, стр.60; Rozenbergs J (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 57.lpp.

<sup>50</sup> Skat.: Rozenbergs J (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 57.lpp.; Лебедев М.Ю., Чепцов Д.Е., Францифоров А.Ю. *Гражданский процесс*. Москва: Юрайт, 2003, стр.60.

<sup>51</sup> Елисеев Н. Г. Гражданское процессуальное право зарубежных стран. Источники, судопроизводство, подсудность. Москва.: Статут. 2000, 148.стр.;

<sup>52</sup> *Ibid.*

<sup>53</sup> *Ibid.*

<sup>54</sup> *Ibid.*

iztiesāšanu un ja pusēm nav iebildumu. Citos gadījumos katras savstarpēji saistītas lietas iztiesāšanā kompetentā tiesa nosakāma atsevišķi pēc vispārējiem jurisdikcijas noteikumiem.

**Priekšmetiskā jurisdikcija.** Latvijas tiesību ietvaros priekšmetiskā piekritība nosaka civillietu sadalījumu “*pa vertikāli*” starp rajona (pilsētas) tiesām un apgabaltiesām kā pirmās instances tiesām.<sup>55</sup> Agrāku laiku Latvijas tiesību doktrīnā piekritības vietā tika lietots jēdziens “*objektīvā kompetence*” vai “*šķiras (arī priekšmeta) piekritība*”.<sup>56</sup> Ar šo jēdzienu saprata lietu iztiesāšanas tiesību sadalījumu starp dažādu šķiru tiesām pēc lietu priekšmeta vai šķiras.<sup>57</sup> Šāds skaidrojums diezgan precīzi ataino priekšmetiskās jurisdikcijas būtību. Tomēr autors vēlas uzsvērt, ka jurisdikcija, tajā skaitā arī priekšmetiskā jurisdikcija, var noteikt lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu ne tikai starp tiesām, bet arī starp citām institūcijām, kuras ir tiesīgas izšķirt civiltiesiska rakstura lietas. Tāpat autors vēlas uzsvērt, ka nebūtu pamatoti šo jurisdikciju saukt par “objektīvo”, jo svešvārdam “objektīvs” nozīme ir – tāds, kas atbilst īstenībai.<sup>58</sup> Jāatzīmē, ka plašākā nozīmē priekšmetiskā jurisdikcija tiek noteikta, vadoties no lietas vai prasības priekšmeta, vai arī piemērojamā tiesiskās aizsardzības līdzekļa (*remedy – angl.*).<sup>59</sup> Latvijas tiesībās CPL 24.pants un 25.pants reglamentē civillietu iztiesāšanas tiesību sadalījumu starp dažādu līmeņu pirmās instances tiesām, nosakot priekšmetisko piekritību, jeb – plašākā nozīmē – priekšmetisko jurisdikciju. Atbilstoši CPL 25.panta pirmajai daļai lietas, kurās ir strīds par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu, lietas, kas izriet no saistību tiesībām un prasības summa pārsniedz 150'000 latu, lietas par patenttiesību, preču zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību, kā arī lietas par kredītiestāžu maksātnespēju un likvidāciju ir piekritīgas apgabaltiesai. Šādu sadalījumu pamatojot iepriekš norādīto kategoriju lietas esot ar lielāku prasības summu un sarežģītāku prasības priekšmetu.<sup>60</sup>

Var piekrist, ka lietām par patenttiesību, preču zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību, kā arī lietas par kredītiestāžu maksātnespēju un likvidāciju piemīt paaugstināta

---

<sup>55</sup> Rozenbergs J. . (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 61.lpp.

<sup>56</sup> Bukovskis V. *Civilprocesa mācības grāmata*. Rīga: Autora izdevums, 1933., 213.lpp.

<sup>57</sup> Turpat.

<sup>58</sup> Objektīvs. Grām.: *Svešvārdu vārdnīca*. 5. iespiedums. Guļevska D. (Red.) Rīga: Norden, 1999., 528.lpp.

<sup>59</sup> Remedy. Grām.: *Black's Law Dictionary. Eight Edition*. Garner B. A. (Ed.) St. Paul. Minn.: Thomson West., 2004, p.870

<sup>60</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 61.lpp.

sarežģītība. Tomēr šī sarežģītība vairāk saistāma ar šo lietu kategoriju specifiku. Šīs specifikas dēļ nevar pārliecinoši apgalvot, ka šo lietu iztiesāšana vispārējās jurisdikcijas tiesā, pat augstāka līmeņa, varēs nodrošināt pienācīgu šo lietu iztiesāšanas juridisko kvalitāti. Autors uzskata, ka lietas par intelektuālā īpašuma aizsardzību, kā arī lietas par maksātnespēju un komercsabiedrību likvidāciju būtu jāiztiesā attiecīgās speciālās jurisdikcijas tiesās. Šo tēmu autors analizēs darba 5.1. – 5.3.nodaļās.

Savukārt civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesību sadalīšana dažāda līmeņa tiesu starpā pēc prasības summas lieluma gan ir Eiropā visai plaši izplatīta prakse. Polijā lietas ar prasības summu līdz noteiktam apmēram (2005.gadā – līdz 75'000 Polijas zlotu jeb 18'750 EUR) ir pirmās instances tiesu jurisdikcijā.<sup>61</sup> Līdzīgs sadalījums pastāv arī Austrijā – arī tur lietas ar prasības summu, kas nepārsniedz noteiktu apmēru (1998.gadā – 130'000 Austrijas šiliņu) ir pirmās instances jeb t.s. rajona tiesu (*Bezirkgerichte – vāc.*) kompetencē.<sup>62</sup>

Vairākās citās Eiropas valstīs mazāka apmēra civiltiesiska rakstura lietas tiek iztiesātas īpašās tiesās vai/un vienkāršākā procesuālā kārtībā. Kā piemērus tam var minēt Vāciju<sup>63</sup> un Dāniju.<sup>64</sup>

Beļģijā lietas ar salīdzinoši nelielu prasības summu (2001.gadā – līdz 75'000 Beļģijas franku) ir miertiesu kompetencē<sup>65</sup>, to vidū arī lietas, kuras citādi ar lielāku prasības summu būtu Beļģijas komerciesu kompetencē.

Vienkāršotu procesuālu kārtību pārrobežu strīdu, kuros prasības summa nav lielāka par 2'000 eiro, paredz arī 2007.gada 11.jūlija Eiropas Padomes un Parlamenta Regula (EK) Nr.861/2007, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām.<sup>66</sup>

Komplicētāka lietu sadales sistēma atbilstoši prasības summai pastāv Grieķijā. Tur lietas ar prasības summu līdz noteiktam apmēram (1993.gadā tas esot bijis 300'000 Grieķijas

---

<sup>61</sup> Erecinski T. (Author of the Chapter), Frankovski S (Ed.). *Introduction to Polish Law*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2005, p.127

<sup>62</sup> Hausmaninger H. *The Austrian Legal System*. Wien: Manzschle Verlags- und Universitätsbuchhandlung, The Hague: Kluwer Law International, 1998, p.113

<sup>63</sup> Koch H., Diedrich F. *Civil Procedure in Germany*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 1998, p.50; Dannemann G., with a chapter on company law by Thomas Meyding. *An Introduction to German Civil and Commercial Law*. London: The British Institute of International and Comparative Law. 1993, p.96

<sup>64</sup> Werlauf E. *Civil Procedure in Denmark*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 2001., p.44

<sup>65</sup> Bocken H., De Bondt W. (Ed.) *Introduction to Belgian Law*. Bruxelles: Bruylant; The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2001, p.94

<sup>66</sup> Skat.: 1.panta pirmo daļu 2007.gada 11.jūlija Eiropas Padomes un Parlamenta Regulā (EK) Nr.861/2007, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis* L 199/1 31.07.2007, 1 - 23.lpp.

Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0001:0022:LV:PDF>

drahmu, kas esot bijis ekvivalents aptuveni 1'500 ASV dolāriem) ir miertiesu kompetencē, savukārt lietas ar prasības summu līdz citam, augstākam apmēram (1993.gadā tas esot bijis 1'000'000 Grieķijas drahmu, kas esot bijis ekvivalents aptuveni 5'000 ASV dolāriem) iztiesā apgabaltiesas viena tiesneša sastāvā, lietas ar augstāku prasības summu – apgabaltiesas trīs tiesnešu sastāvā.<sup>67</sup>

**Speciālā jurisdikcija.** Šo jurisdikcijas veidu mēdz arī dēvēt par ierobežoto jurisdikciju (*limited jurisdiction* – angl.).<sup>68</sup> Tiesību zinātnē ar to saprot jurisdikciju noteiktu kategoriju lietās, vai arī jurisdikciju, kas ir īstenojama, tikai iestājoties īpašiem, normatīvajos aktos noteiktiem priekšnoteikumiem.<sup>69</sup>

**Teritoriālā jurisdikcija.** Šis jurisdikcijas veids nodrošina civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp viena veida institūcijām, visbiežāk, valsts tiesām. Tā ietvaros pēc kāda būtiska faktora, visbiežāk atbildētāja vai citas lietā nozīmīgas personas domicila jeb dzīvesvietas vai atrašanās vietas,<sup>70</sup> tiek noteikta attiecīgās civiltiesiska rakstura lietas piesaiste kādai teritorijai, kuru pārraugošajai tiesai vai citai institūcijai ir tiesības izšķirt attiecīgo lietu. Senāku laiku tiesību doktrīnas avotos teritoriālā jurisdikcija tiek saukta par subjektīvo kompetenci vai personīgo piekritību.<sup>71</sup> Vismaz mūsdienu skatījumā šādu jēdzienu lietošana nebūtu atbalstāma, jo teritoriālajai jurisdikcijai pamatā nav saistības ne ar kādiem subjektīviem, ne arī citiem noteiktai personai piemītošiem apstākļiem.

## 1.2. Tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanu un to nozīme jurisdikcijas noteikšanā

Tiesības uz taisnīgu tiesu ir būtisks tiesiskās iekārtas priekšnoteikums, kas nodrošina ikvienas personas tiesību un likumīgo interešu aizsardzību. Tādējādi šīs tiesības ir nostiprinātas vispirms kā vienas no cilvēka pamattiesībām un konstitucionālajām tiesībām. Tā Latvijas Republikas Satversmes („Satversme”) 92. pants paredz: *Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.*<sup>72</sup> Arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta pirmā daļa nosaka: *Ikvienam ir tiesības, nosakot civilo tiesību un pienākumu vai viņam izvirzītās apsūdzības krimināllietā*

<sup>67</sup> Kerameus K.D., Kozyris Ph. J. (Ed.) *Introduction to Greek Law. Second Revised Edition.* Deventer, Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1993, p.270

<sup>68</sup> *Ibid*, p.869

<sup>69</sup> *Ibid*.

<sup>70</sup> Skat.: Regulas 44/2001 preambulas vienpadsmito daļu, kā arī 2.panta pirmo daļu

<sup>71</sup> Bukovskis V. *Civīlprocesa mācības grāmata.* Rīga: Autora izdevums, 1933., 213.lpp.

<sup>72</sup> Latvijas Republikas Satversme: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1993.gada 1.jūlijs, nr.43

pamatotību, uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izšķiršanu neatkarīgā un objektīvā ar likumu noteiktā tiesā.<sup>73</sup> Tiesības uz taisnīgu tiesu ir noteiktas arī dažādu nozaru procesuālajās tiesībās – gan civilprocesā, gan kriminālprocesā, gan arī administratīvajā procesā. Šīs promocijas darba nodaļas turpinājumā galvenā nozīme tiks pievērsta tiesībām uz taisnīgu tiesu civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanā, un šo tiesību nozīmei jurisdikcijas noteikšanā.

CPL 1. panta pirmā daļa paredz vispārēju principu: *Katrai fiziskajai un juridiskajai personai (turpmāk – persona) ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā.* Līdzīgi arī citu valstu, piemēram, Igaunijas, civilprocesuālās tiesības paredz, ka ikvienai personai, kuras tiesības vai brīvības ir aizskartas vai apstrīdētas, ir tiesības vērsties tiesā pēc palīdzības, lai likumā noteiktajā kārtībā aizsargātu šīs tiesības un brīvības.<sup>74</sup> Vispārinot šīs likumos sniegtās definīcijas un apkopojot civilo tiesību, brīvību un likumīgo interešu aizskārumu un apstrīdēšanu ar vienu jēdzienu “civilā netaisnība”, var secināt, ka tiesības uz taisnīgu tiesu civiltiesiska rakstura lietās paredz, ka personai, pret kuru ir notikusi civilā netaisnība, ir tiesības vērsties tiesā, lai šo civilo netaisnību novērstu. Šādu priekšrakstu nevarētu nodrošināt, ja likums jebkura civilās netaisnības gadījuma izšķiršanai neparedzētu vismaz vienu tiesu vai citu institūciju, kas šo gadījumu varētu izskatīt. Tādēļ var secināt, ka **procesuālā likuma normām vienmēr ir jāparedz tiesa vai cita institūcija, kuras jurisdikcijā būtu ar personai nodarītās civilās netaisnības novēršanu saistītā strīda vai citas lietas izšķiršana.** Šajā kontekstā viedoklis, ka tiesības uz taisnīgu tiesu nav absolūtas,<sup>75</sup> var radīt maldinošu iespaidu, ka atsevišķos gadījumos likums nenodrošina personu ar iespēju kaut vai vienreiz jebkādā likumīgā veidā aizsargāt savas aizskartās vai apstrīdētās civilās tiesības. Kā jau minēts, likumā vienmēr ir jāparedz kāda institūcija, kura būtu kompetenta izskatīt notikušo civilās netaisnības

---

<sup>73</sup> Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: LR starptautiskais līgums. *Latvijas Vēstnesis*, 1997.gada 13.jūnijs, nr.143/144; latviešu val. pieejama: <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/56D2C838-7133-4010-8D00-99BE58570B95/0/LatvianLetton.pdf>.

<sup>74</sup> Skat.: piemēram, *Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa (Code of Civil Procedure – angl.)* 4.paragrāfa pirmo daļu.

[http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE\\_ALL&ptyyp=I&m=000&query=civil+procedure&nups.x=25&nups.y=10](http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL&ptyyp=I&m=000&query=civil+procedure&nups.x=25&nups.y=10) (aplūkots 2007.gada 28.novembrī)

<sup>75</sup> Skat.: Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 18.janvāris, nr.9 (3167), 6.lpp.

gadījumu, jo tiesības uz taisnīgu tiesu var tikt ierobežotas tikai tiktāl, ciktāl tās netiek atņemtas pēc būtības.<sup>76</sup>

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesības uz pārsūdzību. Runājot par šīm tiesībām un pašu pārsūdzības institūtu, jānorāda, ka šīs tiesības ir cieši saistītas ar tiesiskās kontroles nepieciešamību pār dažādu tiesību aizsardzības institūciju pieņemtajiem nolēmumiem. Tiesību doktrīnā tiek norādīts, ka, pieaugot dažādu institūciju skaitam un paplašinoties sabiedrisko attiecību sfērām, kuru ietvaros šīs institūcijas īsteno savu kompetenci, pieaug arī nepieciešamība pēc šo institūciju nolēmumu tiesiskās kontroles.<sup>77</sup> Īstenojot pārsūdzības tiesības, strīda puses var veikt pasākumus, lai lietas apstākļi tiktu izvērtēti no jauna, vai arī vismaz iepriekšējās institūcijas nolēmums tiktu atcelts, tā vietā pieņemot jaunu nolēmumu.<sup>78</sup> Pārsūdzība var tikt īstenota divējādā veidā – (I) augstākajai instancei izskatīt lietas apstākļus un pierādījumus pēc būtības (piemēram, apelācija Latvijas civilprocesā<sup>79</sup>), (II) augstākajai instancei vērtējot tikai iepriekšējās instances juridisko rīcību un secinājumus, bet nevērtējot lietas apstākļus un pierādījumus pēc būtības.<sup>80</sup> Kā piemēru tam var minēt kasācijas procesu Latvijā.<sup>81</sup> Jāatzīmē, ka tiesības uz pārsūdzību atsevišķos gadījumos var tikt ierobežotas.<sup>82</sup> Tomēr tā kā tiesībām uz pārsūdzību ir būtiska loma cilvēktiesību nodrošināšanā ne tikai kriminālprocesa un administratīvā procesa, bet arī civilprocesa un civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas ietvaros,<sup>83</sup> tiesības uz pārsūdzību var tikt ierobežotas tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos un pastāvot svarīgiem iemesliem, piemēram, ja noteikta pārsūdzības tiesību

---

<sup>76</sup> Skat.: Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005. 18.janvāris, nr.9 (3167), 6.lpp.

<sup>77</sup> Nobles R., Schiff D. (Authors of the Chapter) *The Right to Appeal and Workable System of Justice*. In: *The Modern Law Review*, Vol. 65., No.5., September 2002, Oxford, Boston: The Modern Law Review Limited, Blacwell Publishers, 2002, p.677

<sup>78</sup> *Ibid*, p.679

<sup>79</sup> Skat.: CPL 432.panta pirmo daļu

<sup>80</sup> Nobles R., Schiff D. (Authors of the Chapter) *The Right to Appeal and Workable System of Justice*. In: *The Modern Law Review*, Vol. 65., No.5., September 2002, Oxford, Boston: The Modern Law Review Limited, Blacwell Publishers, 2002., p.680

<sup>81</sup> Skat.: CPL 450.panta trešo daļu

<sup>82</sup> Skat.: Par Civilprocesa likuma 348.panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2001-08-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2002.gada 18.janvāris, nr.10 (2585), 8.lpp.

<sup>83</sup> Nobles R., Schiff D. (Authors of the Chapter) *The Right to Appeal and Workable System of Justice*. In: *The Modern Law Review*, Vol. 65., No.5., September 2002., Oxford, Boston: The Modern Law Review Limited, Blacwell Publishers, 2002., p.700

īstenošana nonāk būtiskā pretrunā procesuālās ekonomijas principam.<sup>84</sup> Jāuzsver, ka arī procesuālās ekonomijas princips ir tieši saistīts ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, jo arī nesamērīgi ilga un sarežģīta lietas izšķiršanas procedūra var padarīt lietas izšķiršanu bezjēdzīgu.

Vēl bez minētajiem elementiem – tiesībām vērsties kādā tiesību aizsardzības institūcijā un tiesībām uz pārsūdzību – tiesības uz taisnīgu tiesu ietver tādu elementu kā tiesības tikt uzklausītam.<sup>85</sup> Lielākoties visi tiesību uz taisnīgu tiesu elementi ir piemērojami savstarpējā kopsakarā, jo, kā tiek atzīts tiesību doktrīnā un tiesu praksē, „*iztiesāšanas procesa taisnīgumam nebūtu nozīmes, ja netiktu nodrošināta šā procesa pieejamība, un otrādi – tiesas pieejamība būtu lieka, ja netiktu nodrošināts procesa taisnīgums*”.<sup>86</sup> Pie tam taisnīgumam jāizpaužas gan procesuāltiesisko, gan arī materiāltiesisko aspektu ziņā.<sup>87</sup> Tātad arī tiesības uz taisnīgu tiesu ietver gan tiesības uz taisnīgu lietas izšķiršanas procesa norisi, gan arī tiesības uz taisnīgu tiesisko attiecību noregulējumu.

Vēl jāpiemin tāds tiesību uz taisnīgu tiesu civiltiesiska rakstura lietās specifisks elements kā prasījuma tiesība. CPL 127. panta pirmā daļa paredz, ka *jebkura pilngadīga un rīcībspējīga fiziskā vai juridiskā persona var celt tiesā prasību, lai aizstāvētu savas aizskartās vai apstrīdētās civilās tiesības*. Šāds likuma priekšraksts nosaka vispārēju principu, kas nav visaptverošs. Kā tiek atzīts tiesību doktrīnā, šis priekšraksts “*nenozīmē, ka jebkura persona jebkurā gadījumā var griezties tiesā un pieprasīt, lai tiesa aizsargā viņu aizskartās tiesības*”.<sup>88</sup> Jābūt ievērotiem visiem tā sauktajiem prasības priekšnoteikumiem, starp kuriem jāatzīmē jurisdikcijas sakarā būtisks priekšnoteikums, ka civilo tiesību aizsardzība tiek garantēta tikai tajā gadījumā, ja ievēroti likumā noteiktie lietas pakļautības, piekritības un atsevišķu strīdu izšķiršanas kārtības speciālie (lietas pirmstiesas izšķiršanas) noteikumi.<sup>89</sup> Tātad, **tā kā procesuālā likuma normām ir jāparedz institūcija, kuras**

---

<sup>84</sup> Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223. panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005. 18.janvāris, nr.9 (3167), 9.–10.lpp.

<sup>85</sup> Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. *Jurista Vārds*, 2005.gada 27.septembris, nr.36 [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)

<sup>86</sup> Skat.: Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 18.janvāris, nr.9 (3167), 6.lpp.

<sup>87</sup> Skat.: Turpat; Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. *Jurista Vārds*, 2005.gada 27.septembris, nr.36 [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)

<sup>88</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 213.lpp.

<sup>89</sup> Turpat.



**jurisdikcijā būtu ar personai nodarītās civilās netaisnības novēršanu saistītās lietas izšķiršana, šī lietas izšķiršana ir iespējama tikai atbilstoši likumam noteiktā institūcijā.**

Kā tas ir atzīts tiesību doktrīnā, tiesības uz taisnīgu tiesu pilnā mērā attiecas gan uz fiziskām, gan uz juridiskām personām, tādējādi abus civiltiesību subjektus padarot līdztiesīgus civilo tiesību tiesas aizsardzības jomā.<sup>90</sup>

**Vēl jāatzīmē tāds tiesību uz taisnīgu tiesu būtisks elements kā tiesības uz nolēmumu jeb precīzāk, efektīvu lietas izšķiršanu. Tiesības uz efektīvu lietas izšķiršanu noteic, ka lieta jāatrisina pēc būtības ar izpildāmu un saistošu nolēmumu.**<sup>91</sup> Arī tiesības uz efektīvu lietu izšķiršanu ir pieļaujams ierobežot tikai izņēmuma gadījumos, kad, piemēram, institūcijai trūkst jurisdikcijas un tā nav tiesīga izšķirt konkrēto strīdu, strīda puses ir vienojušās par izlīgumu, vai arī veic darbības, kas padara strīda atrisināšanu pēc būtības par neiespējamu, piemēram, prasītājs bez iemesla neierodas uz tiesas sēdēm.

Pastāv dažādi viedokļi par jēdziena “tiesa” iztulkošanu tiesību uz lietu taisnīgu tiesu ietvaros. Ir viedoklis, ka jēdziens ir attiecināms tikai uz valsts tiesām.<sup>92</sup> Pastāv arī pretējs viedoklis, ka jēdziens “tiesa” tulkojams paplašināti, ietverot ne tikai valsts tiesas, bet arī šķīrējtiesas, bāriņtiesas,<sup>93</sup> kā arī visas citas institūcijas un personas, kuras atbilstoši likumam ir tiesīgas veikt civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanu,<sup>94</sup> kā arī pasākumus civilo tiesību aizskāruma un citas civilās netaisnības novēršanai. Šī darba ietvaros autors nevēlas kategoriski apgalvot, ka tiesību uz taisnīgu tiesu ietvaros jēdziens “tiesa” ir attiecināms arī uz visām ārpus tiesas strīdu izšķiršanas institūcijām. Tomēr pašas **tiesības uz taisnīgu tiesu personām piemīt, izšķirot lietu jebkurā no tiesību aizsardzības institūcijām**, tajā skaitā šķīrējtiesās. Šīs tiesības ar šķīrējtiesas procesā noteiktiem un tiesību uz taisnīgu tiesu ietvaros pieļaujamiem ierobežojumiem var tikt īstenotas šķīrējtiesas procesa ietvaros. Vispārīgi par pamatu šādam viedoklim ir tiesību doktrīnas atziņas, ka, kaut arī, kā norādīts iepriekš,

---

<sup>90</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 11.lpp.

<sup>91</sup> Oniszczyk J. *The Right to Fair Trial in the Decisions of the Polish Constitutional Tribunal. The right to a fair trial. Science and technique of democracy, collection, No.28*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2000., p.142

<sup>92</sup> Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005. 18.janvāris, nr.9 (3167), 5.lpp.

<sup>93</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 11.lpp.

<sup>94</sup> Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. *Jurista Vārds*, 2005.gada 27.septembris, nr.36 [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)

šķīrējtiesas kā ārpustiesas strīdu izšķiršanas metodes process, atšķirībā no valsts tiesas procesa, ir privāts process, tomēr tas pēc savas būtības ir vairāk “hibrīds” starp publisku un privātu procesu.<sup>95</sup> Tā kā šķīrējtiesas nolēmumam pamatā ir saistošs spēks, kas padara šo nolēmumu par izpildāmu arī piespiedu kārtā, šis nolēmums iegūst publisku efektu, kas ir pielīdzināms valsts tiesu nolēmumu efektam.<sup>96</sup> Noslēdzot šķīrējtiesas līgumu, puses atsakās no tiesībām uz valsts tiesas jurisdikciju,<sup>97</sup> bet ne no tiesībām uz taisnīgu procesu un nolēmumu. Arī šķīrējtiesas procesa puses saglabā tā sauktās tiesības uz no dabiskajām tiesībām izrietošu, pašsaprotamu taisnīgumu (*natural justice* – angl.), kas ietver tādus nosacījumus kā taisnīgumu, procesuālo vienlīdzību un pienācīgu procesu.<sup>98</sup> **Tāpat tiesības uz taisnīgu tiesu ir piemērojamas izšķirot lietas valsts pārvaldes iestādēs, kuras savas likumā noteiktās kompetences ietvaros izšķir pēc būtības civiltiesiska rakstura strīdus.** Apstiprinot gan šo, gan iepriekšējo tēzi var minēt vēl papildus argumentus.

**Pirmkārt,** Satversmes 86.pants noteic, ka *tiesu var spriest tikai tie orgāni, kuriem šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzētā kārtībā.* Tātad Satversme neparedz, ka tiesu spriest, precīzāk – izšķirt juridiskas lietas, var tikai valsts tiesa. Vienīgais priekšnoteikums – tiesas spriešanas tiesības var tikt noteiktas tikai ar likumu, kas šķīrējtiesu sakarā ir skaidri noteikts CPL 23. panta pirmās daļas 2. teikumā, kā arī citos CPL pantos, bet valsts pārvaldes iestāžu gadījumā – šo iestāžu darbību regulējošos likumos. Šo domu pamatojošs viedoklis tiek pausts arī tiesību zinātnē, norādot, ka Satversme neaizliedz citu tiesību aizsardzības formu pastāvēšanu līdzās tiesai, nenosaka, ka tiesai jābūt vienīgajai civilo tiesību aizsargātājai.<sup>99</sup> Pie tam nedrīkst aizmirst: ja tiktu uzskatīts, ka tiesības uz taisnīgu tiesu personām būtu tikai valsts tiesas procesā, rastos situācija, ka citas institūcijas, kas nav valsts tiesas, bet kam civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesības ir piešķirtas ar likumu atbilstoši Satversmes 86.pantam, var izšķirt lietas, neievērojot principu par tiesībām uz taisnīgu tiesu. Šāda Satversmes 86.punkta īstenošana būtu pretrunā Satversmes 92.pantam, kas paredz tiesības uz taisnīgu tiesu. Šāda situācija ir nepieļaujama, jo „*Satversme ir vienots veselums,*

---

<sup>95</sup> Bühring-Uhle C. *Arbitration and Mediation in International Business. Designing Procedures for Effective Conflict Management.* The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 1996, p.43

<sup>96</sup> *Ibid.*

<sup>97</sup> *Ibid.*

<sup>98</sup> Tweeddale A., Tweeddale K. *Arbitration of Commercial Disputes. International and English Law and Practice.* Oxford: Oxford University Press, 2005, p.385

<sup>99</sup> Rozenbergs J. Satversmes tiesa: būt šķīrējtiesām Latvijā. *Jurista Vārds*, 2005. 1.februāris, nr.4 (359) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)

un tajā ietvertās normas tulkojamas sistēmiski”.<sup>100</sup> Turklāt, ja, izšķirot civiltiesiska rakstura lietas citās institūcijās, kas nav valsts tiesas, pusēm netiktu nodrošinātas tiesības uz taisnīgu tiesu un taisnīgu procesa norisi, lietu izšķiršana šajās institūcijās nevarētu nodrošināt pienācīgu pušu tiesību un likumīgo interešu aizsardzību. Līdz ar to arī nebūtu nozīmes pušu izvēlei izšķirt lietas šajās institūcijās jeb dispozitivitātei. Šī dispozitivitāte ir ”viena no cilvēktiesību izpausmēm, kas nepieciešama personiskās brīvības īstenošanai”<sup>101</sup> un tās ierobežojumi uzskatāmi par cilvēktiesību ierobežojumiem, kas ir pieļaujami pēc iespējas mazākā mērā.

**Otrkārt**, kā jau iepriekš norādīts, tiesības uz taisnīgu tiesu ietver gan tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanas procesa norisi, gan arī tiesības uz taisnīgu civiltiesisko attiecību noregulējumu. Tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanas procesa norisi un tiesības uz taisnīgu civiltiesisko attiecību noregulējumu strīda pusēm piemīt, arī izšķirot lietu valsts pārvaldes iestādē vai šķīrējtiesā.

Noslēdzot šķīrējtiesas līgumu, puses neatsakās no tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanas procesa norisi un taisnīgu civiltiesisko attiecību noregulējumu. Gluži otrādi, puses saglabā minētās tiesības kā iepriekš norādītās tiesības uz no dabiskajām tiesībām izrietošu pašsaprotamu taisnīgumu (*natural justice* – angl.).<sup>102</sup>

Pat jautājums par šķīrējtiesas nolēmumu nepārsūdzamību nav tik viennozīmīgs, jo pasaulē tiek izmantoti dažādi modeļi šķīrējtiesas nolēmumu pārskatīšanai. Piemēram, Graudu un Pārtikas tirdzniecības asociācijas (*Grain and Feed Trade Association* – angl.) šķīrējtiesai ir izveidota atsevišķa Apelācijas padome (*Board of Appeal* – angl.), kas ar savu nolēmumu, kas aizstāj pirmās instances šķīrējtiesas (*first-tier* – angl.) nolēmumu, var apstiprināt, grozīt vai atcelt pirmās instances šķīrējtiesas nolēmumu.<sup>103</sup> Analogu risinājumu paredz arī Parīzes Jūras lietu šķīrējtiesas (*Chambre Arbitrale Maritime de Paris* – fr.) noteikumi (*rules* –

---

<sup>100</sup> Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 18.janvāris, nr.9 (3167), 6.lpp.

<sup>101</sup> Turpat, 8.lpp.

<sup>102</sup> Tweeddale A., Tweeddale K. *Arbitration of Commercial Disputes. International and English Law and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2005, p.385

<sup>103</sup> Redfern A., Hunter M., Blackaby N. and Partasides C. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. [W.p.]: Kluwer Law International, 2004, p. 2. Pieejams: <http://www.sub.se> (aplūkots 2007.gada 15. maijā)

angl.).<sup>104</sup> Savukārt Straptautiskā ieguldījumu strīdu noregulēšanas centra [*International Centre for Settlement of Investment Disputes* – angl. (ICSID)] šķīrējtiesas apelācijas padome pirmās instances šķīrējtiesas pilnvaru pārsniegšanas, būtisku procesuālo normu pārkāpuma vai lietas būtisku faktu neievērošanas gadījumā ir tiesīga atcelt pirmās instances šķīrējtiesas nolēmumu un nodot lietu jaunai izšķiršanai pirmās instances šķīrējtiesā.<sup>105</sup>

Šķīrējtiesas nolēmuma pārskatīšanas iespēja var tikt izmantota, ja ir pieļauti būtiski trūkumi šķīrējtiesas procesā, ja kāda no pusēm nav bijusi pienācīgi informēta par šķīrējtiesnešu iecelšanu vai citādi tai nav bijusi iespēja īstenot pienācīgu pārstāvību lietā. Saskaņā ar *UNCITRAL starptautisko komercšķīrējtiesu parauglikuma*<sup>106</sup> 34.panta otrās daļas a) punkta ii) apakšpunktu, šādu trūkumu esamība ir pamats attiecīgā šķīrējtiesas nolēmuma pārskatīšanai. Kā tiek atzīts tiesību doktrīnā, šāda regulējuma pamatā ir prezumpcija, ka šķīrējtiesas procesa norisei jābūt pienācīgai un taisnīgai, jeb, precīzāk, “mērķis ir garantēt, ka pusēm tiek nodrošināta procesuāla vienlīdzība un taisnīgs process, ar pilnīgu un pienācīgu iespēju pārstāvēt [savu viedokli, iebildumus un prasījumus – autora piebilde] attiecīgajās lietās”.<sup>107</sup>

Ja šķīrējtiesas nolēmumā ir kļūdaini piemērots likums (*mistake of law* – angl.) vai fakti (*mistake of facts* – angl.), vairāku valstu, tajā skaitā Anglijas, Amerikas Savienoto Valstu un Francijas,<sup>108</sup> tiesības paredz iespēju šāda nolēmuma pārskatīšanai. Protams, jāatzīmē, ka šķīrējtiesu veiktais likuma un faktu piemērošanas pārskats ir stingri ierobežots, paredzot iespēju pārskatīt tikai tādus šķīrējtiesu nolēmumus, kuros likuma piemērošana vai faktu analīze ir acīmredzami nepareiza (*obviously wrong* – angl.), izteikti neatbalstāma (*manifestly unsupported* – angl.) vai rada būtiskas šaubas (*is at least open to serious doubt* – angl.).<sup>109</sup>

Izšķirot civiltiesiska rakstura lietu valsts pārvaldes iestādēs, tiesības uz taisnīgu civiltiesisko, tāpat kā citu materiālo tiesību noregulējumu pusēm nodrošina Administratīvā

---

<sup>104</sup> Redfern A., Hunter M., Blackaby N. and Partasides C. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. [W.p.]: Kluwer Law International, 2004, p.2. Pieejams: <http://www.sub.se> (aplūkots 2007.gada 15.maijā)

<sup>105</sup> *Ibid.*

<sup>106</sup> *UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration*.

<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/MLARB-only-rev06-e.pdf> (aplūkots 2007.gada 28.novembrī)

<sup>107</sup> Redfern A., Hunter M., Blackaby N. and Partasides C. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. [W.p.]: Kluwer Law International, 2004, p. 2. Pieejams: <http://www.sub.se> (aplūkots 2007.gada 15.maijā)

<sup>108</sup> *Ibid.*

<sup>109</sup> *Ibid.* p.10–11.

procesa likuma 8.pantā minētais tiesību normu saprātīgas piemērošanas princips, kas paredz, ka *iestāde un tiesa, piemērojot tiesību normas, izmanto tiesību normu interpretācijas pamatmetodes (gramatisko, sistēmisko, vēsturisko un teleoloģisko metodi), lai sasniegtu taisnīgāko un lietderīgāko rezultātu.*

Ņemot vērā iepriekš norādīto, tiesības uz taisnīgu tiesu, kuras pēc būtības ir piemērojamas ne tikai valsts tiesas procesā, pamatotāk ir saukt par tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu.

Pievēršoties jautājumam par tiesību uz lietu taisnīgu izšķiršanu ietekmi jurisdikcijas noteikšanā, vispārīgi var teikt, ka, nosakot konkrētas lietas jurisdikciju, tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanu katrreiz netiek analizētas konkrētās lietas ietvaros un tādējādi netiek tieši piemērotas. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka arī jurisdikcijai jānodrošina gan tiesības uz taisnīgu lietas izšķiršanas procesa norisi, gan arī tiesības uz taisnīgu civiltiesisko attiecību noregulējumu. Tādējādi var teikt, ka jurisdikcija nosakāma kopsakarā ar principu uz lietu taisnīgu izšķiršanu. Sevišķi būtiska nozīme tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu ir jurisdikcijas noteikšanā starp personām, kas neatrodas vienādās ekonomiskās varas un juridisko iespēju pozīcijās, bet kuras var veikt jurisdikcijas izvēli. Vislielākā nozīme tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu šeit ir līgumiskās un alternatīvās jurisdikcijas piemērošanai. Ja likums piešķir personām, kas ir esošas vai potenciālas strīda vai citas lietas puses, iespēju izvēlēties institūcijas, kuras izšķirs attiecīgo lietu, pastāv risks, ka persona, kas ir ekonomiski vai juridiski spēcīgāka, piespiedīs otru personu izdarīt viņas tiesībām un likumīgām interesēm neatbilstošas jurisdikcijas izvēli vai arī mazāk aizsargātā persona nezināšanas dēļ izdarīs savām likumīgām interesēm neatbilstošu izvēli. Lai šādos gadījumos nodrošinātu lietu taisnīgu izšķiršanu, likumam vairāk nekā parasti jāiejaucas pušu rīcības autonomijā jeb dispozitivitātē,<sup>110</sup> nodrošinot vājākās puses aizsardzību. Šī iejaukšanās tiek piemērota arī individuālo darba tiesību strīdu, kā arī no patērētāju tiesībām izrietošo strīdu jurisdikcijas noteikšanā, piemēram, šo kategoriju strīdos tiek paredzēti atsevišķi ierobežojumi šķīrējtiesas līgumu slēgšanai.<sup>111</sup> Šos ierobežojumus nepieciešams pārvērtēt, attiecīgi grozot arī tiesisko

<sup>110</sup> Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005. 18.janvāris, nr.9 (3167), 8.lpp.

<sup>111</sup> Turpat.

regulējumu. Tādēļ vairākās šī darba turpmākajās nodaļās tiks veikts detalizētāks minēto ierobežojumu apskats, kā arī tiks piedāvāti esošā tiesiskā regulējuma grozījumi.

Parasti iejaukšanās minētajā dispozitivitātē tiek nodrošināta ar attiecīgo valsts pārvaldes iestāžu pieņemtiem administratīvajiem aktiem. Vājākās puses interešu aizsardzība ir viens no valsts pārvaldes iestāžu galvenajiem uzdevumiem, izšķirot civiltiesiska rakstura lietas. Līdz ar to var teikt, ka valsts pārvaldes iestāde nodrošinot civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanu, nodrošina to vājākās puses interešu aizsardzības nolūkā. Tomēr, tā kā kādas puses interešu aizsardzība, ko veic šo strīdu izšķiroša institūcija, ir pieļaujama izņēmuma gadījumos, jo parasti lietas izšķirējam jāsiglabā neitralitāte un neatkarība kā viens no taisnīguma elementiem<sup>112</sup>, arī **valsts pārvaldes iestāžu kompetencei civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā ir izņēmuma raksturs**. Šādu secinājumu apliecina arī citi apstākļi.

Vājākās puses aizsardzība no materiālo tiesību viedokļa bieži vien tiek nodrošināta, likumam nosakot līgumu brīvības principa ierobežojumus. Uzņemoties izšķirt civiltiesiska rakstura strīdus un tā ietvaros aizsargājot vājāko pusi, valsts iestādes šādi nodrošina likumā noteikto līgumu brīvības principa ierobežojumu ievērošanu. Tomēr tā kā civiltiesību subjektu privātā autonomija un līguma brīvība tiek saistīta ar katra indivīda cieņu un pamattiesībām, tās ierobežošana ir pieļaujama tikai atsevišķu, pamatotu jeb „labu” iemeslu (*good reasons* – angl.) dēļ.<sup>113</sup> Vispārinot šie pamatotie iemesli tiek iedalīti trīs grupās: (I) trešo personu aizsardzība no līguma vai atsevišķu tā noteikumu radīta kaitējuma; (II) publisku interešu aizsardzība no līguma vai atsevišķu tā noteikumu radīta kaitējuma; (III) vienas vai vairāku līguma pušu aizsardzība no līguma vai atsevišķu tā noteikumu radīta kaitējuma.<sup>114</sup> Kā piemēru trešo personu un publisku interešu aizsardzībai no kāda līguma potenciāli kaitīgām sekām var minēt likumā noteiktus ierobežojumus līgumiem, uz kuru pamata tiek izdarīti ieraksti publiskos reģistros, piemēram, komercreģistrā, kā arī ierobežojumus līgumiem, piemēram, aizliegtu vienošanos aizliegumu, kas var negatīvi ietekmēt tirgu<sup>115</sup> un konkurenci

---

<sup>112</sup> Līcis A. *Prasības tiesvedība un pierādījumi*. Rīga: Tiesu Namu Aģentūra, 2003., 48.lpp.

<sup>113</sup> Brownsword R. (Author of the Chapter), Friedmann D., Barak – Erez D. (Ed.) *Freedom of Contract, Human Rights and Human Dignity*. In: *Human Rights in Private Law*. Oxford; Portland, Oregon: Hart Publishing, 2001, p.183 - 185

<sup>114</sup> *Ibid*, p.185

<sup>115</sup> Kulla I. *Līgumu brīvības princips Eiropas civiltiesībās un saistību tiesību reforma Igaunijā. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli / Problems of Transformation of Law in Connection with European Integration. International Conference*. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 220.lpp.

tajā. Savukārt līguma puses no pašu noslēgta līguma potenciāli kaitīgām sekām tiek aizsargātas, piemēram, aizsargājot patērētājus.<sup>116</sup> Citiem vārdiem, līguma brīvības ierobežojumi atsevišķos gadījumos nepieciešami, lai nodrošinātu vienādas iespējas pusēm un citām personām situācijās, kad pušu vienlīdzība privāttiesiskajās attiecībās, kas pēc vispārēja principa tiek prezumēta,<sup>117</sup> netiek praktiski īstenota. Šādos gadījumos likums iejaucas, lai nodrošinātu tādas līguma noteikumus, kas ir taisnīgi un piemēroti, lai nodrošinātu pusēm ne tikai formālu, bet arī faktisku izvēles un rīcības brīvību, kā arī vienādas iespējas, ņemot vērā pušu resursus, zināšanas un saistības.<sup>118</sup> Līguma brīvības ierobežojumi attiecas gan uz puses tiesībām lemt par līguma noslēgšanu ar citu pusi, gan uz tiesībām izvēlēties līguma noteikumus, gan arī uz pušu tiesībām brīvi izvēlēties līguma formu.<sup>119</sup> Tomēr vienlaicīgi šie līguma brīvības ierobežojumi paši par sevi ir ierobežoti. Tiesības atteikt noteikta satura līguma noslēgšanu ar kādu pusi var izrietēt no pušu pamattiesībām, jo noteikta satura līguma noslēgšana var būt pretrunā puses cieņai, morāles un ētikas apsvērumiem.<sup>120</sup> Savukārt jebkuram līguma noteikumu jeb līguma satura ierobežojumam jābūt ekonomiski un sociāli attaisnojamam, jo iejaukšanās līgumiskajās attiecībās nozīmē noteikta dzīves veida, standartu un uzvedības modeļu atzīšanu.<sup>121</sup> Arī likuma iejaukšanās līguma formas brīvībā vienmēr ir iztulkojama sašaurināti. Tiesību doktrīnā tiek trāpīgi norādīts, ka „*stingrs formālisms un elastīguma trūkums ir raksturīgs arhaiskai agrārai sabiedrībai, kur ir stingra disciplīna un uzvedību nosaka un klasificē saskaņā ar modeļiem. [...] Formalitāte un elastīgums ir kontrastējoši fenomeni, pirmais no tiem nodrošina tiesisko palāvību, bet pēdējais garantē*

---

<sup>116</sup> Kulla I. *Līgumu brīvības princips Eiropas civiltiesībās un saistību tiesību reforma Igaunijā. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli / Problems of Transformation of Law in Connection with European Integration. International Conference.* Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 220.lpp.

<sup>117</sup> Benson P. (Author of the Chapter), Friedmann D., Barak – Erez D. (Ed.) *Equality of Opportunity and Private Law.* In: *Human Rights in Private Law.* Oxford; Portland, Oregon: Hart Publishing, 2001, p.202

<sup>118</sup> *Ibid*, p.211

<sup>119</sup> Kulla I. *Līgumu brīvības princips Eiropas civiltiesībās un saistību tiesību reforma Igaunijā. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli / Problems of Transformation of Law in Connection with European Integration. International Conference.* Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 220.lpp.

<sup>120</sup> Brownsword R. (Author of the Chapter), Friedmann D., Barak – Erez D. (Editors) *Freedom of Contract, Human Rights and Human Dignity. Human Rights in Private Law.* Oxford; Portland, Oregon: Hart Publishing, 2001, p.194, 195

<sup>121</sup> Kulla I. *Līgumu brīvības princips Eiropas civiltiesībās un saistību tiesību reforma Igaunijā. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli / Problems of Transformation of Law in Connection with European Integration. International Conference.* Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 223.lpp.

vienlīdzību (Zimmerman, 1992, 88). Šie principi ir antagonistiski, tomēr, nosakot formas prasības, likumdevējam ir jācenšas īstenot abus”.<sup>122</sup> Tādēļ nedrīkst aizmirst, ka noteiktas līguma formas prasības ir pieļaujamas vien atsevišķos gadījumos, piemēram, patērētāju aizsardzībai, kad noteikta līguma forma, visbiežāk rakstiska, palīdz vājākajai pusei saprast darījuma iespējamās sekas un novērst iespēju izmantot vājākās puses interesēm nelabvēlīgu situāciju.<sup>123</sup>

Jāatzīmē, ka, izņemot konkurences aizsardzību,<sup>124</sup> sevišķi kritiski vērtējami līguma brīvības principa ierobežojumi darījumos starp komersantiem. Latvijas komerciesībās atsevišķos gadījumos ar līguma brīvības principa ierobežojumiem gan tiek mēģināts nodrošināt trešo personu un kreditoru interešu aizsardzību.<sup>125</sup> Tomēr reizē jāpiekrīt tiesību doktrīnā paustajam viedoklim, ka komercdarījumu trešās personas var pietiekami aizsargāt ar līguma būtisko sastāvdaļu ierakstīšanu komercreģistrā, līdzīgi kā to piedāvā Vācijas Komerclikuma (*Handelsgesetzbuch* – vāc.) 25.panta otrā daļa, savukārt kreditoru interešu aizsardzībai piemērotāks ir maksātnespējas tiesiskais regulējums.<sup>126</sup> Kontinentālās Eiropas tiesību saimē līgumu brīvība ir piemērojama arī ar komercdarbību saistītajos līgumos, ieskaitot arī kapitālsabiedrību dalībnieku līgumus.<sup>127</sup> Nav pieļaujama valsts pārvaldes iejaukšanās komerciesībās un komercdarījumos vairāk, nekā tas nepieciešams ticamu un trešajām personām nepieciešamu ziņu ierakstīšanai publiskos komersantu reģistros, kā arī godīgas konkurences nodrošināšanai.

---

<sup>122</sup> Kulla I. *Līgumu brīvības princips Eiropas civiltiesībās un saistību tiesību reforma Igaunijā. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli / Problems of Transformation of Law in Connection with European Integration. International Conference.* Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 220.lpp.

<sup>123</sup> Turpat, 224.lpp.

<sup>124</sup> Tiesību doktrīnā tiek uzsvērts, ka konkurences tiesības pēc savas būtības ir radītas kā līgumu brīvības ierobežojums, kas tiek attaisnots ar konkurenci kā vispārāztītu tirgus ekonomikas vērtību un kopējo sabiedrības ieguvumu no konkurences, kas ir būtiskāks par atsevišķu indivīdu privātās autonomijas un līgumu brīvības ierobežojumu. Skat.: piemēram, Kulms R. *Competition as a Basic Element of the Social Market Economy.* In: *European Business Organization Law Review*, vol.2 2001/1. The Hague T.M.C. ASSER INSTITUTE, 2001, p.713, 714

<sup>125</sup> Vilgerts G. *Līgumu brīvība uzņēmumu pārejā. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli / Problems of Transformation of Law in Connection with European Integration. International Conference.* Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 362.lpp.

<sup>126</sup> Turpat.

<sup>127</sup> Kulms R. *A Shareholder's Freedom of Contract in Close Corporations – Shareholders Agreements in the USA and Germany.* In: *European Business Organization Law Review*, vol.2 2001/1. The Hague T.M.C. ASSER INSTITUTE, 2001, p.701



Tajos gadījumos, kad ir pamatoti valsts pārvaldes iestādēm veikt civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanu, puses saglabā visas tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanu. **Pusēm ir tiesības gan uz savu tiesību aizsardzības pieejamību attiecīgajā iestādē, ieskaitot tiesības tikt uzklausītam, gan arī uz taisnīgu procesa norisi un taisnīgu materiālo tiesību regulējumu.** Tāpat līdzīgi kā valsts tiesas un citu civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas procesu gadījumā, **arī civiltiesiska rakstura lietas izšķiršanas gadījumā valsts iestādē tā pusēm ir tiesības uz lēmumu, kas ir izpildāms, pusēm saistošs un pēc būtības atrisina strīdu.** Pie tam šis lēmums nevar tikt pieņemts tikai uz formālu apsvērumu pamata. Ja valsts iestāde ir uzsākusi lietas izšķiršanas procesu, šī pieņemšanas ietvaros iestādei jāvērtē visi likumiskie un faktiskie lietas apstākļi.<sup>128</sup> **Arī izšķirot civiltiesiska rakstura lietu valsts pārvaldes iestādē, strīda pusēm jānodrošina tiesības uz valsts pārvaldes iestādes pieņemtā lēmuma pārsūdzību.** Šīs tiesības var tikt ierobežotas tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos un tikai uz svarīga iemesla pamata.

Vairākos gadījumos Latvijā valsts pārvaldes iestāžu tiesības izšķirt civiltiesiska rakstura lietas tiek piemērotas paplašināti un bez pietiekama pamatojuma. Tāpat ir sastopami gadījumi, kad valsts pārvaldes iestādes, izšķirot civiltiesiska rakstura lietas, nepieņem lēmumu, kas pēc būtības atrisina lietu, kaut arī šāda lēmuma pieņemšana ir principiāli iespējama. Latvijā arī ir novērojami centieni ierobežot atsevišķu valsts pārvaldes iestāžu lēmumu, arī civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas sakarā pieņemtu lēmumu, pārsūdzības iespējas. Šo problēmu analīzi autors veic un piedāvā risinājumu šī promocijas darba 6.1. un 6.2.nodaļās.

### 1.3. Teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principi

Konkrētas tiesas jurisdikcija konkrētā civillietā tiek padarīta atkarīga no specifiskiem likuma un, atsevišķos gadījumos, arī tiesas noteiktiem konkrētai lietu kategorijai piemītošiem apstākļiem.<sup>129</sup> Tādējādi tiek veikts civillietu t.s. “sadalījums pa vertikāli” starp dažādu posmu pirmās instances tiesām.<sup>130</sup> Papildus dažādiem tiesību zinātnē un normatīvajos aktos

---

<sup>128</sup> Oliver S. QC (Author of the Chapter) Harris M., Partington M. (Editors) *Human Rights and Hand-Rolling Tobacco: The Right to a Fair Hearing*. In: *Administrative Justice in the 21<sup>st</sup> Century*. Oxford; Portland, Oregon: 1999, p.398

<sup>129</sup> *European Civil Practice. Second Edition*. London.: Sweet&Maxwell. 2004, p.9, para.1.007

<sup>130</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 61. lpp.

paredzētiem jurisdikcijas veidiem, lai noteiktu tiesu, kura ir pilnvarota iztiesāt konkrēto civiltiesiska rakstura lietu, tiek izmantoti vairāki principi. Šie principi ir plaši aplūkoti tiesību doktrīnā. Tāpat tie ir norādīti normatīvajos aktos, kas regulē dažādu institūciju kompetences sadalījumu civiltiesiska rakstura strīdu lietu izšķiršanā. Jāuzsver, ka šie principi nosaka lielākoties tiesu, nevis citu tiesību aizsardzības institūciju teritoriālo jurisdikciju, pēc puses vai strīdus lietas atrašanās vietas vai citiem kritērijiem nosakot attiecīgās civillietas piesaisti kādas tiesas darbības teritorijai. Ņemot vērā šo iezīmi, šos principus var dēvēt par teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principiem. Papildus jāatzīmē, ka gan latīņu, gan arī angļu valodā šo principu apzīmēšanai dažkārt izmanto vārdu *forum*. Latīņu valodā šis vārds nozīmēja tirgus laukumu vai citu laukumu kā sabiedriskās dzīves centru,<sup>131</sup> kurā tika veikti arī dažādi juridiski akti. Mūsdienu angļu valodā *forum* tiek skaidrots kā tiesa, kura ir pilnvarota iztiesāt noteiktu juridisku lietu.<sup>132</sup>

Kā pirmo un vienu no visplašāk piemērotajiem jurisdikcijas noteikšanas principiem var minēt t.s. personas dzīvesvietas vai atrašanās vietas principu (*forum domicilii* - lat.), kas uzskatāms par galveno teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principu.<sup>133</sup> Plašās piemērošanas dēļ šis princips tiek dēvēts arī par galveno principu strīdu izšķiršanas un citu civiltiesiska rakstura lietu iztiesāšanas vietas (*general forum* - angl.)<sup>134</sup> noteikšanai. Visbiežāk tā ir atbildētāja dzīvesvieta vai atrašanās vieta, pēc kuras tiek noteikta attiecīgā strīda iztiesāšanas tiesa jeb kompetentā tiesa. Tā CPL 26.panta pirmā daļa paredz, ka *prasību pret fizisku personu ceļ tiesā pēc tās dzīvesvietas*. Savukārt šī paša likuma panta otrā daļa paredz, ka *prasību pret juridisku personu ceļ tiesā pēc tās atrašanās vietas (juridiskās adreses)*. Tādējādi arī Latvijas tiesību kontekstā šie CPL 26.panta noteikumi un tajos paredzētā prasības celšana tiesā pēc atbildētāja dzīvesvietas vai atrašanās vietas uzskatāmi par jurisdikcijas noteikšanas pamatprincipu, kas piemērojams vienmēr, ja vien nepastāv citi, likumā paredzēti un attiecīgajai lietu kategorijai specifiski noteikumi, ar kuriem noteikt tiesu, pilnvarotu iztiesāt attiecīgo civiltiesiska rakstura lietu. Tajā pašā laikā jāatzīmē, ka atsevišķos gadījumos likums pieļauj vai pat paredz prasības celšanu tiesā arī pēc prasītāja dzīvesvietas vai atrašanās vietas. Kā piemēru var minēt CPL 28.panta 2. - 5., 8., 9.daļā minētos gadījumus

<sup>131</sup> Forum.: Grām. *Latīņu – latviešu vārdnīca*. Gavrilovs A. (Sastādītājs) Rīga: Zvaigzne, 1994., 70., 332.lpp.

<sup>132</sup> Forum.: LAW.COM Dictionary <http://dictionary.law.com/default2.asp?selected=778&bold=||||> (aplūkots 2009.gada 8.janvārī)

<sup>133</sup> Skat.: preambulas vienpadsmito daļu, kā arī 2.panta pirmo daļu Regulā 44/2001

<sup>134</sup> Ginsburg R. B., Bruzelius A. *Civil procedure in Sweden*. The Hague.: Martinus Nijhoff. 1965, p.155

prasību celšanai par uzturlīdzekļu piedziņu vai paternitātes noteikšanu, personiska aizskārums, kas radījis sakropļojumu, cits veselības bojājumu vai nāvi, kaitējuma atlīdzināšanu, mantas atdošanu vai tās vērtības atlīdzināšanu, darba tiesību prasījumu, atsevišķos gadījumos – arī laulības šķiršanu vai neesamību. Sevišķā tiesāšanas kārtībā iztiesājamas civillietas iztiesāšanai tiesā pēc šajā civillietā iesaistītas personas dzīvesvietas vai atrašanās vietas tiek piemērota arī vairāku sevišķā tiesāšanas kārtībā iztiesājamo civillietu piekritības noteikšanai un kā tāda ir norādīta vairākās CPL normās.<sup>135</sup>

Kā citus būtiskus teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principus var minēt kompetentās tiesas noteikšanu pēc lietas, par kuru ir strīds, esošās (*jurisdictio in rem* - lat.)<sup>136</sup> vai prezumētās (*jurisdictio quasi in rem* - lat.)<sup>137</sup> atrašanās vietas. Šis princips tiek arī dēvēts par *forum rei sitae* (lat.)<sup>138</sup> principu un Latvijas tiesībās tiek izmantots izņēmuma piekritības piemērošanā. Saskaņā ar CPL 29.panta pirmo un otro daļu pēc mantas atrašanās vietas ceļama prasība par īpašuma tiesībām un par jebkuru citu lietu tiesību uz nekustamo īpašumu vai tā piederumiem, kā arī prasība par minēto tiesību ierakstīšanu zemesgrāmatā vai par šo tiesību dzēšanu un par mantas izslēgšanu no aprakstes akta. Savukārt pēc mantojamās mantas vai tās daļu atrašanās vietas ceļama prasība pret mantojuma masu, kad nav zināmi ne mantinieki, ne mantojuma atstājēja dzīvesvieta, vai arī šī dzīvesvieta ir bijusi ārpus Latvijas. Atsevišķos gadījumos *forum rei sitae* princips tiek izmantots jurisdikcijas noteikšanai, ja strīds nav par kādu lietu, bet šīs lietas atrašanās vieta ir viens no retajiem vai pat vienīgais no konstatējamajiem atbildētāja piesaistes faktoriem tiesas kompetences teritorijai. Tā CPL 27.pants paredz, ka pēc atbildētāja nekustamā īpašuma atrašanās vietas var tikt celta prasība pret atbildētāju, kura dzīvesvieta nav zināma vai kuram nav pastāvīgas dzīvesvietas Latvijā.

Vēl kompetentā tiesa var tikt noteikta pēc kaitējuma nodarīšanas vietas principa (*forum delicti commissi* - lat.)<sup>139</sup> Šis princips pamatā tiek izmantots jurisdikcijas noteikšanai lietās par tiesību vai likumīgo interešu aizskārums rezultātā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu. Tā CPL 28.panta trešā daļa paredz, ka prasības par personiska aizskārums, kas radījis sakropļojumu, citu veselības bojājumu vai nāvi, kaitējuma atlīdzināšanu, var tikt celtas pēc šī aizskārums

<sup>135</sup> Skat.: piemēram, CPL 259.panta pirmo daļu par piekritību lietām par adopcijas apstiprināšanu vai CPL 363.<sup>1</sup> panta pirmo daļu par juridiskas personas maksātnespējas lietu piekritību

<sup>136</sup> *European Civil Practice. Second Edition.* London.: Sweet&Maxwell. 2004, p.8, para.1.004

<sup>137</sup> Friedhental J. H., Kane M. K., Miller A. R. *Civil Procedure.* St. Paul, Minn.: West Publishing Co. 1993, p.148

<sup>138</sup> Bukovskis V. *Civīlprocesa mācības grāmata.* Rīga: Autora izdevums. 1933., 221.lpp.

<sup>139</sup> Turpat.

nodarīšanas vietas. Tāpat arī prasības par juridiskas personas mantai nodarītiem zaudējumiem var tikt celtas pēc šo zaudējumu nodarīšanas vietas (CPL 28.panta ceturrtā daļa).

Jāatzīmē arī princips par prasības celšanu pēc līguma izpildes vietas (*forum solutionis* - lat.).<sup>140</sup> Tā, piemēram, CPL 28.panta devītā daļa noteic, ka *prasību, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, prasītājs var celt arī pēc savas [...] darbavietas*. Ņemot vērā, ka darba līguma gadījumā darbavieta parasti ir arī vienīgā vai vismaz viena no šī līguma izpildes vietām, minētajā pantā CPL paredz iespēju piemērot prasības celšanu pēc līguma izpildes vietas.

Jāmin arī prasības celšana tiesā pēc izvēlētās domicila vietas (*domicile élu* – fr., jeb *am erwählten Domizil* – vāc.),<sup>141</sup> kas tiek piemērots Šveicē. Šī tiesību institūta piemērošanas gadījumā puses vienojas par parādnieka saistību izpildes vietu, pēc kuras ceļamas prasības tiesā pret attiecīgo atbildētāju.<sup>142</sup> Latvijas tiesībās līdzīgs institūts ir CPL 30.panta pirmajā daļā paredzētā līgumiskā piekritība ar to atšķirību, ka CPL 30.panta pirmā daļa runā par līdzēju izvēlētu tiesu, kuram piekritīgas ar līguma izpildi saistītās prasības, bet prasības celšana tiesā pēc izvēlētā domicila vietas pamatā runā par konkrētas līguma izpildes vietas noteikšanas, nosakot arī šīs vietas tiesas jurisdikciju ar attiecīgo līgumu saistītajos strīdos.

Lai uzskatāmāk ilustrētu iepriekš aplūkotos galvenos teritoriālās jurisdikcijas principus, autors tos ir apkopojis šādā tabulā, norādot arī būtiskākās iezīmes un piemērus likumā.

Nr. p.k.	Nosaukums latviski	Nosaukums latīniski	Raksturojošā iezīme	Piemērs likumā
1.	Personas dzīvesvietas vai atrašanās vietas princips	<i>Forum domicilii</i>	Prasību vai pieteikumu sevišķās tiesāšanas kārtībā iztiesā atbildētāja vai citas attiecīgajā civillietā iesaistītās personas dzīvesvietas vai atrašanās vietas tiesa	CPL 26.panta pirmā un otrā daļa, 259.panta pirmā daļa, 363. <sup>1</sup> panta pirmā daļa
2.	Lietas atrašanās vietas princips	<i>Forum rei sitae</i>	Prasību iztiesā lietas esošās ( <i>jurisdictio in rem</i> – lat.) vai prezumētās ( <i>jurisdictio quasi in rem</i> – lat.) atrašanās vietas tiesa	CPL 29.panta pirmā un otrā daļa

<sup>140</sup> Bukovskis V. *Civīlprocesa mācības grāmata*. Rīga: Autora izdevums. 1933., 221.lpp.

<sup>141</sup> Елисеев Н. Г. *Гражданское процессуальное право зарубежных стран. Источники, судопроизводство, подсудность*. Москва.: Статут. 2000, 148.стр.

<sup>142</sup> *Ibid.*

3.	Kaitējuma nodarīšanas vietas princips	<i>Forum delicti commissii</i>	Prasību iztiesā personai radītā kaitējuma nodarīšanas vietas tiesa	CPL 28.panta trešā daļa
4.	Līguma izpildes vietas princips	<i>Forum solutionis</i>	Prasību iztiesā līguma izpildes vietas tiesa	CPL 28.panta devītā daļa
5.	Izvēlētā domicila vietas princips	—	Prasību iztiesā pušu izvēlētas līguma izpildes vietas tiesa	CPL 30.panta pirmā daļa

Varētu likties, ka iepriekš norādīto principu saturs un piemērošana ir pilnībā skaidri. Tomēr tā nav. Nav skaidrības, kuras vietas tiesā ir ceļama prasība vai iesniedzams pieteikums sevišķā tiesāšanas kārtībā, ja fiziskās personas deklarētā vai faktiskā dzīvesvieta atšķiras. Tāpat nav skaidrs, kuras vietas tiesā ceļama prasība vai iesniedzams pieteikums sevišķās tiesāšanas kārtībā (piemēram, maksātnespējas pieteikums), ja juridiskas personas juridiskā adrese atšķiras no biroja adreses. Savukārt tiesību aizskāruma gadījumā var rasties neskaidrības par aizskāruma nodarīšanas vietu, ja vainojamā persona prettiesiskās darbības veikusi vienā vietā, bet šo darbību kaitīgās sekas ir iestājušās citā vietā. Šī promocijas darba 3.1. un 3.2.nodaļās autors piedāvās ar abiem šiem principiem saistīto neskaidrību risinājumu.

## 2. Alternatīvo tiesību aizsardzības institūciju jurisdikcija

### 2.1. Šķīrējtiesa un mediācija kā valsts tiesas alternatīva

Privāti strīdu risināšanas mehānismi, starp kuriem kā nozīmīgākos var minēt šķīrējtiesas un mediāciju,<sup>143</sup> tiek uzskatīti pat par senākiem strīdu risināšanas mehānismiem nekā valsts tiesas.<sup>144</sup> Arī mūsdienās šķīrējtiesu un mediācijas nozīme gan vienas valsts ietvaros esošu, gan arī starptautisku civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā ir būtiska un pieaugoša. To pierāda kaut vai iepriekš jau pieminētā Direktīva 2008/52, kas uzliek par pienākumu Eiropas Savienības dalībvalstīm līdz 2011.gada 21.maijam pieņemt normatīvos un administratīvos aktus šīs direktīvas un tajā paredzētās mediācijas ieviešanai.<sup>145</sup> Dažas šķīrējtiesas un mediācijas iezīmes jau ir aplūkotas iepriekšējās šī darba nodaļās. Tomēr, ņemot vērā šķīrējtiesu un mediācijas nozīmīgumu civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā un līdz ar to arī jurisdikcijā, autors uzskata par nepieciešamu vēl papildus aplūkot šķīrējtiesas un mediācijas procesus.

Juridiskā zinātne šķīrējtiesas procesu definē kā ar līgumu noteiktu strīda nodošanu izšķiršanai pušu izvēlētai [vai pušu noteiktā kārtībā izvēlētai – autora piebilde] personai.<sup>146</sup> ASV Augstākā tiesa ir norādījusi, ka “*šķīrējtiesas līgums par strīda izšķiršanu noteiktā šķīrējtiesā pēc būtības ir īpaša vienošanās par jurisdikciju (forum selection clause – angl.), kas noteic ne tikai strīda izšķiršanas vietu [precīzāk – institūciju, autora piebilde], bet arī procesu*”.<sup>147</sup> Tātad strīda izšķiršana šķīrējtiesā pēc būtības nozīmē strīda izšķiršanu noteiktā, specifiskā institūcijā – šķīrējtiesā, noteiktas, specifiskas procesuālās kārtības – šķīrējtiesas procesa ietvaros. Šķīrējtiesas specifika pēc vispārējas izpratnes izpaužas tādejādi, ka strīda pusēm ir lielākas iespējas pašām noteikt strīda izšķiršanas noteikumus. Puses ar līgumu var vienoties par tām strīdu kategorijām, kas tiks nodotas šķīrējtiesas jurisdikcijā, var vienoties par piemērojamām materiālo tiesību normām, par piemērojamām procesuālo tiesību normām, ieskaitot pierādīšanas procesu, kā arī par šķīrējtiesas nolēmuma izpildes veidiem. Kā trāpīgi

<sup>143</sup> Dobbs D. B. *Law of Remedies. Damages – Equity – Restitution. Second Edition.* St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1993, Ch.1., p.8

<sup>144</sup> Rozenbergs J., Torgāns K. (Sadaļas autori) Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri.* Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 644. lpp.

<sup>145</sup> Skat.: Direktīvas 2008/52 12.panta pirmo daļu

<sup>146</sup> Baldwin Ch. S., Brand R.A. Epstein D., Gordon M. W. *International Civil Dispute Resolution. A problem oriented coursebook.* St. Paul: Thomson West, 2004, p.625

<sup>147</sup> Amerikas Savienoto Valstu Augstākās tiesas lieta: *Scherk v. Alberto-Culver Co.*, 417 U.S. 506, 519, 94 S.Ct. 2449, 2457, 41 L.Ed. 2d 270 (1974), citēta no Baldwin Ch. S., Brand R.A. Epstein D., Gordon M. W. *International Civil Dispute Resolution. A problem oriented coursebook.* St. Paul: Thomson West, 2004, p.625

tiek atzīmēts juridiskajā literatūrā, puses var vienoties praktiski par visu saistībā ar strīdu, izņemot strīda rezultātu.<sup>148</sup> Tomēr vienlaicīgi jāuzsver, ka normatīvie akti atsevišķos gadījumos sašaurina šīs vienošanās iespējas. Tā, piemēram, CPL 490.panta pirmā daļa, kas paredz *šķīrējtiesas līgums ir šajā likumā noteiktajā kārtībā noslēgta vienošanās starp pusēm par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā*, faktiski pieļauj šķīrējtiesas līgumā vienoties tikai par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā, nevis par jebkādiem citiem noteikumiem, kas saistīti ar strīda izšķiršanu šķīrējtiesā. Pretēji tam atsevišķu šķīrējtiesu reglamenti pieļauj šķīrējtiesas līgumā iekļaut pušu vienošanās arī par konkrētā strīda izšķiršanas procesuālajiem noteikumiem.<sup>149</sup> Atšķirībā no šķīrējtiesas līguma, šķīrējtiesas reglamentā pastāv visai plašas iespējas noteikt strīdu izšķiršanas procesuālos noteikumus attiecīgajā šķīrējtiesas procesā, ieskaitot procesuālos termiņus, to atjaunošanas vai pagarināšanas kārtību, kā arī pretprasības iesniegšanas kārtību.<sup>150</sup> Tomēr šķīrējtiesas reglamentā vismaz Latvijas civilprocesa ietvaros nav iespējams noteikt, piemēram, šķīrējtiesas nolēmuma izpildes noteikumus. Tos izsmeļoši nosaka CPL.<sup>151</sup>

Šķīrējtiesas var iedalīt arī vairākos veidos.

Kā vienu no izplatītākajiem dalījumiem var minēt dalījumu pastāvīgajās (*institutional* – angl.) un *ad hoc* jeb atsevišķa strīda izšķiršanai izveidotās šķīrējtiesās.<sup>152</sup> Pastāvīgās šķīrējtiesas ir izveidotas kā īpašas, pastāvīgas institūcijas. Bieži tās ir izveidojušas svarīgas nacionālas, piemēram, Latvijas Komerbanku asociācija,<sup>153</sup> vai starptautiskas organizācijas, piemēram, Starptautiskā tirdzniecības kamera (ICC).<sup>154</sup> Latvijā *ad hoc* šķīrējtiesu pielietojums ir ierobežots. Tā kā CPL 533.panta otrā daļa paredz tikai pastāvīgo šķīrējtiesu nolēmumu piespiedu izpildes iespēju, jāsecina, ja *ad hoc* šķīrējtiesas nolēmums jāizpilda Latvijā, pusei, kura vēlas panākt nolēmuma izpildi, nav juridisku instrumentu, kā piespiest otru pusi izpildīt šo nolēmumu, ja otra puse to nepilda labprātīgi. Tajā pašā laikā, ja puses ir

<sup>148</sup> Baldwin Ch. S., Brand R.A. Epstein D., Gordon M. W. *International Civil Dispute Resolution. A problem oriented coursebook*. St. Paul: Thomson West, 2004, p.625

<sup>149</sup> Skat., piemēram, Rīgas Starptautiskās šķīrējtiesas reglamenta 6.pantu. [http://www.rsst.lv/index\\_f.php?th=reg](http://www.rsst.lv/index_f.php?th=reg) (aplūkots 2008.gada 26.augustā)

<sup>150</sup> Skat.: CPL 486.<sup>1</sup> panta pirmās daļas 5.punktu

<sup>151</sup> Skat.: CPL 533. – 537.pantu

<sup>152</sup> Baldwin Ch. S., Brand R.A. Epstein D., Gordon M. W. *International Civil Dispute Resolution. A problem oriented coursebook*. St. Paul: Thomson West, 2004, p.626

<sup>153</sup> Skat.: Latvijas Komerbanku asociācijas tīmekļa vietni [http://www.bankasoc.lv/skirejtiesa/par\\_tiesu/index2.php](http://www.bankasoc.lv/skirejtiesa/par_tiesu/index2.php) (aplūkots 2008.gada 26.augustā)

<sup>154</sup> Skat.: Starptautiskās tirdzniecības kameras tīmekļa vietni <http://www.iccwbo.org/policy/arbitration/id2882/index.html> (aplūkots 2008.gada 26.augustā)

vienojušās par strīda izšķiršanu *ad hoc* šķīrējtiesā, viņas vairs nevar celt prasību valsts tiesā, jo CPL 132.panta pirmās daļas 3.punkts noteic, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā. Šāda situācija nav akceptējama, jo tā faktiski padara par neiespējamu pušu tiesību un likumīgo interešu aizsardzību, ja strīda izšķiršana *ad hoc* šķīrējtiesā netiek pienācīgi veikta, vai šīs šķīrējtiesas spriedums netiek labprātīgi pildīts. Tādēļ autors piedāvā neattiecināt uz *ad hoc* šķīrējtiesām pakļautajām lietām aizliegumu nodot tās valsts tiesu iztiesāšanā, CPL 132.panta pirmās daļas 3.punktā nosakot, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās par strīda nodošanu izšķiršanai pastāvīgajā šķīrējtiesā.

Tāpat var minēt arī vispārīgās un priekšmetiskās jeb speciālās jurisdikcijas šķīrējtiesas.<sup>155</sup> Vispārīgās jurisdikcijas šķīrējtiesas skata visu veidu strīdus, par kuriem noslēgts šķīrējtiesas līgums un kuri atbilstoši piemērojamam likumam var tikt skatīti šķīrējtiesā. Savukārt priekšmetiskās jeb speciālas jurisdikcijas šķīrējtiesas skata tikai noteikta veida strīdus. Kā speciālās jurisdikcijas šķīrējtiesu piemērus var minēt Londonas jūrniecības šķīrējtiesnešu asociāciju (*London Maritime Arbitrators Association* jeb *LMAA* – angl.), kas skata tikai ar jūrniecību saistītus strīdus<sup>156</sup>, kā arī Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesu, kas izšķir strīdus, kas saistīti ar finanšu pakalpojumu sniegšanu, kā arī ar citiem komercbanku darbības jautājumiem.<sup>157</sup> Jāpiebilst, ka atsevišķas speciālās jurisdikcijas šķīrējtiesas noteiktos apstākļos var darboties arī kā vispārējās jurisdikcijas šķīrējtiesas. Piemēram, jau pieminētās Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesas reglamenta pirmās daļas 3.punkts pieļauj arī tādu strīdu, kas nav saistīti ar finanšu pakalpojumu sniegšanu un komercbanku darbību, izšķiršanu, ja šo strīdu izšķiršana Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesā ir saskaņota ar šīs šķīrējtiesas priekšsēdētāju.

Tāpat vēl juridiskajā literatūrā tiek izdalītas arī t.s. “saistošās” (*binding* – angl.), kā arī “nesaistošās” (*non-binding* – angl.) šķīrējtiesas,<sup>158</sup> skatoties, vai konkrētās šķīrējtiesas

---

<sup>155</sup> Bühring-Uhle C. *Arbitration and Mediation in International Business. 2<sup>nd</sup> edition*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006, p.34

<sup>156</sup> Skat.: Londonas jūrniecības šķīrējtiesnešu asociācijas tīmekļa vietni <http://www.lmaa.org.uk/intro.asp> (aplūkots 2008.gada 27.augustā)

<sup>157</sup> Skat.: Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesas reglamenta 1.panta trešo daļu <http://www.bankasoc.lv/skirejtiesa/reglaments/index2.php> (aplūkots 2008.gada 27.augustā)

<sup>158</sup> Baldwin Ch. S., Brand R.A. Epstein D., Gordon M. W. *International Civil Dispute Resolution. A problem oriented coursebook*. St. Paul: Thomson West, 2004, p.625



nolēmumiem ir saistošs vai tikai ieteikuma raksturs. Tā kā *ad hoc* šķīrējtiesu nolēmumi Latvijā nevar tikt izpildīti piespiedu kārtā, *ad hoc* šķīrējtiesu nozīme Latvijā vērtējama kā tuva “nesaistošo” šķīrējtiesu būtībai.

Aplūkojot jautājumu par šķīrējtiesas procesu kā alternatīvu strīdu izšķiršanai valsts tiesā, nevar neaplūkot jautājumu par šķīrējtiesas un valsts tiesas procesa salīdzinājumu. Nevar sniegt viennozīmīgu vērtējumu tam, vai strīda izšķiršana šķīrējtiesā ir vai nav objektīvāka, ērtāka, vai citādi labāka nekā valsts tiesā. Kā tiek norādīts, lai izvērtētu šķīrējtiesas piemērotību konkrēta esoša vai potenciāla strīda izšķiršanai, jāizvērtē, vai šķīrējtiesa konkrētajā gadījumā spēs nodrošināt efektīvu strīda risināšanas mehānismu vai nē.<sup>159</sup> Process valsts tiesā ir visai laikietilpīgs, tas lielākoties ir atklāts,<sup>160</sup> tiesas spriedumi un būtiska daļa lēmumu ir pārsūdzami augstāku instanču tiesās. Tas var nodrošināt valsts tiesas nolēmumu lielāku juridisko kvalitāti, tomēr no otras puses paldzina iztiesāšanu. Šķīrējtiesas nolēmumi parasti nav pārsūdzami.<sup>161</sup> Nepārsūdzamība paātrina procesa ātrumu, tomēr var arī radīt draudus nolēmumu pamatotībai, it sevišķi, ja viens no strīda dalībniekiem ir mazāk zināms juridiskos jautājumos un tādēļ vai arī citu iemeslu dēļ nevar pienācīgi sagatavoties strīda iztiesāšanai. Šķīrējtiesas process ir arī konfidenciāls.<sup>162</sup> Šķīrējtiesas procesa norisē, tai skaitā šķīrējtiesnešu iecelšanā,<sup>163</sup> puses bieži vien ir iesaistītas aktīvāk nekā valsts tiesas procesā. Strīda izšķiršana šķīrējtiesā, it sevišķi priekšmetiskās jeb speciālās jurisdikcijas šķīrējtiesā, var nodrošināt labāku nolēmuma juridisko kvalitāti tajos gadījumos, ja strīda izšķiršanai nepieciešamas īpašas zināšanas par kādas nozares specifiskām niansēm. Strīda izšķiršanai šķīrējtiesā tiek piemērots šķīrējtiesas process un attiecīgā šķīrējtiesas procesa normas, ietvertas šķīrējtiesas reglamentā.<sup>164</sup> Dažkārt tiek uzskatīts, ka šķīrējtiesas reglamentā

---

<sup>159</sup> Baldwin Ch. S., Brand R.A. Epstein D., Gordon M. W. *International Civil Dispute Resolution*. A problem oriented coursebook. St. Paul: Thomson West, 2004, p.626

<sup>160</sup> Skat., piemēram, *Igaunijas Republikas Civilprocesa kodeksa (Code of Civil Procedure – angl.)* 11.pantu vai 8.paragrāfa

pirmo daļu <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022> (aplūkots 2007.gada 28. novembrī)

<sup>161</sup> Skat., piemēram, CPL 528. panta otro daļu.

<sup>162</sup> Skat., piemēram, CPL 512. pantu

<sup>163</sup> Skat., piemēram, *Starptautiskās Tirdzniecības kameras šķīrējtiesas noteikumu (Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce – angl.)* 4.panta trešās daļas e) punktu, kā arī 5. panta pirmās daļas d) punktu.

[http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf\\_documents/rules/rules\\_arb\\_english.pdf](http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf_documents/rules/rules_arb_english.pdf) (aplūkots 2007.gada 28.novembrī)

<sup>164</sup> Skat., piemēram, *Starptautiskās Tirdzniecības kameras šķīrējtiesas noteikumu (Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce – angl.)* 6.panta 1.punktu

[http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf\\_documents/rules/rules\\_arb\\_english.pdf](http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf_documents/rules/rules_arb_english.pdf) (aplūkots

ietvertās procesuālās normas nodrošina lielāku iespējamā nolēmuma paredzamību nekā iespējamās tiesas valsts procesuālās normas. Tādēļ šķīrējtiesas jurisdikcija tiek izvēlēta ne tikai vienas valsts līmeņa privāttiesisku strīdu izšķiršanai, bet arī starptautisku privāttiesisku strīdu izšķiršanai, bieži vien – lai izvairītos no nezināmu un pretrunīgu jurisdikciju un dažādu pretrunīgu tiesu nolēmumu riska.<sup>165</sup>

Savukārt mediācija ir viens no tiem tiesību institūtiem un strīdu izšķiršanas mehānismiem, par kuriem nav vienotas izpratnes. Juridiskajā zinātnē un normatīvajos aktos ir sastopamas vairākas mediācijas definīcijas. Vispārīgi mediācija tiek definēta kā process, kura ietvaros neitrāla trešā persona palīdz strīda pusēm atrisināt strīdu, noslēdzot līgumu,<sup>166</sup> jeb Latvijas tiesību kontekstā precīzāk būtu teikt - izlīgumu.<sup>167</sup> Direktīvā 2008/52 ir ietverta komplicētāka mediācijas definīcija. Tās 3. panta a) punkts noteic: *Mediācija ir strukturēts process, neatkarīgi no tā, kā tas būtu nosaukts vai minēts, kurā divas puses vai vairāki strīdā iesaistītie paši brīvprātīgi cenšas vienoties par izlīgumu [jeb strīda risinājumu (settlement – angļu val.) – autora piebilde] ar mediatora palīdzību. Šo procesu var sākt strīdā iesaistītās puses, vai arī to var ieteikt vai noteikt tiesa, vai arī tas ir paredzēts dalībvalsts tiesību aktos.*

Šai Direktīvā 2008/52 sniegtajai definīcijai ir vairāki trūkumi. Tā runā par mediāciju kā strukturētu procesu. Tomēr vienotas struktūras noteikšanas iespēja visiem mediācijas procesiem ir apšaubāma, jo, kā norādīts tālāk šajā darba nodaļā – strīda izšķiršanai piesaistītās trešās personas metodes un darbības intensitāte un līdz ar to arī katra konkrētā mediācijas procesa norise var atšķirties. Tāpat šo definīciju var kritizēt cita definējama jēdziena – “mediators” – lietošanas dēļ. Tomēr šis trūkums ir novērsts ar Direktīvas 2008/52 3.panta b) punktā sniegto jēdziena “mediators” definīciju – *“Mediators” ir jebkura trešā persona, kura ir lūgta efektīvi, objektīvi un kompetenti veikt mediāciju, neatkarīgi no tās nosaukuma vai profesijas attiecīgajā dalībvalstī un veida, kā šī trešā persona ir norīkota vai lūgta veikt mediāciju.*

Neskatoties uz norādītajiem trūkumiem, minētā definīcija nosaka vairākas būtiskas mediācijas procesa iezīmes:

---

2007.gada 28.novembrī)

<sup>165</sup> Chuah J.C.T. *Law of International Trade*. 3<sup>rd</sup> edition. London: Sweet&Maxweell, 2005, p.539

<sup>166</sup> Baldwin Ch.S., Brand R.A., Epstein D., Gordon M.W. *International Civil Dispute Resolution. A problem oriented coursebook*. St. Paul: Thomson West, 2004, p.624

<sup>167</sup> Skat.: izlīguma skaidrojumu Latvijas Republikas Civillikuma 1881.pantā

1) konkrētā strīdu risināšanas procesa nosaukums vai apzīmējums nepārveido to no mediācijas par citu juridisku procesu, ja konkrētais strīdu risināšanas process pēc būtības atbilst mediācijas pazīmēm;

2) mediācija var tikt piemērota:

- a. pusēm par to vienojoties un uzsākot;
- b. pēc tiesas ieteikuma;
- c. pēc tiesas nolēmuma;
- d. gadījumos, kad to paredz dalībvalsts normatīvie akti.

Citos juridiskās literatūras avotos mediācija tiek definēta kā trešās personas iesaistīšanās strīda risināšanā un palīdzība pusēm apspriest un vienoties par izlīgumu.<sup>168</sup> Šī trešās personas iesaistīšanās var būt dažāda rakstura un intensitātes:<sup>169</sup>

- 1) palīdzība strīda pusēm uzsākt sarunas par izlīgumu (*bringing the parties to the negotiation table* – angl.), tā ietvaros arī strīda pušu sapulču organizēšana un vadīšana;<sup>170</sup>
- 2) palīdzība strīda pusēm izlīguma sarunu laikā, ieskaitot arī tā saukto “virzīšanos turp un atpakaļ starp pusēm” (*shuttling backwards and forwards between the sides* – angl.), tas ir, vienas strīda puses viedokļa uzklaušāšana, paziņošana un apspriešana ar citām pusēm;<sup>171</sup>
- 3) neitrāla situācijas novērtējuma sniegšana;
- 4) palīdzība strīda pusēm interešu un iespējamo strīda risinājumu (*settlement options* – angl.) sagatavošanā.

Jēdziens “mediācija” bieži vien tiek lietots pamīšus ar citu pēc būtības līdzīgu strīdu izšķiršanas procesu – samierināšanu (*conciliation* – angl.).<sup>172</sup> Daži autori mediāciju un samierināšanu uzskata vienkārši par sinonīmiem.<sup>173</sup> Var teikt, ka sevišķi šie jēdzieni tiek tuvināti Direktīvas 2008/52 ietvaros, jo no šīs direktīvas 3.panta b) punktā sniegtās

---

<sup>168</sup> Bühring-Uhle C. *Arbitration and Mediation in International Business*. 2<sup>nd</sup> edition. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006, p.176

<sup>169</sup> *Ibid.*

<sup>170</sup> Clore J. *Civil Litigation*. London: Guidhall–Cavendish, 1996, p.83

<sup>171</sup> *Ibid.*

<sup>172</sup> Alexander N. *Mediation in Practice: Common Law and Civil Law Perspectives Compared*. *International Trade and Business Law Annual*, 2001, vol. 6, p.2

<sup>173</sup> Carr I. *Mediation: Features, Associated Issues and Harmonisation on the Horizon*. In: *Journal of International Commercial Law*, 2004, vol.2, no.3, p.266

definīcijas izriet, ka konkrētā strīdu risināšanas procesa nosaukums vai apzīmējums nepārveido to no mediācijas par citu juridisku procesu, ja konkrētais strīdu risināšanas process pēc būtības atbilst mediācijas pazīmēm. Tātad, pat ja konkrētais strīda izšķiršanas process būs nosaukts par samierināšanu, tas būs uzskatāms par mediāciju minētās direktīvas izpratnē, ja atbildīs šajā direktīvā ietvertajai mediācijas definīcijai, kas ir visai plaša. Tātad Direktīvas 2008/52 ietvaros liela daļa, ja ne visi, samierināšanas procesi var tikt uzskatīti par mediāciju. Tajā pašā laikā jānorāda uz mediācijas un samierināšanas atšķirībām, kas ir norādītas juridiskajā literatūrā. Mediācija ir vairāk vērsta uz strīda pušu interešu savstarpēju saskaņošanu un izlīguma panākšanu.<sup>174</sup> Savukārt samierināšana izpaužas vairāk kā strīda pušu tiesību izvērtēšana un vērtējuma sniegšana par konkrētajā strīdā pamatotākajām pušu tiesībām.<sup>175</sup> Tātad, mediācija ir vērsta uz pušu interešu noskaidrošanu un saskaņošanu, bet samierināšana – uz tiesību izvērtēšanu. Ir sastopami viedokļi, ka mediācijas process esot strukturētāks salīdzinājumā ar samierināšanu – mediācijā varot izdalīt (I) lietas uzsākšanu (*the opening* – angļu val.), kurā pusēm tiek izskaidrota mediācijas būtība; (II) problēmas noskaidrošanu, kurā puses izstāsta savu versiju, strīda noskaidrošanu, iespējamo risinājumu izstrādi un izvērtēšanu, lēmuma jeb, precīzāk, izlīguma pieņemšanu.<sup>176</sup>

Atgriežoties pie mediācijas procesa būtības skaidrojuma jāatzīmē, ka vēl mediācija tiek skaidrota kā strīdu risināšanas process, kura galvenās iezīmes ir:

- 1) trešās personas iesaistīšana strīda risināšanā;
- 2) apstākļi, ka trešās personas rīcībai nav saistoša rakstura (*non-binding* – angl.) – šai personai nav tiesību pieņemt saistošu nolēmumu par strīda risinājumu.<sup>177</sup>

No minētajām mediācijas jēdziena definīcijām un iezīmēm izriet vairāki būtiski secinājumi.

**Pirmkārt,** var izdarīt secinājumus par mediācijas procesa definīciju. Šiem secinājumiem par pamatu var izmantot Direktīvas 2008/52 3. panta a) punktā sniegto

---

<sup>174</sup> Carr I. *Mediation: Features, Associated Issues and Harmonisation on the Horizon*. In: Journal of International Commercial Law, 2004, vol.2, no.3, p.266

<sup>175</sup> *Ibid.*

<sup>176</sup> Kovach K.K. *Mediation. Principles and practice. 2<sup>nd</sup> edition*. St. Paul., MN: West Group, 2000, , p. 14, supra note 658. Cited from: Paļčikovska M. *Civil Dispute Resolution Methods: Developing a Collaborative Approach. Developing Judicial Settlement Practice, and Mediation in The Latvian System*. Riga, University of Latvia, 2006, p. 165, not published

<sup>177</sup> Carr I. *Mediation: Features, Associated Issues and Harmonisation on the Horizon*. In: Journal of International Commercial Law, 2004, vol.2, no.3, p.265

definīciju ar dažiem precizējumiem. Šajā definīcijā lietoto pašu par sevi definējamo jēdzienu “mediators” nepieciešams aizstāt ar vispārīgāku – “neitrāla trešā persona”. Tāpat ir nepieciešams atrisināt šajā definīcijā esošo pretrunu starp pušu brīvprātību un iespēju mediāciju piemērot ar tiesas nolēmumu vai dalībvalsts tiesību aktiem. Pēc vispārējā principa pušu brīvprātība raksturo gan mediācijas piemērošanu tikai pēc pušu brīvas gribas, gan arī izlīguma brīvprātīgu noslēgšanu.<sup>178</sup> Tomēr Direktīva 2008/52 šajā ziņā paredz daļēju izņēmumu. Atbilstoši šai direktīvai mediācijas process var tikt piemērots gan tad, ja puses par to vienojas, gan arī tad, ja to iesaka vai nosaka tiesa vai arī paredz dalībvalsts tiesību akti. Savukārt par izlīgumu puses cenšas vienoties pašas, tādējādi īstenojot vienu no galvenajiem mediācijas procesa principiem<sup>179</sup> – pušu pašnoteikšanos (*self - determination* – angl.), kas dažos avotos tiek arī dēvēta par pušu pašatbildību.<sup>180</sup> Neviens nevar “uzspiest” izlīguma noslēgšanu. Reizē tas gan rada arī sava veida mediācijas “vājumu” – ja vismaz viena no pusēm nevēlas vienoties par izlīgumu, nepiedalās sarunās ar otru pusi vai citādi līdzīgi rīkojas, mediācija nevar vainagoties ar sekmīgu rezultātu un pusēm strīds jāizšķir citādā veidā. Papildus nepieciešams noskaidrot, vai Direktīvas 2008/52 3.panta a) punktā piedāvātā definīcija paredz mediācijas piemērošanu gan ar normatīvajiem tiesību aktiem, gan arī administratīvajiem aktiem. Jāsecina, ka šī definīcija paredz mediācijas piemērošanu civillietās un komercietās tikai normatīvajos aktos un ne administratīvajos aktos paredzētajos gadījumos, jo Direktīvā 2008/52 šajā kontekstā ir lietots jēdziens *law*, kas apzīmē likumu vai normatīvu tiesību aktu, kā arī plašākā nozīmē – jebkuru regulējumu,<sup>181</sup> kas attiecas uz personu kopumu, bet ne administratīvos aktos kā individuālus tiesību aktus, kas attiecas uz atsevišķām personām. Ņemot vērā šos precizējumus, autors piedāvā mediāciju definēt šādi – **mediācija ir strīdu izšķiršanas process, kas tiek piemērots ar pušu vienošanos, tiesas ieteikumu vai nolēmumu, vai arī atbilstoši normatīvajiem tiesību**

---

<sup>178</sup> Bolis J. *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007, 23.lpp.

<sup>179</sup> Paļčikovska M. Comment on the European Code of Conduct for Mediators. Principles of Self - Determination and Confidentiality. In: *The Long Road of Smaller Countries into the Enlarged European Union: challenges for new Member States, in particular the Baltic countries, in implementing and applying EU law*. Goldammer Y. (Ed.) Vilnius: Eugrimas, 2006, p.216.

<sup>180</sup> Trosens A., Hofmans R., Rotšifere D.B. Mediācija. Mediācijas pamati teorijā un praksē. <http://www.mediacija.lv/?Lejupiel%E2de>, 105.lpp. (aplūkots 2008.gada 1.septembrī)

<sup>181</sup> Law.: Law Dictionary. <http://dictionary.law.com/default2.asp?selected=1111&bold=1111> (aplūkots 2008.gada 23. septembrī)

**aktiem, un kura ietvaros strīda puses ar neitrālas trešās personas palīdzību cenšas brīvprātīgi vienoties par strīda risinājumu.**

**Otrkārt**, var izdarīt secinājumus par neitrālās trešās personas jeb mediatora lomu un funkcijām mediācijas procesā. Kā jau minēts, mediatora darbības intensitāte šīs palīdzības sniegšanas ietvaros var atšķirties un būt dažāda rakstura, sākot ar palīdzību sarunu uzsākšanā un beidzot ar palīdzību strīda pusēm interešu aizsardzībā un iespējamo strīda risinājumu sagatavošanā.<sup>182</sup> Pielietojot šīs metodes, mediators var rīkot gan visu strīda pušu kopējas sanāksmes, gan arī atsevišķi tikties ar katru no pusēm.<sup>183</sup> Tomēr neskatoties uz konkrēta mediatora darbību intensitāti un pielietotajām metodēm, visa mediatora darbība ir vērsta uz to, lai palīdzētu strīda pusēm brīvprātīgi vienoties par viņām pieņemamu risinājumu. Tātad mediators nevis nosaka strīda risinājumu, bet gan veicina pušu vienošanās panākšanu par šo risinājumu. Pirmajā brīdī var šķist, ka šāda mediatora darbības iezīme ir mediācijas procesa trūkums, jo mediatora darbībām trūkst imperatīvas varas rakstura, kas piemīt tiesām un šķīrējtiesām. Tomēr tieši šī iezīme ir viena no galvenajām priekšrocībām, jo tās ietvaros strīds tiek izšķirts pušu dialoga rezultātā, tādējādi dodot iespēju pusēm arī nākotnē saglabāt saskarsmi vai sadarbību. Tāpat šī mediatora darbības iezīme raksturo mediācijas procesā svarīgo neesošās lēmējvaras jeb saturiskās neitralitātes principu. Tas nozīmē, ka mediators neieņem varas pozīciju un nelemj par strīda priekšmetu.<sup>184</sup> Juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka šī mediatora darbības iezīme raksturo tā saukto “moderno mediāciju”<sup>185</sup> un ir guvusi popularitāti salīdzinoši nesen, aptuveni pēdējo piecdesmit gadu laikā.<sup>186</sup> Vēsturiski mediācijai līdzīgos strīdu risināšanas mehānismos iesaistītā trešā persona parasti bija apveltīta ar sociālā stāvokļa, militāras varas vai citu apstākļu radītu autoritāti, kuras iespaidā strīda puses parasti pieņēma trešās personas piedāvāto strīda risinājumu. Otrs mediatora darbību raksturojošais princips ir tā sauktais neitralitātes jeb bezpartejiskuma princips, kas paredz ne tikai interešu konflikta vai mediatora un kādas puses saistības neesamību, bet arī

---

<sup>182</sup> Bühring-Uhle C. *Arbitration and Mediation in International Business*. 2<sup>nd</sup> edition. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006, p.176

<sup>183</sup> Paļčikovska M. *Civil Dispute Resolution Methods: Developing a Collaborative Approach. Developing Judicial Settlement Practice, and Mediation in The Latvian System*. Riga, University of Latvia, 2006, p.184, not published.

<sup>184</sup> Trosens A., Hofmans R., Rotšifere D.B. Mediācija. Mediācijas pamati teorijā un praksē. <http://www.mediacija.lv/?Lejupiel%E2de>, 106. lpp. (aplūkots 2008.gada 1.septembrī)

<sup>185</sup> Bühring-Uhle C. *Arbitration and Mediation in International Business*. 2<sup>nd</sup> edition. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006, p.177

<sup>186</sup> *Ibid.*

aizliegumu mediatoram nostāties kādas puses vai personas pusē.<sup>187</sup> Vienlaicīgi jāuzsver, ka šis princips neliedz mediatoram, sniedzot neitrālu situācijas novērtējumu, sniegt patiesībai atbilstošu norādi, ka konkrētajā gadījumā piemērojamās tiesību normas ir labvēlīgākas vienai no pusēm.

**Treškārt**, var izdarīt secinājumus par mediācijas procesa būtību. Mediācijas process parasti ir “neformāls”. Tas nozīmē, ka nav svarīgi, ar kādu jēdzienu šis process apzīmēts, ja vien šis apzīmējums nenozīmē principiāli citādu strīdu izšķiršanas metodi, piemēram, tiesas vai šķīrējtiesas procesu. Papildus tam, mediācijas process, atšķirībā, piemēram, no procesa valsts tiesā, nav detalizēti noteikts normatīvajos aktos.<sup>188</sup> Par šī procesa noteikumiem puses parasti vienojas līgumā par mediāciju.

Vēl jāatzīmē arī mediācijas procesa konfidencialitāte. Direktīvas 2008/52 7.panta pirmā daļa uzliek par pienākumu dalībvalstīm nodrošināt, ka ne mediatoriem, ne mediācijas procesa piemērošanā iesaistītajām personām netiek prasīts sniegt liecības civillietās un komercietās attiecībā uz informāciju, kas izriet no mediācijas procesa vai ir ar to saistīta. Konfidencialitātes nodrošināšanas nolūkos visām mediācijas procesā iesaistītajām personām jānodrošina ar mediācijas procesu saistītās informācijas neizpaušana citām personām.<sup>189</sup>

**Ceturtkārt**, var izdarīt secinājumus par mediācijas procesa veidiem. Kā jau minēts, mediācija var tikt piemērota, pusēm vienojoties par mediāciju un to uzsākot, pēc tiesas ieteikuma, pēc tiesas nolēmuma, kā arī gadījumos, kad strīdu izšķiršanu ar mediāciju paredz dalībvalsts tiesību akti. Vadoties no šiem mediācijas piemērošanas veidiem, tiek izdalīta tā sauktā “tīrā mediācija” – puses pašas labprātīgi vienojas par mediācijas piemērošanu, vēršas pie mediatora un uzsāk mediācijas procesu, “tiesas atvasinātā mediācija” – mediācijas piemērošanu iesaka vai ar savu nolēmumu pusēm nosaka tiesa, bet nenosaka mediatoru, “tiesas mediācija” – mediācijas piemērošanu iesaka vai ar savu nolēmumu pusēm nosaka tiesa, kā arī nosaka mediatoru, kā arī „integrētā mediācija” - tiesa tiesvedības procesā mēģina

---

<sup>187</sup> Trosens A., Hofmans R., Rotšifere D.B. Mediācija. Mediācijas pamati teorijā un praksē. <http://www.mediacija.lv/?Lejupiel%E2de>, 106. lpp. (aplūkots 2008.gada 1.septembrī)

<sup>188</sup> Baldwin Ch.S., Brand R.A., Epstein D., Gordon M.W. *International Civil Dispute Resolution. A problem oriented coursebook*. St. Paul: Thomson West, 2004, p.624

<sup>189</sup> Trosens A., Hofmans R., Rotšifere D.B. Mediācija. Mediācijas pamati teorijā un praksē. <http://www.mediacija.lv/?Lejupiel%E2de>, 105. lpp. (aplūkots 2008.gada 1.septembrī)

rast iespēju pušu sadarbībai, izmantojot un savstarpēji kombinējot tiesvedības procesa un mediācijas procesa iezīmes.<sup>190</sup>

## 2.2. Šķīrējtiesu jurisdikcija individuālajos darba tiesību strīdos

DSL 7.panta ceturrtā daļa paredz, ka *individuāls tiesību strīds nav izšķirams šķīrējtiesā*. Jāpiebilst, ka atbilstoši DSL 4.pantam *individuāls tiesību strīds ir tādas domstarpības starp darbinieku vai darbiniekiem (darbinieku grupu) un darba devēju, kuras rodas, slēdzot, grozot, izbeidzot vai pildot darba līgumu, kā arī piemērojot vai tulkojot normatīvo aktu noteikumus, darba koplīguma vai darba kārtības noteikumus*.

Ņujorkas Konvencija par starptautiskās arbitražas lēmumu atzīšanu un izpildīšanu<sup>191</sup> („Ņujorkas konvencija”) tiešā veidā neparedz individuālo darba tiesību strīdu izšķiršanas ierobežojumu šķīrējtiesā. Jāatzīmē gan, ka atbilstoši Ņujorkas konvencijas 5.panta otrās daļas a)punktam ārvalsts šķīrējtiesas spriedums individuālajā darba tiesību strīdā Latvijā nevarētu tikt izpildīts kā strīds, kas atbilstoši Latvijas likumiem nevar būt šķīrējtiesas izšķiršanas priekšmets.

Minēto šķīrējtiesu jurisdikcijas ierobežojumu individuālajos darba tiesību strīdos neparedz arī Eiropas Savienības tiesības. Būtiski, ka Eiropas Savienībā šķīrējtiesu regulējums lielā mērā ir katras dalībvalsts kompetencē, tādēļ šķīrējtiesu jautājumus Regula 44/2001 nereglamentē.<sup>192</sup> Tajā pašā laikā Regulā 44/2001 ir noteikti vairāki svarīgi gan vispārēji, gan arī darba tiesību strīdiem specifiski jurisdikcijas noteikšanas principi. Tā Regulas 44/2001 preambulas trīspadsmitā daļa paredz, ka arī saistībā ar nodarbinātību vājākajai pusei vajadzētu būt aizsargātai ar jurisdikcijas normām, kas ir labvēlīgākas tās interesēm, nekā to paredz vispārējās normas. Darba tiesībās tiek uzskatīts, ka darbinieks atrodas ekonomiskā un sociālā ziņā vājākā pozīcijā.<sup>193</sup>

<sup>190</sup> Konceptija “Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā”: politikas plānošanas dokuments. <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file65116.doc> 30.– 43.lpp. (aplūkots 2009.gada 7.aprīlī)

<sup>191</sup> Ņujorkas Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu, LR starptautiskais līgums, *Latvijas Vēstnesis*, 2003.gada 1.aprīlis, nr.50

<sup>192</sup> Skat.: Regulas 44/2001 1.panta otrās daļas d.punktu.

<sup>193</sup> Skat.: Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 18.janvāris, nr. 9 (3167), 15. lpp.; EKT lietas *Giulia Pugliese pret Finmeccanica SpA, Betriebsstil Alenia Aerospazio* (C-437/00), para 18 <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-437/00&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose>



Lai izvērtētu, vai šķīrējtiesas jurisdikcija ir vairāk vai mazāk labvēlīga darbiniekam, nepieciešams vēlreiz vērst uzmanību uz galvenajām šķīrējtiesas procesa priekšrocībām, kā arī aspektiem, kas nevar tikt uzskatīti par priekšrocībām.

Šķīrējtiesas procesa neapšaubāmas priekšrocības ir šķīrējtiesas darbības ātrums, profesionālā specializācija un salīdzinoši mazāk formālais process.<sup>194</sup> Šķīrējtiesas process ir konfidenciāls.<sup>195</sup> Šķīrējtiesas procesa norisē, tajā skaitā šķīrējtiesnešu iecelšanā,<sup>196</sup> puses bieži vien ir iesaistītas aktīvākā lomā nekā valsts tiesas procesā. Tajā pašā laikā šķīrējtiesas nolēmumi nav pārsūdzami valsts tiesā pēc būtības.<sup>197</sup> Šāda nepārsūdzamība paātrina minēto procesu norisi, tomēr tā var radīt draudus nolēmumu objektivitātei, it sevišķi, ja viens no strīda dalībniekiem ir mazāk zinošs juridiskos jautājumos un tādēļ vai arī citādi nevar pienācīgi sagatavoties strīda iztiesāšanai. Šķīrējtiesas procesā personām lielākoties netiek nodrošināta valsts apmaksāta juridiskā palīdzība.<sup>198</sup> Turklāt šķīrējtiesas procesa izmaksas lielākoties ir lielākas par valsts tiesas procesa izmaksām.

Var pieņemt, ka vairumā individuālo darba tiesību strīdu nolēmuma pārsūdzības iespējas un objektivitāte darbiniekiem būs svarīgāka par iepriekš norādītajām šķīrējtiesas procesa priekšrocībām. Tāpat darbiniekiem var būt svarīga iespēja saņemt valsts nodrošinātu juridisko palīdzību. Tomēr nevar izslēgt iespēju, ka atsevišķu individuālo darba strīdu specifikas dēļ būtu vēlams, ka strīdu izšķirtu personas ar īpašu profesionālo specializāciju. Nevar arī izslēgt, ka atsevišķu kategoriju darbiniekiem vairāk nekā darbiniekiem kopumā ir svarīga viņu profesionālā reputācija un šī iemesla dēļ ziņas par viņu strīdu ar darba devēju var būtiski kaitēt viņu turpmākai karjerai. Šādos gadījumos šķīrējtiesu jurisdikcija varētu būt labvēlīgāka darbinieku interesēm.

---

[http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf\\_documents/rules/rules\\_arb\\_english.pdf](http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf_documents/rules/rules_arb_english.pdf) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)

<sup>194</sup> Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr. 2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 18.janvāris, nr. 9 (3167), 9. lpp.

<sup>195</sup> Skat.: piemēram, CPL 512.pantu.

<sup>196</sup> Skat.: piemēram, Starptautiskās Tirdzniecības kameras šķīrējtiesas noteikumu (*Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce* – angl.)

4.panta trešās daļas e) punktu, kā arī 5. panta pirmās daļas d) punktu.

[http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf\\_documents/rules/rules\\_arb\\_english.pdf](http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf_documents/rules/rules_arb_english.pdf) (aplūkots 2007.gada 28.novembrī)

<sup>197</sup> Skat.: piemēram, CPL 528.panta otro daļu.

<sup>198</sup> Skat.: Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 1.aprīlis, nr.52; 6.panta pirmās daļas 9.punkts.

Kā tiek atzīts tiesu praksē, ar šķīrējtiesu jurisdikcijas aizliegumu individuālajos darba tiesību strīdos tiek novērsta iespēja darbiniekam “uzspiest” šķīrējtiesas līgumu.<sup>199</sup> Tomēr nevar runāt par šķīrējtiesas līguma uzspiešanu gadījumos, kad šķīrējtiesas jurisdikcija darbiniekam ir labvēlīgāka nekā valsts tiesas jurisdikcija. Līdz ar to nav pamata ierobežot darbinieka iespēju nodot individuālo darba tiesību strīdu konkrēti noteiktas šķīrējtiesas jurisdikcijā, ja šķīrējtiesas jurisdikcija šajā gadījumā darbinieka interesēm ir labvēlīgāka un darbinieks ir informēts par šķīrējtiesas procesa aspektiem, kā arī izmaksām.

Šajā kontekstā ir būtiski vērst uzmanību uz Regulas 44/2001 5.nodaļu. Šī nodaļa paredz īpašus jurisdikcijas noteikumus darba tiesību strīdiem. Tomēr Regulas 44/2001 21.panta 1.punkts arī paredz, ka šīs nodaļas noteikumus var neievērot saskaņā ar vienošanos par jurisdikciju, ko noslēdz pēc strīdus sākuma. Tātad pēc strīdus sākuma, kas vairumā gadījumu “piespiedu kārtā” liek darbiniekam pievērst pastiprinātu uzmanību gan strīda būtībai, gan procesam, tiek pieļauta vienošanās par jurisdikciju slēgšana ar darba devēju un sekojoša līgumiskās jurisdikcijas nodibināšana. Citās valstīs, piemēram, Vācijā, analogs risinājums tiek piemērots arī šķīrējtiesu jurisdikcijai strīdos starp juridisku personu un fizisku personu – fiziska un juridiska persona var noslēgt šķīrējtiesas līgumu tikai pēc strīdus sākuma.<sup>200</sup> Autors uzskata: lai nodrošinātu šķīrējtiesas jurisdikcijas piemērošanas iespēju atsevišķos individuālo darba tiesību strīdos, kad šāda jurisdikcija darbinieka interesēm ir labvēlīgāka, šķīrējtiesas līgums darbiniekam netiek uzspiests un darbinieks ir informēts par šķīrējtiesas procesa aspektiem, kā arī izmaksām, jāparedz iespēja pēc individuālā darba tiesību strīda sākuma darbiniekam un darba devējam vienoties par šķīrējtiesas līgumu par konkrētā strīda jurisdikciju. Līdz ar to autors ierosina DSL 7. panta ceturto daļu papildināt ar atbilstošu regulējumu, izsakot šādā redakcijā: *Individuāls tiesību strīds izšķirams šķīrējtiesā, ja darbinieks un darba devējs par šķīrējtiesas līgumu vienojas pēc strīdus sākuma. Šādu šķīrējtiesas līgumu var noslēgt tikai par noteikta strīda izšķiršanu noteiktā šķīrējtiesā, darbiniekam apliecinot, ka viņš ir informēts par šķīrējtiesas procesa kārtību un izmaksām.*

---

<sup>199</sup> Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005. 18.janvāris, nr.9 (3167), 15.lpp.

<sup>200</sup> Koch H., Diedrich F. *Civil Procedure in Germany*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 1998, p.61

### 2.3. Šķīrējtiesu jurisdikcija patērētāju tiesību strīdos

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma<sup>201</sup> (PTAL) 6.panta trešās daļas 7.punkts paredz, ka starp preces ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju no vienas puses un patērētāju no otras puses noslēgta līguma noteikumi, kas izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā un paredz strīdu izšķiršanu tikai šķīrējtiesā, atzīstami par netaisnīgiem līguma noteikumiem.

Līdzīgi kā šķīrējtiesu jurisdikcijas aizliegums individuālajos darba tiesību strīdos, gan PTAL minētais šķīrējtiesu jurisdikcijas aizliegums ar līgumu (“Patērētāju līgumi”) starp preču pārdevēju, ražotāju vai pakalpojumu sniedzēju no vienas puses un patērētāju no otras puses saistīta strīda izšķiršanā ir Latvijai visai specifiska tiesību norma.

Pēc būtības abas šīs normas saistāmas ar Padomes direktīvu 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos<sup>202</sup> (Direktīva 93/13/EEK). Direktīvas 93/13/EEK pielikuma 1.panta q) punktā kā indikatīvs negodīga noteikuma piemērs Patērētāju līgumā norādīta iespējama līguma norma, kuras mērķis vai sekas ir izslēgt vai kavēt patērētāja tiesības celt prasību tiesā vai izmantot jebkādas citas tiesiskās aizsardzības līdzekļus, jo īpaši pieprasot patērētājam iesniegt sūdzības tikai šķīrējtiesā, uz ko neattiecas juridiskas normas, nevajadzīgi ierobežojot tam pieejamos pierādījumus vai liekot tam pierādīt faktus, kurus, atbilstoši attiecīgajiem tiesību aktiem, vajadzētu pierādīt citai līguma pusei. Iztulkojot šo Direktīvas 93/13/EEK normu un pievēršot uzmanību atsevišķiem tās elementiem, var izdarīt vairākus secinājumus saistībā ar šīs normas mērķiem un piemērošanu, secinot, ka šī norma:

1) aizliedz līguma noteikumu, kura *mērķis vai sekas ir izslēgt vai kavēt patērētāja tiesības* [autora izcēlums] celt prasību tiesā, tas ir, šī Direktīvas 93/13/EEK norma ierobežo patērētāju **tiesību** ierobežojumu vērsties tiesā, tomēr neierobežo patērētāja brīvu **izvēli** vienoties par citu jurisdikciju, nekā paredz likums. No tā izriet, ka minētā Direktīvas 93/13/EEK norma neaizliedz ar Patērētāju līgumiem saistītu strīdu jurisdikcijas līgumisku noteikšanu, ja vien tāda ir patērētāja vēlme;

<sup>201</sup> Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1999.gada 1. aprīlis, nr.104/105

<sup>202</sup> Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993.gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 95, 1993.gada 21.aprīlis, 29. - 34.lpp.

Pieejama:

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=294482:cs&lang=lv&list=294482:cs,&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte)

[lex.europa.eu/Notice.do?val=294482:cs&lang=lv&list=294482:cs,&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=294482:cs&lang=lv&list=294482:cs,&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte)

2) aizliedz līguma noteikumu, kas pieprasa patērētājam *iesniegt sūdzības tikai šķīrējtiesā*, tas ir, Direktīva 93/13/EEK ierobežo pieprasījumu patērētājam iesniegt sūdzību vai prasību tikai šķīrējtiesā, tomēr neliedz patērētājam pēc brīvas gribas izvēlēties šķīrējtiesas jurisdikciju;

3) aizliedz līguma noteikumu, kas pieprasa iesniegt patērētājam sūdzību tikai šķīrējtiesā, *uz ko neattiecas juridiskas normas, nevajadzīgi ierobežojot tam pieejamos pierādījumus vai liekot tam pierādīt faktus, kurus, atbilstoši attiecīgajiem tiesību aktiem, vajadzētu pierādīt citai līguma pusei*, tas ir, Direktīva 93/13/EEK ierobežo tiesāšanos ar patērētāju tādā šķīrējtiesā, kuras procesā pierādīšanas principi atšķiras no pierādīšanas regulējuma valsts tiesā, tomēr Direktīva 93/13/EEK neliedz tiesāšanos tādā šķīrējtiesā, uz kuru “attiecas juridiskas normas” un kuras procesā pierādīšanas principi neatšķiras no pierādīšanas regulējuma valsts tiesā.

Savukārt Latvijā atbilstoši PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktam aizliegums piemērojams ar patērētāju līgumiem saistītu strīdu izšķiršanai tikai šķīrējtiesā, tādējādi atstājot bez ievērības daudzus citus iepriekš norādītos un Direktīvā 93/13/EEK noteiktos patērētāju interešu aizsardzības aspektus jurisdikcijas noteikšanā.

Turklāt, PTAL norma, kas aizliedz ar Patērētāju līgumiem saistītu strīdu izšķiršanai tikai šķīrējtiesā, nav uzskatāma par skaidru, jo no tās nav tieši un nepārprotami secināms, kāda satura šķīrējtiesas līguma slēgšana starp preces pārdevēju, ražotāju vai pakalpojuma sniedzēju un patērētāju tiek aizliegta. Uz šo jautājumu arī Latvijas tiesu prakse sniedz pretrunīgas un kritiski vērtējamās atbildes. Tā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts minēto šķīrējtiesu jurisdikcijas ierobežojumu ir attiecinājis arī uz tādu šķīrējtiesas līgumu, kas paredz alternatīvu jurisdikciju – vai nu konkrētā šķīrējtiesā vai valsts tiesā.<sup>203</sup> Šāda šķīrējtiesas līguma sakarā Augstākās tiesas Senāts ir paudis secinājumu, ka konkrēto strīdu starp pakalpojuma sniedzēju un patērētāju var izšķirt tikai tiesa.<sup>204</sup> Iespējams, ka konkrētajā lietā Augstākās tiesas Senāta lēmums ir nodrošinājis pienācīgu konkrētā patērētāja tiesību aizsardzību. Tomēr iepriekš norādītos Senāta secinājumus nevar uzskatīt par pamatotiem teorētiskā un par konkrēto lietu plašākā perspektīvā. Nevar piekrist, ka vienošanās par alternatīvo jurisdikciju, kuras ietvaros pastāv izvēles iespēja starp vairākām strīdu izšķirošām

<sup>203</sup> Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 3.janvāra lēmums lietā nr. SPC-13. <http://www.at.gov.lv>, 1.–2.lpp. (aplūkots 2007.gada 23. augustā)

<sup>204</sup> Turpat, 4.lpp.

institūcijām, būtu uzskatāma par vienošanos par izņēmuma jurisdikciju, kas pieļauj strīda izšķiršanu tikai vienā konkrētā institūcijā. Tāpat nevar piekrist, ka Latvijā ar Patērētāju līgumiem saistīti strīdi iztiesājami tikai tiesā, jo ne PTAL, ne cits spēkā esošs normatīvais tiesību akts neparedz, ka jebkāda šķīrējtiesas klauzula būtu uzskatāma par netaisnīgu Patērētāja līguma noteikumu. Par netaisnīgu Patērētāja līguma noteikumu atbilstoši PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktam uzskatāma tikai tāda šķīrējtiesas klauzula, kas paredz ar Patērētāja līgumu saistītu strīdu izšķiršanu tikai šķīrējtiesā. Būtībā katrā ar Patērētāju līgumu saistītā strīdā šķīrējtiesas līguma pieļaujamība un tiesiskums ir vērtējami individuāli, katrā gadījumā atsevišķi.

Tomēr no šādiem Latvijas tiesu prakses piemēriem var secināt, ka PTAL 6. panta trešās daļas 7.punkta regulējums nav pilnībā skaidrs, līdz ar ko to ir nepieciešams precizēt un papildināt.

Šīs precizēšanas, papildināšanas un izmaiņu veikšanas ietvaros jāņem vērā vairāki būtiski aspekti. Pirmkārt, jāuzsver, ka, ierobežojot šķīrējtiesu jurisdikciju ar Patērētāju līgumiem saistītos strīdos, jānovērš situācija, ka patērētājs neierodas uz strīda izšķiršanu citā tiesā kā vien tajā, kurai lieta būtu piekritīga saskaņā ar likumu.<sup>205</sup> Otrkārt, līdzīgi kā individuālo darba tiesību strīdu gadījumā, arī atsevišķos ar Patērētāju līgumiem saistītos strīdos patērētājam var būt svarīgi nodrošināt strīda konfidencialitāti, jo attiecīgās preces, piemēram, atsevišķu medikamentu, vai sniegtā pakalpojuma specifikas dēļ strīdam kļūstot publiskam, var atklāties jutīgi patērētāja personas dati. Protams, šķīrējtiesas jurisdikcijas gadījumā patērētājam visdrīzāk nebūtu iespējams iegūt valsts nodrošināto juridisko palīdzību.<sup>206</sup> Tomēr atsevišķos gadījumos šis trūkums var būt daudz mazāks salīdzinājumā ar konfidencialitātes trūkumu, it sevišķi, ja konkrētajam patērētājam viņa pietiekamā materiālā stāvokļa dēļ tāpat nav tiesību uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību. Apkopojot šos argumentus, var secināt, ka atsevišķos gadījumos šķīrējtiesas jurisdikcija var būt labvēlīgāka

---

<sup>205</sup> Skat.: EKT sprieduma apvienotajās lietās C-240/98 to C-244/98 *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero (C-240/98) and Salvat Editores SA v. José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) and Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*, paras 26, 29 <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-240/98%20&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2007.gada 15.novembrī)

<sup>206</sup> Skat.: Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 6.panta pirmās daļas 9.punktu

patērētāja interesēm nekā valsts tiesas jurisdikcija. Līdz ar to nepieciešams nodrošināt patērētāja tiesībām adekvātu tiesisko regulējumu šķīrējtiesas jurisdikcijas piemērošanai ar Patērētāju līgumiem saistītos strīdos.

Šajā kontekstā var minēt piemēru no Regulas 44/2001 4.nodaļas, kas paredz īpašus jurisdikcijas noteikumus Patērētāju līgumos. Tajā pašā laikā Regulas 44/2001 17.panta 1.punkts paredz, ka šīs nodaļas noteikumus var neievērot saskaņā ar vienošanos par jurisdikciju, ko noslēdz pēc strīdus sākuma. Ja šādu regulējumu papildina ar no Direktīvas 93/13/EEK pielikuma 1.panta q)punkta izrietošu noteikumu, kas ierobežo tiesāšanos ar patērētāju tādā šķīrējtiesā, kuras procesā pierādīšanas principi atšķiras no pierādīšanas regulējuma valsts tiesā, kā arī patērētāja gribas īstumam svarīgu apliecinājumu par informētību par šķīrējtiesa procesa kārtību un izmaksām, tiek iegūta norma, kas paredz, ka pēc strīda sākuma patērētājs var noslēgt ar pārdevēju, ražotāju vai pakalpojuma sniedzēju šķīrējtiesas līgumu par noteikta strīda izšķiršanu noteiktā šķīrējtiesā, kuras procesā pierādīšanas principi neatšķiras no pierādīšanas regulējuma valsts tiesā, patērētājam apliecinot, ka viņš ir informēts par šķīrējtiesas procesa kārtību un izmaksām. Autors ierosina papildināt PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktu ar atbilstošu regulējumu un izteikt šo punktu šādā redakcijā: *izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izšķiršanu tikai šķīrējtiesā. Par netaisnīgiem līguma noteikumiem nav uzskatāms šķīrējtiesas līgums, ko patērētājs pēc strīda sākuma noslēdz ar pārdevēju, ražotāju vai pakalpojuma sniedzēju par noteikta strīda izšķiršanu noteiktā šķīrējtiesā, kuras procesā pierādīšanas principi neatšķiras no pierādīšanas regulējuma valsts tiesā, patērētājam apliecinot, ka viņš ir informēts par šķīrējtiesas procesa kārtību un izmaksām.*

#### **2.4. Mediācijas jurisdikcijas noteikšana**

Mediācija normatīvi regulētā līmenī Latvijā tiek ieviesta pirmo reizi. Ar tās ieviešanu ir saistītas vairākas problēmas. Daļa šo problēmu saistās arī ar mediācijas jurisdikciju, kas tiks aplūkota turpmākajās šī raksta nodaļās.

Jurisdikciju, tās nozīmi un veidus autors jau ir visai plaši analizējis gan šī darba 1.1.nodaļā, gan arī atsevišķā publikācijā.<sup>207</sup> Tādēļ šajā promocijas darba nodaļā autors tikai atkārtos svarīgākās atziņas par jurisdikciju. Civiltiesiska rakstura lietu jurisdikcija ir gan pakļautību, gan piekritību ietverošs tiesību institūts. Civiltiesiska rakstura lietu pakļautību var definēt kā tiesību institūtu, kas nosaka lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp dažādu veidu institūcijām, kā arī katra konkrētas lietas izšķiršanas procesa formu. Savukārt civiltiesiska rakstura lietu piekritību var definēt kā tiesību institūtu, kas nosaka lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp viena veida institūcijām, norādot vienu konkrētu institūciju, kura ir tiesīga izšķirt attiecīgo lietu.

Tā kā Direktīvas 2008/52 3.panta a)punktā sniegtā mediācijas definīcija paredz vairākus mediācijas noteikšanas jeb piemērošanas veidus – ar pušu vienošanos, pēc tiesas ieteikuma vai nolēmuma vai pēc likuma norādes, katru no šiem veidiem un ar to saistītās problēmas nepieciešams aplūkot detalizētāk.

#### **2.4.1. Mediācijas piemērošana ar pušu vienošanos**

Mediācijas piemērošana ar pušu vienošanos uzskatāma par visplašāk sastopamo mediācijas veidu un pieskaitāma šī darba 1.1.nodaļā aprakstītajai līgumiskajai jurisdikcijai, kuru nodibina ar līdžēju vienošanos par civiltiesiska rakstura strīda nodošanu izšķiršanai noteiktai institūcijai,<sup>208</sup> kas līdz ar to kļūst tiesīga izšķirt attiecīgo strīdu. Atsevišķi tiesību zinātnieki pat pauž viedokli, ka līgumiskā jurisdikcija ir viena no mediācijas obligātajām pazīmēm.<sup>209</sup> Ņemot vērā, ka Direktīva 2008/52 skaidri noteic arī citus mediācijas piemērošanas veidus, tik radikālam secinājumam Direktīvas kontekstā nevar piekrist.

Lai arī Direktīva 2008/52 norāda, ka par mediāciju var vienoties, šī direktīva neizvirza nekādas tālākas prasības saistībā ar vienošanos par mediāciju. Direktīva paredz dalībvalstu tiesības pašām noteikt prasības mediācijas procesa kvalitātes kontrolei,<sup>210</sup> kas aptver arī noteiktu mediācijas vienošanās prasību nepieciešamības izvērtēšanu un šādas

<sup>207</sup> Rasnačs L. Tiesības uz taisnīgu strīdu izšķiršanu un to nozīme šķērējtiesu jurisdikcijas piemērošanā atsevišķu kategoriju strīdos. *Likums un Tiesības*, 2008, 10.sēj., nr.5

<sup>208</sup> Skat.: Лебедев М.Ю., Чепцов Д.Е., Францифоров А.Ю. *Гражданский процесс*. Москва: Юрайт, 2003, стр.60; Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 57.lpp.

<sup>209</sup> Carr I. *Mediation: Features, Associated Issues and Harmonisation on the Horizon*. In: *Journal of International Commercial Law*, 2004, vol. 2, no. 3. p.267

<sup>210</sup> Skat.: Direktīvas 2008/52 4.panta pirmo daļu.

nepieciešamības gadījumā – arī ieviešanu. Saistībā ar strīda pušu vienošanos par strīda izšķiršanu ar mediāciju (“mediācijas līgums”), aktuāls ir jautājums, kādi noteikumi jāiekļauj mediācijas līgumā. Sakarā ar iepriekš minēto mediācijas procesa “neformālismu” un valsts normatīvo aktu minimālu regulējumu mediācijas jautājumos, skaidrs, ka mediācijas līgumam jāregulē arī mediācijas procesa noteikumi un tajā nepietiek tikai ar vienošanos par strīda izšķiršanu mediācijas ceļā. Tā kā mediācijas procesa “stūrakmens” ir pušu pašnoteikšanās princips,<sup>211</sup> nebūtu pieļaujams, ka normatīvajos aktos būtu noteikts saistošs mediācijas līgumā iekļaujamo noteikumu uzskaitījums. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka mediācijas procesa kvalitātes nodrošināšana atzīmēta kā viena no galvenajām problēmām, kas jārisina, ieviešot mediāciju Latvijā.<sup>212</sup> Savukārt šo mediācijas procesa kvalitāti nav iespējams nodrošināt, ja nav pietiekami noteikta mediācijas procesa norises kārtība. Šādu apsvērumu dēļ autors uzskata, ka tiesību zinātnē būtu nepieciešams izstrādāt priekšlikumus par vēlamajiem mediācijas līguma noteikumiem, kā arī normatīvajos aktos būtu nepieciešams iekļaut normas, kas regulētu gadījumus, kad mediācijas līgumā nebūtu atrunāti kādi svarīgi jautājumi. Vadoties no šādiem apsvērumiem, autors piedāvā priekšlikumus vēlamajiem mediācijas līguma noteikumiem, kā arī ierosina papildinājumus normatīvajos aktos, kas regulētu gadījumus, kad mediācijas līgumā nav atrunāti kādi svarīgi noteikumi.

Viens no pirmajiem jautājumiem, ar ko jāsaskaras pusēm, starp kurām ir strīds un kuras panākušas vienošanos par šī strīda izšķiršanu ar mediāciju, ir mediatora iecelšana. Tātad pusēm mediācijas līgumā jāvienojas par konkrētu mediatoru vai mediatora iecelšanas kārtību, piemēram, ka mediatoru ieceļ trešā persona. Pusēm jāvienojas arī par mediatora profesionālās kvalifikācijas prasībām, ieskaitot gan kvalifikāciju mediācijas procesa jautājumos,<sup>213</sup> gan arī kvalifikāciju ar strīda būtību saistītajos jautājumos. Tāpat pusēm jāvienojas arī par kārtību, kādā tiks iecelts cits mediators, ja sākotnēji ieceltais mediators

---

<sup>211</sup> Skat.: Trosens A., Hofmans R., Rotšifere D.B. Mediācija. Mediācijas pamati teorijā un praksē. <http://www.mediacija.lv/?Lejupiel%E2de>, 105.lpp. (aplūkots 2008.gada 1.septembrī); Amerikas šķīrējtiesu apvienības (*American Arbitration Association* – angl.), Amerikas advokātu kolēģijas (*American Bar Association* – angl.) un Strīdu risināšanas ekspertu apvienības (*Society of Professionals in Dispute Resolution* – angļu val.) pieņemtā Mediācijas procesa rīcības kodeksa (*Mediation Procedure Code of Conduct* – angl.) 1.pants. <http://www.cfdr.org/med-proc4.htm> (aplūkots 2008.gada 7.septembrī)

<sup>212</sup> Konceptija “Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā”: politikas plānošanas dokuments. <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file65116.doc> 18.lpp. (aplūkots 2009.gada 7.aprīlī)

<sup>213</sup> Eiropas mediatoru rīcības kodeksa (*European Code of Conduct for Mediators* – angl.) 1.1.punkts paredz mediatora pienākumu būt ziņošam arī mediācijas procesa jautājumos. Skat.: [http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr\\_ec\\_code\\_conduct\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf) (aplūkots 2008.gada 7.septembrī)



neuzņemsies mediācijas veikšanu konkrētajā procesā vai arī procesa gaitā radīsies nepieciešamība šo mediatoru atcelt no viņa pienākumu pildīšanas.<sup>214</sup> Ja puses ir vienojušās par mediācijas procesu, bet nav vienojušās ne par konkrēta mediatora iecelšanu, ne arī par mediatora iecelšanas kārtību, mediācijas process nevar noritēt un mediācijas līgumam nav praktiskas nozīmes, un, līdz ar to, nav arī nozīmes šī līguma juridiskajai spēkā esamībai. Šādu apsvērumu dēļ autors ierosina, ka normatīvajos aktos, ar kuriem Latvijā tiktu ieviests mediācijas procesa regulējums, jānoteic, ka gadījumā, ja puses noslēgušas mediācijas līgumu, bet, noteiktā termiņā, piemēram, pēc analogijas ar CPL 493.panta ceturtās daļas 1.punktu,<sup>215</sup> četrus mēnešu laikā pēc mediācijas līguma noslēgšanas vai ar mediāciju izšķirama strīda izcelšanās, atkarībā no tā, kurš no notikumiem iestājas vēlāk, nav vienojušās ne par noteiktu mediatoru, ne arī kārtību, kādā mediatoru ieceļ kāda cita persona vai organizācija, vai arī šī persona vai organizācija nav iecēlusi noteiktu mediatoru, katra puse ir tiesīga atkāpties no mediācijas līguma. Jāpiebilst, ka par minēto četrus mēnešu termiņa atskaites punktu izvēlēts vēlākais no notikumiem (mediācijas līguma noslēgšana vai strīda izcelšanās), jo tikai šo abu notikumu iestāšanās kopā ar neiespējamību subjektīvu vai objektīvu iemeslu dēļ iecelt mediatoru liecina (tātad ir izcēlies strīds un ir noslēgts mediācijas līgums, bet nav mediators) par iespēju sekmīgi izšķirt strīdu ar mediāciju.

Kā jau tika norādīts, mediators darbību intensitāte mediācijas procesā var atšķirties un tā var ietvert plašu rīcības spektru no palīdzības strīda pusēm uzsākt sarunas par izlīgumu līdz palīdzībai iespējamo strīda risinājumu sagatavošanā.<sup>216</sup>

Puses var vienoties arī par citādām mediators funkcijām un pilnvarām konkrētā mediācijas procesa ietvaros. Ņemot vērā šo iespēju gammu, var izdarīt secinājumu, ka pusēm

---

<sup>214</sup> Šāda nepieciešamība var rasties, piemēram, ja mediācijas procesa gaitā atklājas mediators interešu konflikts. Kanādas Ontārio provinces Mediators rīcības kodeksa V sadaļas 1.M punkts uzliek par pienākumu mediatoram, cik ātri vien iespējams, ziņot par interešu konflikta atklāšanos. Papildus tam, šī kodeksa V sadaļas 2.M punkts uzliek par pienākumu mediatoram interešu konflikta gadījumā atkāpties no savu pienākumu pildīšanas, ja vien puses nepiekrīt viņa palikšanai amatā.

Skat.: Canadian Bar Association - Ontario ADR Section Model Code of Conduct for Mediators.

<http://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/english/courts/manmed/codeofconduct.asp> (aplūkots 2008.gada 7.septembrī). Līdzīgu regulējumu paredz arī Amerikas šķīrējtiesu apvienības, Amerikas advokātu kolēģijas un Strīdu risināšanas ekspertu apvienības Mediācijas procesa rīcības kodeksa 3.pants. Skat.: Code of Conduct. Model Standards of Conduct for Mediators. [http://www.cfd.org/med\\_proc4.htm](http://www.cfd.org/med_proc4.htm) (aplūkots 2008.gada 7.septembrī).

<sup>215</sup> CPL 493. panta ceturtās daļas 1.punkts noteic: *Katra puse ir tiesīga vienpusēji atkāpties no šķīrējtiesas līguma, paziņojot par to otrai pusei, ja puses nav noteikušas citu termiņu lietas izšķiršanai šķīrējtiesā un [...] šķīrējtiesas procesā ilgāk par četriem mēnešiem netiek izveidots šķīrējtiesas sastāvs vai netiek veiktas nekādas procesuālās darbības.*

<sup>216</sup> Clore J. *Civil Litigation*. London: Guidhall–Cavendish, 1996, p.83

mediācijas līgumā jāvienojas par mediatora funkcijām un pilnvarām konkrētajā mediācijas procesā. Ja puses par to nav vienojušās, normatīvajos aktos, ar kuriem Latvijā tiktu ieviests mediācijas procesa regulējums, jānoteic, ka šādas pušu vienošanās neesamības gadījumā, atbilstoši mediācijas mērķim – labprātīgam strīda atrisinājumam ar pušu izlīgumu – mediators veic visas darbības, kas nav pretrunā likumam un normatīvajiem tiesību aktiem, lai veicinātu strīda atrisināšanu ar labprātīgu pušu izlīgumu.

Tā kā mediācijas procesā, atšķirībā no valsts tiesas vai šķīrējtiesas procesa, strīda izšķiršanai piesaistīta trešā persona nepieņem pusēm saistošus nolēmumus, tad mediācijas procesā pierādījumiem nav tik liela nozīme kā tiesas vai šķīrējtiesas procesā. Tomēr nevar apgalvot arī, ka pierādījumiem mediācijas procesā nav pilnīgi nekādas nozīmes, jo pierādījumi kā ziņas par strīda sakarā būtiskiem faktiem kalpo par pamatu pušu argumentiem un ir to pamatotības kritērijs. Līdz ar to pusēm mediācijas līgumā būtu jāietver arī noteikumi par pieļaujamajiem pierādījumu veidiem, to iesniegšanas un izvērtēšanas kārtību. Ja puses par to nav vienojušās, normatīvajos aktos, ar kuriem Latvijā tiktu ieviests mediācijas procesa regulējums, jāparedz, ka tiek piemēroti tādi paši noteikumi par pierādījumiem un pierādīšanu kā tiesas procesā, ciktāl tas nav pretrunā mediācijas procesa būtībai.

Ievērojot konfidencialitātes nodrošināšanas nozīmi saistībā ar mediācijas procesa informāciju,<sup>217</sup> var pilnībā pievienoties viedoklim, ka mediācijas līgumā būtu jāatrunā arī konfidencialitātes nodrošināšanas saistības.<sup>218</sup>

Tāpat mediācijas līgumā pusēm būtu jāvienojas par mediācijas izmaksām un to segšanas kārtību.

#### **2.4.2. Mediācijas piemērošana pēc tiesas iniciatīvas vai likuma norādes**

Šajā nodaļā tiks aplūkota mediācijas piemērošana pēc tiesas ieteikuma vai nolēmuma, kā arī mediācijas piemērošana atbilstoši normatīvo aktu norādei. Visos šajos gadījumos mediācijas piemērošanā aktīva loma ir tiesai, jo arī tajos gadījumos, kad mediācija tiek piemērota atbilstoši normatīvo aktu norādei, tiesa pieņem atbilstošu nolēmumu par mediācijas piemērošanu. Tiesību zinātnē kritiski tiek vērtēti gadījumi, kad valsts tiesas

---

<sup>217</sup> Trosens A., Hofmans R., Rotšifere D.B. Mediācija. Mediācijas pamati teorijā un praksē. <http://www.mediacija.lv/?Lejupiel%E2de>, 105. lpp. (aplūkots 2008.gada 1.septembrī)

<sup>218</sup> Liluashvili G. *Challenges and Perspectives of Implementation of Mediation in the Republic of Georgia. Master's Thesis*. Rīga: Rīga Graduate School of Law, 2007, p.28. Mediācijas procesā iesaistītajām personām ir jānodrošina ar mediācijas procesu saistītās informācijas neizpaušana citām personām.

tiesnesis uzņemas mediatora lomu, jo mediācijas gaitā saņemtā informācija var ietekmēt tiesneša viedokli par lietu vēl pirms lietas pabeigšanas, kā arī kādas strīda puses rīcība mediācijas procesa gaitā var noskaņot tiesnesi negatīvi pret šo pusi. Tas viss var apdraudēt tiesneša neatkarību tajos gadījumos, ja ar mediāciju tomēr neizdodas atrisināt konkrēto strīdu un tiesai strīds ir jāskata vispārējā kārtā, pieņemot spriedumu vai citu nolēmumu.<sup>219</sup> Šādu apsvērumu dēļ autors uzskata, ka ir pieņemami tikai tādi risinājumi, ka valsts tiesa lemj par mediācijas piemērošanu, bet pati mediāciju neveic. Turpmākajās darba nodaļās tiks aplūkoti tikai šādi risinājuma modeļi.

Runājot par mediācijas piemērošanu pēc tiesas ieteikuma, jāatzīst, ka jau pašlaik CPL paredz visai plašas iespējas tiesai veicināt pušu izlīgumu un tādējādi arī mudināt puses strīda atrisināšanai izmantot mediāciju. CPL 149.panta otrā daļa noteic, ka, sagatavojot lietu iztiesāšanai, tiesa cenšas puses samierināt. Atbilstoši CPL 149.<sup>1</sup>panta pirmajai daļai un 151.panta trešajai daļai pušu samierināšanas veicināšana ir arī viens no jautājumiem, kas var tikt risināti sagatavošanas sēdes, kā arī lietas iztiesāšanas ietvaros. Savukārt CPL 163. panta otrā daļa un 183. panta otrā daļa noteic, ka uzsākot, kā arī pabeidzot lietas izšķiršanu, tiesa noskaidro, vai puses nevēlas noslēgt izlīgumu. Tādējādi gan pirms lietas iztiesāšanas, gan arī tās gaitā ir pieļaujami un pat atbalstāmi tiesas centieni samierināt puses ar vai bez mediācijas piemērošanas, ciktāl, protams, šādi tiesas centieni nerada šaubas par tiesneša objektivitāti un nav pamats attiecīgā tiesneša noraidīšanai.<sup>220</sup> Šādas tiesas iespējas veicināt pušu samierināšanos un ieteikt pusēm mediāciju autors uzskata par pietiekamu. Tādēļ šajā darbā mediācijas piemērošana pēc tiesas ieteikuma dziļāk aplūkota netiks.

Mediācijas piemērošana pēc tiesas nolēmuma pieļaujama tajos gadījumos, ja šādu iespēju paredz piemērojamie normatīvie akti. Šī iemesla dēļ autors uzskata par pamatotu mediācijas piemērošanu pēc tiesas nolēmuma, kā arī atbilstoši normatīvo aktu norādei aplūkot kopā, ar piebildi, ka normatīvie akti var paredzēt obligātu mediācijas piemērošanu arī bez tiesas starpniecības.

Īpašu regulējumu pušu samierināšanai un līdz ar to arī mediācijas piemērošanai tiesvedības procesa ietvaros CPL paredz lietām par laulības šķiršanu vai neesamību. Šajās

---

<sup>219</sup> Paļčikovska M. *Civil Dispute Resolution Methods: Developing a Collaborative Approach. Developing Judicial Settlement Practice, and Mediation in The Latvian System.* Rīga, University of Latvia, 2006, p.207, not published

<sup>220</sup> CPL 19.panta pirmās daļas 4.punkts paredz iespēju noraidīt tiesnesi, ja pastāv apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti

lietās CPL 240.panta pirmā daļa paredz, ka tiesa *pēc savas iniciatīvas atliek lietas izšķiršanu nolūkā atjaunot laulāto kopdzīvi vai veicināt lietas mierīgu atrisinājumu*. Šāds regulējums var šķist kā īpašs veids pušu samierināšanai pēc tiesas ieteikuma. Tomēr, ņemot vērā, ka tiesa ne tikai iesaka pusēm panākt samierināšanos vai strīda mierīgu atrisinājumu, bet arī piemēro noteiktus procesuālus līdzekļus šāda strīda atrisinājuma veicināšanai – atliek lietas izšķiršanu, pieņemot par to attiecīgu lēmumu - minēto CPL 240.panta pirmās daļas regulējumu pamatotāk ir uzskatīt par pušu samierināšanās veicināšanu ar tiesas nolēmumu. Šī CPL norma paredz tiesas diskrecionāru varu atlikt lietas izšķiršanu un tādējādi paver tiesai visai plašas lēmuma pieņemšanas iespējas. Tomēr pēc būtības šī regulējuma efektivitāte pušu samierināšanas panākšanā uzskatāma par nepietiekamu. Ja pušu starpā nebūs vēlmes panākt samierināšanos un šajā sakarā nenotiks atbilstoša komunikācija, tiesas noteikta lietas izšķiršanas atlikšana dos minimālu ieguldījumu pušu izlīgšanā. Līdz ar to autors ierosina ieviest grozījumus CPL 240.panta pirmajā daļā, lai palielinātu pušu samierināšanās iespējas lietās par laulības šķiršanu vai neesamību. Vienlaicīgi autors vēlas uzsvērt, ka piedāvātie grozījumi būtu ieviešami tikai tad, kad visām strīda pusēm lietās par laulības šķiršanu vai neesamību būs iespējams nodrošināt kvalificēta mediators regulāru palīdzību visa strīda izšķiršanas procesa gaitā, kā arī tiks nodrošināta mediators iecelšana palīdzībai konkrēta strīda izšķiršanā, ja puses nebūs vienojušās par noteikta mediators iecelšanu. Kā piemērs mediators iecelšanai varētu tikt izmantota kārtība kā, piemēram, pašlaik tiesa ieceļ konkrēta maksātnespējas procesa administratoru, savukārt Maksātnespējas administrācija pirms tam tiesai iesaka šī administrators amata kandidātu.<sup>221</sup> Ja abi šie priekšnoteikumi tiktu nodrošināti, tiesa ne tikai varētu atlikt lietas izšķiršanu, bet arī noteikt pusēm pienākumu, piemēram, reizi nedēļā vai ar citādu regularitāti organizēt sarunas ar mediators piedalīšanos, kas būtu vērstas uz pušu samierināšanos. Līdz ar to autors piedāvā ieviest grozījumus CPL 240.panta pirmajā daļā, izsakot to šādā redakcijā: *Tiesa pēc savas iniciatīvas atliek lietas izšķiršanu nolūkā atjaunot laulāto kopdzīvi vai veicināt lietas mierīgu atrisinājumu. Pēc puses lūguma lietas izšķiršanu šajā nolūkā var atlikt arī atkārtoti. Atliekot lietas izšķiršanu, tiesa nosaka pušu pienākumu ar kvalificēta mediators palīdzību organizēt sarunas par samierināšanos vai lietas mierīgu atrisinājumu, kā arī nosaka šo sarunu minimālo*

---

<sup>221</sup> Skat.: Maksātnespējas likuma 19.panta pirmo daļu un ceturto daļu: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2007.gada 22. novembris, nr. 188,

**biežumu. Mediatoru, kas sniedz palīdzību pusēm, tiesa nosaka pēc pušu vienošanās vai, ja tādās nav, normatīvajos aktos noteiktā kārtībā.** Ja puses neveic sarunas un/vai sarunu rezultātā puses netiek samierinātas, tiesa atsāk lietas izšķiršanu pēc būtības un pieņem par to nolēmumu.

Attiecībā uz mediācijas un tai līdzvērtīgu vai līdzīgu tiesību institūtu piemērošanu saskaņā ar normatīvajiem tiesību aktiem, jāatzīmē, ka Autortiesību likuma<sup>222</sup> 10.<sup>1</sup>nodaļa jau pašlaik tieši paredz strīdu izšķiršanu veidā, kas pēc būtības uzskatāma par mediāciju – tā saukto vidutāja procesu. Mediācijai līdzīgus strīdu izšķiršanas procesus paredz arī Bāriņtiesu likums<sup>223</sup>, Notariāta likums<sup>224</sup>, Maksātnešpējas likums<sup>225</sup>, likums “Par arodbiedrībām”<sup>226</sup>, kā arī PTAL. Tomēr, tā kā pēc autora ieskata ar šajos likumos ietverto strīdu izšķiršanas regulējumu nav saistāmas būtiskas juridiskas problēmas, tad šajos likumos paredzētais strīdu izšķiršanas regulējums šajā darbā netiks sīkāk aplūkots.

Normatīvie akti paredz mediācijai līdzīgu strīdu izšķiršanas mehānismu piemērošanu arī darba tiesību strīdos. Individuālo<sup>227</sup> un kolektīvo<sup>228</sup> darba tiesību strīdu izšķiršanas regulējumu var uzskatīt par korektu un pietiekamu. Tomēr kolektīvo interešu strīdu izšķiršanas regulējums, autoraprāt, nav pietiekami efektīvs un to nepieciešams pārskatīt.

Darba likuma 25.pants paredz no darba koplīguma izrietošo kolektīvo<sup>229</sup> tiesību un interešu strīdu izšķiršanu izlīgšanas komisijā, kas gan nav pielīdzināma mediācijai, jo izlīgšanas komisija sastāv nevis no neatkarīgām trešajām personām, bet atbilstoši Darba likuma 25.panta pirmajai daļai – no darba koplīguma pušu (tas ir, darba devēja un darbinieku arodbiedrības vai darbinieku pilnvarotu pārstāvju) pārstāvjiem. Ja par kolektīvo interešu

---

<sup>222</sup> Autortiesību likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000.gada 27.aprīlis, nr.148/150

<sup>223</sup> Skat.: Bāriņtiesu likuma 19.pantu: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2006.gada 7.jūlijs, nr.107

<sup>224</sup> Skat.: Notariāta likuma 265.pantu: LR likums, *Ziņotājs*, 1993.gada 5.jūlijs, nr.26/27

<sup>225</sup> Skat.: Maksātnešpējas likuma 103., 104., 109. un 110.pantu.

<sup>226</sup> Skat.: likuma „Par arodbiedrībām” 19.pantu. LR likums. *Ziņotājs*, 1991.gada 31.janvāris, nr.3

<sup>227</sup> Saskaņā ar DSL 4.pantu „*individuāls tiesību strīds ir tādas domstarpības starp darbinieku vai darbiniekiem (darbinieku grupu) un darba devēju, kuras rodas, slēdzot, grozot, izbeidzot vai pildot darba līgumu, kā arī piemērojot vai tulkojot normatīvo aktu noteikumus, darba koplīguma vai darba kārtības noteikumus*”.

<sup>228</sup> DSL 9.pants: „*Kolektīvs tiesību strīds ir tādas domstarpības starp darbiniekiem (darbinieku grupu) vai darbinieku pārstāvjiem un darba devēju, darba devējiem (darba devēju grupu), darba devēju organizāciju vai šādu organizāciju apvienību, vai nozares pārvaldes institūciju, kuras rodas, slēdzot, grozot, izbeidzot vai pildot darba koplīgumu, kā arī piemērojot vai tulkojot normatīvo aktu noteikumus, darba koplīguma vai darba kārtības noteikumus*”.

<sup>229</sup> DSL 13. pants: „*Kolektīvs interešu strīds ir tādas domstarpības starp darbiniekiem (darbinieku grupu) vai darbinieku pārstāvjiem un darba devēju, darba devējiem (darba devēju grupu), darba devēju organizāciju vai šādu organizāciju apvienību, vai nozares pārvaldes institūciju, kuras rodas saistībā ar kolektīvo pārrunu procesu, nosakot jaunus darba apstākļus vai nodarbinātības noteikumus*”.

strīdu izlīgšanas komisijā netiek panākta vienošanās un darba koplīgumā nav paredzēta šo strīdu tālākas risināšanas kārtība, DSL 15.panta ceturta daļa paredz šāda strīda tālāku izšķiršanu ar samierināšanas metodi vai šķīrējtiesā. Šī samierināšanas metode, kas sīkāk ir aprakstīta DSL 16.pantā, pēc būtības ir uzskatāma par mediāciju. Tā notiek *pieaicinot trešo personu kā neatkarīgu un objektīvu samierinātāju, kurš palīdz kolektīva interešu strīda pusēm atrisināt domstarpības un panākt vienošanos* (DSL 16.panta pirmā daļa). Savukārt samierināšanas procesa veiksmīgs iznākums ir kolektīvā interešu strīda atrisināšana ar pušu vienošanos (DSL 16.panta otrā daļa). Papildus tam, arī strīda izšķiršanai pieaicinātajai trešajai personai – samierinātājam, kurš saskaņā ar DSL 17.panta pirmo daļu var būt viena persona vai samierinātāju kolēģija, tāpat kā mediatoram ir noteiktas objektivitātes un neatkarības prasības (DSL 18.panta otrā daļa).

DSL 15.panta ceturta daļa pieļauj kolektīva interešu strīda risināšanu tikai ar samierināšanas procesu vai šķīrējtiesā, attiecīgi izslēdzot iespēju risināt šo strīdu ar tiesas palīdzību. No vienas puses šādu regulējumu varētu arī uzskatīt par pamatotu, jo interešu strīda ietvaros ir jāvērtē ne tikai juridiski, bet arī citi apstākļi. Tomēr, tajā pašā laikā rodas situācija, ka gadījumā, ja puses neuzsāk strīdu risināšanu ar samierināšanas procesu, kā arī nenoslēdz šķīrējtiesas līgumu, kolektīvā interešu strīda izšķiršana vispār netiek veikta un pusēm nekas cits neatliek, kā aizsargāt savas intereses ar kolektīvu rīcību<sup>230</sup> un tik radikāliem līdzekļiem kā streiks un lokauts. Lai mazinātu šādas situācijas iestāšanās iespēju, autors uzskata, ka samierināšanas procesa piemērošana gadījumos, ja puses pašas nespēj vienoties par kolektīvā interešu strīda izšķiršanu ne ar samierināšanas metodi, ne arī šķīrējtiesā, varētu notikt ar tiesas starpniecību, tiesai nosakot pušu pienākumu noteiktā laika periodā ar noteiktu regularitāti organizēt samierināšanās sanāksmes. Šajā kontekstā autors ierosina papildināt DSL 15.pantu ar jaunu ceturto prim daļu izteiktu šādā redakcijā:

*(4.<sup>1</sup>) Ja mēneša laikā pēc šī likuma 15. panta ceturtajā daļā minētā pieprasījuma iesniegšanas dienas puses nav vienojušās izšķirt kolektīvo interešu strīdu ar samierināšanas metodi vai šķīrējtiesā, ikvienai strīda pusei ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par samierināšanās noteikšanu.*

---

<sup>230</sup> DSL 15.panta piektā daļa paredz pušu tiesības ar kolektīvu rīcību aizsargāt savas intereses, ja puses nevienojas par kolektīva interešu strīda izšķiršanu ne ar samierināšanas metodi, ne šķīrējtiesā.

Tāpat šajā sakarā autors piedāvā CPL noteikt pieteikuma par samierināšanas noteikšanu izšķiršanu, kas, autoraprāt, līdzīgi lietām par streika vai lokauta un to pieteikumu atzīšanas par nelikumīgiem, būtu jāskata sevišķā tiesāšanās kārtībā, papildinot CPL ar šādām jaunām normām:

- 1) CPL 251.pantu – ar jaunu 12.<sup>1</sup>) punktu: “par samierināšanās procesa noteikšanu”;
- 2) CPL – ar jaunu 47.<sup>1</sup> nodaļu: “Samierināšanās procesa noteikšana” un tajā ietilpstošiem 389.<sup>1</sup>, 389.<sup>2</sup>, 389.<sup>3</sup> un 389.<sup>4</sup>pantiem:

*389.<sup>1</sup> pants. Pieteikuma iesniegšana*

*(1) Pieteikumu par samierināšanās noteikšanu saskaņā ar Darba strīdu likumā minēto pamatu un noteikto kārtību var iesniegt darba devējs, darba devēji (darba devēju grupa), darba devēju organizācija vai šādu organizāciju apvienība nozares pārvaldes institūcija, darbinieki, darbinieku grupa vai to pārstāvji.*

*(2) Pieteikums par samierināšanās noteikšanu iesniedzams tiesai pēc pieteikuma iesniedzēja dzīvesvietas vai atrašanās vietas. Ja pieteikumu iesniedz vairāki iesniedzēji, pieteikums iesniedzams pēc pieteikuma iesniedzēju izvēlētas viena iesniedzēja dzīvesvietas vai atrašanās vietas.*

*389.<sup>2</sup> pants. Pieteikuma saturs*

*(1) Pieteikumā norāda strīda puses, pieteikuma iesniedzēju prasības un to pamatojumu.*

*(2) Pieteikumam pievieno pierādījumus, kas apliecina strīda esamību, kā arī strīda pušu mēģinājumus vienoties par strīda izšķiršanu samierināšanās kārtībā vai šķīrējtiesā.*

*389.<sup>3</sup> pants. Pieteikuma izšķiršana*

*(1) Tiesa izskata pieteikumu 10 dienu laikā no tā saņemšanas dienas. Pieteikumu izskata tiesas sēdē, par kuru iepriekš paziņo strīda pusēm.*

*(2) Pieteikuma iesniedzēja piedalīšanās tiesas sēdē ir obligāta. Viņa neierašanās gadījumā tiesai ir pamats lietu izbeigt.*

*389.<sup>4</sup> pants. Tiesas lēmums par pieteikumu*

*(1) Izskatījusi pieteikumu, tiesa taisa lēmumu, ar kuru:*

- 1) atzīst pieteikumu par samierināšanās noteikšanu par nepamatotu un noraida to;*
- 2) atzīst pieteikumu par samierināšanās noteikšanu par pamatotu un apmierina to, nosakot strīda pušu pienākumu Darba strīdu likumā noteiktā kārtībā vienoties par*

*samierinātāju vai veikt tā noteikšanai nepieciešamās darbības, kā arī ar tiesas noteiktu regularitāti tiesas noteiktā laika periodā organizēt sarunas par samierināšanos;*

*(2) Tiesas spriedums ir galīgs un apelācijas kārtībā nav pārsūdzams.*

Jāpiebilst, ka gan šīs samierināšanās, gan arī iepriekš minētās laulāto mediācijas sakarā aktuāls ir jautājums par tiesas noteiktās mediācijas un samierināšanās izmaksu atlīdzināšanas kārtību. Protams, no strīda pušu interešu viedokļa par labāko būtu uzskatāms risinājums, ka šīs izmaksas tiktu segtas no valsts līdzekļiem. Tomēr, tā kā tas diez vai būtu iespējams, ir jāmeklē citi risinājuma varianti. Kā optimālāko autors ierosina izvērtēt risinājumu, ka mediācijas izmaksas sedz puses vienādās daļās. Tomēr, pēc analogijas ar atbrīvošanu no tiesas izdevumu samaksas, varētu tikt noteikts, ka, ņemot vērā pušu mantisko stāvokli, tiesa var atbrīvot vienu vai abas puses no mediācijas izdevumu samaksas un šajā gadījumā mediāciju Ministru kabineta noteikumos vai citos normatīvajos aktos noteiktā apmērā apmaksā valsts. Šāda risinājuma ieviešanai autors ierosina papildināt CPL 240.pantu ar jaunu trešo daļu šādā redakcijā:

*Šī panta pirmajā daļā minētā mediatora palīdzības izmaksas sedz puses vienādās daļās. Ievērojot pušu mantisko stāvokli, tiesa pēc puses vai pušu lūguma var pilnīgi vai daļēji atbrīvot vienu vai abas puses no mediatora palīdzības apmaksas. Mediatora palīdzību šādā gadījumā normatīvajos aktos noteiktā apmērā apmaksā no valsts līdzekļiem.*

Līdzīgi autors ierosina papildināt CPL ar jaunu 389.<sup>5</sup>pantu *Samierināšanās procesa izmaksas* šādā redakcijā:

*Samierināšanas procesa izmaksas, kas sastāv no atlīdzības samierinātājam, puses sedz vienādās daļās. Ievērojot pušu mantisko stāvokli, tiesa pēc puses vai pušu lūguma var pilnīgi vai daļēji atbrīvot vienu, vairākas vai visas puses no samierināšanas procesa izdevumu apmaksas. Samierināšanas procesa izdevumi šādā gadījumā normatīvajos aktos noteiktā apmērā tiek apmaksāti no valsts līdzekļiem.*

Lai mediācija izmaksu ziņā “nepārslogotu” ne tikai valsti, bet arī strīda puses, autors ierosina apsvērt iespēju normatīvajos aktos, ar kuriem Latvijā tiktu ieviesta mediācija, paredzēt saprātīgus ierobežojumus mediatora darbības izmaksām gadījumos, ja mediācija tiek piemērota pēc tiesas nolēmuma. Šis izmaksu ierobežojums varētu tikt piemērots arī samierināšanas izmaksu ierobežošanai kolektīvā interešu strīda gadījumā.



### 3. Atsevišķu teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas principu piemērošana

#### 3.1. Dzīvesvietas un atrašanās vietas izpratne un tās piemērošana jurisdikcijas noteikšanā

Dzīvesvietas jēdziena izpratnes skaidrību var apšaubīt jau tad, ja izlasa Latvijas Republikas Civillikuma 7.panta otro daļu, kas noteic *vienai personai var būt arī vairākas dzīves vietas*. Vēl neskaidrāka kļūst fiziskās personas dzīvesvietas un arī juridiskās personas atrašanās vietas jēdziena izpratne, ja aplūko ārvalstu tiesību doktrīnu un normatīvos aktus.

Ārvalstu tiesību doktrīnā, kā arī ārvalstu un starptautiskajos normatīvajos aktos dzīvesvietas vai atrašanās vietas jēdziena vietā tiek lietots jēdziens “domicils”. Pēc vispārējas nozīmes ar šo jēdzienu saprot personas fiziskās atrašanās vietu, kuru persona ir izvēlējusies par savu patieso, noteikto un pastāvīgo apmešanās vietu, vai arī vieta, ar kuru persona saista savu juridisku pienākumu izpildi.<sup>231</sup> Papildus tam pastāv virkne domicila veidu, tajā skaitā mantošanas domicils, kas tiek noteikts pēc mantojuma masas atrašanās vietas,<sup>232</sup> kā arī juridisko personu domicila kontekstā būtiskais korporatīvais domicils – likuma ietvaros prezumētais juridiskās personas korporatīvas darbības centrs, bieži vien, juridiskā adrese.<sup>233</sup> Jēdziens “domicils” tiek lietots arī Regulā 44/2001. Tur šis jēdziens gan netiek skaidrots. Tomēr tiek norādīti vairāki šī jēdziena sakarā būtiski noteikumi – jābūt saistībai starp tiesvedību un (tiesas valsts) dalībvalsts teritoriju<sup>234</sup> un jurisdikcijas normām jābūt ļoti skaidri nosakāmām.<sup>235</sup> Tā kā atbildētāja domicils ir jurisdikcijas noteikšanas pamatā,<sup>236</sup> var secināt, ka arī jebkuras citas personas domicilam jābūt saistītam ar tiesas kompetences teritoriju un tam jābūt ļoti skaidri nosakāmam. Viens no galvenajiem fiziskās personas domicila mērķiem ir noteikt vietu, kur persona izlieto savas civilās tiesības un izpilda ar šīm tiesībām saistītos pienākumus, vai arī vietu, par kuru tiek prezumēts, ka attiecīgā persona šajā vietā izlieto minētās tiesības un izpilda ar tām saistītos pienākumus. Francijas Civilkodeksa 102.pantā

---

<sup>231</sup> Domicil. Grām.: *A Dictionary of Law. Fifth Edition*. Elizabeth A. Martin [Ed.] Oxford, New York: Oxford University Press, 2002, p.523

<sup>232</sup> *Ibid*, p.524

<sup>233</sup> *Ibid*, p.523

<sup>234</sup> Skat.: Regulas 44/2001 preambulas astoto daļu

<sup>235</sup> Turpat, vienpadsmitā daļa

<sup>236</sup> Turpat.

šajā sakarā ir paredzēts, ka katra francūža domicils kā viņa civilo tiesību izlietošanas vieta ir vieta, kurā ir viņa galvenā atrašanās vieta.<sup>237</sup>

Vācijā saistībā ar fiziskas personas dzīvesvietu tiek izšķirti tādi jēdzieni kā “patstāvīgā dzīvesvieta”<sup>238</sup> un “nepatstāvīgā dzīvesvieta”.<sup>239</sup> Arī Regulas 44/2001 5.panta otrajā daļā tiek runāts par patstāvīgo dzīvesvietu kā teritoriālās jurisdikcijas noteikšanas kritēriju.

Patstāvīgā dzīvesvieta tiek paredzēta tiesībspējīgai, pilngadīgai personai. Tā ir vieta, kurā fiziskā persona apmetusies, ar nolūku padarīt šo vietu par savas ekonomiskās vai sociālās dzīves centru.<sup>240</sup> Dzīvesvietas reģistrācija attiecīgajā valsts iestādē nav galvenais no pierādījumiem, kas norāda uz konkrētu patstāvīgo dzīvesvietu.<sup>241</sup>

Savukārt nepatstāvīgā dzīvesvieta piemīt, piemēram, nepilngadīgajiem. Tā ir vieta, kur viņi dzīvo kopā ar vecākiem vai aizbildņiem.<sup>242</sup>

Austrijā par fiziskas personas dzīvesvietu tiek prezumēta vieta, ar kuru personai ir ilgstoša un patstāvīga ekonomiskās un sociālās dzīves saikne.<sup>243</sup>

Savukārt par juridiskās personas atrašanās vietu tiek uzskatīta vieta, kur atrodas šīs juridiskās organizācijas pārvaldes institūcija, vai arī kur juridiskā persona veic savu darbību vai no kurienes to vada.<sup>244</sup> Francijā civilprocesuālo tiesību doktrīnā pastāv atziņa, kas sakarā ar faktu, ka juridiska persona var veikt savu darbību vairākās vietās vienlaicīgi, tai var būt vairāki domicili.<sup>245</sup> Būtiska tiesiskā nozīme tiek piešķirta juridiskās personas reālajai atrašanās vietai jeb *siège réel*,<sup>246</sup> par kuru tiek prezumēta juridiskās personas galvenās administratīvās institūcijas atrašanās vieta, vai darbības vadības vai arī veikšanas vieta.<sup>247</sup> Prasības celšana pēc šīs vietas tiek piemērota kā alternatīva un Francijā prasību pret juridisku personu var celt:

---

<sup>237</sup> *The French Civil Code. Revised Edition (as amended to 1 July 1994)*. Littleton, Colorado: Fred B. Rothman & Co, Deventer, The Netherlands: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1995, p.18

<sup>238</sup> Елисеев Н. Г. *Гражданское процессуальное право зарубежных стран. Источники, судопроизводство, подсудность*. Москва.: Статут. 2000, 107.стр.

<sup>239</sup> *Ibid.*

<sup>240</sup> *Ibid.*

<sup>241</sup> *Ibid.*

<sup>242</sup> *Ibid.*

<sup>243</sup> *Ibid.*, 128.стр.

<sup>244</sup> *Ibid.*

<sup>245</sup> *Ibid.*, 92.стр.

<sup>246</sup> *Ibid.*

<sup>247</sup> *Ibid.*

1) pēc juridiskās personas juridiskās adreses. Atbildētājs pret to nevar iebilst, izmantojot argumentu, ka viņa reālā atrašanās vieta ir cita;

2) pēc juridiskās personas reālās atrašanās vietas.<sup>248</sup>

Vērā ņemamas atziņas par juridiskas personas atrašanās vietu un tās nozīmi jurisdikcijas noteikšanā atrodamas arī Eiropas tiesu praksē. Tiek norādīts, ka par juridiskas personas atrašanās vietu var uzskatīt vietu, kur atrodas juridiskās personas juridiskā adrese, centrālā administrācija vai galvenā komercdarbības veikšanas vieta (*principal place of business* – angl.).<sup>249</sup> Juridiskās personas atrašanās vieta juridiskās nozīmības ziņā esot pielīdzināma personas valstiskajai piederībai (*nationality* – angl.).<sup>250</sup> Tomēr no visām minētajām juridiskās personas atrašanās vietām – juridiskās adreses, centrālās administrācijas atrašanās vietas un galvenās komercdarbības veikšanas vietas – vispamatotāk par galveno

---

<sup>248</sup> Елисеев Н. Г. *Гражданское процессуальное право зарубежных стран. Источники, судопроизводство, подсудность*. Москва.: Статут. 2000, 107.стр.

<sup>249</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Test Claimants in the FII Group Litigation pret Commissioners of Inland Revenue* (C-446/04) 39.punktu <http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20the%20FII%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 12.martā); *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation pret Commissioners of Inland Revenue* (C-524/04) 36. un 97.punktu <http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20the%20Thin%20Cap%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 12.martā); *Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation pret Commissioners of Inland Revenue* (C-374/04) 42.punktu <http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20Class%20IV%20of%20the%20ACT%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 12.martā)

<sup>250</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation pret Commissioners of Inland Revenue* (C-374/04) 43.punktu <http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20Class%20IV%20of%20the%20ACT%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 12.martā)

juridiskās personas atrašanās vietu esot uzskatīt juridiskas personas juridisko adresi,<sup>251</sup> kas norāda uz visciešāko teritoriālo piesaisti starp juridisko personu un attiecīgo vietu. Tādējādi Eiropas pieeja juridiskās personas atrašanās vietas noteikšanai atšķiras no Amerikas Savienoto Valstu pieejas. Amerikas Savienotajās Valstīs par progresīvāko tiek atzīta juridiskās personas atrašanās vietas noteikšana teritorijā, kurā ir šīs juridiskās personas pietiekama komercdarbības aktivitāte (*sufficient business activity* – angl.), bez obligātas saistības ar šīs juridiskās personas juridisko jeb Amerikas Savienoto Valstu gadījumā – nodibināšanas (*incorporation* – angl.) vietas adresi.<sup>252</sup> No vienas puses šāda pieeja zināmā mērā sekmē tiesiskumu, jo paver plašākas iespējas prasības celšanai pret juridisku personu. Tāpat šāda pieeja dažkārt labāk atbilst daudzu mūsdienu komercsabiedrību sarežģītajai korporatīvajai struktūrai, kuras ietvaros komercsabiedrības sastāv, piemēram, no ražošanas, realizācijas, administratīvajām un pārvaldes struktūrvienībām, kuras var būt izvietotas dažādās atrašanās vietās un ne vienmēr komercsabiedrības juridiskajā adresē. Juridiskas personas atrašanās vietas plašāka iztulkošana var nodrošināt lielāku elasticitāti un leģitīmu iespēju celt prasību pret juridisku personu tās biroja atrašanās vietas tiesā, pat, ja biroja adrese atšķiras no juridiskās adreses. Tomēr no otras puses šādas plašas interpretācijas iespējas var radīt neskaidrības ar konkrētu juridisku personu “pietiekamas komercdarbības aktivitātes” vietas noteikšanu un līdz ar to šāda jurisdikcijas noteikšana var nebūt skaidra un neatbilst Regulas 44/2001 preambulas vienpadsmitajā daļā deklarētajiem principiem.

Runājot par dzīvesvietas un atrašanās vietas izpratni Latvijā, jānorāda, ka no tiesu prakses redzams, ka juristu vidū pastāv dažādu iepriekš norādīto doktrīnu piekritēji. Sevišķi tas attiecas uz fiziskas personas dzīvesvietas jēdziena izpratni. Viena daļa Latvijas juristu, ceļot prasību, sliecas uzskatīt, ka atbildētāja dzīvesvieta ir vieta, kurš viņš reāli dzīvo,<sup>253</sup> jeb

---

<sup>251</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Test Claimants in the FII Group Litigation pret Commissioners of Inland Revenue* (C-446/04) 40.punktā <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20the%20FII%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnrec=alldocnrec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 12.martā)

<sup>252</sup> Friedenthal J. H., Kane M. K., Miller A. R. *Civil Procedure. Second Edition*. St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1993, p.110

<sup>253</sup> Skat.: prasītāja viedokli, kas atreferēts Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 18.jūnija lēmumā lietā Nr.C-27107804 C-1078/9. Nav publicēts; Skat.: prasītāja viedokli, kas atreferēts Rīgas Apgabaltiesas 2004.gada 27.septembra lēmumā lietā Nr.C27107804/9 CA-4226/12. Nav publicēts

kā teiktu Vācijā – “vieta, kurā fiziskā persona apmetusies, ar nolūku padarīt šo vietu par savas ekonomiskās vai sociālās dzīves centru”. Savukārt citi Latvijas juristi uzskata, ka fiziskās personas dzīvesvieta ir fiziskās personas deklarētā dzīvesvieta.<sup>254</sup>

Šāda viedokļu atšķirība fiziskas personas dzīvesvietas un juridiskās personas atrašanās vietas izpratnes sakarā vērtējama pamatā negatīvi. Pirmkārt, tā ir pretrunā iepriekš minētajai, Regulā 44/2001 deklarētajai jurisdikcijas noteiktībai. Otrkārt, tā padara prasības pieteikuma vai pieteikuma sevišķās tiesāšanas kārtībā pieņemšanu atkarīgu no tā, vai prasītāja un tiesas viedokļi fiziskas personas dzīvesvietas vai juridiskas personas atrašanās vietas jēdziena izpratnē sakrītīs. Lai šādu atšķirību novērstu, CPL 26.pantā, kā arī kādā no CPL pantiem, kas runā par piekritību lietām sevišķā tiesāšanas kārtībā, būtu jāprecizē fiziskās personas dzīvesvietas un juridiskas personas atrašanās vietas jēdzieni. Pirms šo precizējumu uzsākšanas autors vēlas vērst uzmanību uz pašlaik topošo likumprojektu “Starptautisko privāttiesību likums”, kurā ir mēģināts noteikt fizisko un juridisko personu domicila izpratni. Šajā likumprojektā piedāvātās dažādu fizisku un juridisku personu, kā arī trasta domicila definīcijas cenšas iezīmēt domicila saistību ar potenciālo tiesvedības valsti. Tomēr citādi šie domicilu definēšanas mēģinājumi vērtējami kritiski. Piemēram, saskaņā ar likumprojekta “Starptautisko privāttiesību likums” 16.panta pirmo daļu ir dots plašs fiziskas personas domicila skaidrojums – šis domicils ir valstī, kurā šī persona pastāvīgi, brīvprātīgi un ar nodomu apmetusies uz dzīvi. Šaubu gadījumā par fiziskas personas domicilu saskaņā ar minētā likumprojekta panta otro daļu tiek pieņemts cits, vēl neskaidrāks jēdziens – fiziskās personas ierastā uzturēšanās vieta.<sup>255</sup> Savukārt par juridiskās personas atrašanās vietu minētā likumprojekta 23.panta pirmajā daļā tiek piedāvāts noteikt juridiskās personas valdes atrašanās vietu, kas ir norādīta tās statūtos un dibināšanas līgumā. Latvijas komercsabiedrībām šādu noteikumu varētu būt grūti piemērot, jo ne statūtos, ne dibināšanas līgumā ziņas par valdes atrašanās vietu nav jānorāda.<sup>256</sup> Ņemot vēl vērā, ka saskaņā ar likumprojekta “Starptautisko privāttiesību likums” 29.panta pirmo daļu domicila pamatā esošo personas, lietas, tiesiskās attiecības vai juridiskā fakta objektīvo saikni ar Latviju vai

<sup>254</sup> Skat.: Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 25.maija lēmumu lietā C 27112204. Nav publicēts

<sup>255</sup> Saskaņā ar likumprojekta “Starptautisko privāttiesību likums” 21.panta pirmo daļu *fiziskas personas uzturēšanās vieta šī likuma izpratnē ir tajā valstī, kurā šī persona dzīvo ilgākā laika posmā, pat ja šī uzturēšanās nav pastāvīga un pat ja šai personai ir dzīvesvieta citā valstī*. Likumprojekts “Starptautisko privāttiesību likums”. Tieslietu ministrijas izveidotas darba grupas izstrādāts tiesību akta projekts. Nav publicēts

<sup>256</sup> Skat.: Komerclikuma 143. un 144.pantu. LR likums *Latvijas Vēstnesis*. 2000.gada 4.maijs, nr.158/160 (2069/2071)

ārvalsti ir plānots noteikt pēc tiesas ieskats, var secināt, ka šāda domicila noteikšana ir pārlieku neskaidra un sarežģīta. Autors uzskata, ka vismaz Latvijas nacionālajās civilprocesa normās vajadzētu noteikt skaidrākus un vienkāršākus atbildētāja dzīvesvietas un atrašanās vietas noteikšanas kritērijus.

Fizisko personu dzīvesvietas precizēšanu autors piedāvā veikt, nosakot, ka par fiziskās personas dzīvesvietu šaubu gadījumā uzskatāma šīs personas deklarētā dzīvesvieta. Saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 1.pantu jau paša likuma un līdz ar to arī deklarētās dzīvesvietas mērķis ir *panākt, lai ikviena persona būtu sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību,*<sup>257</sup> tātad, lai persona būtu arī sasniedzama tiesai civilprocesuāli tiesiskajās attiecībās. Tādējādi deklarētā dzīvesvieta ietver arī civilo tiesību izlietošanas un ar to saistīto pienākumu izpildes vietu, kas, kā norādīts iepriekš, ir būtisks domicilu raksturojošs faktors Francijas tiesībās. Deklarēto dzīvesvietu ir daudz vienkāršāk pierādīt, konstatēt un pārbaudīt, kamēr pierādīšana, ka persona kādā vietā “ir pastāvīgi, brīvprātīgi un ar nodomu apmetusies uz dzīvi”, ir diezgan grūts un bieži vien arī neiespējams pasākums, it sevišķi, ja personai ir vairākas dzīvesvietas. Jāatzīmē, ka šī darba sagatavošanas un apspriešanas gaitā autoram nācās sastapties ar iebildumiem, ka citas personas reģistrētās dzīvesvietas noskaidrošana var būt pārlieku sarežģīts uzdevums, kas var pat atturēt potenciālo prasītāju no prasības celšanas. Šādiem iebildumiem nevar piekrist. Iespējamam prasītājam pastāv iespēja saņemt oficiālas ziņas par iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu. Iedzīvotāju reģistra likuma 19.pants noteic *fiziskās un juridiskās personas var saņemt Reģistra informāciju par citu personu uz motivēta iesnieguma pamata.*<sup>258</sup> Tomēr reizē, lai prasības celšanu nepadarītu pārlieku formālu tajos gadījumos, ja nepastāv šaubas, ka potenciālais atbildētājs pamatā dzīvo citur, nevis savā deklarētajā dzīvesvietā, prasības celšana pret fizisku personu pēc tās deklarētās dzīvesvietas ir piemērojama kā neapstrīdams risinājums tikai tad, ja pastāv šaubas par attiecīgās personas faktisko dzīvesvietu. Šādu apsvērumu iespaidā **CPL 26.panta pirmajā daļā vajadzētu paredzēt, ka prasību pret fizisko personu ceļ tiesā pēc personas dzīvesvietas, par kuru šaubu gadījumā uzskatāma šīs personas deklarētā dzīvesvieta.** Papildus tam pēc būtības līdzīgu normu nepieciešams iekļaut arī kādā no CPL pantiem, kas reglamentē tiesvedību sevišķās tiesāšanas kārtībā. Tā kā

---

<sup>257</sup> Dzīvesvietas deklarēšanas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2002.gada 10.jūlijs, nr.104 (2679)

<sup>258</sup> Iedzīvotāju reģistra likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 1998.gada 10.septembris, nr.261/264

CPL piekritības jautājums lietām, kas tiek skatītas sevišķās tiesāšanas kārtībā ir atrunāts vairākos pantos un būtībā katram šo lietu veidam atsevišķi, par racionālāku uzskatāms risinājums, ka fiziskas personas dzīvesvietas jēdziens tiek precizēts vienā no CPL pantiem, piemēram, CPL 252.pantā, kas nosaka vispārējos jautājumus tiesvedībai sevišķās tiesāšanās kārtībā.

Iespējams, ka pret šādiem likuma grozījumiem prasības tiesvedības sakarā varētu mēģināt iebilst ar argumentu, ka prasības celšana tiesā pēc deklarētās atbildētāja dzīvesvietas potenciāli var radīt daudzas situācijas, kurās prasību nevarēs sekmīgi celt, jo atbildētājam vai nu nebūs deklarētās dzīvesvietas, vai arī tā nebūs zināma. Šādu potenciālu argumentu var uzskatīt par nepamatotu, jo prasību celšanu pret atbildētāju, kura dzīvesvieta nav zināma vai kuram Latvijā nav dzīvesvietas, risina CPL 27.pants. Vienīgi, CPL 26.panta pirmajā daļā paredzot prasības celšanu tiesā pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas, šīm izmaiņām terminoloģiski būtu jāpieskaņo arī CPL 27.pants, tajā lietotos jēdzienus “dzīvesvieta” un “pastāvīgā dzīvesvieta” aizstājot ar jēdzienu “deklarētā dzīvesvieta”, kā arī paredzot prasības celšanu ne tikai pēc personai piederošā nekustamā īpašuma, bet arī pēc personas īrēto dzīvojamo telpu atrašanās vietas, jo arī dzīvojamo telpu īre norāda uz personas saikni ar šo telpu atrašanās vietu.

Runājot par juridiskās personas atrašanās vietu un juridisko adresi, jāatzīmē, ka no CPL 26.panta otrās daļas var netieši un nepareizi secināt, ka juridiskās personas atrašanās vieta un juridiskā adrese ir sinonīmi. Līdzīgu secinājumu var izdarīt arī no CPL 363.<sup>1</sup>panta pirmās daļas, kas reglamentē piekritību tādās sevišķā tiesāšanas kārtībā iztiesājamās maksātnespējas procesa lietās. Tomēr, kā redzams no iepriekš norādītās atrašanās vietas un juridiskās adreses izpratnes ārvalstīs, par juridiskās personas atrašanās vietu var uzskatīt gan (I) juridisko adresi, gan (II) vietu, kur juridiskā persona veic savu darbību, gan arī (III) vietu, kur atrodas juridiskās personas pārvaldes institūcijas. Šāda iespēju dažādība būtu jānovērš, jo tā var apgrūtināt prasības celšanu. Tajā pašā laikā piedāvātajam risinājumam nevajadzētu atturēt no prasības celšanas pēc juridiskās personas atrašanās vietas, piemēram, biroja adreses, kas atšķiras no juridiskās adreses, ja par šo vietu nav šaubu, ka juridiskā persona tajā atrodas.

Līdz ar to **CPL 26.panta otrajā daļā nepieciešams precizēt, ka prasība pret juridisko personu ceļama pēc tās atrašanās vietas, par ko šaubu gadījumā uzskatāma**

**atbildētāja juridiskā adrese. Šādu precizējumu autors ierosina veikt arī CPL 252.pantā, kas nosaka vispārējos jautājumus tiesvedībai sevišķās tiesāšanās kārtībā.** Atšķirībā no likumprojekta “Starptautisko privāttiesību likums” 23.panta pirmajā daļā minētās juridiskās personas valdes atrašanās vietas, juridiskā adrese tiek ierakstīta vai nu komercreģistrā saskaņā ar Komerclikuma 8.panta pirmās daļas 3.punktu, vai arī biedrību un nodibinājumu reģistrā saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likuma 5.pantu.<sup>259</sup> Abiem ierakstu veidiem piemīt publiska ticamība. Līdz ar to juridiskās personas juridisko adresi atšķirībā no darbības veikšanas vietas vai pārvaldes institūcijas, tajā skaitā valdes, atrašanās vietas ir viegli pierādīt, noteikt un pārbaudīt. Papildus tam prasības celšana pret juridisku personu tiesā pēc šīs juridiskās personas juridiskās adreses atbilstu Eiropas tiesu prakses atziņām, ka tieši juridiskā adrese norāda uz juridisko personas visciešāko teritoriālo piesaisti attiecīgajai vietai.<sup>260</sup> Saistībā ar prasību celšanu pret juridiskas personas filiāli vai pārstāvniecību var atzīmēt, ka jau pašlaik CPL 28.panta pirmā daļa noteic *prasību, kas radusies sakarā ar juridiskās personas filiāles vai pārstāvniecības darbību, var celt tiesā arī pēc filiāles vai pārstāvniecības atrašanās vietas.*

**Apkopojot šajā nodaļā paustos ierosinājumus,** ar kuriem autors piedāvā CPL 26. un 252.pantā precizēt fiziskās personas dzīvesvietas un juridiskās personas atrašanās vietas jēdzienus, aizstāt CPL 27.pantā lietotos jēdzienus “dzīvesvieta” un “pastāvīgā dzīvesvieta” ar jēdzienu “deklarētā dzīvesvieta” un paredzēt jurisdikcijas noteikšanu arī pēc atbildētāja īrēto dzīvojamo telpu atrašanās vietas, autors piedāvā izteikt CPL 26. un 27.pantu šādā redakcijā:

*26.pants. Prasības celšana pēc atbildētāja dzīvesvietas vai juridiskās adreses*

*(1) Prasību pret fizisku personu ceļ tiesā pēc tās faktiskās dzīvesvietas. Šaubu gadījumā par fiziskas personas faktisko dzīvesvietu, prasību pret šo fizisko personu var celt pēc šīs personas deklarētās dzīvesvietas.*

---

<sup>259</sup> Biedrību un nodibinājumu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2003.gada 14.novembris, nr.161 (2926)

<sup>260</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Test Claimants in the FII Group Litigation pret Commissioners of Inland Revenue* (C-446/04) 40.punktā <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20the%20FII%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 12.martā)



(2) *Prasību pret juridisku personu ceļ tiesā pēc tās atrašanās vietas adreses. Šaubu gadījumā par juridiskās personas faktisko atrašanās vietu, prasību pret šo juridisko personu var celt pēc šīs personas juridiskās adreses.*

*27.pants Prasības celšana, ja atbildētāja dzīvesvieta nav zināma*

*Prasība pret atbildētāju, kura deklarētā dzīvesvieta nav zināma vai kuram nav deklarētās dzīvesvietas Latvijā, ceļama pēc viņa īpašumā esoša nekustamā īpašuma vai īrētu dzīvojamo telpu atrašanās vietas Latvijā vai pēc viņa pēdējās zināmās deklarētās dzīvesvietas, vai arī pēdējās zināmās atbildētāja īpašumā esoša nekustamā īpašuma vai īrētu dzīvojamo telpu atrašanās vietas Latvijā.*

*252.pants. Lietu ierosināšana un piekritība*

(1) *Sevišķā tiesāšanas kārtībā izskatāmu lietu tiesnesis ierosina uz rakstveida pieteikuma pamata.*

(2) *Ja atbilstoši šī likuma normām sevišķā tiesāšanas kārtībā izskatāmu lietu piekritība tiek noteikta pēc personas dzīvesvietas vai atrašanās vietas, tad šaubu gadījumā par fiziskas personas dzīvesvietu uzskatāma tās deklarētā dzīvesvieta, bet par juridiskas personas atrašanās vietu – tās juridiskā adrese.*

### **3.2. Zaudējumu vai cita kaitējuma nodarīšanas vietas izpratne un tās piemērošana jurisdikcijas noteikšanā lietās par kaitējuma atlīdzību**

EKT ir secinājusi, ka jebkura jurisdikcija, kas nav saistīta ar atbildētāja domicilu, ir piemērojama ne plašāk par to, kā prasa attiecīgās tiesu lietas apstākļi.<sup>261</sup> Šī tēze dažkārt tiek attīstīta pat līdz tik radikālam secinājumam, ka visas prasības pret komercsabiedrībām, arī prasības par ārpuslīgumiska tiesību aizskāruma (delikta) gadījumā nodarīta kaitējuma atlīdzināšanu pēc iespējas esot ceļamas pēc attiecīgo komercsabiedrību domicila.<sup>262</sup> Jurisdikcija pēc cita kritērija, kas nav atbildētāja domicils, esot pieļaujama tikai tad, ja šāda

---

<sup>261</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Nicole Hassett, Cheryl Doherty/The Medical Defence Union Limited, MDU Services Limited pret Raymond Howard, Brian Davidson* (C-372/07) 19.punktu <http://curia.europa.eu/jurispl/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-372/07&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 14.martā)

<sup>262</sup> Turpat, 19.punkts

jurisdikcija nerada dažādu tiesu pretrunīgu nolēmumu risku<sup>263</sup> un nepieciešama, lai dotu samērīgi ērtāku prasības celšanu cietušajai personai.

Regulas 44/2001 5.panta trešā daļa noteic, ka personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt lietās, kas attiecas uz kaitējumu vai neatļautu rīcību, tās vietas tiesā, kur kaitējums noticis vai varējis notikt. Tāpat arī kaitējuma, jeb sašaurināti - zaudējumu - nodarīšanas vieta atbilstoši CPL 28.panta trešajai un ceturtajai daļai ir kritērijs, kas nosaka kompetento tiesu šādas prasībās:

1. Kas izriet no personiskiem aizskārumiem, kuru rezultātā radies sakropļojums vai cits veselības bojājums vai iestājusies personas nāve, kā arī

2. Prasībās par fizisko un juridisko personu mantai nodarītajiem zaudējumiem, kas vadoties no Latvijas Republikas Civillikuma 1771.pantā norādītajiem zaudējumu prasību veidiem, ietver prasības par zaudējumu atlīdzību un prasības par priekšā stāvošu zaudējumu nodrošināšanu.

Ņemot vērā šādu kaitējuma nodarīšanas vietas civilprocesuālo nozīmi, nepieciešams noskaidrot, vai saistībā ar kaitējuma nodarīšanas vietas jēdziena izpratni nevar rasties kādas būtiskas neskaidrības.

Iespējamā kaitējuma nodarīšanas vietas izpratne var atšķirties gadījumos, kad ir runa par kaitējumu, kas nodarīts ar līguma neizpildi, un gadījumos, kad ir runa par kaitējumu, kas izriet no ārpuslīgumiskām attiecībām (deliktu).

Ja fiziskās vai juridiskās personas mantai nodarīts kaitējums ar līguma neizpildi, par kaitējuma nodarīšanas vietu uzskatāma vieta, kur līgums būtu jāizpilda jeb paredzamā līguma izpildes vieta. Līgums nav ticis izpildīts un līdz ar to līguma izpildes vietā nav veikta darbība – līguma izpilde – kas novērstu kaitējuma iestāšanos. Tādējādi atbildētāja prettiesiskā rīcība – līguma neizpilde - attiecināma tieši uz šo – paredzamo līguma izpildes vietu, kas tādējādi ir uzskatāma par kaitējuma nodarīšanas vietu. Tomēr paredzamā līguma izpildes vieta dod skaidru norādi par līguma neizpildes rezultātā nodarītā kaitējuma nodarīšanas vietu tikai tajā

---

<sup>263</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Nicole Hassett, Cheryl Doherty/The Medical Defence Union Limited, MDU Services Limited pret Raymond Howard, Brian Davidson* (C-372/07) 24.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-372/07&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 14.martā)

gadījumā, ja paredzamā līguma izpildes vieta noteikta līgumā, vai arī to nosaka pats darījuma raksturs. Gadījumi, kad paredzamo līguma izpildes vietu nosaka pats darījuma raksturs, pamatā ir norādīti Regulas 44/2001 5.panta pirmās daļas b) apakšpunktā. Šie gadījumi ir preču tirdzniecība un pakalpojumu sniegšana. Ja vien līdzīgi nav noslēguši citādu vienošanos, preču tirdzniecības darījumos līguma izpildes vieta ir preču piegādes vieta, bet pakalpojumu sniegšanas darījumos – pakalpojumu sniegšanas vieta. Citos gadījumos saskaņā ar Latvijas Republikas Civillikuma 1820.pantu līguma izpildes vieta var būt katra vieta, kur līguma izpildi iespējams izdarīt bez apgrūtinājuma vai neērtībām līdzīgiem. Šādos gadījumos ar līguma daļēju vai pilnīgu neizpildi nodarīta kaitējuma nodarīšanas vieta varētu tikt noteikta tāpat kā kaitējuma nodarīšanas vieta ārpuslīgumisku tiesību aizskārums (delikta) gadījumā. Tā kā daudzos gadījumos līgums var sastāvēt no vairākām savstarpējām līdzēju saistībām, par zaudējumu, kas radīti ar līguma neizpildi nodarīšanas vietu uzskatāma ar zaudējumus radījušo saistību neizpildi visciešāk saistītā vieta - vieta, kur būtu jāizpilda saistība, kuras neizpilde radījusi zaudējumu. Tas atbilstu arī Regulas 44/2001 5.panta pirmās daļas a)apakšpunktam, kas noteic, ka personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, lietās, kas attiecas uz līgumiem, citā dalībvalstī var iesūdzēt **attiecīgās saistības** [autora izcēlums] izpildes vietas tiesā.

Ja prettiesiska rīcība notikusi tajā pašā vietā, kur ir iestājušās šīs darbības kaitīgās sekas, jautājumam par kaitējuma nodarīšanas vietu nevajadzētu radīt būtiskas neskaidrības. Citādi var būt, ja prettiesiska rīcība ir notikusi vienā vietā, bet šīs rīcības kaitīgās sekas ir iestājušās citā vietā. Ja šīs vietas atrodas dažādu tiesu kompetences teritorijās, var rasties neskaidrības jautājumā, vai par kaitējuma nodarīšanas vietu uzskatāma prettiesiskas rīcības veikšanas vai tās seku iestāšanās vieta. No šī jautājuma izriet arī otrs neskaidrais jautājums – vai attiecīgo strīdu ir tiesīga iztiesāt prettiesiskās rīcības veikšanas vietas tiesa, vai arī kaitīgo seku iestāšanās vietas tiesa. EKT ir norādījusi, ka prasījumos par prettiesiskas rīcības rezultātā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu, prasības celšanas vieta var būt gan kaitīgo seku iestāšanās vieta, gan arī prettiesiskās rīcības veikšanas vieta.<sup>264</sup> Šāds EKT secinājums skaidrību nevieš, jo (I) pēc būtības dot alternatīvu, bet ne atbildi, vai par kaitējuma

---

<sup>264</sup> Skat.: EKT spriedumu lietu *Bier/Mines de Potasse d'Alsace* (C-21/76), citēts no Scordamaglia V. (Author of the Chapter) *Jurisdiction and Procedure in Legal Actions relating to Community Trade Marks. European Community Trade Mark. Commentary to the European Community Regulations*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 1997, p.387

nodarīšanas vietu uzskatāma prettiesiskas rīcības veikšanas vai tās seku iestāšanās vieta, (II) var radīt vairāku tiesu savstarpēji konkurējošu jurisdikciju un pretrunīgu nolēmumu risku. Autors uzskata par nepieciešamu noskaidrot, vai attiecīgo strīdu ir tiesīga iztiesāt prettiesiskās rīcības veikšanas vietas tiesa, vai arī kaitīgo seku iestāšanās vietas tiesa, un tādēļ detalizētāk aplūkos argumentus un juridiskās sekas gan risinājumam, ka par kompetento tiesu tiktu atzīta prettiesiskās rīcības veikšanas vieta, gan arī risinājumam, ka par kompetento tiesu tiktu uzskatīta kaitīgo seku iestāšanās vietas tiesa.

Tiesību doktrīnā tiek norādīts, ka gadījumos, kad kompetentā tiesa tiek noteikta pēc kaitējuma nodarīšanas vietas, šāda kompetentas tiesas noteikšana tiek pamatota ar apsvērumiem par cietušās personas ērtībām (piekļūt kompetentajai tiesai un tiesvedības vietai), kā arī iespējamo pierādījumu koncentrēšanos tieši kaitējuma nodarīšanas vietā.<sup>265</sup> Saistībā ar pierādījumu koncentrēšanos noteiktā vietā un kompetentās tiesas noteikšanu pēc pierādījumu koncentrēšanās vietas nepieciešams uzsvērt, ka šī pierādījumu koncentrēšanās vieta Latvijas nacionālo tiesību kontekstā nevar tikt ņemta vērā kā jurisdikcijas noteikšanas izšķirošais faktors. Pat, ja pierādījumi koncentrēti vienā vietā, ja tie ir pārvadājami, tos var piegādāt pietiekami ātri pat no vienas Latvijas malas otrā. Saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2005.gada 21.jūnija noteikumu Nr.445 "Pasta noteikumi" 58.punktu pasta sūtījumu pārsūtīšanas laiks jebkurā gadījumā nepārsniedz piecas dienas.<sup>266</sup> Visticamāk, ka termiņš būs tāds pats arī jebkādu citu kustamu un pārvadājamu pierādījumu piegādei. Šāds termiņš lietas iztiesāšanas ātrumu nevar būtiski ietekmēt. Savukārt pierādījumu pārbaude uz vietas atbilstoši Latvijas tiesu praksē atrodamai informācijai ir tik ārkārtīgi reta procesuāla parādība, ka tai nevar piešķirt būtiski nozīmi, lemjot par kādu procesuālu risinājumu. Toties, ja skatās no cietušā ērtību viedokļa, jāatzīmē, ka bieži vien kaitīgo seku iestāšanās vieta ir ciešāk saistīta ar atbildētāju, jo tā var būt, piemēram, atbildētāja mantas atrašanās vieta vai atrašanās vieta juridiskai personai, kurā atbildētājam pieder kapitāla daļas. Tādēļ no cietušās personas ērtības viedokļa piemērotāka ir tiesvedības norise kaitīgo seku iestāšanās vietas tiesā.

Ja par kompetento tiesu atzītu prettiesiskās rīcības veikšanas vietas tiesu, šāda interpretācija varētu tikt atzīta par pamatotāku, CPL 28.panta trešo un ceturto daļu iztulkojot

---

<sup>265</sup> Bukovskis V. *Civīlprocesa mācības grāmata*. Rīga: Autora izdevums, 1933., 228.lpp.

<sup>266</sup> Pasta noteikumi: Ministru Kabineta noteikumi. *Latvijas Vēstnesis*. 2005.gada 7.jūlijs, nr.105

sistēmiski kopā ar Latvijas Republikas Civillikuma Ievada daļas 20.panta 2.teikumu, kas noteic *saistība, kas izriet no neatļautas darbības, apspriežama pēc tās vietas likuma, kur neatļautā darbība izdarīta*. Tajā pašā laikā nevar noliegt, ka pastāv iespēja, ka vairākos ārpuslīgumisku tiesību aizskārums gadījumos vainojamās personas prettiesisku darbību veic vai nu savas dzīves un darbības būtiskākajā vietā – dzīvesvietā vai juridiskajā adresē, vai arī tiešā tās tuvumā, respektīvi, tās pašas tiesas kompetences teritorijā, kurā ietilpst atbildētāja dzīvesvieta vai juridiskā adrese. Ja prettiesiskās rīcības veikšanas vietas tiesas atzīšana par kompetento tiesu var novest pie šāda rezultāta, šāds rezultāts padara jurisdikciju pēc kaitējuma nodarīšanas vietas par lieku un nepamatotu, jo jurisdikcija pēc kaitējuma nodarīšanas vieta noved pie tās pašas kompetentās tiesas noteikšanas, kuru var noteikt pēc atbildētāja domicila, dzīvesvietas vai juridiskās adreses. Šāds rezultāts ir pretrunā Regulas 44/2001 preambulas vienpadsmitajai daļai, no kuras izriet, ka jurisdikcijai, kas nebalstās uz atbildētāja domicila principu, (I) jābūt skaidri noteiktai, kā arī (II) jāgarantē cits jurisdikcijas teritoriālās piesaistes faktors, nevis atbildētāja domicils.

Līdz ar to ir nepieciešams pārbaudīt, vai kaitīgo seku iestāšanās vietas tiesas noteikšana par kompetento tiesu nodrošinātu citu teritoriālās jurisdikcijas piesaistes faktoru.

Iespēja, ka kaitīgo seku iestāšanās vieta sakrīt ar atbildētāja domicilu ir mazāka. Līdz ar to var secināt, ka kompetentās tiesas noteikšana pēc kaitīgo seku iestāšanās vietas lietās par kaitējuma nodarīšanu pamatā nodrošina citu teritoriālās jurisdikcijas piesaistes faktoru. Papildus tam ir jāņem vērā arī EKT prakses atziņas. Lietā *Unibet (London) Ltd, Unibet (International) Ltd pret Justitiekanslern*<sup>267</sup> tika pieļauts, ka prasība par kāda dalībvalstī nodarīto zaudējumu celšanu, kur arī kaitīgās sekas – zaudējumi kā atrautā peļņa – ir iestājušies šajā dalībvalstī, var tikt celta šīs dalībvalsts tiesā. Papildus, ja kaitējuma radīto seku novēršanai piemērojama tiesiskās aizsardzības līdzeklis ir restitūcija jeb tā stāvokļa atjaunošana, kas pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas, arī šī restitūcija un tās veikšanas vieta (kas sakrīt ar kaitīgo seku iestāšanās vietu) var tikt uzskatīta par objektīvu teritoriālās jurisdikcijas piesaistes faktoru. Tādējādi restitūcija un tās veikšanas vieta var pamatot kaitīgo

<sup>267</sup> Skat.: EKT spriedumu lietā *Unibet (London) Ltd, Unibet (International) Ltd pret Justitiekanslern* (C-432/05) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Unibet&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=& mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 14.martā)

seku iestāšanās vietas tiesas kompetenci. Restitūcijas piemērošanas iespēja gan ir apšaubāma CPL 28.panta trešajā un ceturtajā daļā minētajās prasībās. Tās ir vai nu skaidri noteiktas prasības par zaudējumiem, vai arī prasības no personiskiem aizskārumiem, kuru rezultātā radies sakropļojums vai cits veselības bojājums vai iestājusies personas nāve, un kas var ietvert gan zaudējumu, gan arī morālā kaitējuma atlīdzības prasījumus.<sup>268</sup> Tajā pašā laikā Regulas 44/2001 5.panta trešā daļa runā par kaitējumu vai neatļautu rīcību jebkuros to izpausmes veidos, kuru novēršanai attiecīgi var tikt piemērota arī restitūcija. Regula 44/2001 ir tieši piemērojams Eiropas Savienības normatīvais akts. Tādēļ arī Latvijā, iztulkojot kaitējuma nodarīšanas vietas jēdzienu, jāņem vērā, ka Regulas 44/2001 5.panta trešajā daļā minēto prasību apmierināšanai var tikt piemērota restitūcija, kas līdz ar to pamato kaitīgo seku iestāšanās vietu teritoriālās jurisdikcijas noteikšanai un ir ņemama vērā arī nacionālo tiesību normu – tajā skaitā CPL 28.panta trešās un ceturtais daļas – iztulkošanā.

**Apkopojot šajā nodaļā norādīto,** autors uzsver, ka gadījumā, ja kādai personai vai viņas mantai nodarīts kaitējums un prettiesiska rīcība ir notikusi vienā vietā, bet šīs rīcības kaitīgās sekas ir iestājušās citā vietā, par kaitējuma nodarīšanas vietu ir atzīstama kaitīgo seku iestāšanās vieta. Līdz ar to tiesa, kuras darbības teritorijā ietilpst šī kaitīgo seku iestāšanās vieta, ir kompetenta iztiesāt attiecīgo strīdu saistībā ar nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu. Ja kādā gadījumā šādi jurisdikcijas noteikumi var apgrūtināt prasītājam prasības celšanu tiesā, prasītājam pastāv CPL 28.panta trešajā daļā noteiktā iespēja celt prasību arī pēc savas dzīvesvietas. Vienlaicīgi nepieciešams atzīmēt, ka nevajadzētu ierobežot iespēju strīda pusēm pēc strīda rašanās vienoties par strīda iztiesāšanas tiesu arī no ārpuslīgumisku tiesību aizskāruma (delikta) izrietošos strīdos. Šajā sakarā autors ierosina papildināt CPL 30.pantu ar jaunu 1.<sup>1</sup> daļu, izteiktu šādā redakcijā:

*(1.<sup>1</sup>) Pēc strīda rašanās puses ir tiesīgas vienoties par to pirmās instances tiesu, kurā šis strīds ir iztiesājams.*

---

<sup>268</sup> Skat.: Latvijas Republikas Civillikuma 2347. un 2349.pantu

## 4. Jurisdikcija strīdos par lietu tiesībām un valdījumu uz nekustamo īpašumu

### 4.1. Izņēmuma jurisdikcija un piekritība Regulā 44/2001 un CPL

Izņēmuma jurisdikcija Regulā 44/2001 ir izņēmums no tiesvedības atbildētāja domicila valsts tiesā. Saskaņā ar Regulas 44/2001 22.pantu *šādām tiesām ir izņēmuma jurisdikcija neatkarīgi no domicila:*

1. tiesvedībā par nekustamā īpašuma lietu tiesības vai nekustamā īpašuma nomu – īpašuma atrašanās dalībvalsts tiesām.

*Tomēr lietas par nekustamā īpašuma īri, kas noslēgta pagaidu privātai izmantošanai ne ilgāk kā sešus mēnešus pēc kārtas, ir piekritīgas arī tās dalībvalsts tiesai, kurā ir atbildētāja domicils, ar noteikumu, ka īrnieks ir fiziska persona un īpašnieka un īrnieka domicils ir vienā un tajā pašā dalībvalstī;*

2. tiesvedībā par uzņēmēj sabiedrību, citu juridisku personu vai fizisku vai juridisku personu apvienību struktūras spēkā esamību, to spēkā neesamību vai izbeigšanos vai to orgānu pieņemto lēmumu likumīgumu - uzņēmēj sabiedrības, juridiskas personas vai apvienības mītnes atrašanās dalībvalsts tiesām;

3. tiesvedībā par ierakstu likumīgumu valsts reģistros – reģistra glabāšanās vietas dalībvalsts tiesām;

4. tiesvedībā par tādu patentu, preču zīmju, dizainparaugu vai citu līdzīgu tiesību reģistrāciju vai likumīgumu, kas jādeponē vai jāreģistrē – deponēšanas vai reģistrācijas vietas dalībvalsts tiesām.

5. tiesvedībā par spriedumu izpildīšanu – attiecīgā sprieduma izpildes dalībvalsts tiesām.

CPL Latvija noteiktām civiltiesiska rakstura strīdu kategorijām paredz izņēmuma piekritību. No CPL 29.panta izriet, ka izņēmuma piekritības gadījumā noteiktu kategoriju lietas ir piekritīgas vienas noteiktas tiesas jurisdikcijai, jurisdikcijas darbības sfēru nosakot pēc teritoriālā principa. Kā CPL komentāros norāda Jānis Rozenbergs, “*civillietu izņēmuma piekritība nosaka izņēmumu ne tikai no vispārīgās teritoriālās civillietu piekritības (26.p.), bet arī no visiem pārējiem teritoriālās piekritības veidiem (27., 28. un 30.p.)*”.<sup>269</sup> Tādējādi

<sup>269</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 64.lpp.

izņēmuma piekritību Latvijas civilprocesā var saukt zināmā mērā par teritoriālās piekritības veidu.

Saskaņā ar CPL 29.pantu izņēmuma piekritība pamatā attiecināma uz šādiem gadījumiem:

*(1) Prasība par īpašuma tiesībām un par jebkuru citu lietu tiesību uz nekustamo īpašumu vai tā piederumiem, kā arī prasība par minēto tiesību ierakstīšanu zemesgrāmatā vai par šo tiesību dzēšanu un par mantas izslēgšanu no aprakstes akta ceļama pēc mantas atrašanās vietas.*

*(2) Kreditora prasības pret mantojuma masu, kad nav zināmi mantojuma tiesībās apstiprinātie vai mantojumu pieņēmušie mantinieki, piekritī tiesai pēc mantojuma atstājēja dzīvesvietas, bet, ja viņa dzīvesvieta nav bijusi Latvijā vai ja tā nav zināma, - tiesai pēc mantojamās mantas vai tās daļu atrašanās vietas.*

Izņēmuma piekritības sakarā būtiskākie jautājumi un problēmas saistītas ar izņēmuma piekritību nekustamā īpašuma lietu tiesību strīdos, tādēļ turpmākā šī darba nodaļa tiks veltīta tikai šīs lietu kategorijas izņēmuma piekritības iemesliem un problēmām.

Katram tiesību institūtam jābūt pamatotam. Ja pamatojuma nav, vai tas nav aktuāls, attiecīgajam tiesību institūtam nav vairs vietas tiesību sistēmā.

No Regulas 44/2001 preambulas (11) daļas izriet, ka jurisdikcijas normām jābūt skaidri noteiktām un pamatā balstītām uz jurisdikcijas noteikšanu pēc atbildētāja domicila. Izņēmumi no šī principa pieļaujami tika tad, ja pēc strīdus priekšmeta var noteikt citu, racionālāku jurisdikcijas piesaistes faktoru. Arī CPL dominē šis atbildētāja domicila princips, jo CPL 26.pantā noteikts, ka prasību pret fizisku personu ceļ pēc tās dzīvesvietas, savukārt prasību pret juridisku personu ceļ pēc tās atrašanās vietas (juridiskās adreses). Līdzīgi Regulas 44/2001 noteikumiem, arī Latvijas civilprocesā izņēmuma piekritība piemērojama tikai, ja tā ir pamatota. Līdz ar to nepieciešams aplūkot pamatojuma esamību izņēmuma piekritības nekustamā īpašuma lietu tiesību strīdos.

Atbilstoši Regulas 44/2001 22.pantam nekustamā īpašuma atrašanās valsts tiesām ir izņēmuma jurisdikcija tiesvedībā, kuras priekšmets ir nekustamā īpašuma lietu tiesības vai nekustamā īpašuma noma, ar izņēmumu attiecībā uz pagaidu īri – t.i. īri, kuras termiņš nav ilgāks par sešiem mēnešiem. Latvijas civilprocesā izņēmuma piekritība netiek piemērota



strīdiem, kuru priekšmets ir nekustamā īpašuma īre vai arī noma. Tomēr citādi CPL 29.panta pirmajā daļā ietverts iepriekš minētajam Regulas 44/2001 22.pantam līdzīgs noteikums.

Kā pamatojumu nekustamā īpašuma lietu tiesību strīdu izņēmuma piekritībai Latvijā tiesību zinātnieks Jānis Rozenbergs norāda, ka “*izņēmuma piekritība noteikta, lai nodrošinātu pareizāku un savlaicīgāku dažu tādu kategoriju lietu izspriešanu, kuru izšķiršana citā vietā būtu apgrūtināta (pierādījumu koncentrētība noteiktā vietā, iespējamība izdarīt apskati uz vietas u.c.)*”.<sup>270</sup>

Eiropas Savienības tiesībās nekustamā īpašuma lietu tiesību strīdu izņēmuma jurisdikcijas mērķis ir noteikt strīda iztiesāšanu tiesā, kur pusēm nav domicilam atbilstošas jurisdikcijas, bet jurisdikcija ir pamatota ar citu piesaistes faktoru – strīdus nekustamā īpašuma atrašanos tiesas valstī un šis valsts tiesību atšķirībām no citu dalībvalstu tiesībām.<sup>271</sup> Tādējādi tiek piemērots lietas atrašanās vietas jeb *forum rei sitae (lat.)* princips.

Vairākas vērtīgas atziņas izņēmuma jurisdikcijas pamatojumam sastopamas arī Amerikas Savienoto Valstu tiesībās. Proti, izņēmuma jurisdikcija var tikt piemērota saskaņā ar šādiem apvērumiem,<sup>272</sup> kas daļēji līdzinās iepriekš norādītajai Jāņa Rozenberga tēzei:

- 1) pierādījumu būtība un izvietojums tiesas kompetences teritorijā;
- 2) tiesas iespējas ātrākā laikā iztiesāt lietu;
- 3) tiesas labāka informētība par lietas apstākļiem.

Tātad izņēmuma jurisdikcijas pamatojums ir strīdus objekta īpaša piesaiste konkrētai teritorijai. Jautājums, vai šī “īpašā piesaiste” pastāv un vai tā ir pamatota.

Tādi apstākļi kā pierādījumu būtība un izvietojums tiesas kompetences teritorijā, lietas izšķiršanas ātrums, labāka informētība par lietas apstākļiem u.c. ir vērā ņemami, nosakot civillietu iztiesāšanas tiesību sadalījumu starp Eiropas Savienības dalībvalstīm. Lai arī Eiropas Savienības tiesību akti, ekonomiskā un sociālā vide tiek tuvināta, dalībvalstu starpā

<sup>270</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 64.lpp.

<sup>271</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Land Oberösterreich pret ČEZ a.s.* (C-343/04) 24.punktu [http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-343/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ty](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-343/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher) (aplūkots 2008.gada 3.novembrī)

<sup>272</sup> Crouch R. *Legislatures Consider Replacing UCCJA with UCCJEA*. <http://patriot.net/~crouch/uccjea/207.html> (aplūkots 2008.gada 3.novembrī)

vēl joprojām pastāv būtiskas atšķirības. Turklāt starp dalībvalstīm ir pietiekami lieli attālumi, lai pierādījumu un citu svarīgu faktoru koncentrēšana vienā dalībvalstī ietekmētu lietas izšķiršanas ātrumu. Jāņem vērā EKT norādītā atziņa, ka izņēmuma jurisdikciju nevar iztulkot plašāk nekā prasa tās mērķis.<sup>273</sup> Tātad izņēmuma jurisdikciju arī nevar piemērot plašāk, nekā prasa tās mērķis, vai arī neatbilstoši mērķim. Šāds nepamatoti plaša un mērķim neatbilstoša jurisdikcijas iztulkojuma un piemērošanas aizliegums attiecināms gan uz Eiropas Savienības, gan arī uz Latvijas tiesībām.

Tomēr jājautā, vai šiem faktoriem - pierādījumu būtībai un izvietojumam tiesas kompetences teritorijā, lietas izšķiršanas ātrumam, labākai informētībai par lietas apstākļiem u.c. ir nozīme, nosakot civillietu iztiesāšanas tiesību sadalījumu starp Latvijas tiesām.

Pirmkārt, jāatzīmē, ka, piemēram, Dānijas tiesībās pastāv viedoklis, ka Dānijas nelielo izmēru dēļ izņēmuma piekritības institūtam Dānijā nav būtiskas nozīmes un pielietojuma.<sup>274</sup> Šāds apgalvojums pilnībā attiecināms arī uz Latviju, jo arī Latvijas nelielo izmēru dēļ izņēmuma piekritība nenodrošina būtiski ātrāku iztiesāšanas procesuālo darbību veikšanu. Pat, ja pierādījumi koncentrēti vienā vietā, ja tie ir pārvadājami, tos var piegādāt pietiekami ātri pat no vienas Latvijas malas otrā, jo saskaņā ar Ministru Kabineta 2005.gada 21.jūnija noteikumu Nr.445 "Pasta noteikumi" 58.pantu pasta sūtījumu, tātad arī pierādījumu, kurus iespējams pārvadāt, pārsūtīšanas laiks jebkurā gadījumā nepārsniedz piecas dienas. Šāds termiņš lietas izšķiršanas ātrumu nevar būtiski ietekmēt. Savukārt saistībā ar apskati uz vietas jānorāda, ka atbilstoši Latvijas tiesu praksē atrodamai informācijai apskate uz vietas ir procesuāli ārkārtīgi reta parādība. Tās veikšanas apstākļi nevar tikt ņemti vērā, izvērtējot kāda tiesību institūta vietu Latvijas civilprocesuālo tiesību sistēmā.

Tā kā izņēmuma piekritība Latvijā nepaātrina procesuālo darbību veikšanu, izņēmuma piekritība Latvijā nepaātrina strīdu iztiesāšanu.

Otrkārt, tiesas labāka informētība par lietas apstākļiem nav vērtējama viennozīmīgi. Amerikas Savienotajās Valstīs, kur šī pazīme minēta kā pozitīvs faktors, štatū starpā pastāv

---

<sup>273</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Brigitte and Marcus Klein pret Rhodos Management Ltd* (C-73/04)15.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-73/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 3.novembrī)

<sup>274</sup> Werlauf E. *Civil Procedure in Denmark*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 2001, p.42

diezgan būtiskas atšķirības gan normatīvo aktu, gan tiesu prakses, gan arī tradīciju ziņā. Šāda iezīme konstatējama arī Eiropas Savienības dalībvalstu starpā. Šīs atšķirības ietekmē lietas izšķiršanu. Tādējādi vietējai tiesai ir vieglāk iztiesāt vietēju lietu. Latvijā visā tās teritorijā tiek piemēroti vienādi likumi un nav citu iekšēju, būtisku atšķirību, līdz ar ko Latvijas gadījumā nevar runāt par to, ka izņēmuma jurisdikcija nodrošinātu tiesas labāku informētību par lietas apstākļiem.

Papildus jāņem vērā, ka Latvijas civilprocesā izņēmuma piekritības modelis ir lielā mērā aizgūts no citu valstu, to ietvaros arī federāciju un konfederāciju civilprocesuālajām tiesībām. Federācija atbilstoši tās definīcijai ir *“tādu vairāku valstu apvienība, kur ne vien pati šī apvienība ir suverēna valsts ar savu satversmi un valdību, bet arī apvienības atsevišķās daļas jeb pavalstis nezaudē valsts raksturu”*,<sup>275</sup> tātad arī valsts varu, kuras sastāvdaļa ir arī tiesu vara. Savukārt *“konfederācija ir vairāk vai mazāk noteiktu suverēnu valstu brīvprātīga apvienība”*,<sup>276</sup> kuras ietvaros *“konfederācijas locekles, saglabājot savu [tātad arī savas tiesu varas – autora piebilde] suverenitāti pilnā apmērā, daļu savu politisko [nevis juridisko – autora piebilde] pilnvaru deleģē centrālai autoritātei”*.<sup>277</sup> Gan federācijā, gan it sevišķi konfederācijā izņēmuma piekritība kā teritoriālās piekritības veids nodrošina arī attiecīgā federālā vai konfederālā veidojuma tiesu varas suverenitāti un izņēmuma tiesības izšķirt noteiktā teritorijā izcēlušos strīdus. Turklāt Amerikas Savienotajās Valstīs pastāv viedoklis, ka izņēmuma jurisdikcija ir noteikta tostarp tāpēc, ka šis jurisdikcijas veids nodrošina federālajai varai izņēmuma pilnvaras (*sole authority* – angl.) spriest tiesu.

Latvija ir unitāra valsts, tādēļ saistībā ar Latviju šāds izņēmuma piekritības pamatojums nav pieņemams. Savukārt Eiropas Savienībai var konstatēt vairākas no iepriekš minētajām konfederācijas pazīmēm. Līdz ar to izņēmuma jurisdikcija Eiropas Savienības ietvaros nosaka arī attiecīgās valsts tiesas konstitucionālas nozīmes izņēmuma kompetenci, spriest tiesu noteiktās civillietās, kas ir īpaši saistītas ar attiecīgo valsti.

**Apkopojot iepriekš norādīto var secināt, ka Latvijā nav konstatējams neviens no minētajiem izņēmuma piekritību pamatojošiem apstākļiem un līdz ar to nav pamata izņēmuma piekritībai tajā regulējumā, kāds paredzēts CPL 29.panta pirmajā daļā.**

<sup>275</sup> Federācija. Grām.: *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik. 1998., 72., 73.lpp.

<sup>276</sup> Balodis R. Federālisms kā taisnīgas pārvaldes nodrošināšanas instruments. *Jurista vārds*. 2004. 30.novembris, nr.46, [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2008.gada 3.novembrī)

<sup>277</sup> Turpat.

Reizē autors vēlas vērst uzmanību uz tādu izņēmuma piekritības regulējumu, kas Latvijā pašlaik nav ieviests, bet kura lietderība būtu apsverama. Ārvalstu tiesību zinātnieki, tajā skaitā Zviedrijas tiesību zinātnieki R. B. Ginsburga un A. Bruzeliuss uzskata, ka izņēmuma jurisdikciju pamato sprieduma izpildes iespējamība.<sup>278</sup> Sprieduma izpildes iespējamība strīdā par kādu lietu ir lielāka, ja šī lieta atrodas tiesas kompetences teritorijā, kur tā tiek regulēta ar tiem pašiem likumiem, kā strīdu iztiesājošās tiesas process. Tā kā pašlaik CPL nav noteikta izņēmuma piekritība nekustamā īpašuma lietu tiesību (un arī valdījuma) strīdos sakarā ar atbildētāja dzīvesvietas vai atrašanās vietas esamību ārpus tiesas valsts teritorijas, vai arī informācijas trūkumu par atbildētāja dzīvesvietu vai atrašanās vietu, pastāv risks, ka strīds par Latvijā esošu nekustamo īpašumu var tikt iztiesāts ārvalstīs pēc ārvalstu likumiem. Lai šādu risku novēstu, CPL 29.panta pirmajā daļā būtu jānoteic, ka prasība par īpašuma tiesībām un par jebkuru citu lietu tiesību vai valdījumu uz nekustamo īpašumu vai tā piederumiem, kā arī prasība par minēto tiesību ierakstīšanu zemesgrāmatā vai par šo tiesību dzēšanu un par mantas izslēgšanu no aprakstes akta ceļama pēc mantas atrašanās vietas, ja atbildētāja dzīvesvieta vai atrašanās vieta ir ārpus Latvijas vai nav zināma. Tomēr, tā kā šāda CPL 29.panta pirmās daļas redakcija pēc būtības atkārtotu CPL 27.panta pirmo daļu ar iepriekš 3.1.nodaļā piedāvātajiem labojumiem, **autors ierosina CPL 29.panta pirmo daļu izslēgt.**

#### **4.2. Piekritības nekonsekvence strīdos par lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu**

CPL 25.panta pirmās daļas 1.punktā noteikts, ka apgabaltiesa izskata tiesai pakļautās *lietas, kurās ir strīds par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu*. Iztulkojot šo likuma normu sistēmiski ar CPL 24.pantu, kas noteic, ka *tiesai pakļautās lietas izskata rajona (pilsētas) tiesa, izņemot tās lietas, kuras saskaņā ar likumu izskata apgabaltiesa*, jāsecina, ka visas lietas, kurās ir strīds par lietu tiesībām, citām, nekā īpašuma tiesības, uz nekustamo īpašumu, ir rajona (pilsētas) tiesu piekritībā.

Ņemot vērā, ka arī īpašuma tiesības ir lietu tiesības, rodas jautājums, kādēļ strīdi par īpašuma tiesībām uz nekustamajiem īpašumiem ir viena līmeņa tiesu piekritībā, bet strīdi par visu citu veidu lietu tiesībām, piemēram, servitūta nodibināšanu – cita līmeņa tiesu piekritībā.

---

<sup>278</sup> Ginsburg R.B., Bruzelius A. *Civil Procedure in Sweden*. The Hague.: Martinus Nijhoff. 1965, p.160

Lai pārbaudītu šāda dalījuma pamatotību, autors aplūkos gan atbilstošas likuma normas, gan arī tiesu prakses piemērus, jo līdz šim Latvijas tiesību doktrīnā paustie argumenti, par to, ka strīdi par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu esot vienas no sarežģītākajām civillietu kategorijām,<sup>279</sup> autoraprāt, nav pārliecinoši. Šaubas par augstāka līmeņa tiesu piekritības noteikšanu īpašuma tiesību strīdiem rodas kaut vai tādēļ vien, ka no īpašuma tiesībām ir atvasinātas visas citas lietu tiesības, kuras tādējādi ierobežo īpašuma tiesību izlietošanu un līdz ar to arī ietekmē ekonomisko vērtību īpašuma tiesībām uz nekustamajiem īpašumiem. Turklāt arī šīs citas lietu tiesības, piemēram, Elektronisko sakaru likuma 18.panta pirmajā daļā noteiktās elektronisko sakaru komersantu servitūta tiesības uz elektronisko sakaru tīkla nodrošināšanai un elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanai nepieciešamajiem nekustamajiem īpašumiem ir būtisks elektronisko sakaru tīklu izveidošanas un līdz ar to arī pakalpojumu sniegšanas un elektronisko sakaru komersantu ekonomiskās vērtības priekšnoteikums.

Abu kategoriju strīdos – gan par īpašuma tiesībām, gan arī citām lietu tiesībām vai valdījumu uz nekustamo īpašumu, strīds ir saistīts ar nekustamo īpašumu. Atšķirīgas strīdus tiesību veids. Tas rada atšķirības apstākļos, kas konkrētā lietā jāpārbauda un jāpierāda. Tomēr reizē jāpaujā, vai šīs atšķirības ir pietiekamas, lai katru no šīm strīdu kategorijām nodotu citas tiesas piekritībā. Lai to noteiktu, abu kategoriju strīdos pārbaudāmos un pierādāmos apstākļus, kā arī piemērojamos pierādīšanas līdzekļus nepieciešams aplūkot detalizētāk.

Ja strīds ir par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu, prasītājam atbilstoši Latvijas Republikas Civillikuma 1060.panta pirmās daļas 1.teikumam jāpierāda sava īpašuma tiesība, vismaz pierādot, ka prasītājs patiesi ir ieguvis šo tiesību tiesīgā kārtā. Pie šādas koncepcijas visai stingri pieturas arī tiesu prakse, norādot, ka strīdā par īpašuma tiesībām prasītājam jāpierāda sava īpašuma tiesība. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments 2007.gada 25.aprīļa spriedumā lietā SKC-309 „Par īpašuma tiesībām uz „Ave Sol”” ir atzinis par pamatotu apelācijas instances tiesas spriedumu, ar kuru noraidīta Latvijas Pareizticīgās baznīcas Sinodes prasība par īpašuma tiesību atzīšanu uz ēku Citadeles ielā 7, Rīgā. Senāts norādīja, ka Latvijas Pareizticīgās baznīcas Sinode nav iesniegusi dokumentus,

---

<sup>279</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 61.lpp.

kas pierādītu tās īpašuma tiesības uz strīdus nekustamo īpašumu 1940.gada 21.jūlijā.<sup>280</sup> Citā lietā Senāts ir atzinis par pamatotu apelācijas instances tiesas spriedumu, ar kuru noraidīta šķirta laulātā prasība pret otru laulāto par kopīpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu un šī īpašuma reālu sadali. Par pamatu prasības noraidīšanai kalpoja apstākļi, ka otrs laulātais (atbildētājs) ar bankas konta izdrukumu un citu dokumentu palīdzību pierādīja, ka ir iegādājies strīdus nekustamo īpašumu par saviem atsevišķiem līdzekļiem, kurus guvis no ārvalstīs mantota īpašuma atsavināšanas.<sup>281</sup> No tā izriet, ka īpašuma tiesības pierādīšanai izmantotie pierādījumi katrā gadījumā gan var būt atšķirīgi, tomēr visai bieži tie ir dažāda veida un satura rakstveida pierādījumi, kas ir visai viegli un bez īpašām zināšanām pārbaudāmi. Tādēļ nevar apgalvot, ka prasībās par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu izmantojamie pierādījumi ir tā specifiskā iezīme, kas atšķir šīs prasības no citām prasībām, tajā skaitā prasībām, kurās ir strīds par citām lietu tiesībām vai valdījumu uz nekustamo īpašumu.

Strīdos par citām lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu, kā arī par valdījumu, ja vien runa nav par tāda valdījuma aizsardzību, kas izriet no īpašuma tiesībām, parasti nav nepieciešams pierādīt īpašuma tiesību. Atbilstoši Latvijas Republikas Civillikuma 912.pantam likums aizsargā jebkuru valdījumu, kamēr tas pastāv. Tāpat saskaņā ar Latvijas Republikas Civillikuma 921.pantu tiesa atjauno pārtrauktu valdījumu, ja bijušais valdītājs pierāda, ka viņam šāds valdījums ir bijis un viņš no tā ir izstumts. Izstumšana no valdījuma varētu būt salīdzinoši vienkāršāk pierādāms fakts, bet, kā pierādīt pašu valdījuma faktu? Latvijas Republikas Civillikumā nav vienota viedokļa, vai valdījums ir tikai fakts, kam nav nekāda sakara ar tiesībām, jeb tomēr tiesības.<sup>282</sup> Tiesu praksē ir sastopams vēl cits viedoklis, norādot, ka valdījumam ir divas nozīmes: valdījums kā īpašuma tiesības sastāvdaļa (tiesiskā vara) un valdījums kā valdītāja un lietas faktiskās attiecības, tas ir, tiesisks fakts.<sup>283</sup> Vēl vienu viedokli piedāvā tiesību doktrīna, norādot, ka valdījumu var saprast trejādi: pirmkārt, kā

---

<sup>280</sup> Skat.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 25.aprīļa spriedumu lietā SKC-309 „„Par īpašuma tiesībām uz „Ave Sol””. *Jurista Vārds*. 2007.gada 4.septembris, nr.36 (489)

<sup>281</sup> Skat.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 26.septembra spriedumu lietā SKC-651 „„Par laulāto kopmantas statusu””. <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/651-7.doc> (aplūkots 2009.gada 16.februārī)

<sup>282</sup> Rozenfelds J. Lietu tiesības. 3.labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004., 49.lpp.

<sup>283</sup> Skat.: 5.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 29.oktobra spriedumu lietā SKC – 346 “Par turētāju kā īpašnieka vietnieku valdījumā” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2008/346-rzavina.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)

valdījumu, kas nav saistīts ar īpašuma tiesībām un galvenokārt jāsaprot kā īpašs faktiskais stāvoklis, kas raksturo subjekta attieksmi pret lietu; otrkārt, kā tiesisku pamatu, kas var kalpot kā priekšnoteikums īpašuma tiesību iegūšanai; treškārt, (latviešu juridiskajā literatūrā ļoti reti, bet tiesu praksē – ievērojami biežāk) kā sinonīmu īpašuma tiesībām.<sup>284</sup> Neskaidrības par valdījuma būtību rada neskaidrības arī par pierādīšanas priekšmetu strīdos par valdījumu. Ja valdījums ir tiesības, to sastāvdaļa, vai to iegūšanas priekšnoteikums, prasītājam jānorāda uz likuma normu, tiesisku darījumu vai citu tiesību rašanās pamatu. Ja valdījums ir fakts, tad ir jāpierāda, ka šis fakts pastāv vai arī ir pastāvējis. Ne tiesību doktrīna, ne arī tiesu prakse nedod skaidru un viennozīmīgu norādi jautājumā, kādā veidā un ar kādiem pierādīšanas līdzekļiem jāpierāda valdījuma fakts. Ir sastopamas atsevišķas norādes, ka valdījumu nevar pierādīt ar netiešiem pierādījumiem, piemēram, ar nodokļu maksāšanu par strīdus nekustamo īpašumu.<sup>285</sup> Tomēr skaidras atbildes par valdījuma fakta pierādīšanas līdzekļiem nav. Tādējādi, kaut arī lietās, kurās ir strīds par nekustama īpašuma valdījumu, nav nepieciešama īpašuma tiesības pierādīšana, nevar teikt, ka valdījuma aizsardzības vai atjaunošanas prasības pierādīšana būtu vienkāršāk īstenojama. Atsevišķos gadījumos neskaidrības par valdījuma būtību var padarīt valdījuma aizsardzības vai atjaunošanas prasību pat sarežģītāku salīdzinājumā ar strīdu par īpašuma tiesībām.

Ja lietā ir strīds par citām lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu, pamatā par nekustamā īpašuma lietošanas aprobežojumiem, šajās lietās pierādīšanas priekšmets ir skaidrāks nekā prasībās par valdījuma atjaunošanu vai aizsardzību. Latvijas Republikas Civillikuma 1082.pants paredz, ka īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumu noteic vai nu likums, vai tiesas nolēmums, vai arī privāta griba ar testamentu vai līgumu. Ar atsevišķiem izņēmumiem uz šāda pamata var rasties jebkura no lietu tiesībām uz jebkuru lietu veidu. Tādējādi strīdus gadījumā par lietu tiesībām uz nekustamu īpašumu nepieciešams pierādīt likuma normas, tiesas nolēmumu, līguma vai testamenta esamību un tā noteikumus par īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumiem. Tāpat var rasties nepieciešamība pierādīt, ka strīdus lietu tiesība nav izbeigusies. Rodas iespaids, ka šajās lietās pierādīšana un pierādījumu pārbaude ir visai

---

<sup>284</sup> Skat.: Rozenfelds. J. *Valdījuma teorijas. Latvijas Universitātes raksti: Juridiskā zinātne 740.sējums - 2008*, 42.-49.lpp., citēts no 5., 6.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 29.oktobra spriedumu lietā SKC – 346 “Par turētāju kā īpašnieka vietnieku valdījumā” <http://www.at.gov.lv/files/archive/departament1/2008/346-rzavina.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)

<sup>285</sup> Rozenfelds J. *Lietu tiesības. 3.labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004., 49.lpp.

vienkārša. Tomēr tiesu praksē var atrast šādu tēzi gan apstiprinošus, gan noliedzošus piemērus.

Vairumā gadījumu strīdos par dažādām lietu tiesību uz nekustamo īpašumu piemērojamiem pierādījumi neatšķiras no citu kategoriju strīdos izmantojamiem pierādījumiem. Līdz ar to varētu secināt, ka šo strīdu sarežģītība nav augsta. Tā, piemēram, strīdā par pirmpirkuma tiesībām atbildētāja informētība par prasītāja pirmpirkuma tiesībām var tikt konstatēta ar liecinieku liecībām, kā arī zvērinātu notāru, kuru klātbūtnē taisīts apstrīdētais tiesiskais darījums, sniegto informāciju.<sup>286</sup> Tāpat pirmpirkuma tiesības īstenošanas sakarā var tikt pārbaudīts dažādu juridiski nozīmīgu darbību veikšanas laiks, nosakot, vai pirmpirkuma tiesīgais noteiktajā termiņā ir devis atbildi par pirmpirkuma tiesību īstenošanu un tādējādi izlietojis savu pirmpirkuma tiesību.<sup>287</sup> Strīdā par kopīpašuma reālu sadali tiesa var vērtēt, vai atbildētājs ir pienācīgi informēts par prasību, pārbaudot, vai tiesas informācijas nosūtīšanas adrese atbildētājam atbilst Iedzīvotāju reģistrā atrodamajām ziņām par atbildētāja dzīvesvietu. Tāpat tiesa šādā lietā var vērtēt, vai ir pamats piemērot kādu no kopīpašuma reālas sadales veidiem, kas ir izsmeļoši norādīti vienā - Latvijas Republikas Civillikuma 1075.pantā.<sup>288</sup> Citā strīdā par kopīpašuma lietošanas kārtības noteikšanu, tiesa, lai noteiktu šo lietošanas kārtību, ir vadījusies no kopīpašumā esošā telpu plāna, telpu platības un telpu izmantošanas veida, kā arī katra kopīpašnieka domājamās daļas.<sup>289</sup> Vērtējot izpirkuma tiesības īstenošanas noteikumus, tiesa var analizēt lietā būtisku dokumentu, piemēram, pirkuma līgumu, kura līdzējs (pircējs) tiek izstumts, nosūtīšanas faktu un laiku izpircējam, izpircēja informēšanu par viņa pienākumu samaksāt izpirkuma maksu, kā arī izpirkuma maksas ieskaitīšanas faktu un laiku tiesas depozīta kontā.<sup>290</sup>

---

<sup>286</sup> Skat.: 4.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 11.jūnija spriedumā lietā SKC – 250 “Par pirmpirkuma tiesībām” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2008/250-za.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)

<sup>287</sup> Skat.: 6.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 23.janvāra spriedumā lietā SKC – 36 “Par pirmpirkuma tiesībām” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2008/36-8.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)

<sup>288</sup> Skat.: 3.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 5.decembra spriedumā lietā SKC – 60 “Par kopīpašuma reālu sadali” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/p-60-7.doc> (aplūkots 2009.gada 1.martā)

<sup>289</sup> Skat.: 9.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 24.oktobra spriedumā lietā SKC – 703 “Par kopīpašuma lietošanas sadales jauna varianta procesuālo nozīmi” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/cd24102007.doc> (Aplūkots 2009.gada 1.martā)

<sup>290</sup> Skat.: 7., 8.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 16.aprīļa spriedumā lietā SKC – 159 “Par izpirkuma tiesības īstenošanu” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2008/159-8.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)



Savukārt lietās, kurās ir strīds par nekustama īpašuma servitūtu, tiesai var nākties saskarties ar sarežģītākiem apstākļiem, piemēram, servitūta dotā labuma un kalpojošā īpašuma ierobežojuma samērīguma salīdzinājumu. Tā kādā lietā, kurā bija strīds par ceļa servitūta nodibināšanu, tiesa norādīja, ka, vadoties no Latvijas Republikas Civillikuma 1146.panta reālservitūta dotais labums jāsaņem ne vien servitūta lietotājam, bet arī valdošajam nekustamam īpašumam. Tātad, lemjot par servitūta nodibināšanu, jāvērtē servitūta dotais labums servitūta lietotājam un valdošajam nekustamajam īpašumam, kā arī jāizvērtē, vai piedāvātais servitūts ir pēc iespējas saudzīgāks pret kalpojošo nekustamo īpašumu un tā īpašnieku.<sup>291</sup> Šādas ziņas ne vienmēr izriet no zemesgrāmatu vai kādas valsts pārvaldes iestādes, piemēram, Valsts Zemes dienesta datiem vai izdotiem administratīviem aktiem.<sup>292</sup> Tiesai katrā gadījumā atsevišķi jāizvērtē gan prasītā servitūta dotais labums, gan arī, vai prasītais servitūts ir pēc iespējas saudzīgāks pret kalpojošo nekustamo īpašumu. Arī citā strīdā par netīro ūdeņu izlejas tiesības nodibināšanu, izmantojot kanalizācijas sistēmas, tiesa norādīja, ka šo sistēmu darbībai nepieciešamais servitūts jāierīko pēc iespējas mazāk aizskarot kalpojošo nekustamo īpašumu, jo Latvijas Republikas Civillikuma 1139.pants noteic, ka servitūta izlietotājam sava tiesība jāizlieto tā, lai īpašnieka tiesības uz savu lietu, it sevišķi lietošanas tiesība, tiktu ierobežota tikai tiktāl, ciktāl šāds ierobežojums absolūti nepieciešams servitūta lietošanai.<sup>293</sup>

Salīdzinot apstākļus un pierādījumus, kas tiesai jāvērtē, iztiesājot strīdus par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu, ar tiem iepriekš aplūkotajā tiesu praksē analizētajiem apstākļiem un pierādījumiem strīdos par citām lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu, kā arī nekustamo īpašumu valdījumu, var secināt, ka šo apstākļu un pierādījumu klāsts katrā no minētajām lietu kategorijām var būt dažāds. Pie tam atsevišķos strīdos par citām lietu tiesībām, kas nav īpašuma tiesības, uz nekustamo īpašumu, vai šī īpašuma valdījumu, tiesai var nākties vērtēt sarežģītākus apstākļus un pierādījumus. Nevar piekrist līdz šim Latvijas

---

<sup>291</sup> Skat.: 3.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 15.augusta spriedumā lietā SKC – 519 “Lemjot jautājumu par administratīvā akta atcelšanu, tiesai jāpārbauda ar to noteiktā servitūta atbilstība likuma normām un lietas faktiskajiem apstākļiem (Civillikuma 1135., 1146., 1159.pants)” [http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/cd1\\_150807.doc](http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/cd1_150807.doc) (aplūkots 2009.gada 1.martā)

<sup>292</sup> Skat.: 3.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 15.augusta spriedumā lietā SKC – 519 “Lemjot jautājumu par administratīvā akta atcelšanu, tiesai jāpārbauda ar to noteiktā servitūta atbilstība likuma normām un lietas faktiskajiem apstākļiem (Civillikuma 1135., 1146., 1159.pants)” [http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/cd1\\_150807.doc](http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/cd1_150807.doc) (aplūkots 2009.gada 1.martā)

<sup>293</sup> Skat.: 3.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006.gada 3.maija spriedumu lietā SKC – 304 “Civillikuma 1185. un 1186.pantā paredzētais servitūts dod tiesību novadīt netīru ūdeni svešās robežās vai caur tām, ņemot vērā 1139. pantā paredzēto šāda servitūta absolūto nepieciešamību” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2006/cd030506.doc> (aplūkots 2009.gada 1.martā)

tiesību doktrīnā paustajam viedoklim, ka īpašuma tiesību strīdiem uz nekustamajiem īpašumiem piemīt īpaša sarežģītība, kas pamato šo strīdu nodošanu apgabaltiesu piekritībā.<sup>294</sup>

Tomēr, pirms apgalvot, ka strīdus par jebkādām nekustamo īpašumu lietu tiesībām un valdījumu jāskata rajonu (pilsētu) tiesām, jāaplūko, vai tomēr nepastāv citi iemesli, kas pamatotu šo kategoriju strīdu piekritību apgabaltiesām.

Autors uzskata, ka šādi iemesli ir.

Pirmais no šiem iemesliem ir pašreizējā Latvijas tiesu sistēmas hierarhijas kārtība, kas noteic to tiesas iestāžu loku, kas pieņem ar nekustamo lietu īpašuma un citām lietu tiesībām saistītus nolēmumus.

Saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 1.pantu *zemesgrāmatās ieraksta nekustamus īpašumus*.<sup>295</sup> Lai to izdarītu, saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 29.pantu katram nekustamam īpašumam tiek atklāts atsevišķs nodalījums, kurā saskaņā ar šī paša likuma 31.pantu *ieraksta visas uz nekustamu īpašumu nostiprināmās tiesības, tiesību nodrošinājumus un aprobežojumus, tāpat arī šo tiesību, nodrošinājumu un aprobežojumu pārgrozījumus un dzēsumu*. Tātad zemesgrāmatā tiek nostiprinātas gan īpašuma tiesības uz nekustamu īpašumu, gan citas lietu tiesības uz nekustamu īpašumu, gan šo tiesību nodrošinājumi un aprobežojumi, nodrošinājumu un aprobežojumu pārgrozījumi un dzēsumi – citiem vārdiem, viss, kas saistīts ar nekustamo īpašumu.

No Zemesgrāmatu likuma 2.panta, kā arī likuma “Par tiesu varu” 2.panta trešās daļas<sup>296</sup> un 42.<sup>1</sup> panta pirmās daļas izriet, ka zemesgrāmatu nodaļas ir tiesu iestādes, kas *pastāv pie apgabaltiesām*, jeb, citiem vārdiem sakot, tiesu sistēmas hierarhijā atrodas apgabaltiesu līmenī.

Faktu, ka zemesgrāmatu nodaļas tiesu sistēmas hierarhijā atrodas apgabaltiesu līmenī, papildus apliecina arī likumā noteiktā zemesgrāmatu tiesnešu lēmumu pārsūdzības kārtība, kas ir tāda pati kā apgabaltiesas lēmumiem. Saskaņā ar CPL 443.panta pirmās daļas 1.punktu par apgabaltiesas kā pirmās instances tiesas lēmumiem var iesniegt blakus sūdzību, to adresējot apelācijas instances tiesai – Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātai. Atbilstoši CPL 443.panta pirmās daļas 2.punktu blakus sūdzība par apgabaltiesas kā

<sup>294</sup> Rozenbergs J. (Sadaļas autors), Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 61.lpp.

<sup>295</sup> Zemesgrāmatu likums: LR likums. *Ziņotājs*. 1993.gada 29.aprīlis, nr.16

<sup>296</sup> Likums „Par tiesu varu”: LR likums. *Ziņotājs*. 1993.gada 14.janvāris, nr.1

apelācijas instances tiesas lēmumu arī iesniedzama Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātai. Savukārt Zemesgrāmatu likuma 98.pantā attiecībā uz zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu lēmumu pārsūdzību ir noteikts, ka *sūdzības par zemesgrāmatu nodaļas tiesneša lēmumiem (97.p.) un viņa rīcību jāiesniedz Tiesu palāta [..], ievērojot blakus sūdzību iesniegšanai noteikto kārtību Civilprocesa likumā* [autora izcēlums].

Tādējādi visas lietu tiesības uz nekustamo īpašumu, par kurām nav strīds, izskata un pieņem lēmumu par to nostiprināšanu zemesgrāmatā vai atstāšanu bez ievēribas tiesu iestāde, kas tiesu sistēmas hierarhijā tiek pielīdzināta apgabaltiesai. Savukārt, ja saistībā ar lietu tiesībām, kas nav īpašuma tiesības, uz nekustamo īpašumu rodas strīds, kas attiecīgi rada iztiesājamajai civillietai papildus sarežģītību salīdzinājumā ar nostiprinājuma lietu, kurā nav strīda, šo civillietu iztiesā hierarhiski zemāka līmeņa tiesu iestāde – rajona (pilsētas) tiesa. Šādu situāciju nevar uzskatīt par pamatotu un par konsekvētāku būtu uzskatāms risinājums, ka arī visus strīdus par visām nekustamo īpašumu lietu tiesībām skatītu apgabaltiesas.

Otrais no iemesliem, kas pamato nekustamo īpašumu lietu tiesību strīdu nodošanu apgabaltiesu piekritībā, ir nekustamo īpašumu un ar tiem saistīto strīdu nozīmība personām un tautsaimniecībai. Tiesības uz īpašumu Satversmes 105.pantā ir norādītas kā vienas no pamattiesībām. Tās aizsargā mantiskās tiesības uz jebkura veida lietām. Tomēr nekustamais īpašums gan kā fizisku personu dzīvesvieta, gan arī juridisko personu darbībai nepieciešams objekts ar lielu ekonomisku vērtību neapšaubāmi ir viens no svarīgākajiem lietu tiesību veidiem un tiesību objektiem. Tajā pašā laikā jānorāda, ka ne tikai strīdi par īpašuma tiesībām, bet arī strīdi par citām lietu tiesībām un valdījumu var būtiski apdraudēt personu īpašuma tiesības. No Latvijas Republikas Civillikuma 1036.panta izriet, ka īpašums ir visplašākā no lietu tiesībām. Visas citas lietu tiesības, tādas,

- 1) aprobežojumi, kas attiecas uz īpašumu visā tā apjomā;
- 2) īpašuma atsavināšanas vai lietošanas tiesības aprobežojumi;
- 3) servitūti;
- 4) reālnastas;
- 5) ķīlas tiesība;
- 6) pirmpirkuma tiesība;
- 7) izpirkuma tiesība,

ir īpašuma tiesību atvasinājumi, kas ietver daļu no īpašnieka tiesībām īpašuma objekta lietošanas vai atsavināšanas jomā. Citas lietu tiesības ir īpašuma tiesību ierobežojums. Strīds par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu skar nekustamas lietas īpašnieka tiesības tādējādi, ka var izbeigt šīs īpašuma tiesības. Savukārt strīds par jebkurām citām lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu arī ierobežo tā īpašnieka īpašuma tiesību, jo var nodibināt šī nekustamā īpašuma lietošanas vai atsavināšanas tiesību ierobežojumus. Šādu secinājumu pastiprina arī tiesu prakse, kuras ietvaros, pieņemot spriedumu par citām lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu, piemēram, servitūta tiesībām, tiek vērtēts tikai viena īpašuma objekta paredzamais aizskārums un tā nepieciešamība cita īpašuma objekta pienācīgas lietošanas iespējai.<sup>297</sup> Līdz ar to strīdus par jebkurām nekustamo īpašumu lietu tiesībām būtu jāskata vienām un tām pašām tiesām, ņemot vērā nekustamo īpašumu kā tiesību objektu svarīgumu – apgabaltiesām.

Tajā pašā laikā nevar ignorēt faktu, ka nekustamo īpašumu visu lietu tiesību, kā arī valdījuma strīdu nodošana apgabaltiesu piekritībā būtiski palielinās apgabaltiesu slodzi un paildzinās šo strīdu iztiesāšanu. Tādēļ vismaz pašlaik nav pieļaujama visu lietu tiesību un valdījuma strīdu par nekustamajiem īpašumiem nodošana tikai apgabaltiesu piekritībā. Ir nepieciešams kompromiss, kas līdzsvarotu faktu, ka strīdi par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu ne vienmēr ir sarežģītāki par strīdiem par citām lietu tiesībām vai valdījumu uz nekustamo īpašumu, ar apsvērumiem par nekustamo īpašumu un ar tiem saistīto strīdu svarīgumu, kā arī Latvijas tiesu sistēmas kapacitāti un strīda pušu interesi uz iespējami ātrāku strīdu iztiesāšanu.

**Kā šādu kompromisu autors vēlas piedāvāt risinājumu, ka strīdus par visa veida lietu tiesībām un valdījumu uz nekustamo īpašumu, kura (īpašuma) vērtība nepārsniedz noteiktu summu, skata rajona (pilsētas) tiesas, bet, ja nekustamā īpašuma vērtība pārsniedz šo summas robežu – attiecīgos strīdus skata apgabaltiesa. Šī summas robeža nedrīkst būt pārlietu liela, jo tas radītu situāciju, ka lielāko daļu strīdu skatītu rajona (pilsētas) tiesas, tādējādi radot riskus daudzu nekustamo īpašumu īpašnieku un citu tiesību subjektu aizsardzībai. Šī iemesla dēļ autors uzskata, ka CPL 25.panta pirmās daļas 2.punktā noteiktā summas robeža 150 000 latu ir pārlietu augsta. Tāpat minētā summas robeža**

---

<sup>297</sup> Skat.: Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2007.gada 29.janvāra sprieduma lietā Nr.C32194705 C-115/07-10, 3.lpp. Nav publicēts

nedrīkst būt pārlietu zema, jo tādā gadījumā tāpat pastāvētu pārmērīga apgabaltiesu noslogojuma un līdz ar to arī ilgas strīdu iztiesāšanas risks. Papildus tam autors vēlas atzīmēt, ka minētajai summas robežai jābūt attiecināmai uz nekustamā īpašuma kadastra vērtību, kas ir mazāk svārstīga par tā tirgus vērtību. Šīs summas robežas apmērs, pēc autora ieskata, varētu būt, piemēram, 30 000 latu. Lai īstenotu šādus piekritības regulējumu, **autors piedāvā izteikt CPL 25.panta pirmās daļas 1.punktu šādā redakcijā:**

*1) lietas, kurās ir strīds par lietu tiesībām vai valdījumu uz nekustamo īpašumu, kura kadastra vērtība pārsniedz 30 000 latu, izņemot laulāto mantas dalīšanu.*

## 5. Speciālā jurisdikcija

### 5.1. Speciālās jurisdikcijas tiesas ārvalstīs un Latvijā

Speciālās jurisdikcijas tiesas, kas iztiesā tikai noteiktu kategoriju lietas, tiek plaši pielietotas ārvalstīs. Tām ir dažādi organizēta specializācija, kā arī dažādas piekritīgo lietu kategorijas.

Vācijas tiesu sistēma sastāv no vispārējās jurisdikcijas tiesām, kas veido lielāko tiesu hierarhijas sistēmu Vācijā un iztiesā lielāko daļu civiltiesiska rakstura strīdu,<sup>298</sup> kā arī speciālās jurisdikcijas tiesām. Civiltiesiska rakstura strīdu iztiesāšanas kontekstā kā būtiskākās Vācijas speciālās jurisdikcijas tiesas var minēt Darba tiesas (*Arbeitsgerichte* – vāc.). Tās ir ieviestas 1926.gadā un iztiesā visus no darba tiesībām izrietošos strīdus, ieskaitot strīdus par darba samaksu, darbinieku atlaišanu, darba līguma noteikumiem, kolektīvos darba tiesību strīdus u.c. Vācijas Darba tiesas ir izveidotas trīspakāpju sistēmā ar pirmās instances, apelācijas un kasācijas instances Darba tiesām, kā arī Vācijas Apvienotās Darba tiesas Lielo Senātu (*Bundesarbeitgericht Großer Senat* – vāc.).<sup>299</sup>

Francijā ir speciālās jurisdikcijas komercietišas (*Tribunal de Commerce* – fr.),<sup>300</sup> kas iztiesā ar komercdarbību, kā arī atsevišķus ar negodīgu konkurenci un maldinošu reklāmu saistītus strīdus. Francijas juristi norāda, ka šāda ar komercdarbību saistīto strīdu iztiesāšana speciālās jurisdikcijas tiesās nodrošina lietu ātrāku izšķiršanu, kā arī tiesāšanās izdevumu ekonomiju.<sup>301</sup>

Beļģijā ir gan speciālās jurisdikcijas darba tribunāli, kas pēc būtības uzskatāmi par tiesām, jo sastāv no profesionāliem tiesnešiem, gan arī komercietišas.<sup>302</sup> Gan darba tribunāli, gan arī komercietišas pastāv katrā Beļģijas tiesu apgabalā.<sup>303</sup> Darba tribunāli sastāv no pirmās instances un apelācijas instances tribunāliem.<sup>304</sup> Beļģijas komercietišu kompetencē ir visas komerciāla rakstura prasības ar būtiskām prasības summām (2001.gadā – virs 75'000

---

<sup>298</sup> Foster N G., Sule S. *German Legal System & Laws. Third Edition.* New York: Oxford University Press, 2002, p.69

<sup>299</sup> *Ibid.*, p.73, 74

<sup>300</sup> Polier J. W. *French-American Commercial Litigation: How to avoid being forced to litigate in France. How to understand French Commercial Litigation Practices.* Art.1. [http://www.paris-law.com/articles/Fench\\_comercial\\_litigation-en.htm](http://www.paris-law.com/articles/Fench_comercial_litigation-en.htm) (aplūkots 2008.gada 19.novembrī)

<sup>301</sup> *Ibid.*

<sup>302</sup> Bocken H., De Bondt W. (ed.) *Introduction to Belgian Law.* Bruxelles: Bruylant; The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2001, p.85, 86

<sup>303</sup> *Ibid.*

<sup>304</sup> *Ibid.*, p.87, 88

Beļģijas franku). Beļģijas tiesību ietvaros ar šādām „komerciāla rakstura lietām” tiek saprasti strīdi starp komersantiem, kā arī prasības, kas celtas pret komersantiem.<sup>305</sup> Komerctiesas kā apelācijas instances tiesas pārskata miertiesu nolēmumu komerciāla rakstura lietās. Tāpat komerctiesām ir izņēmuma jurisdikcija maksātnespējas un bankrota lietās, negodīgas komercprakses lietās, kā arī vairākos korporatīvo un jūrniecības tiesību jautājumos.<sup>306</sup> Beļģijas komerctiesām nav savas atsevišķas apelācijas instances tiesas, to nolēmumi ir pārsūdzami vispārējās jurisdikcijas apelācijas instances tiesai.<sup>307</sup> Jāatzīmē, ka Beļģijā komerctiesas tiek veidotas gan no juristiem, gan arī biznesa profesionāļiem. Šāda tiesu sastāva izveides formula tiek atzīta par veiksmīgu, jo tā nodrošinot profesionālāku un ātrāku lietu iztiesāšanu.<sup>308</sup>

Marokā kopš 1997.gada darbojas komerctiesas, kuru jurisdikcijā ir arī maksātnespējas un juridisku personu likvidācijas lietas. Kā galvenie ieguvumi no šādas speciālās jurisdikcijas tiesas ieviešanas tiek norādīta labāka tiesas darba kvalitāte, kas tiek nodrošināta ar komerctiesu tiesnešu regulāru kvalifikācijas celšanu komerctiesībās, finansu un maksātnespējas tiesībās.<sup>309</sup>

Dānijā pastāv Jūrniecības un Komerclietu tiesa (*Maritime and Commercial Court* - angl.), kurai pakļauto lietu vidū ir strīdi saistībā ar autortiesību un blakustiesību pārkāpumiem.<sup>310</sup>

Zviedrijā 20.gadsimta astoņdesmitajos gados tika veikta tiesu sistēmas reforma, kuras ietvaros tika likvidētas vairākas līdz tam pastāvējušās speciālās jurisdikcijas tiesas. Pēdējā laika Zviedrijas juridiskajā literatūrā kā speciālās jurisdikcijas tiesas tiek minēt Darba tiesas,

---

<sup>305</sup> Bocken H., De Bondt W. (ed.) *Introduction to Belgian Law*. Bruxelles: Bruylant; The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2001, p.281

<sup>306</sup> *Ibid*, p.95., 96

<sup>307</sup> *Ibid*, p.96

<sup>308</sup> *Ibid*, p.281

<sup>309</sup> Insolvency and Creditor Rights ROSC Assessment of Morocco. Dissemination Seminar of March 7, 2006. <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/LAWANDJUSTICE/GILD/0..contentMDK:21031164~pagePK:64065425~piPK:455253~theSitePK:215006,00.html> (aplūkots 2008.gada 19.novembrī)

<sup>310</sup> Marstrand – Jorgensen M., Molsgaard T. (Authors of the Chapter), Campbell D. (Gen. Ed.), Cotter S. (Ed.) *Copyright Infringement*. In: Comparative Law Yearbook of International Business. Special Issue. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International. 1997, p.95

kā arī Jūras lietu tiesas.<sup>311</sup> Pēdējās iztiesā gan civiltiesiska, gan arī publiski tiesiska, tostarp krimināltiesiska, rakstura lietas, kas izriet no jūras tiesībām.<sup>312</sup>

Austrijā pastāv speciālās jurisdikcijas tiesas, kas iztiesā ar komercietībām, kā arī darba tiesībām saistītus strīdus.<sup>313</sup>

Somijā starp speciālās jurisdikcijas tiesām, kas iztiesā civiltiesiska rakstura strīdus juridiskā literatūra min Darba tiesu, Ūdens tiesību tiesas (*Water Rights Courts* – angl.), kas iztiesā visas lietas, saistītas ar ūdeņu lietošanu, kā arī Tirdzniecības tiesu (*Market Court* – angl.), kas iztiesā patērētāju tiesību strīdus.<sup>314</sup>

Līdzīgi kā Lielbritānijas tiesību sistēma kopumā, arī Lielbritānijas tiesu sistēmai un speciālās jurisdikcijas regulējumam piemīt virkne īpatnību. Papildus citām īpatnībām, Lielbritānijā pastāv virkne institūciju, kuras netiek sauktas par tiesām, tomēr savu funkciju (šīs institūcijas īsteno arī virkni administratīvu funkciju, kā arī atsevišķos gadījumos izšķir kādas iestādes vai organizācijas iekšējās disciplinārlietas) ietvaros izšķir tiesību strīdus, to vidū arī civiltiesiska rakstura strīdus. Šo institūciju skaitā kā būtiskākos var minēt daudzus t.s. tribunālus (*the Tribunals* – angl.). Juridiskajā literatūrā tiek norādīts, ka tribunāli esot tikuši izveidoti, ņemot vērā savulaik sabiedrības izteikto vispārējās jurisdikcijas tiesu darba kritiku par pārlieku konservatīvu un skeptisku nostāju darba tiesību, patērētāju tiesību, sociālās apdrošināšanas, nomas, būvniecības u.c. specifiskos vai sociāli jūtīgos jautājumos.<sup>315</sup> Jautājums par tiesu un tribunālu atšķirībām ir neskaidrs. Tiesību doktrīnā tiek asprātīgi atzīmēts, ka jebkura tiesa var tikt uzskatīta par tribunālu, tomēr ne katrs tribunāls var tikt uzskatīts par tiesu.<sup>316</sup> Tā, piemēram, darba strīdu tribunāli pēc būtības esot tiesa, bet vietējie vērtēšanas tribunāli, kas pastāvēja līdz 1989.gadam, esot bijuši tikai tribunāli un nav uzskatāmi par tiesām.<sup>317</sup>

Kā būtiskākos Anglijas un Velsas tribunālus, kas izšķir civiltiesiska rakstura strīdus, var norādīt jau minētos darba strīdu tribunālus, kas sastāv no Nozares tribunāliem (*Industrial*

---

<sup>311</sup> Bengston B., Bernitz U., Billum S., Bogdan M., Cronhult P., Eliason M., Fahlbeck R., Fisher D.I., Franke U., Grauers F., Hellner J., Jacobson U. *Swedish Law a survey*. Stockholm: Juristförlaget, 1994, p.496

<sup>312</sup> *Ibid.*

<sup>313</sup> Hausmaninger H. *The Austrian Legal System*. Wien: Manzschle Verlags- und Universitätsbuchhandlung, The Hague: Kluwer Law International, 1998, p.113

<sup>314</sup> Jokela A. (Author of the Chapter), Pöyhönen J. (Ed.) *An Introduction to Finnish Law*. Helsinki: Finnish Lawyers' Publishing, 1993, p.257

<sup>315</sup> Романов А. К. *Правовая система Англии*. Москва: Издательство “Дело”, 2002, стр.276

<sup>316</sup> *Ibid*, стр.277

<sup>317</sup> *Ibid.*



*tribunals* – angl.) kā nosacīti pirmās instances tribunāliem, kā arī Nodarbinātības apelācijas tribunāliem (*the Employment Appeal Tribunal* – angl.), Patentu revidentu (*Comptroller of Patents* – angl.), kas izšķir lietas saistībā ar patentiem, reģistrētiem dizainparaugiem un preču zīmēm, kā arī Autortiesību tribunālu (*Copyright Tribunal* – angl.).<sup>318</sup>

Papildus speciālās jurisdikcijas tribunāliem, Anglijā un Velsā pastāv arī speciālās jurisdikcijas tiesas. Šo tiesu vidū jāatzīmē Grāfistes tiesa patentu lietās (*Patents County Court* – angl.), kas visas Anglijas un Velsas ietvaros ir viena, ar atrašanās vietu Londonā, kā arī Augstākā tiesa patentu lietās (*Patents High Court* – angl.). Šīs speciālās jurisdikcijas tiesas skata ne tikai ar patentiem, bet arī ar dizainparaugiem, preču zīmēm, ieskaitot vienā no turpmākajām darba nodaļām minētajām Kopienas preču zīmes, autortiesībām un citām intelektuālā īpašuma tiesībām saistītos strīdus.<sup>319</sup>

Savukārt Skotijā pastāv Nodarbinātības tribunāli (*the Employment Tribunals* – angl.).<sup>320</sup> Juridiskajā literatūrā tiek norādīts, ka Nodarbinātības tribunāli līdz ar citiem speciālās jurisdikcijas tribunāliem veido būtisku Skotijas justīcijas daļu un izšķir ievērojamu daudzumu lietu.<sup>321</sup>

Juridiskajā literatūrā minēto tribunālu praktiskais devums tiesiskuma nodrošināšanā tiek vērtēts atzinīgi, jo tribunāli nodrošinot (I) ātrāku lietu izšķiršanu, (II) mazākas lietas izšķiršanas izmaksas, (III) ņemot vērā tribunālu specializāciju šaurās lietu kategorijās – lielāku profesionalitāti tribunāla specializācijas nozarē un līdz ar to arī attiecīgās lietas sakarā pieņemtā nolēmuma lielāku kvalitāti.<sup>322</sup>

Krievijā speciālās jurisdikcijas tiesas funkcijas īsteno arbitrāžas tiesas, kas Krievijā, atšķirībā no vispārējā arbitrāžas jēdziena nenozīmē vis šķīrējtiesas, bet gan īpašu valsts tiesu veidu, kas izšķir ekonomiska rakstura lietas, kā arī citas lietas, kas ar likumu ir pakļautas arbitrāžas tiesu jurisdikcijai.<sup>323</sup> To, kādas lietas uzskatāmas par ekonomiska rakstura lietām, Krievijas tiesībās nosaka normatīvie akti, paredzot arbitrāžas tiesām pakļauto lietu

---

<sup>318</sup> Bailey S. H., Gunn M.J. *Smith & Bailey on the Modern English Legal System. Third Edition.* London: Sweet & Maxwell, 1996, p.62 - 67

<sup>319</sup> Cornish W., Llewelyn D. *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. Sixth Edition.* London: Sweet & Maxwell, 2007, p.58

<sup>320</sup> Paterson A. A., Bates T.St.J.N., Poustie M.R. *The Legal System of Scotland. Cases and Materials. Fourth Edition.* Edinburgh: W. Green/Sweet&Maxwell Ltd, 1999, p.164

<sup>321</sup> *Ibid*, p.154

<sup>322</sup> Романов А. К. *Правовая система Англий.* Москва: Издательство “Дело”, 2002, стр.277

<sup>323</sup> Ярков В. В. (Ред.) *Гражданский процесс. 3-е издание, переработанное и дополненное.* Москва: Издательство БЕК, 1999, стр.542; Butler W.E. *Russian Law.* New York: Oxford University Press, 1999, p.221

uzskaitījumu.<sup>324</sup> Šo lietu vidū ir arī fizisku un juridisku personu maksātnespējas un bankrota lietas.<sup>325</sup>

Krievijas arbitrāžas tiesu sistēma sastāv no pirmās un apelācijas instances arbitrāžas tiesām, federālo apgabalu arbitrāžas tiesām, kas īsteno pirmās un apelācijas instances arbitrāžas tiesu nolēmumu pārbaudi kasācijas kārtībā, kā arī Krievijas Federācijas Augstākās arbitrāžas tiesas, kas izšķir atsevišķas sevišķi svarīgas ekonomiska rakstura lietas, piemēram, ekonomiska rakstura strīdus starp Krievijas Federāciju un tās pilsoņiem,<sup>326</sup> var pārskatīt citu arbitrāžas tiesu nolēmumus uzraudzības kārtībā un sniedz arbitrāžas tiesu prakses skaidrojumus.<sup>327</sup>

Krievijas arbitrāžas tiesu pirmsākumi esot meklējami komercietīsās, kas, sākot ar 19.gadsimta sākumu, esot tikušas ieviestas Krievijas Federācijā pēc toreizējā Francijas parauga.<sup>328</sup>

Interesanti, ka dažkārt Krievijas tiesību zinātnē arbitrāžas tiesas netiek pielīdzinātas citu valstu speciālās jurisdikcijas tiesām.<sup>329</sup> Citi Krievijas tiesību zinātnieki gan oponentē šim viedoklim, norādot, ka arbitrāžas tiesu kompetence tikai ekonomiska rakstura lietu izšķiršanā raksturo šīs tiesas kā speciālās jurisdikcijas tiesas.<sup>330</sup>

Krievijā kā arbitrāžas tiesu un citu speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešanas iemesli tiek minēti šīm tiesām pakļauto lietu priekšmetu specifika, saimniecisko tiesību [Latvijas izpratnē komercietības un citu ar komercdarbību saistīto tiesību – autora piebilde] īpatnības, tiesnešu zināšanas un pieredze tieši šīm tiesām pakļauto lietu specifikā, pušu vēlme nodrošināt tiesvedības laikā atklāto komercnoslēpumu aizsardzību, kā arī Krievijas tiesību tradīcija, kuras ietvaros jau vairākus gadsimtus ir pastāvējušas šādas, tieši ar saimniecisko darbību saistītu lietu iztiesāšanai paredzētas tiesas.<sup>331</sup> Jāpiebilst, ka Krievijas arbitrāžas tiesu process paredz šādas atšķirības no vispārējā civilprocesa - prasības nodrošinājuma seku

---

<sup>324</sup> Треушников М. К. *Гражданский процесс*. Москва: Новый Юрист, 1999, стр.354

<sup>325</sup> Ярков В. В. (Ред.) *Гражданский процесс. 3-е издание, переработанное и дополненное*. Москва: Издательство БЕК, 1999, стр.547

<sup>326</sup> *Ibid*, стр.548

<sup>327</sup> *Ibid*, стр.542

<sup>328</sup> *Ibid*, стр.543

<sup>329</sup> *Ibid*.

<sup>330</sup> Власов А. А. *Гражданско процессуальное право*. Москва: Верховный суд Российской Федерации, Высший Арбитражный суд Российской Федерации, Российская Академия правосудия, 2003, стр.543

<sup>331</sup> *Ibid*, стр.542., 543

nodrošināšanu (*встречное обеспечение* – kriev.) un samierināšanas procedūras ar starpnieka palīdzību.<sup>332</sup>

Speciālās jurisdikcijas tiesas arī Latvijas tiesību sistēmai nav nekas svešs. Ilgu laiku Latvijas PSR pastāvēja Valsts arbitrāža, kas pēc Latvijas neatkarības atgūšanas 1991.gadā tika pārveidota par Latvijas Saimniecisko tiesu. Latvijas Saimnieciskā tiesa iztiesāja strīdus, kuri radās, slēdzot, izpildot, grozot vai laužot saimnieciskos līgumus, un lietas par citiem strīdiem starp juridiskajām personām<sup>333</sup> jeb lietas par saimnieciskajiem strīdiem starp Latvijas Republikas organizācijām ar juridiskās personas tiesībām, arī uzņēmumiem, uzņēmējiem, uzņēmējsabiedrībām, valsts un pašvaldību institūcijām un citām organizācijām, kā arī starp Latvijas Republikas organizācijām un ārvalstu organizācijām.<sup>334</sup> Cita starpā Latvijas Saimnieciskās tiesas jurisdikcijā ietilpa juridisko personu strīdi par intelektuālā īpašuma tiesībām, kā arī lietas par juridisko personu maksātnespēju. Latvijas Saimnieciskā tiesa skatīja tai pakļautās lietas gan kā pirmās instances tiesa, gan arī kā apelācijas instances tiesa.<sup>335</sup> Lai vērstos Latvijas Saimnieciskajā tiesā, bija jāievēro īpaša strīda pirmstiesas izšķiršanas kārtība – strīdu izšķiršana pretenziju kārtībā. Tā ietvaros strīda izšķiršanā ieinteresētajai personai bija jāiesniedz otrai pusei sava rakstveida pretenzija un jādod piecpadsmit dienu ilgs termiņš šo pretenziju izšķiršanai.<sup>336</sup>

No iepriekš norādītā var secināt, ka speciālās jurisdikcijas tiesas daudzās valstīs sekmīgāk par vispārējās jurisdikcijas tiesām daudzās tiek izmantotas civillietu iztiesāšanai gadījumos, ja šo lietu iztiesāšanai nepieciešamas specifiskas zināšanas un īpaša kvalifikācija. Speciālās jurisdikcijas tiesas nodrošina lielāku pieņemto nolēmumu juridisko kvalitāti, kā arī ātrāku lietas iztiesāšanu, tādējādi ļaujot pusēm ietaupīt tiesāšanās izdevumus. Kā izplatītākās speciālās jurisdikcijas tiesas var minēt tiesas, kas iztiesā ar komersantiem un korporatīvo tiesību jautājumiem saistītus strīdus, to vidū arī maksātnespējas un bankrota lietas un darba strīdu tiesas. Sastopamas arī speciālās jurisdikcijas tiesas, kas iztiesā patērētāju tiesību

---

<sup>332</sup> Власов А. А. *Гражданско процессуальное право*. Москва: Верховный суд Российской Федерации, Высший Арбитражный суд Российской Федерации, Российская Академия правосудия, 2003, стр.543

<sup>333</sup> Skat.: 8.pantu likuma "Par tiesu varu" redakcijā uz 1993.gada 14.janvāri: LR likums. *Ziņotājs*. 1993.gada 14.janvāris, nr.1

<sup>334</sup> Skat.: 27.panta pirmo daļu Latvijas Civilprocesa kodeksā, redakcijā uz 1994.gada 13.decembri: LPSR un LR likums. Pieņemts 1963.gada 27.decembrī

<sup>335</sup> Skat.: 13.pantu likumā "Par Latvijas Saimniecisko tiesu": LR likums. *Ziņotājs*. 1991.gada 24.decembris, nr.51

<sup>336</sup> Skat.: 4.pantu likumā "Par Saimnieciskās tiesas procesu": LR likums. *Ziņotājs*. 1991.gada 24.decembris, nr.51

strīdus, vairākas ar negodīgu komercpraksi un konkurenci saistītas lietu kategorijas, kā arī strīdus, kas saistīti ar intelektuālā īpašuma tiesībām.

Speciālās jurisdikcijas tiesas nav svešas Latvijas tiesību tradīcijai, jo arī Latvijā vēsturiski ir pastāvējušas speciālās jurisdikcijas tiesas. Tajā pašā laikā autors uzskata, ka izvērtējot jautājumu par jaunu specialās jurisdikcijas tiesu ieviešanu Latvijā, priekšroka dodama tādām risinājumiem, kas bez acīmredzamas nepieciešamības nepārveido esošo Latvijas tiesu sistēmu. Šāda apsvēruma dēļ autors uzskata, ka Latvijā pašlaik nav pamata runāt, piemēram, par speciālās jurisdikcijas darba strīdu tiesu ieviešanu. Kaut arī dažādi darba tiesību strīdi veido būtisku daļu no Latvijas tiesās iztiesāto lietu kategorijām un šiem strīdiem ir sava specifika, tomēr darba tiesību izšķiršanas rezultāti, pēc autora domām, nedod pamatu uzskatam, ka pašlaik būtu lietderīgi ieguldīt naudas un cilvēku darba resursus speciālās jurisdikcijas darba strīdu tiesu izveidē. To pašu var teikt arī par patērētāju tiesību un negodīgas komercprakses lietām, kuras izskata Patērētāju tiesību aizsardzības centrs [dažas negodīgas komercprakses lietas, arī citas iestādes – autora piebilde] un, administratīvā akta apstrīdēšanas kārtībā – Administratīvās tiesas.<sup>337</sup>

Tomēr autors uzskata, ka ar intelektuālo īpašumu saistīto strīdu, jebkādu juridisku personu likvidācijas, fizisku un juridisku personu maksātnespējas un tiesiskās aizsardzības procesa, kā arī tiesām pakļauto negodīgas konkurences lietu iztiesāšana speciālās jurisdikcijas tiesās, iespējams, varētu nodrošināt vairākus būtiskus ieguvumus šo lietu kategoriju iztiesāšanā. Turpmākajās šī darba nodaļās autors aplūkos katru no šīm lietu kategorijām un to īpatnības, kā arī citus iemeslus un apsvērumus, kas varētu pamatot šo lietu kategoriju nodošanu speciālās jurisdikcijas tiesu kompetencē. Autors veiks diezgan plašu intelektuālā īpašuma tiesību, maksātnespējas un likvidācijas tiesību, kā arī konkurences tiesību apskatu. Tomēr autors uzsver, ka šī darba galvenais uzdevums ir civilprocesuālo tiesību, nevis intelektuālā īpašuma tiesību, maksātnespējas un likvidācijas tiesību, vai arī konkurences tiesību, problemātikas analīze. Šī iemesla dēļ darba turpmākajās darba nodaļās ievērtā intelektuālā īpašuma tiesību, maksātnespējas un likvidācijas tiesību, vai arī konkurences tiesību analīze uzskatāma tikai par papildus avotu, kas šī darba kontekstā ir izmantots tikai kā papildus līdzeklis esošo Latvijas civilprocesuālo tiesību nepilnību labākai

---

<sup>337</sup> Skat.: Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 25.panta ceturtās daļas 4.punktu un 26.panta pirmo daļu; Skat.: Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 14.panta pirmo daļu; LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2007.gada 12.decembris, nr.199 (3775); Skat.: Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmo daļu

ilustrācijai, nevis materiāls jaunām zinātniskām atziņām intelektuālā īpašuma, maksātspējas un likvidācijas tiesību, vai arī konkurences tiesību jomā.

## **5.2. Speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana Latvijā**

### **5.2.1. Speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana intelektuālā īpašuma lietās**

Šī darba un šīs nodaļas ietvaros ar intelektuālā īpašuma lietām tiks saprastas jebkādas civilprasības saistībā ar autortiesībām un blakustiesībām, preču zīmēm, ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, dizainparaugiem, augu šķirnēm, patentiem, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijām, kā arī komercnoslēpumiem un komersantu firmām. Lai pilnīgāk izklāstītu visus apstākļus, kas pamato intelektuālā īpašuma lietu nodošanu speciālās jurisdikcijas tiesu kompetencē, autors atsevišķi aplūkos katru no šiem apstākļiem kontekstā ar atsevišķiem intelektuālā īpašuma tiesību veidiem.

Latvijas Republikas Patentu valdes un Patentu valdes Apelācijas padomes lēmumu apstrīdēšana noteiks administratīvā procesa kārtībā. Šī darba ietvaros šie lēmumi un ar tiem saistītā iespējamā specifika netiks aplūkota.

#### **5.2.1.1. Autortiesību un blakustiesību strīdu iespējamā specifika**

Autortiesības un blakustiesības aizsargā daudzus radošā darba veidus. Autortiesību likuma 4.pants sniedz šādu aizsargājamo darbu uzskaitījumu:

- 1) literārie darbi (grāmatas, brošūras, runas, datorprogrammas, lekcijas, aicinājumi, ziņojumi, sprediķi un citi līdzīga veida darbi);
- 2) dramatiskie un muzikāli dramatiskie darbi, scenāriji, audiovizuālu darbu literārie projekti;
- 3) horeogrāfiskie darbi un pantomīmas;
- 4) muzikālie darbi ar tekstu vai bez tā;
- 5) audiovizuālie darbi;
- 6) zīmējumi, glezniecības, tēlniecības un grafikas darbi un citi mākslas darbi;
- 7) lietišķās mākslas darbi, dekorācijas un scenogrāfijas darbi;
- 8) dizaina darbi;
- 9) fotogrāfiskie darbi un darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā;

- 10) celtnu, būvju, arhitektūras darbu skices, meti, projekti un celtnu un būvju risinājumi, citi arhitektūras darinājumi, pilsēt būvniecības darbi un dārzu un parku projekti un risinājumi, kā arī pilnīgi vai daļēji uzceltas būves un realizētie pilsēt būvniecības vai ainavu objekti;
- 11) ģeogrāfiskās kartes, plāni, skices, plastiskie darbi, kas attiecas uz ģeogrāfiju, topogrāfiju un citām zinātnēm;
- 12) citi autoru darbi.<sup>338</sup>

Kā redzams no šī aizsargājamo darbu uzskaitījuma, ar autortiesībām aizsargāto darbu klāsts ir plašs. Turklāt tas nebūt nav izsmeļošs, jo Autortiesību likuma 4.panta 12.punkta formulējums “citi autoru darbi” faktiski ietver jebkuru darbu, kam piemīt tādas autortiesību objekta pazīmes kā autora īstenota jaunrade un pastāvēšana objektīvā formā.<sup>339</sup> Papildus tam autortiesībām līdzvērtīgs tiesiskais regulējums aizsargā arī t.s. blakustiesības, kas atbilstoši Autortiesību likuma 47.panta pirmajai un otrajai daļai ietver izpildītāju, fonogrammu producentu, filmu producentu un raidorganizāciju tiesības saistībā ar izpildījumu un tā fiksāciju, fonogramma, filmu un raidījumu. Kā tiek norādīts tiesību doktrīnā “*blakustiesībām ir atvasināts raksturs, un to izmantošana notiek, ievērojot izmantoto darbu autortiesības*”.<sup>340</sup> No šāda plaša un minimāli ierobežota aizsargājamo tiesību klāsta, kas faktiski ir ierobežots tikai ar jaunrades ieguldījumu un pastāvēšanu objektīvā un pārbaudāmā formā, izriet pirmā autortiesību un blakustiesību strīdu specifikas pazīme. Tiesai, kas skata ar autortiesībām vai blakustiesībām saistītus strīdus, daudzos gadījumos jāvērtē, vai strīdus darbā konstatējami jaunrades elementi un vai tas tādējādi ir uzskatāms par patstāvīgu autortiesību objektu. Lai izvērtētu šādu jaunrades esamību, tiesai var rasties vajadzība analizēt arī ar autortiesībām aizsargāto darbu būtību, kas var būt dažāda.

Papildus oriģināldarbiem ar Autortiesību likuma 5.panta pirmo daļu tiek aizsargāti šādi atvasinātie darbi:

- 1) tulkojumi un apdares, pārstrādāti darbi, anotācijas, referāti, kopsavilkumi, apskati, muzikāli aranžējumi, ekranizācijas un dramatisējumi un tamlīdzīgi darbi;

<sup>338</sup> Autortiesību likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000.gada 27. aprīlis, 148/150 (2059/2061)

<sup>339</sup> Autortiesību objekta pazīmes skat.: Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008., 26. - 28.lpp.

<sup>340</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008., 58.lpp.

- 2) darbu krājumi (enciklopēdijas, antoloģijas, atlanti un tamlīdzīgi darbu krājumi), kā arī datu bāzes un citi salikti darbi, kas materiālu atlases vai izkārtojuma ziņā ir jaunrades rezultāts.

No aizskāruma viedokļa tiesību doktrīna paredz arī dalījumu t.s. tiešajos (*direct* – angl.) un netiešajos (*indirect* – angl.) autortiesību aizskārumos. Tieša autortiesību aizskāruma gadījumā persona bez autortiesību īpašnieka atļaujas atkārtoti vai ar tiesisku darījumu pieļauj ar autortiesībām aizsargāta darba atkārtošānu.<sup>341</sup> Savukārt netiešs autortiesību aizskārums izpaužas pamatā kā autortiesību objekta neatļauta ieviešana kāda valstī vai izplatīšana.<sup>342</sup> Šāds dalījums ir ieviests anglosakšu tiesību saimes valstīs. Tomēr tagad tas tiek atzīts arī Kontinentālās Eiropas tiesību saimes valstīs, piemēram, Vācijā.<sup>343</sup>

No autortiesību un blakustiesību strīdu sarežģītības un arī šo strīdu jurisdikcijas viedokļa iepriekš norādītais dalījums vēl vairāk paplašina autortiesību aizsargāto objektu klāstu, tādējādi paplašinot arī dažādu “nejuridisku” apstākļu loku, kas tiesai var būt jāvērtē konkrētā strīdā.

Papildus jaunrades esamībai konkrētu tiesību objektu tapšanā un šo tiesību autoru un citu īpašnieku noteikšanai, kā arī autortiesību vai blakustiesību aizskāruma konstatēšanai, strīdā par autortiesību un blakustiesību aizskārumu tiesai jāvērtē arī šī aizskāruma novēršanai piemērojamie tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Šo tiesiskās aizsardzības līdzekļu neizmeļošs klāsts izriet no Autortiesību likuma 69.panta pirmās daļas:

- 1) autortiesību vai blakustiesību subjektu tiesību atzīšana;
- 2) darbu izmantošanas aizliegšana;
- 3) iepriekšējā stāvokļa, kāds bija līdz tiesību pārkāpšanai, atjaunošana un prettiesisko darbību vai radošo darbības apdraudējuma pārtraukšana;
- 4) sagatavošanās autortiesību vai blakustiesību objektu prettiesiskai izmantošanai pārtraukšana;
- 5) autortiesību vai blakustiesību subjektam radīto zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzināšana;

---

<sup>341</sup> Gilchrist S., Nott F. (Authors of the Chapter), Campbell D. (Gen. Ed.), Cotter S. (Ed.) *Copyright Infringement. Comparative Law Yearbook of International Business. Special Issue.* The Hague – London – Boston: Kluwer Law International. 1997, p.14

<sup>342</sup> *Ibid.*, p.15, 16

<sup>343</sup> Liegl A., Leupold A., Bräutigam P. (Authors of the chapter), Campbell D. (Gen. Ed.), Cotter S. (Ed.) *Copyright Infringement. Comparative Law Yearbook of International Business. Special Issue.* The Hague – London – Boston: Kluwer Law International. 1997, p.162

- 6) kontrafakta eksemplāru iznīcināšana;
- 7) pienākuma uzlikšana starpniekiem, kuru sniegtie pakalpojumi tiek izmantoti nolūkā pārkāpt autortiesību vai blakustiesību subjektu tiesības vai kuri padara iespējamu šādu pārkāpumu, veikt attiecīgus pasākumus, lai pārtrauktu izmantotāju iespējas izdarīt šādus pārkāpumus.

Vairāki no iepriekš norādītajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, piemēram, kontrafaktu eksemplāru iznīcināšana, kā arī minētā pienākuma uzlikšana starpniekiem, kuru sniegtie pakalpojumi tiek izmantoti nolūkā pārkāpt autortiesību vai blakustiesību subjektu tiesības vai kuri padara iespējamu šādu pārkāpumu, ir specifiski tieši intelektuālā īpašuma tiesību nozarei. Tādēļ pat tiesneši, kuriem citādi ir plaša un ilgstoša vispārējā pieredze tiesneša darbā, var nebūt erudīti šo tiesiskās aizsardzības līdzekļu piemērošanas jautājumos, ja vien nav īpaši sagatavoti intelektuālā īpašuma tiesību strīdu iztiesāšanai vai arī viņiem nav akadēmiska vai cita pieredze intelektuālā īpašuma tiesību jomā ārpus tiesneša darba. Papildus šai autortiesību un blakustiesību tiesiskās aizsardzības līdzekļu specifikai, ar Autortiesību likuma 5.panta pirmajā daļā norādītajiem atvasinātajiem darbiem saistītos strīdos tiesību doktrīnā tiek norādīts mērķis “*aizsargāt tā uzņēmēja ieguldījumus un pūles, kurš autora darbu iemieso tādā formā, kādā šis darbs var tikt izmantots vai arī citādā veidā darīts pieejams publikai*”.<sup>344</sup> Līdz ar to arī tiesai atvasināto darbu blakustiesību strīdos var nākties vērtēt, vai prasītāja norādītie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir piemēroti tieši konkrētā darba publiskošanas ieguldījuma aizsardzībai.

Tiesām autortiesību un blakustiesību strīdos var nākties sastapties ar virkni specifisku jautājumu, kuru atrisināšanai nepieciešamas īpašas zināšanas. Šo jautājumu izpratnei autors aplūkos EKT praksi un tiesvedības dokumentus jautājumos, ar kuriem var sastapties arī nacionālās tiesas.

Kaut arī tie nav uzskatāmi par tiesu prakses materiāliem, uzskatāmus piemērus par tiesām uzdotajiem jautājumiem sniedz EKT saņemtie lūgumi tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu. Šāds lūgums EKT lietā *Football Association Premier League Ltd, NetMed Hellas SA, Multichoice Hellas SA/QC Leisure, David Richardson, AV Station plc, Malcolm*

---

<sup>344</sup> Phillips J., Firth A. *Introduction to Intellectual Property Law. Second Edition*. London, Dublin, Edinburg: Butterworth, 1990, p.132., citēts no Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2004., 51.lpp.



*Chamberlain, Michael Madden, SR Leisure Ltd, Phillip George Charles Houghton, Derek Owen (C-403/08)* ietver sekojošus jautājumus:

1. Ja filmas, muzikāla darba vai skaņu ieraksta secīgi fragmenti (šajā gadījumā ciparu video un audio kadri – autora piebilde) tiek radīti (i) dekodētāja atmiņā vai (ii) filmas gadījumā - televizora ekrānā un, viss darbs ir reproducēts, ja tiek ņemti vērā visi secīgie fragmenti kopā, taču kādā noteiktā laika sprīdī ir tikai ierobežots skaits fragmentu:

1.1. Vai jautājums par to, vai šie darbi ir reproducēti pilnībā vai daļēji, jāizvērtē, atsaucoties uz valsts autortiesību likuma normām, kurās ir noteikts, kas ir nelikumīga autortiesību darba reprodukcija, vai arī, pamatojoties uz Eiropas Padomes un Parlamenta 2001.gada 22.maija direktīvu 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (“Direktīva 2001/29”)<sup>345</sup> 2.panta interpretāciju?

1.2. Ja iepriekšējais jautājums jāizvērtē, pamatojoties uz Direktīvas 2001/29 2.panta interpretāciju - vai valsts tiesai jāņem vērā visi katra darba fragmenti kopā, vai arī tikai ierobežotais skaits fragmentu, kas ir pārraidīti kādā noteiktā laika sprīdī? Ja tas ir pēdējais no minētajiem, tad kāds tests valsts tiesai jāpiemēro jautājumam par to, vai darbi minētā panta nozīmē ir reproducēti daļēji?

1.3. Vai (Direktīvas 2001/29) 2.pantā noteiktās reproducēšanas tiesības attiecas arī uz īslaicīgu attēlu radīšanu televizora ekrānā?

2. Vai darba īslaicīgas kopijas, kas radītas satelīttelevīzijas dekodētājā vai televizora ekrānā, kurš savienots ar dekodētāju, un kuru vienīgais mērķis ir ļaut darba izmantošanu, ko neierobežo tiesību normas, jāuzskata par tādām, kam ir "patstāvīga ekonomiska nozīme" Direktīvas 2001/29 5.panta 1.punkta izpratnē tā iemesla dēļ, ka šīs kopijas ir vienīgais personas ar šādām tiesībām pamatojums saņemt samaksu par viņas tiesību izmantošanu?

3. Vai atbildi uz iepriekšējo jautājumu ietekmē tas, (i) vai īslaicīgajām kopijām piemīt kāda vērtība; (ii) vai īslaicīgās kopijas ir neliela daļa no darbu kolekcijas un/vai kāda cita priekšmeta, ko citādi varētu izmantot bez autortiesību pārkāpšanas; (iii) vai citā dalībvalstī

---

<sup>345</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 22.maija direktīva 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 167, 22.06.2001, 10. - 19.lpp.

Pieejama:

<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv.en&lng2=bg.cs.da.de.el.en.es.et.fi.fr.hu.it.lt.lv.mt.nl.pl.pt.ro.sk.sl.sv.&val=259975:cs&page=1&hwords=>

esošas personas, kurai ir attiecīgās tiesības, ekskluzīvās licences īpašnieks jau ir saņēmis samaksu par darba izmantošanu šajā dalībvalstī?

4. Vai autortiesību darbs ir izziņots sabiedrībai, izmantojot vadus vai neizmantojot tos, Direktīvas 2001/29 3.panta nozīmē, ja komerciālās telpās (piemēram, bārā) tiek saņemta satelīta apraide un izziņota vai parādīta šajās telpās klātesošiem sabiedrības locekļiem, izmantojot vienu televizora ekrānu un skaļruņus?

5. Vai atbildi uz iepriekšējo jautājumu ietekmē tas, ja:

(i) klātesošie sabiedrības locekļi ir jauna sabiedrība, ko nav paredzējusi raidorganizācija (šajā gadījumā tāpēc, ka privāta dekodētāja karte, ko lieto vienas dalībvalsts teritorijā, tiek izmantota komerciālai auditorijai citā dalībvalstī)?

(ii) sabiedrības locekļi saskaņā ar valsts tiesību aktiem nav par pārraidi maksājoša auditorija?

(iii) televīzijas apraides signāls tiek uztverts ar antenas vai paraboliskās satelītantenas, kas ierīkota vai nu uz jumta, vai blakus telpām, kurās atrodas televizors, palīdzību?

6. Ja atbilde uz kādu no b) apakšpunktā uzdotā jautājuma daļu ir apstiprinoša, kādi faktori jāņem vērā, nosakot, vai notiek tāda darba izziņošana, kura izcelsmes vieta ir atšķirīga no klātesošās auditorijas atrašanās vietas?<sup>346</sup>

Kaut arī šajos jautājumos, kas ir uzdoti EKT, ir ietverta atsauce uz Direktīvu 2001/29, šie vai arī šiem jautājumiem līdzīgi problēmjautājumi kāda autortiesību un blakustiesību strīda ietvaros var būt jāvērtē arī Latvijas tiesām. To apliecina sekojoši apsvērumi.

Minētajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ietvertie jautājumi skar pamatā blakustiesību aizsardzību, jo saistīti ar raidījuma izmantošanu. Savukārt raidījumi atbilstoši Autortiesību likuma 47.panta otro daļu ir blakustiesību objekti.

Direktīvas 2001/29 2.panta e) apakšpunkts paredz raidorganizācijām izņēmuma tiesības atļaut vai aizliegt tiešu vai netiešu, īslaicīgu vai pastāvīgu šo organizāciju raidījumu

---

<sup>346</sup> Lūgums EKT (lieta C-403/08) sniegt prejudiciālu nolēmumu - izteikts ar High Court of Justice (Chancery Division) (Apvienotā Karaliste) 2008.gada 17.septembra rīkojumu - Football Association Premier League Ltd, NetMed Hellas SA, Multichoice Hellas SA/QC Leisure, David Richardson, AV Station plc, Malcolm Chamberlain, Michael Madden, SR Leisure Ltd, Phillip George Charles Houghton, Derek Owen <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&docj=docj&alldocnorec=alldocnorec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=&ydatefs=&ddatefs=&mdatefs=&ydatefe=&ddatefe=&mdatefe=&nomusuel=&domaine=&mots=autorties%C4%ABbas&resmax=100&Submit=Mekl%C4%93t> (aplūkots 2008.gada 30.novembrī)

fiksēšanu ar jebkādiem līdzekļiem un jebkādā formā, pilnībā vai daļēji neatkarīgi, vai šos raidījumus translē pa vadiem vai bez tiem, to skaitā pa kabeļiem vai ar satelīta palīdzību. Arī Autortiesību likuma 53.panta pirmās daļas 6.punkts paredz raidorganizācijas izņēmuma tiesības fiksēt jebkuru raidījumu ar skaņas vai video aparatūras palīdzību, tieši vai netieši, īslaicīgi vai pastāvīgi reproducēt raidījuma fiksāciju un izplatīt jebkuru šādu fiksāciju. Līdz ar to 1., 2. un 3. no iepriekšminētajiem jautājumiem atspoguļotais strīds saistībā ar raidījuma reproducēšanu ir iespējams arī Latvijas nacionālo tiesību kontekstā un tādējādi tas var būt Latvijas tiesu kompetencē. Konkrētās EKT lietas ietvaros tika uzdoti ne tika komplicēti juridiski jautājumi, bet arī jautājumi, kuros nepieciešamas zināmas tehniskas zināšanas par audiovizuālo materiālu reprodukcijas iespējām kopumā un daļēji, pa fragmentiem, kā arī par raidījuma īslaicīgas kopijas vērtību, kas savukārt ir vairāk ekonomiska rakstura jautājums.

Savukārt Autortiesību likuma 53.panta pirmās daļas 1.punkts paredz raidorganizāciju izņēmuma tiesības publiskot raidījumus par maksu vai vietās, kuras sabiedrībai pieejamas par maksu, vai vietās, kuru īpašnieki vai valdītāji izmanto raidījumus apmeklētāju piesaistīšanai. Raidorganizāciju izņēmuma tiesības atļaut vai aizliegt šo organizāciju raidījumu publiskošanu, izmantojot vai neizmantojot vadus, tajā skaitā pa kabeļiem vai ar satelīta palīdzību, tā, lai sabiedrības locekļi var tiem piekļūt no pašu izvēlētas vietas pašu izvēlēta laikā paredzētas arī Direktīvas 2001/29 3.panta 2.punkta d)apakšpunktā. Tādējādi 4. – 6. no iepriekš norādītajiem jautājumiem atspoguļotais strīds saistībā ar raidījumu publiskošanu dažādās, tajā skaitā arī publiski pieejamās vietās, arī ir iespējams Latvijā, Latvijas nacionālo tiesību ietvaros. **Strīda iztiesāšanai šajos jautājumos tiesai papildus jurisprudences zināšanām nepieciešamas zināšanas par audiovizuālo materiālu apraidi, kā arī ekonomiskajiem apstākļiem, jo ir jāvērtē tādi jautājumi, kā, piemēram, kādi faktori jāņem vērā, nosakot, vai notiek tāda darba izziņošana.**

EKT lietas *Lagardère Active Broadcast, Compagnie européenne de radiodiffusion et de télévision Europe 1 SA (CERT) pret Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE), Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (GVL) (C-192/04)* pamatprāvā bija strīds saistībā ar atlīdzību mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijai par skaņu ierakstu pārraidi. Šīs lietas ietvaros EKT norādīja arī vairākas atziņas par šīs atlīdzības apmēru – atlīdzības apmēra noteikšanā jāņem vērā pārraides komerciālā vērtība un visi pārraides parametri, tostarp faktiskā auditorija, potenciālā auditorija un

valodas versija.<sup>347</sup> Šāds strīds starp raidorganizāciju un mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju saistībā ar atlīdzību par skaņu ierakstu pārraidi var izcelties arī Latvijā. Ņemot vērā EKT judikatūru, Latvijas tiesai, kura skatītu šādu strīdu, atlīdzības apmēra noteikšanā būtu jāņem vērā pārraides komerciālā vērtība un visi pārraides parametri - faktiskā auditorija, potenciālā auditorija, valodas versija u.c. un tie jāpiemēro atlīdzības apmēra noteikšanai. Faktiski tas nozīmē, ka tiesai šajā gadījumā būtu jānosaka attiecīgā skaņas ieraksta pārraides vērtība, kas savukārt prasa ne tikai juridiskas zināšanas, bet arī zināšanas ekonomikā un skaņas apraides specifiskā.

Citos strīdos tiesai jāizšķir kolīzija starp autortiesību aizsardzību un citu tiesību vai likumīgo interešu aizsardzību. Tā, piemēram, EKT lietā *Productores de Música de España (Promusicae) pret Telefónica de España SAU* (C-275/06) tiesai bija jālemj jautājums, vai ir pieļaujama datu aizsardzības tiesību pārkāpšana, izpaužot noslodzes datus par datoru IP adresēm, no kurām veiktas nelikumīgas darbības ar autortiesību objektiem, lai nodrošinātu autortiesību aizsardzību.<sup>348</sup> Savukārt EKT lietā *Laserdisken ApS pret Kulturministeriet* (C-479/04) tiesai bija jāvērtē prioritātes starp autortiesību aizsardzību, vai arī tiesībām uz vārda brīvību, kā arī tiesībām uz informāciju un izglītību, ko varētu dot autortiesību objektu lietošana.<sup>349</sup>

---

<sup>347</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Lagardère Active Broadcast, Compagnie européenne de radiodiffusion et de télévision Europe 1 SA (CERT) pret Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE), Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (GVL)* (C-192/04), 49. – 51.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-192/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 20.novembrī)

<sup>348</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Productores de Música de España (Promusicae) pret Telefónica de España SAU* (C-275/06) 41.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-275/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 20.novembrī)

<sup>349</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Laserdisken ApS pret Kulturministeriet* (C-479/04) 65. un 72.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-479/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 20.novembrī)

Papildus tam ir gadījumi, kad autortiesību aizsardzība tiek izmantota kā iegansts dominējošā stāvokļa ļaunprātīgai izmantošanai vai citiem pārkāpumiem konkurences jomā. Kā piemēru šeit var minēt EKT lietu *Microsoft Corp., The Computing Technology Industry Association, Inc., DMDsecure.com BV, MPS Broadband AB, Pace Micro Technology plc, Quantel Ltd, Tandberg Television Ltd, Association for Competitive Technology, Inc., TeamSystem SpA, Mamut AS, Exor AB pret Eiropas Kopienu Komisiju* (T-201/04). Šīs lietas ietvaros tiesai bija jālemj, vai izņēmuma apstākļos īpašnieka ekskluzīvo tiesību izmantošana (šajā gadījumā ierobežojumi Microsoft datorprogrammu sadarbības nodrošināšanai – autora piebilde) ietvert ļaunprātīgu tirgus dalībnieka rīcību. Tādējādi šajā lietā tiesai faktiski bija nepieciešamas zināšanas gan konkurences tiesībās, gan arī informācijas tehnoloģijās, vērtējot, cik būtiski konkrēti datorprogrammu sadarbības ierobežojumi kaitēja godīgai konkurencei datorprogrammu pakalpojumu tirgū.<sup>350</sup> Arī Latvijas tiesai, kas skata autortiesību strīdus, dažkārt var nākties salīdzināt autortiesību aizsardzības intereses ar godīgas konkurences veicināšanas interesēm un ar nolēmumu konkrētā lietā noteikt vienas no šīm interesēm par prioritāti konkrētā lietā. Uz šādas situācijas iespējamību netieši norāda Konkurences padomes 2008.gada 1.decembra lēmums lietā Nr.E20-120, ar kuru Konkurences padome atzina dominējoša stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizlieguma pārkāpumu biedrības “Autortiesību un komunikācijas konsultāciju aģentūra/Latvijas autoru apvienība”, vienpusēji, bez ekonomiska pamatojuma nosakot autoratlīdzības tarifus, un noteica atbilstošu naudas sodu.<sup>351</sup>

Pat, ja aplūko iespējami vienkāršākās ar autortiesību aizsardzību saistītās lietas Latvijas tiesu praksē, piemēram, par naudas kompensācijas piedziņu, šo naudas kompensācijas apmēru veido sarežģīts matemātisks aprēķins, kura pamatā esošie tarifi bieži vien tiek balstīti

---

<sup>350</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Microsoft Corp., The Computing Technology Industry Association, Inc., DMDsecure.com BV, MPS Broadband AB, Pace Micro Technology plc, Quantel Ltd, Tandberg Television Ltd, Association for Competitive Technology, Inc., TeamSystem SpA, Mamut AS, Exor AB pret Eiropas Kopienu Komisiju* (T-201/04) 323. un 329.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurftp=jurftp&numaff=T-201/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&rdtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 20.novembrī)

<sup>351</sup> Konkurences padomes 2008.gada 1.decembra lēmums lietā Nr.E20-120 par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas pārkāpumu biedrības “Autortiesību un komunikācijas konsultāciju aģentūra/Latvijas autoru apvienība” darbībās [http://www.kp.gov.lv/uploaded\\_files/2008/DE02-120\\_0112.pdf](http://www.kp.gov.lv/uploaded_files/2008/DE02-120_0112.pdf) (aplūkots 2008.gada 11.decembrī)

uz Starptautiskās autoru un komponistu sabiedrību konfederācijas (CISAC) rekomendācijām.<sup>352</sup>

**Apkopojot svarīgākos šajā nodaļā ietvertos secinājumus,** autors vēlas uzsvērt, ka ar autortiesībām un blakustiesībām saistīto civiltiesiska rakstura strīdu specifiku raksturo nepieciešamība vērtēt ne tikai juridiskus, bet arī ar citām zinātnēm saistītas jautājumus, piemēram, par informācijas tehnoloģijām, audiovizuālo materiālu pārraidi un retranslāciju, vai konkrēta autortiesību un blakustiesību objekta ekonomisko vērtību, kā arī, vai strīdus darbā konstatējami jaunrades elementi un vai tas tādējādi ir uzskatāms par patstāvīgu autortiesību objektu. Minēto strīdu iztiesāšanas specifiku raksturo arī iespējama nepieciešamība konkrētos strīdos vērtēt, vai prasītāja norādītie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir piemēroti tieši atvasinātā darba autora veiktās darba publiskošanas ieguldījuma aizsardzībai. Ar autortiesībām un blakustiesībām saistītos strīdos var būt arī jāizšķir kolīzija starp autortiesību aizsardzību un citu tiesību vai likumīgo interešu aizsardzību, tajā skaitā vērtējot autortiesību un blakustiesību iespējami ļaunprātīgu izmantošanu, pārkāpjot konkurences vai datu aizsardzības tiesības.

#### **5.2.1.2. Preču zīmju un domēnu vārdu strīdu jurisdikcijas noteikšanas apsvērumi un specifika**

Saskaņā ar tiesību doktrīnā sniegto skaidrojumu “*preču zīme ir produkcijas apzīmējums, kas palīdz atšķirt viena uzņēmuma preces no cita uzņēmuma precēm*”.<sup>353</sup> Katrai preču zīmei piemīt sava specifika, kas ietekmē tās komerciālo izmantošanu, kā arī juridisko regulējumu. Šīs specifikas dēļ viens no iespējamajiem instrumentiem preču zīmju izmantošanas regulēšanā, ieskaitot ar preču zīmēm saistītu strīdu iztiesāšanā ir t.s. “risinājums, vadoties no būtības” (*substantive approach – angl.*), kura ietvaros visas Eiropas Savienības ietvaros tiek piemēroti vienoti noteikumi.<sup>354</sup> Šādi vienoti noteikumi tiek piemēroti arī kompetentās tiesas noteikšanai ar preču zīmēm saistītos strīdos.

---

<sup>352</sup> Skat., piemēram, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 10.jūnija spriedumu lietā Nr.C04334006 C-854/19. Nav publicēts

<sup>353</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008., 122.lpp.

<sup>354</sup> Scordamaglia V. (Author of the Chapter) *Jurisdiction and Procedure in Legal Actions relating to Community Trade Marks*. In: *European Community Trade Mark. Commentary to the European Community Regulations*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 1997, p. 370

Tiek prezumēts, ka attiecīgās preču zīmes, kā arī tās reģistrāciju reglamentējošo būtību vislabāk pārzina šīs preču zīmes reģistrācijas valsts tiesa. Tādējādi atbilstoši Regulas 44/2001 22.panta 4.punktam strīdu, kas saistīti ar preču zīmju, kā arī patentu, dizainparaugu un citu līdzīgi tiesību reģistrāciju vai likumību, izšķiršanai kompetentā tiesa tiek noteikta attiecīgas preču zīmes, patenta, dizainparauga vai citas līdzīgas tiesības reģistrācijas vai deponēšanas valsts tiesa.

Citi, Eiropas Savienībā vienoti noteikumi tiek piemēroti, ja strīds ir saistīts ar t.s. “Kopienas preču zīmi”, par kuru atbilstoši 1993.gada 20.decembra Padomes Regulas (EK) Nr. 40/94 par Kopienas preču zīmi (“Regula 40/94”)<sup>355</sup> 1.panta 2.punktam uzskatāma šajā Regulā noteiktā kārtībā reģistrēta preču zīme, kurai ir vienāds spēks visā Eiropas Savienībā.

Šo Kopienas preču zīmi neregistrē, nenodod un neatdod, tā nevar būt tāda lēmuma priekšmets, kas atceļ īpašnieka tiesības vai paziņo tās par spēkā neesošām, un tās izmantošanu nevar aizliegt, ja tas neattiecas uz visu Eiropas Savienību. Saskaņā ar Regulas 40/94 93.panta 1.punktu ar Kopienas preču zīmēm saistītos strīdos prasību ceļ tās dalībvalsts tiesā, kur [dalībvalstī – autora piebilde] atrodas atbildētāja pastāvīgā dzīvesvieta vai, ja atbildētājam nav pastāvīgās dzīvesvietas nevienā dalībvalstī, tajā dalībvalstī, kur atrodas tā uzņēmums, t.i. piemēro iepriekš jau aprakstīto atbildētāja dzīvesvietas vai atrašanās vietas principu. Pie tam katrai Eiropas Savienības dalībvalstij Regulas 40/94 91.panta 1.punkts nosaka pienākumu savā teritorijā noteikt cik iespējams, ierobežotu skaitu valsts pirmās un otrās instances tiesu un tribunālu, sauktu par Kopienas preču zīmju tiesām, kas veic ar Kopienas preču zīmēm saistītu, Regulas 40/94 92.pantā uzskaitītu strīdu iztiesāšanu. Tādējādi Regula 40/94 būtībā uzliek pienākumu Eiropas Savienības dalībvalstīm noteikt tiesas, kurām būtu speciālā jurisdikcija ar Kopienas preču zīmēm saistītu strīdu iztiesāšanā. Kā šāda pienākuma pamatojums tiesību doktrīnā tiek norādīts fakts, ka Kopienas preču zīme ir vērtīga lieta un komerciāli nozīmīgs aktīvs, un ar šīm preču zīmēm saistītiem strīdiem ir ietekme visā Eiropas Savienībā. Līdz ar to šo strīdu iztiesāšanu var uzticēt tikai profesionāliem un pieredzējušiem tiesnešiem. Ja ar Kopienas preču zīmēm saistīti strīdi, ieskaitot arī preprasības par Kopienas preču zīmes atcelšanu vai spēkā neesamību, tiktu

---

<sup>355</sup> 1993.gada 20.decembra Padomes Regula (EK) Nr. 40/94 par Kopienas preču zīmi. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 11, 14.01.1994., 1. - 36.lpp.

Pieejama:

<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=302140:cs&page=1&hwords=>

nodotas vispārējās jurisdikcijas tiesu kompetencē, rastos risks, ka kādā gadījumā strīdu iztiesātu tiesa bez pietiekamas profesionālās kvalifikācijas un pieredzes.<sup>356</sup> Minot piemērus šādām Kopienas preču zīmju tiesām, jānorāda iepriekš jau pieminētā Anglijas un Velsas Grāfistes tiesa un Augstākā tiesa patentu lietās. Šo speciālās jurisdikcijas tiesu izveidošana Anglijā un Velsā tiek saistīta pamatā ar lietderības apsvērumiem, ieskaitot ātrāku, līdz ar to izmaksu ziņā lētāku, un profesionāļu intelektuālā īpašuma tiesību strīdu iztiesāšanu.<sup>357</sup>

Šāds vienots risinājums, kas ietver arī speciālās jurisdikcijas tiesas ar Kopienas preču zīmēm saistītu strīdu iztiesāšanai, ir uzskatāms par alternatīvu vispārējai starptautisko privāttiesību metodei kompetentās tiesas noteikšanai, ar kuru, atkarībā no katra konkrētā strīda apstākļiem, par strīda izšķiršanā kompetento tiesu var tikt noteikta ne tikai attiecīgās preču zīmes vai citu intelektuālā īpašuma tiesību reģistrācijas vai deponēšanas valsts tiesa, vai arī atbildētāja dzīvesvietas vai uzņēmuma atrašanās vietas tiesa, bet arī cita, piemēram, preču zīmes īpašnieka tiesību aizskāruma vietas tiesa.<sup>358</sup>

Autors vēlas atzīmēt, ka kaut arī Latvijā un citās Eiropas Savienības dalībvalstīs reģistrētas preču zīmes bieži vien var uzskatīt par mazāk vērtīgām nekā Kopienas preču zīmes, tomēr arī dalībvalstīs reģistrētām preču zīmēm ir būtiska komerciāla vērtība.

Līdzīgi kā autortiesību objektiem, arī preču zīmēm ir vairāki veidi. Preču zīmes var iedalīt vārdiskās, grafiskās, telpiskās un kombinētās preču zīmēs, plaši pazīstamās preču zīmēs, kā arī reģistrētās un neregistrētās preču zīmēs.<sup>359</sup> Katra veida preču zīmēm ir atšķirīgi kritēriji t.s. "atšķirtspējai". Atšķirtspēja ir būtisks katras preču zīmes identitātes elements un tā konstatēšana, kā arī aizsardzība ir viens no galvenajiem uzdevumiem, iztiesājot ar preču zīmēm saistītus civiltiesiska rakstura strīdus. Saskaņā ar likuma "Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm" 1.panta 6.punktu atšķirtspēja tiek saprasta kā *apzīmējuma raksturīgo īpašību kopums, kas nodrošina iespēju atšķirt ar šo apzīmējumu marķētās kāda*

---

<sup>356</sup> Scordamaglia V. (Author of the Chapter) *Jurisdiction and Procedure in Legal Actions relating to Community Trade Marks*. In: European Community Trade Mark. Commentary to the European Community Regulations. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 1997, p.383

<sup>357</sup> Cornish W., Llewelyn D. *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. Sixth Edition*. London: Sweet & Maxwell, p.58

<sup>358</sup> Scordamaglia V. (Author of the Chapter) *Jurisdiction and Procedure in Legal Actions relating to Community Trade Marks*. In: European Community Trade Mark. Commentary to the European Community Regulations. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 1997, p.371

<sup>359</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008., 126. – 136.lpp.



uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citu uzņēmumu precēm vai pakalpojumiem.<sup>360</sup> Preču zīmju atšķirtspējas vērtējums ir atkarīgs no vairākiem specifiskiem apstākļiem - ne tikai no paša apzīmējuma rakstura, bet arī no patērētāju uztveres un attiecīgo preču vai pakalpojumu rakstura.<sup>361</sup> Savukārt, lai izprastu konkrētās preču zīmes uztveri no patērētāja viedokļa, kā arī, ja tam ir pamats, konstatētu patērētāju maldināšanas efektu un secinātu, vai strīdus preču zīmei ir kāda saistība ar pakalpojuma raksturu, nepieciešama iztēle, pārdomas un nākotnes vīzija.<sup>362</sup> Tāpat, izvērtējot iespējamu patērētāju maldināšanu, tiesai, kas skata attiecīgu strīdu, jānosaka preču zīmes radītais iespaids uz konkrēto sabiedrību, kura kā patērētāji saskaras ar šo preču zīmi,<sup>363</sup> kā arī konkrētās preču zīmes sajaukšanas iespējas. Arī šīs sajaukšanas iespējas ir plašs, katrā gadījumā atsevišķi vērtējams jautājums. Piemēram, lietā *Honda Motor Europe Ltd pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB) un Seat SA* (T-363/06) EKT ir norādījusi, ka sajaukšanas iespējas visaptverošam vērtējumam jābalstās uz šo apzīmējumu radīto kopējo iespaidu, it īpaši ņemot vērā to atšķirtspējīgos un dominējošus elementus.<sup>364</sup>

Savukārt, ja strīds ir par kādas preču zīmes aizskārums, tiesai jāvērtē, vai ir notikusi preču zīmes negodīga izmantošana, t.s. “atšķaidīšana”, “samazināšana” vai “pārklāšana”, ar kuru negodīgi gūst vai varētu gūt labumu no agrākās preču zīmes atšķirtspējas vai reputācijas, vai nodara vai varētu tām nodarīt kaitējumu, vājinot minētās preču zīmes spēja identificēt preces vai pakalpojumus, attiecībā uz kuriem tā ir reģistrēta un izmantota, kā tādus, ko piegādā šīs preču zīmes īpašnieks, jo vēlākās preču zīmes izmantošana izraisa

<sup>360</sup> Likums „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm”: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 1999.gada 1.jūlijs, nr.216 (1676)

<sup>361</sup> Skat.: 1.panta 6.punktu likumā „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm”

<sup>362</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums*. Rīga: Zvaigzne ABC., 2004., 189.lpp.

<sup>363</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *The Coca-Cola Company pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju* (T-175/06) 17.punktu [http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-175/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ty](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-175/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher)

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-175/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ty> (aplūkots 2008.gada 11.decembrī)

<sup>364</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Honda Motor Europe Ltd pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB) un Seat SA* (T-363/06) 25.punktu [http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-363/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ty](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-363/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher) (aplūkots 2008.gada 11.decembrī)



visa šajā nodaļā norādītā var secināt, ka **tiesai, skatot ar preču zīmēm saistītus strīdus, jāvērtē attiecīgo preču zīmju radītais kopējais iespaids un tā ietekme uz šo preču zīmju atšķirtspēju un patērētāju uztveri. Šāda vērtēšana var tikt veikta, ņemot vērā daudzus, lielākoties nejuridiska rakstura, atšķirtspēju un patērētāju uztveri ietekmējošus apstākļus**, kuru apskats šajā darba nodaļā tiks turpināts.

Grafiskās preču zīmes ietekmē patērētāju uztveri vizuālā veidā. Tās var būt gan kā attēls, grafisks simbols, krāsu kombinācija vai pat atsevišķs krāsu tonis.<sup>370</sup> EKT lietas *adidas AG, adidas Benelux BV pret Marca Mode CV, C&A Nederland CV, H&M Hennes & Mauritz Netherlands BV, Vendex KBB Nederland BV* (C-102/07) pamatprāvā viens no svarīgākajiem jautājumiem bija, vai preču zīmei ar divām paralēlām svītrām piemīt atšķirtspēja no *adidas* preču zīmes ar trim paralēlām svītrām. Atbildētāji izvirzīja iebildumus, ka divu svītru zīmei ir dekoratīvs raksturs, pie tam svītrām kā vispārizplatītam dekorācijas simbolam jābūt pieejamam visiem tirgus dalībniekiem. EKT spriedumā norādīja, ka kaut arī svītrām var būt tikai dekoratīva nozīme un svītras kā dekoratīva zīme var būt pieejama visiem, šo dekoratīvo zīmi nevar izmantot neatļautā veidā, lai radītu patērētājiem sajaukšanas iespēju.<sup>371</sup>

Telpiskās preču zīmes veido trīsdimensiju attēli, bieži vien preces iesaiņojuma veidā. Tiesību doktrīnā tiek norādīts, ka ar šādas telpiskās preču zīmes lietošanu tiek ne tikai iegūta preču zīme, bet šīs preču zīmes īpašnieks sev nodrošina arī zināmas konkurences priekšrocības, sava veida dabisko monopolu.<sup>372</sup> Tiesu praksē sastopami secinājumi, ka telpisko preču zīmju, it sevišķi tādu, kurus veido pašas preces forma, atšķirtspējas novērtēšanas kritēriji ir tādi paši kā tie, kuri piemērojami attiecībā uz citām preču zīmju kategorijām. Tomēr, piemērojot šos kritērijus, jāņem vērā fakts, ka vidusmēra patērētāja

---

[orec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ty  
peord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](#) (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

<sup>370</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008., 132.lpp.

<sup>371</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *adidas AG, adidas Benelux BV pret Marca Mode CV, C&A Nederland CV, H&M Hennes & Mauritz Netherlands BV, Vendex KBB Nederland BV* (C-102/07) 31.punktu [<sup>372</sup> Rozenfelds J. \*Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums\*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008., 133.lpp.](http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-102/07&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnoor=alldocnoor&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ty<br/>peord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher</a> (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)</p></div><div data-bbox=)

uztvere, sastopoties ar trīsdimensiju preču zīmi, ko veido pašas preces forma, ne vienmēr ir tāda pati kā, sastopoties ar vārdisku vai grafisku preču zīmi, ko veido apzīmējums, kas nav atkarīgs no apzīmēto preču veidola.<sup>373</sup> Telpisko preču zīmju novērtēšanai var tikt izmantoti tostarp tādi kritēriji kā preču zīmes forma, uzbūve, krāsas un šo krāsu specifika un šo kritēriju radītais kopējais iespaids uz patērētāja uztveri, t.sk. vai patērētāji ar šo kritēriju kopumu saistīs attiecīgās preces izcelsmi.<sup>374</sup>

Kombinētās preču zīmes var sastāvēt no vārdisko, grafisko vai telpisko preču zīmju kombinācijām, kuros, piemēram, vārdiskais apzīmējums ir noformēts īpašā veidā.<sup>375</sup> Attiecīgi kombinētās preču zīmes arī iedarbojas uz patērētāju uztveri gan vārdiskajām, gan arī grafiskajām vai telpiskajām preču zīmēm raksturīgajos veidos.

Kā tiek norādīts tiesību doktrīnā, citādās preču zīmes “*var sastāvēt no skaņas vai gaismas signāliem vai cita veida apzīmējumiem*”.<sup>376</sup> Līdz ar to strīda gadījumā tiesai jānovērtē šāda „cita veida apzīmējuma” ietekme uz patērētāju uztveri, atšķirtspēja no citiem „cita veida apzīmējumiem”, kā arī darbības, kas var iespējami aizskart šo „cita veida apzīmējumu izmantošanu”.

Atsevišķi jāatzīmē neregistrētu preču zīmju, kuru vidū kā būtiskāko var minēt plaši pazīstamas preču zīmes, aizsardzība un specifika. Saskaņā ar likuma “ Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” 8.panta pirmo un otro daļu plaši pazīstama preču zīme var būt pamats citas preču zīmes reģistrācijas atteikumam vai atzīšanai par spēkā neesošu. Plaši pazīstama preču zīme ir katrā gadījumā atsevišķi vērtējams jēdziens, kas atbilstoši likuma “Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” 8.panta trešajai daļai jānosaka, ņemot

<sup>373</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Develey Holding GmbH & Co. Beteiligungs KG pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB)* (C-238/06) 80.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-238/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

<sup>374</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Henkel KgaA pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB)* (C-238/06 P) 43.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-238/06%20P&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typerord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

<sup>375</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008., 135.lpp.

<sup>376</sup> Turpat.

vērā citus vērtējamus jēdzienus kā preču zīmes atpazīstamību attiecīgajā patērētāju lokā, arī tādu atpazīstamību Latvijā, kas radusies reklāmas pasākumu rezultātā vai citu tās popularitāti veicinošu apstākļu dēļ. EKT lietā *El Corte Inglés, SA pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB)* (T-420/03) paredz tādu plaši pazīstamas preču zīmes vērtēšanas kritēriju kā reputāciju, tās esamību.<sup>377</sup> Tādējādi tiesām, kas skata ar plaši pazīstamām preču zīmēm saistītus strīdus, jāvērtē ne tikai šo preču zīmju atšķirtspēja un ietekme uz patērētāju uztveri, bet arī šīs plaši pazīstamās preču zīmes atpazīstamība un reputācija.

Kā norāda tiesību doktrīna, domēnu vārdiem ir preču zīmēm līdzīgas pazīmes.<sup>378</sup> Tomēr domēnu vārdu reģistrācijas ietvaros netiek pārbaudīts, vai pastāv šķēršļi vārda reģistrācijai, vai pastāv sajaukšanas iespēja vai iepriekšējo vārda lietotāju tiesību aizskārums.<sup>379</sup> Līdz ar to šie nepārbaudītie aspekti, it sevišķi iepriekšējo vārda lietotāja tiesības, rada potenciālu iespējamām prasībām un strīdiem ar aizskartajām personām. Lielākoties prasības, kas pamatotas ar vārda iepriekšējā lietotāja tiesībām, esot apmierināmas, ja šis vārds ir plaši pazīstama preču zīme vai kompānijas nosaukums,<sup>380</sup> kā arī populāras personas vārds. Ja šādu prasību izšķiršanā kā vērtējuma objektu izmanto tādus pašus kritērijus, kā plaši pazīstamas preču zīmes aizsardzībai, tiesai, kas skata šādu ar vārda iepriekšēju lietošanu saistītu strīdu, jāvērtē tādi kritēriji kā preču zīmes reputācija un atpazīstamība attiecīgajā patērētāju vai citu klientu lokā, arī tāda atpazīstamība, kas radusies reklāmas pasākumu rezultātā vai citu tās popularitāti veicinošu apstākļu dēļ. Papildus tam, kā rāda juridiskās prakses materiāli, šādos, ar domēna vārdiem saistītos strīdos jāvērtē arī, vai atbildētājam – domēna vārda īpašniekam ir kādas tiesības vai likumīgas intereses uz šādu domēna vārdu un, vai, piesakot šo domēna vārdu reģistrācijai, atbildētājs ir rīkojies labā ticībā. Šī darba autors uzskata, ka arī Latvijas tiesām, kuru kompetencē ir strīdi saistībā ar domēnu vārdiem, var nākties vērtēt šādus

---

<sup>377</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *El Corte Inglés, SA pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB)* (T-420/03) 60.punktā [http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-420/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=commjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ty](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-420/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=commjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher) (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

<sup>378</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008., 245.lpp.

<sup>379</sup> Turpat, 246.lpp.

<sup>380</sup> Turpat.

jautājumus. Tādēļ autors detalizētāk aplūkos dažus ar domēnu vārdiem saistītus strīdus un to ietvaros analizētos apstākļus.

Kā vienu no piemēriem var minēt strīdu starp populāro dziedātāju Brūsu Springstīnu no vienas puses un Džefu Bardžeru (*Jeff Burgar* – angl.), kā arī Brūsa Springstīna klubu no otras puses.<sup>381</sup> Šis strīds izcēlās saistībā ar domēna vārdu <brucespringsteen.com>. Institūcija, kas izšķīra šo strīdu - Pasaules intelektuālā īpašuma organizācijas (*World Intellectual Property Organisation* – angl., jeb saīsinājumā – *WIPO*) šķīrējtiesas un mediācijas iestāde (*arbitration and mediation centre* – angl.) strīda izšķiršanas gaitā vērtēja vairākus interesantus un neviennozīmīgus apstākļus. WIPO šķīrējtiesas un mediācijas iestāde vērtēja, kādu iespaidu strīdus domēna vārds atstāj uz vidusmēra tīmekļa jeb interneta lietotāju un vai šāds domēna vārds rada iespaidu, ka ar to ir apzīmēta Brūsa Springstīna oficiālās tīmekļa vietnes adrese. Jāatzīmē, ka viens no šķīrējtiesnešiem – Ričards V. Peidžs (*Riĉard W. Page* – angl.) arī uzskatīja, ka, meklējot Brūsa Springstīna oficiālo tīmekļa vietni, vidusmēra tīmekļa lietotājs kā pirmo adresi varētu izmēģināt adresi, kas apzīmēta ar strīdus domēna vārdu.<sup>382</sup> Tomēr citu šķīrējtiesnešu viedoklis bija savādāks. Viņi veica savdabīgu pārbaudi, kuras ietvaros tīmeklī kā meklējamo parametru ierakstīja prasītāja vārdu “Brūs Springstīns”. Tā kā tīmekļa meklētājs pēc šāda parametra norādīja daudzas Brūsa Springstīna dziesmas, kā arī citus informācijas avotus par šo dziedātāju, un informācija par šīm dziesmām un pašu dziedātāju bija atrodama dažādās tīmekļa vietnēs, šķīrējtiesneši uzskatīja, ka pie šādiem apstākļiem tīmekļa lietotājiem nav pamata kādu no šo tīmekļa vietņu domēnu vārdiem, tajā skaitā arī strīdus domēna vārdu, uzskatīt par Brūsa Springstīna oficiālās tīmekļa vietnes domēna vārdu. Līdz ar to šķīrējtiesneši secināja, ka strīdus domēna vārds neaizskar prasītāja tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses. Savukārt atbildētājam Brūsa Springstīna klubam ir zināma likumīga interese tieši uz šāda nosaukuma domēna vārdu savai tīmekļa vietnei. Papildus tam šķīrējtiesneši secināja, ka nav pamata uzskatīt, ka strīdus domēna vārds būtu reģistrēts ar nodomu kaitēt Brūsam Springstīnam un līdz ar to nav pamata apgalvojumam par atbildētāju ļaunticīgu rīcību. Turklāt tika arī secināts, ka strīdus domēna vārds nav reģistrēts peļņas

---

<sup>381</sup> WIPO Arbitration and Mediation Center. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION. Bruce Springsteen -v- Jeff Burgar and Bruce Springsteen Club. Case No. D2000-1532 from 25 January, 2001 <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-1532.html> (aplūkots 2008.gada 16.decembrī)

<sup>382</sup> Skat.: šķīrējtiesneša Ričarda V. Peidža (*Riĉard W. Page*) atsevišķās domas (*dissent* – angl.) pie WIPO Arbitration and Mediation Center. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION. Bruce Springsteen -v- Jeff Burgar and Bruce Springsteen Club. Case No. D2000-1532 from 25 January, 2001 <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-1532.html> (aplūkots 2008.gada 16.decembrī)

gūšanas nolūkā. Ņemot vērā visus šos apstākļus, WIPO šķīrējtiesas un mediācijas iestāde secināja, ka Brūsa Springstīna prasība ir noraidāma un tajā lūgto tiesību aizsardzības līdzekli – strīdus domēna vārda nodošanu prasītājam piemērot nav pamata.<sup>383</sup>

Kā vēl vienu juridiskās prakses piemēru strīdiem par domēna vārdiem, kā arī šajos strīdos vērtējamiem apstākļiem var minēt WIPO arbitrāžas un mediācijas iestādes 2008.gada 5.jūnija spriedumu lietā No. D2008-0564 *Forest Laboratories Inc. v. UrProxy Domains* par domēna vārdiem <lexapro-medication.com> un <lexapro-side-effects.info>.<sup>384</sup> Šajā lietā WIPO šķīrējtiesas un mediācijas iestāde vērtēja šādus apstākļus:

a) vai strīdus domēna vārds ir identisks vai maldinoši līdzīgs preču zīmei vai pakalpojuma apzīmējumam, uz kuru prasītājam ir tiesības;

b) vai atbildētājam ir tiesības un likumīgas intereses uz tieši šāda nosaukuma domēna vārdu;

c) vai strīdus domēna vārds ir reģistrēts un lietots ļaunā ticībā.<sup>385</sup>

Izvērtējot šos apstākļus, šķīrējtiesa nonāca pie šādiem secinājumiem.

Prasītājs ir ASV reģistrētas preču zīmes “LEXAPRO” īpašnieks. Domēna vārda tipa apzīmējumu “.com” vai “.info” pievienošana šai preču zīmei nenovērš iespējamo maldinošo norādi uz prasītāja preču zīmi. Tāpat šādu maldinošu norādi neizslēdz arī papildus vārdu “medication” un “side-effects” iekļaušana strīdus domēna vārdos.<sup>386</sup>

Atbildētājs nav iesniedzis pietiekamus pierādījumus tam, ka viņam būtu tiesības vai likumīgas intereses tieši uz šādu domēna vārdu sakarā ar šim domēna vārdam identiska preču vai pakalpojumu apzīmējuma labticīgu lietošanu, plašu atpazīstamību pēc šāda domēna vārda, vai arī sakarā ar šī domēna vārda labticīgu lietošanu nekomerciāliem mērķiem, bez peļņas nolūka, patērētāju maldināšanas vai preču zīmes vājināšanas mērķa.<sup>387</sup>

---

<sup>383</sup> Skat.: WIPO Arbitration and Mediation Center. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION. Bruce Springsteen -v- Jeff Burgar and Bruce Springsteen Club. Case No. D2000-1532 from 25 January, 2001, chapter 6 “Panel’s Findings” <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-1532.html> (aplūkots 2008.gada 16.decembrī)

<sup>384</sup> WIPO Arbitration and Mediation Center. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION. Forest Laboratories Inc. v. UrProxy Domains. Case No. D2008-0564 from June 5, 2008 <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2008/d2008-0564.html> (aplūkots 2008.gada 16.decembrī)

<sup>385</sup> *Ibid*, chapter 6 “Discussions and Findings”

<sup>386</sup> *Ibid*, sub-chapter A “Identical or Confusingly Similar”

<sup>387</sup> WIPO Arbitration and Mediation Center. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION. Forest Laboratories Inc. v. UrProxy Domains. Case No. D2008-0564 from June 5, 2008, sub-chapter B “Rights or Legitimate Interests”. <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2008/d2008-0564.html> (aplūkots 2008.gada 16.decembrī)

Prasītājs ir norādījis un WIPO šķīrējtiesas un mediācijas iestāde tam piekrīt, ka domēna vārds ir reģistrēts ļaunā ticībā, jo atbildētājs ar nodomu ir veicis reģistrāciju ar mērķi piesaistīt uzmanību savai komercdarbībai tādējādi, lai tīmekļa lietotāji uzskatītu domēna vārdu par norādi uz saistību ar iepriekšējo tiesību īpašnieka komercdarbību vai tā precēm, pakalpojumiem, sponsorējumu vai sadarbību.<sup>388</sup> WIPO šķīrējtiesas un mediācijas iestāde šajā sakarā uzsver citos savos spriedumos paustu atziņu, ka citas personas preču zīmes un tās reputācijas izmantošana peļņas gūšanas nolūkā jau pati par sevi norāda uz rīcību ļaunā ticībā.

**Noslēdzot šo nodaļu,** var secināt, ka ar preču zīmēm saistīto civiltiesiska rakstura strīdu specifiku raksturo nepieciešamība tiesai veikt preču zīmju atšķirtspējas, kā arī patērētāju uztveres un iespējamās patērētāja maldināšanas analīzi. Preču zīmju atšķirtspēju, patērētāju uztveri un iespējamo maldināšanu var raksturot dažādi apstākļi, kas dažādiem preču zīmju veidiem var būt atšķirīgi. Savukārt ar domēna vārdiem saistīto civiltiesiska rakstura strīdu sarežģītību var ietekmēt nepieciešamība vērtēt domēna vārdu ietekmi uz sabiedrības uztveri un iespējamu maldināšanu, kā arī strīdus domēna vārdu lietotāju rīcību labā ticībā un likumīgas intereses lietot tieši šādu domēna vārdu.

### **5.2.1.3. Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, dizainparaugu un augu šķirņu aizsardzības strīdu specifika**

Jaunāko laiku Latvijas tiesību zinātnē tiek uzsvērts, ka ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu nozīme arvien palielināsies.<sup>389</sup> No šāda secinājuma izriet, ka aizvien palielināsies arī dažādu, ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm saistītu strīdu skaits un sarežģītība.

Tiesību doktrīna norāda, ka ar ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu tiesībām tiek juridiski aizsargāta norāde par saikni starp noteiktām precēm un produktiem un noteiktu vietu, reģionu vai valsti kā to izcelsmes vai īpašību rādītāju.<sup>390</sup> Likuma “Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” 1.panta 10.punktā ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir definēta kā *ģeogrāfisks nosaukums vai cits apzīmējums, kuru lieto, tieši vai netieši norādot uz preču vai*

---

<sup>388</sup> WIPO Arbitration and Mediation Center. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION. Forest Laboratories Inc. v. UrProxy Domains. Case No. D2008-0564 from June 5, 2008, sub-chapter C “Registered and Used in Bad Faith” <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2008/d2008-0564.html> (aplūkots 2008.gada 16.decembrī)

<sup>389</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004., 216.lpp.

<sup>390</sup> Abbott Fr., Cottier Th., Gurry Fr. *The International Intellectual Property System. Commentary and Materials. Part Two*. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International, 1999, p.185



*pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi, arī uz to raksturu vai īpašībām, kas saistītas ar šo izcelsmi.*

Tiesību doktrīnā atšķiras viedokļi par ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu viedu iedalījumu.

Dažos avotos ģeogrāfiskās izcelsmes norādes tiek iedalītas divos veidos – *indications of source* (angl.) jeb “norāde par izcelsmes avotu”, kas norāda tikai uz izcelsmes vietu, bez jebkādam noteiktām attiecīgajai precei vai pakalpojumam piemītošām īpašībām (piemēram, norāde “ražots...” (*made in...* – angl.)), kā arī *appellation of origin* (angl.) jeb “izcelsmes nosaukums”, kas norāda ne tikai uz attiecīgās preces vai pakalpojuma izcelsmes vietu, bet arī uz šīs izcelsmes vietas radītiem dabas apstākļiem vai cilvēku iemaņām, kas nodrošina attiecīgajai precei vai pakalpojumam zināmas īpašības.<sup>391</sup>

Citi tiesību zinātnieki izdala līdz pat sešiem ģeogrāfisko izcelsmes norāžu veidiem, pieskaitot ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm ne vien dažādas norādes, kas raksturo preču vai pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi, ar vai bez noteiktām šo preču vai pakalpojumu īpašībām, bet arī norādes, kas raksturo preču vai pakalpojumu īpašības bez noteiktas ģeogrāfiskas izcelsmes, piemēram, metālu proves, un norādes par atbilstību standartam.<sup>392</sup>

Tā kā šī darba mērķis ir civilprocesuālās jurisdikcijas, nevis intelektuālā īpašuma tiesību analīze un problēmu risināšana, autors tālāk neiedziļināsies ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu iedalījuma pamatotībā. Tomēr jāuzsver, ka ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu iedalījumam vismaz divos veidos – ar un bez preces vai pakalpojuma izcelsmes vietas radītām preces vai pakalpojuma īpašībām ir atšķirīga specifika un līdz ar to arī atšķirīga nozīme ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm saistītu civiltiesiska rakstura strīdu iztiesāšanas kompetences sadalījuma noteikšanā, jo šis kompetences sadalījums ir tieši atkarīgs no ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu specifiskajām īpašībām un to juridiskās aizsardzības. To apliecina sekojoši apsvērumi.

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzība sniedz divējādu ieguvumu:

1. gan attiecīgo preču un pakalpojumu vietai, reģionam vai valstij un tajā esošajiem preču ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem, aizsargājot viņu vietas, reģiona vai valsts nodrošinātu preču vai pakalpojumu īpašību reklāmu un citu popularizēšanu, kā arī aizsargājot pašu preču un pakalpojumu, kā arī to ražotāju un sniedzēju labo slavu un reputāciju;

<sup>391</sup> Abbott Fr., Cottier Th., Gurry Fr. *The International Intellectual Property System. Commentary and Materials. Part Two*. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International, 1999, p.185

<sup>392</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004., 216.lpp.

2. gan preču un pakalpojumu patērētājiem, nodrošinot viņu iespējas skaidri atpazīt preces un pakalpojumus ar noteiktu izcelsmi vai noteiktām īpašībām.<sup>393</sup>

Tātad šo divu grupu – izcelsmes vietas/komersantu un patērētāju interešu aizsardzība un ar tiem saistīto risku novēršana ir vieni no galvenajiem uzdevumiem, kurus jārisina tiesām, kas iztiesā ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm saistītus civiltiesiska rakstura strīdus.

Izvērtējot noteiktu attiecīgās preces vai pakalpojuma īpašību aizsardzību kontekstā ar preces vai pakalpojuma izcelsmes vietu, lai arī ne visai konsekventi, tomēr dažkārt tiek vērtēta arī izcelsmes vietas nozīme preces vai pakalpojuma īpašību nodrošināšanā.<sup>394</sup>

Aizsargājot komersantus, galvenā uzmanība tiek pievērsta labās slavas un reputācijas, kā arī specifisku īpašību aizsardzībai. Viens no aizsardzības objektiem ir attiecīgās ģeogrāfiskās izcelsmes preču un pakalpojumu jeb produktu labā slava un reputācija. Tā, piemēram, vārda “šampanietis” un “konjaks” lietošana saskaņā jau ar 1919.gada Versaļas miera līguma 274. un 275.pantu ir pieļaujama tikai tiem attiecīgajiem alkoholiskajiem dzērieniem, kas ražoti Francijā, Šampanas provincē.<sup>395</sup> Izvērtējot noteikta produkta īpašību aizsardzību kontekstā ar tā izcelsmes vietu, lai arī ne visai konsekventi, tomēr dažkārt tiek vērtēta arī izcelsmes vietas nozīme preces vai pakalpojuma īpašību nodrošināšanā.<sup>396</sup> Tādējādi tiesai, kas iztiesā ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm saistītus strīdus, var rasties nepieciešamība iedziļināties ne tikai jurisprudencē, bet arī attiecīgā, ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādi apzīmētā produkta ražošanas niansēs.

Ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm tiek aizsargāta arī noteiktu ražotāju ražotu produktu labā slava un reputācija. Nodrošinot šo aizsardzību, vienlaicīgi tiek aizsargāti arī patērētāji pret tādu preču zīmju un citu tirdzniecības apzīmējumu lietošanu, kas varētu maldināt patērētājus par šādu preču un produktu izcelsmi. Arī šīs aizsardzības ietvaros tiesām var nākties saskarties ar dažādu, ne tikai juridisku apsvērumu vērtēšanu. Šo vērtējamo apsvērumu klāstu visai labi var ilustrēt ar EKT prakses piemēriem.

Kā vienu piemēru var minēt EKT lietu *Budějovický Budvar, národní podnik un Anheuser-Busch, Inc. pret Iekšējā tirgus saskaņošanas birojs (preču zīmes, paraugi un*

<sup>393</sup> Abbott Fr., Cottier Th., Gurry Fr. *The International Intellectual Property System. Commentary and Materials. Part Two.* The Hague – London – Boston: Kluwer Law International, 1999. p.185, 186

<sup>394</sup> Skat.: EKT spriedumu lietā *Delhaize v Promalvin (C-47/90)*, citēts no Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2004., 222. - 225.lpp.

<sup>395</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2004., 216.lpp.

<sup>396</sup> Skat.: EKT spriedumu lietā *Delhaize v Promalvin (C-47/90)*, citēts no Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2004., 222. - 225.lpp.

*modeļi*) (ITSB) (apvienotās lietas T-57/04 un T-71/04), kurā bija strīds par ģeogrāfiskās izcelsmes norādes par alus izcelsmi no Česke Budejovices, Čehijā, starptautiski reģistrētas *Budějovický Budvar, národní podnik* vārdiskas preču zīmes BUDWEISER, kas apzīmē visa veida alu, kā arī līdzīgas starptautiski atzītas grafiskas preču zīmes aizsardzību un *Anheuser-Busch, Inc.* grafiskas jeb precīzāk, kombinētās preču zīmes, cita starpā ar vārdiem *Budweiser*, reģistrāciju. Šajā lietā EKT vērtēja apzīmējuma BUDWEISER izplatību<sup>397</sup>, ģeogrāfiskās izcelsmes norādes tiešu vai netiešu izmantošanu preču zīmēs<sup>398</sup>, kā arī ģeogrāfiskās izcelsmes norādes radīto iespaidu, jeb tēlu patērētāju uztverē.<sup>399</sup>

Jāpiebilst, ka atsevišķos gadījumos ģeogrāfiskās izcelsmes norādes tiesību aizsardzības objekts var būt ne tikai attiecīgā produkta īpašības, bet arī metode, piemēram, šampanieša ražošanas metode *method champagne*, ciktāl tā ir saistīta ar attiecīga produkta ģeogrāfisko izcelsmi un nepieciešama produkta īpašību radīšanai.<sup>400</sup> No tā var secināt, ka strīdus gadījumā par šādas metodes aizsardzību tiesai jāvērtē attiecīgās metodes saistība ar produkta ģeogrāfisko izcelsmi un ietekmi produkta specifisko īpašību nodrošināšanā.

Runājot par dizainparaugiem, jānorāda, ka dizainparaugu tiesību aizsardzības objekts ir preces īpašā forma un investīcijas, ko autors un komersants ir ieguldījis, radot attiecīgo dizainparaugu. Kā tiek norādīts tiesību doktrīnā “*dizainparaugs ir industriāli izgatavotu lietu ārēja noformējuma aizsardzība pret atdarināšanas mēģinājumiem*”.<sup>401</sup> Dizainparaugu aizsardzības jautājumi var būt duāli, jo no vienas puses dizainparaugam ir kopīgas iezīmes ar autortiesību objektu (darbu), bet no otras – tas tiek uzskatīts par patstāvīgu aizsardzības objektu.<sup>402</sup> Papildus tam aizsargājams ir tikai jauns dizainparaugs ar individuālo būtību.<sup>403</sup>

<sup>397</sup> Skat.: EKT sprieduma lietās *Budějovický Budvar, národní podnik un Anheuser-Busch, Inc. pret Iekšējā tirgus saskaņošanas birojs (preču zīmes, paraugi un modeļi)* (ITSB) (apvienotās lietas T-57/04 un T-71/04), 86. un turpmākos punktus <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-57/04%20&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ypeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 20.decembrī)

<sup>398</sup> Skat.: turpat, 203.punkts

<sup>399</sup> Skat.: turpat, 96., 199. un turpmākie punkti

<sup>400</sup> Skat.: EKT spriedumu lietā *SMW Winzersekt GmbH v Land Rheinland-Pfalz* (C-306/93) [http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga\\_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61993J0306](http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61993J0306) (aplūkots 2008.gada 20.decembrī)

<sup>401</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008., 112.lpp.

<sup>402</sup> Turpat.

Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 1998.gada 13.oktobra Direktīvas 98/71/EK par dizainparaugu tiesisko aizsardzību (“Direktīva 98/71”) 4.pantu *dizainparaugu uzskata par jaunu, ja identisks dizainparaugs nav bijis sabiedrībai pieejams pirms reģistrācijas pieteikuma iesniegšanas dienas vai, ja ir celta prasība par prioritāti, pirms prioritātes dienas. Dizainparaugus uzskata par identiskiem, ja to iezīmes atšķiras tikai nebūtiski.*<sup>404</sup> Savukārt saskaņā ar Direktīvas 98/71 5.panta pirmo daļu uzskatāms, ka dizainparaugam ir individuālā būtība, ja *kopējais iespaids, ko tas rada informētam lietotājam, atšķiras no vispārējā iespaida, ko šādam lietotājam rada dizainparaugs, kas ir bijis pieejams sabiedrībai pirms reģistrācijas pieteikuma iesniegšanas dienas vai, ja ir celta prasība par prioritāti, pirms prioritātes dienas.* Identiskus noteikumus paredz arī Dizainparaugu likuma 5. un 6.panta pirmās daļas. Tātad galvenie atklātie jautājumi, kurus būtu jāvērtē tiesai, iztiesājot ar dizainparaugiem saistītu strīdu, būtu dizainparauga novitāte un tā individuālā būtība. Abus šos faktorus nosaka pamatā nejuridiska rakstura apstākļi, kas piešķir izskatāmajai lietai noteiktu specifiku.

Kā tiek norādīts tiesību doktrīnā, Direktīvas 98/71 viena no galvenajām idejām bija padarīt dizainparaugus un to reģistrāciju neatkarīgu no dizainparauga tehniskajiem risinājumiem. Tomēr praksē tehniskajiem risinājumiem bieži vien varot būt ietekme uz dizainparauga aizsardzību, sevišķi – dizainparauga novitāti.<sup>405</sup> Kā piemēri tiek minēti gadījumi, kad dizainparauga daļu mēbelēm veido specifiski mēbeļu stiprinājumi un pulksteņa bateriju izvietojums.<sup>406</sup> Papildus šiem tehniskajiem apsvērumiem dizainparauga novitāte var izrietēt no jebkādiem citiem dizainparauga raksturlielumiem.

Kā redzams no Dizainparaugu likuma 6.panta pirmās daļas un Direktīvas 98/71 5.panta pirmās daļas, dizainparauga individuālo raksturu nosaka pēc tā radīta iespaida uz informētu lietotāju. Šis dizainparauga “radītais iespaids” arī ir vērtējams apstākļi gan no psiholoģijas, gan vizuālā noformējuma, gan funkcionalitātes, gan arī daudzu citu apsvērumu viedokļa.

---

<sup>403</sup> Skat.: Dizainparaugu likuma 4.panta pirmo daļu: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2004.gada 17.novembris, nr.183 (3131)

<sup>404</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes 1998.gada 13.oktobra Direktīva 98/71/EK par dizainparaugu tiesisko aizsardzību. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 289, 28.10.1998., 28. - 35. lpp.

Pieejama:

<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=lv,en&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=226553:cs&page=1&hwords=>

<sup>405</sup> Cornish W., Llewelyn D. *INTELLECTUAL PROPERTY: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. Sixth Edition*. London: Sweet&Maxwell, 2007, p.578

<sup>406</sup> *Ibid*, p.579

Runājot par civiltiesiskajiem strīdiem saistībā ar augu šķirņu aizsardzību, jānorāda, ka šie strīdi ir reti. Tomēr ar dažādām intelektuālā īpašuma tiesībām saistītu civiltiesiska rakstura strīdu specifikas apskats būtu nepilnīgs, ja tā ietvaros neaplūkotu arī ar augu šķirņu aizsardzību saistīto strīdu iespējamo specifiku.

Augu šķirņu aizsardzības likuma 3.panta pirmās daļas paredz īpašības, ar kurām jābūt apveltītām attiecīgajai auga šķirnei.<sup>407</sup> Šīs īpašības ir attiecīgās augu šķirnes jaunums, atšķirīgums, viendabīgums un stabilitāte. Šķirne uzskatāma par jaunu, ja selekcionārs vai viņa pilnvarotais pārstāvis, vai kāds cits ar viņa atļauju šķirnes sēklas, stādāmo materiālu, pavairojamo materiālu (turpmāk — pavairošanas materiāls) vai ražas produktu nav pārdevis vai citādi nodevis trešajām personām komerciālai izmantošanai pirms dienas, kad reģistrēts iesniegums selekcionāra tiesību piešķiršanai. Šķirne uzskatāma par atšķirīgu, ja tā skaidri atšķiras no jebkuras citas šķirnes, kas kļuvusi vispārzināma pirms iesnieguma reģistrācijas datuma. Šķirne uzskatāma par viendabīgu, ja tās augi, kas pavairoti, ievērojot šķirnes pavairošanas īpatnības, šķirnei raksturīgo pazīmju ziņā ir pietiekami viendabīgi. Šķirne uzskatāma par stabilu, ja pēc vairākkārtējas pavairošanas vai katra pavairošanas cikla beigās (ja tiek izmantots īpašs pavairošanas cikls) šķirnes raksturīgās pazīmes būtiski nemainās.<sup>408</sup>

Aplūkojot tiesu praksi, kas ar augu šķirņu aizsardzību saistītās lietās gan nav visai plaša, var izdarīt secinājumus par to, kādi apstākļi tiesai jāvērtē, lai pārbaudītu strīdus augu šķirnes jaunumu, atšķirīgumu, viendabīgumu un stabilitāti. EKT lietā *Ralf Schröder pret Kopienas Augu šķirņu birojs* (KAŠB) (T-187/06), kas izcēlās saistībā ar augu šķirnes “SUMCOL 01” reģistrāciju un aizsardzību, Tiesa izdarīja secinājumus par šīs augu šķirnes atšķirībām no citu, salīdzināmo augu šķirni<sup>409</sup> un salīdzināmo šķirni kā plaši pazīstamu augu šķirni.<sup>410</sup>

**Apkopojot šajā nodaļā norādīto**, var secināt, ka ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, dizainparaugiem un augu šķirnēm saistīto lietu sarežģītību raksturo tas, ka šo strīdu

<sup>407</sup> Augu šķirņu aizsardzības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis. 2002.gada 17.maijs, nr.74 (2649)

<sup>408</sup> Skat.: 4. – 7.pantu Augu šķirņu aizsardzības likumā

<sup>409</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Ralf Schröder pret Kopienas Augu šķirņu biroju* (KAŠB) (T-187/06) 68. –

88.punktu [http://curia.europa.eu/juris/cgi-](http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-187/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher)

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-187/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-187/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher) (aplūkots 2008.gada 20.decembrī)

<sup>410</sup> Skat.: turpat 89. – 92.punktu

iztiesāšanas ietvaros tiesām pēc būtības jāvērtē dažāda veida “nejuridiska” rakstura apstākļi. Ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm saistītu strīdu gadījumā tie var būt šo norāžu aizsardzības objekti, to ražošanas metodes un īpašību nianšes, arī ietekme uz patērētāju uztveri un atšķirības no citiem dizainparaugiem un preču zīmēm. Ar dizainparaugiem saistītu strīdu gadījumā šādi apstākļi var būt dizainparauga autora materiālo un nemateriālo investīciju aizsardzība, kā arī dizainparauga tehniskās novitātes un tā radīšanā ieguldītās jaunrades vērtēšana. Ar augu šķirnēm saistītu strīdu gadījumā tiesai var būt jāvērtē augu šķirnes jaunums, atšķirīgums, viendabīgums un stabilitāte.

#### 5.2.1.4. Patentu un pusvadītāja topogrāfiju tiesību strīdu specifika

Runājot par patentu tiesību būtību, jāatzīmē, ka patentu tiesības aizsargā izgudrojumus tehnikas jomā. Par patentu tiesību aizsargātiem izgudrojumiem var būt ierīces, vielas, paņēmieni.<sup>411</sup> Savukārt, lai attiecīgais izgudrojums tiktu aizsargāts ar patentu tiesībām, tam ir jāpiemīt t.s. patentspējai. Latvijas tiesībās patentspēju raksturo izgudrojuma novitāte – tas ir jauns, tam ir izgudrojuma līmenis un rūpnieciskais izmantojums.<sup>412</sup> Atbilstoši Patentu likuma 5.panta pirmajai daļai “*izgudrojumu uzskata par jaunu, ja tas nav tehnikas līmeņa daļa*”. Šī paša likuma 7.panta pirmā daļa noteic, ka *izgudrojumu uzskata par atbilstošu izgudrojuma līmenim, ja, ņemot vērā tehnikas līmeni, izgudrojums nav acīmredzams lietpratējam attiecīgajā tehnikas jomā*. Līdzīgi arī Patentu likuma 8.panta pirmā daļa noteic, ka *izgudrojumu uzskata par rūpnieciski izmantojamu, ja tā objektu var izgatavot vai to var lietot kādā rūpniecības nozarē, lauksaimniecībā vai citā tautsaimniecības jomā*. No šīm likuma sniegtajām definīcijām izriet, ka gan izgudrojuma novitāte, gan izgudrojuma līmenis, gan arī rūpnieciskais izmantojums ir kritēriji, kas ir vērtējami katrā konkrētā gadījumā atsevišķi. Tātad tie ir vērtējami katrā konkrētā gadījumā atsevišķi arī tad, ja ir strīds un kāds izgudrojums aizskar kādas personas no patenta izrietošas tiesības. Autors uzskata, ka tieši šī izgudrojuma patentspējas apstākļu vērtējamība ir viens no galvenajiem patentu tiesību specifiku noteicošiem apstākļiem. Turpinājumā autors aplūkos tiesību doktrīnu un tiesu praksi, lai rastu piemērus tam, kādi specifiski jautājumi var rasties saistībā ar izgudrojumu novitāti, tehnikas līmeni un rūpniecisko izmantojumu.

<sup>411</sup> Poļakovs G. *Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, SIA. 2001., 126. – 127.lpp., citēts no Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004., 135.lpp.

<sup>412</sup> Skat.: Patentu likuma 4.pantu: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2007.gada 27.februāris, nr.34 (3610)

Kā tiek norādīts tiesību doktrīnā, neviena no tiesību sistēmām savas kompetences teritorijā neaizsargā patentus bez novitātes. Aizsargājot patentus, kuriem nepiemīt novitāte, rūpniecība un komercija varot tikt nostādīta situācijā, ka netiek pienācīgi aizsargāti tehnoloģiskā jaunradē ieguldīti darba, naudas un citi resursi.<sup>413</sup> Būtībā novitāte raksturo un aizsargā gan reģistrētas patentu tiesības (I) no aizskārumiem ar neregistrētu izgudrojumu radīšanu un lietošanu, (II) gan arī pirmo reģistrēto patentu no tā aizskārumiem ar citiem reģistrētiem patentiem. EKT lietā *Massachusetts Institute of Technology* (C-431/04) ir norādījusi, ka strīdus gadījumā starp ar vairākām reģistrētām patentu tiesībām, aizsardzība ir piemērojama pirmajai no reģistrētajam patentu tiesībām.<sup>414</sup> Šāda koncepcija jeb “pirmās reģistrācijas (*first to file* – angl.) princips” tiek norādīts arī tiesību doktrīnā kā kontinentālās Eiropas tiesību sistēmai raksturīga koncepcija, kuras ietvaros patenta prioritāti nosaka pēc datuma, kad Patentu valde vai cita atbilstoša valsts iestāde, kas veic patentu reģistrāciju, ir saņēmusi normatīvo aktu prasībām atbilstošu pieteikumu par izgudrojumu.<sup>415</sup> Pirmā reģistrētā patenta noskaidrošanu nevar uzskatīt par sarežģītu uzdevumu. Tādēļ gadījumos, kad ir pamats piemērot šo pirmās reģistrācijas principu, tiesas darbs tiek būtiski atvieglots. Tomēr citos gadījumos, ja pirmais reģistrētais patents nav nosakāms un tiesai pēc būtības jāvērtē, vai strīdus izgudrojumam piemīt novitāte un vai tas tādējādi nav esošā tehnikas līmeņa daļa, tiesai faktiski ir jāiedziļinās strīdus izgudrojuma un ar to saistītās tehnikas būtībā.

Par izgudrojuma līmeni tiesību doktrīnā tiek trāpīgi norādīts, ka to nav iespējams izteikt ar acīmredzami precīzu vārdisku formulu.<sup>416</sup> Izgudrojuma līmeņa noteikšana ir iespējama vien, sekojot vairākām, katrā gadījumā atsevišķi vērtējamām vadlīnijām. Kā viena no šādām vadlīnijām tiesību doktrīnā tiek norādīta esošā tehniskā un ekonomiskā situācija – vai tā

---

<sup>413</sup> Cornish W., Llewelyn D. *INTELLECTUAL PROPERTY: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. Sixth Edition.* London: Sweet&Maxwell, 2007, p.180

<sup>414</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Massachusetts Institute of Technology* (C-431/04) 23.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-431/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&rdtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 20.decembrī)

<sup>415</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums.* Rīga: Zvaigzne ABC, 2008., 97.lpp.

<sup>416</sup> Bently L., Sherman B. *Intellectual Property Law. Second Edition.* New York: Oxford University Press, 2004, p.480

mudina potenciālos izgudrojuma radītājus ieguldīt darbu izgudrojuma procesā, vai gluži otrādi ierobežo to, izveidojot tā saucamo “vienvirziena ielas situāciju” (*one way street situation* – angl.). Vērtējot, vai nepastāv šī “vienvirziena ielas situācija”, tiek vērtēts arī tas, kādas ir izgudrojuma autora iespējas neatkarīgi, piemēram, no pasūtītāja, darba devēja vai citām personām lemt par sava izgudrojuma pielietojumu, specifiskāciju un citām īpašībām.<sup>417</sup> Vēl viena vērtējuma opcija ir veids, kādā izgudrojums radīts, ir uzskatāms par tehniski radošu.<sup>418</sup> Šī vērtējuma ietvaros nozīme ir esošu un jaunu metožu pielietojuma proporcijai, veicot darbu pie izgudrojuma radīšanas.<sup>419</sup> Tāpat kā izgudrojuma līmeņa raksturojums tiek minēts arī attiecīgā izgudrojuma komerciālais pielietojums. Jo izgudrojums uzskatāms par komerciāli veiksmīgāku, jo lielāks pamats esot uzskatīt, ka šim izgudrojumam piemīt izgudrojuma līmenis.<sup>420</sup> No šādām izgudrojuma līmeņa noteikšanas metodēm var secināt, ka izgudrojuma līmenis var tikt noteikts gan ar ekonomiska, gan tehniska rakstura informācijas vērtēšanas palīdzību. Ja tiesai kādā lietā ir jāvērtē patenta izgudrojuma līmenis, šai tiesai var nākties saskarties arī ar ekonomiska un tehniska rakstura informācijas vērtēšanu par šī patenta objektu.

Saskaņā ar Patentu likuma 8.panta pirmo daļu izgudrojumu uzskata par rūpnieciski izmantojamu, ja tā objektu var izgatavot vai to var lietot kādā rūpniecības nozarē, lauksaimniecībā vai citā tautsaimniecības jomā. Var secināt, ka rūpniecisko izmantojumu raksturo gan izgudrojuma tehniskās, funkcionālās īpašības, gan arī jau izgudrojuma līmeni raksturojošie izgudrojuma izplatīšanas komerciālie panākumi.

Papildus jāuzsver, ka patentu tiesībām ir būtiska loma tautsaimniecības, zinātnes un tehnikas attīstībā. Patenta tiesību svarīgums ir uzsvērts arī tiesu praksē. Lietā *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG pret Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG* (C-4/03) EKT ir norādījusi, ka lietās saistībā ar patentu tiesību aizsardzību, rūpes par pareizu tiesvedību ir sevišķi svarīgas jo, ievērojot šīs jomas īpašo raksturu, vairākas valstis ir izveidojušas īpašu tiesu sistēmu, nodrošinot attiecīgo lietu iztiesāšanu specializētās tiesās.<sup>421</sup>

---

<sup>417</sup> Bently L., Sherman B. *Intellectual Property Law. Second Edition*. New York: Oxford University Press. 2004, p.480

<sup>418</sup> *Ibid.*

<sup>419</sup> *Ibid.*

<sup>420</sup> Cornish W., Llewelyn D. *INTELLECTUAL PROPERTY: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. Sixth Edition*. London: Sweet&Maxwell, 2007, p.211

<sup>421</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG pret Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG* (C-4/03) 22.punktā <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi->



Intelektuālā īpašuma tiesības ietver arī pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju tiesību aizsardzību. Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfija Latvijā ir reģistrējama un aizsargājama, ja “tā ir attiecīgā topogrāfijas izveidotāja intelektuālā darba rezultāts un nav vispārzināma pusvadītāju izstrādājumu ražošanā”.<sup>422</sup> Tādējādi, lai aizsargātu topogrāfijas īpašnieka Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizsardzības likuma 11.pantā paredzētās izņēmuma tiesības tiesai, kas skatītu ar šo topogrāfiju saistītu strīdu, varētu nākties izvērtēt arī aizsargājamās topogrāfijas vai aizsargājamai topogrāfijai līdzīgās topogrāfijas novitāti, tehnoloģiskās un citas atšķirības. Tādējādi lietās saistībā ar pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizskārumiem tiesai var nākties vērtēt gan konkrēto topogrāfiju novitāti, gan arī šo topogrāfiju atšķirības, kas attiecīgi var ietvert nepieciešamību iedziļināties konkrēto topogrāfiju tehniskajās, funkcionālajās un, iespējams, arī citās īpašībās.

**Kā šīs nodaļas svarīgākās atziņas** autors vēlas atzīmēt, ka ar patentu tiesībām saistīto strīdu specifiku rada patentspējas nosacījumi - novitāte, izgudrojuma līmenis un rūpnieciskais izmantojums. Arī ar pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijām saistīto strīdu specifiku rada šo topogrāfiju novitāte un atšķirības no citām topogrāfijām. Tiesai, skatot šos strīdus un to ietvaros vērtējot patentspējas un pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijas raksturojošos nosacījumus, var būt jāiedziļinās gan tehniskos, gan arī ekonomiskos un, iespējams, arī citos lietās un konkrētā patenta vai topogrāfijas apstākļos.

#### **5.2.1.5. Komerclikuma un komersanta firmas aizsardzības strīdu specifika**

No Komerclikuma 19.panta pirmās daļas izriet, ka par komerclikumu Latvijas tiesībās var uzskatīt saimnieciska, tehniska vai zinātniska rakstura lietas, kā arī rakstveidā vai citādā veidā fiksētas vai nefiksētas ziņas, kurām komersants ir piešķīris komerclikuma statusu, un kuras ietilpst komersanta uzņēmumā vai ir tieši ar to saistītas, nav vispārpieejamas trešajām personām, tām ir vai var būt mantiska vai nemantiska vērtība, to nonākšana citu personu rīcībā var radīt zaudējumus komersantam un attiecībā uz tām komersants ir veicis konkrētai situācijai atbilstošus saprātīgus komerclikuma

---

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-4/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=allldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](http://bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-4/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=allldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher) (aplūkots 2008.gada 20.decembrī)

<sup>422</sup> Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizsardzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998.gada 31.marts, nr.84

saglabāšanas pasākumus. Tā kā no šīs likuma sniegtās definīcijas izriet, ka komercnoslēpums var ietvert jebkuras, arī bezķermeniskas lietas, turklāt saskaņā ar Komerclikuma 19.panta otro daļu komersantam ir izņēmuma tiesības uz komercnoslēpumu, vismaz daļa komercnoslēpuma veidu var ietvert arī vairāku veidu intelektuālo īpašumu. TRIPS līgums komercnoslēpuma vietā lieto jēdzienu “neizpausta informācija” (*undisclosed information* – angl.).<sup>423</sup> Jāpiebilst, ka nav konsekvences jautājumā, vai komercnoslēpums kā intelektuālais īpašums var ietvert tikai lietu veidus, kas arī paši par sevi var būt intelektuālā īpašuma, piemēram, patentu tiesību, objekts, vai arī komercnoslēpums pats par sevi veido atsevišķu intelektuālā īpašuma veidu un ietver tādu radoša darba produktu kā komercdarbības attīstības stratēģiju, klientu apkalpošanas politiku u.tml.<sup>424</sup> Piemēram, Eiropas Komisija kādā EKT lietā ir norādījusi, ka tā kā strīdus objekts (dzīvnieku barības sastāvs) principā netiek patentēts, to izpaužot komercnoslēpums faktiski netiek aizskarts.<sup>425</sup> Savukārt tiesību doktrīnā ir sastopami definējumi, kad komercnoslēpums tiek norādīts kā no patentētas informācijas atšķirīga lieta.<sup>426</sup> Arī Latvijas tiesībās šajā ziņā nav viennozīmīgas un skaidras nostājas.<sup>427</sup> Lai arī intelektuālā īpašuma tiesību problemātikas analīze nav šī darba mērķis un autors tādēļ neaplūkots, kura no iepriekš minētajām komercnoslēpuma izpratnes koncepcijām uzskatāma par pamatotāku, nepieciešams atzīmēt, ka neskaidrība par komercnoslēpuma būtību faktiski

<sup>423</sup> Skat.: 39.pantu Līgumā par ar tirdzniecību saistītajām intelektuālā īpašuma tiesībām [http://www.wto.org/english/tratop\\_e/trips\\_e/ft\\_agm0\\_e.htm](http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/ft_agm0_e.htm) (Aplūkots 2008. 28.decembrī)

<sup>424</sup> Abbott Fr., Cottier Th., Gurry Fr. *The International Intellectual Property System. Commentary and Materials. Part Two*. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International, 1999, p.197

<sup>425</sup> Skat.: EKT sprieduma lietās *The Queen, ABNA Ltd, Denis Brinicombe, BOCM Pauls Ltd, Devenish Nutrition Ltd,*

*Nutrition Services (International) Ltd, Primary Diets Ltd v Secretary of State for Health, Food Standards Agency, Fratelli Martini & C. SpA, Cargill Srl v Ministero delle Politiche Agricole e Forestali, Ministero della Salute, Ministero delle Attività Produttive, Ferrari Mangimi Srl, Associazione nazionale tra i produttori di alimenti zootecnici (Assalzo) v Ministero delle Politiche Agricole e Forestali, Ministero della Salute, Ministero delle Attività Produttive, Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie(Neved) pret Productschap Diervoeder* (apvienotās lietas C-453/03, C-11/04, C-12/04 un C-194/04) 13.punktu [http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-194/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnored=alldocnored&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ty](http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-194/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnored=alldocnored&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher)

<http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-194/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnored=alldocnored&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&ty> (aplūkots 2008.gada 28.decembrī)

<sup>426</sup> Grudulis J. *Par jēdzienu know-how tautsaimniecībā un tiesībās*. Rīga: Jurista Vārds. 2001. 18.jūlijs, [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2008.gada 28.decembrī); Abbott Fr., Cottier Th., Gurry Fr. *The International Intellectual Property System. Commentary and Materials. Part Two*. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International, 1999, p.196

<sup>427</sup> Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2004., 237.lpp.; Grudulis J. *Par jēdzienu know-how tautsaimniecībā un tiesībās*. Nobeigums. Rīga: Jurista Vārds. 2001. 1.augusts, [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2008.gada 28.decembrī)

rada situāciju, ka katrā lietā, kurā ir strīds saistībā ar komercnoslēpumu, tiesai ir pēc sava ieskata jāizvērtē vai attiecīgais strīdus objekts ir uzskatāms par komercnoslēpumu, patenta vai cita veida intelektuālā īpašuma objektu, vai arī vispār nav uzskatāms ne par komercnoslēpumu, ne arī cita veida intelektuālā īpašuma objektu. Arī riski, kas šādās lietās saistīti ar nepamatotu tiesas nolēmumu, ir būtiski – attiecīgajam strīdus objektam var tikt piemērots vai nu nepareizs likuma regulējums, vai arī aizsargājams tiesību objekts vispār var tikt atstāts bez likumiskas aizsardzības, ja izrādīsies nepamatots viedoklis, ka komercnoslēpums kā intelektuālais īpašums var ietvert tikai tādus lietu veidus, kas arī paši par sevi var būt intelektuālā īpašuma objekts.

Neatkarīgi no pareizākās komercnoslēpuma būtības izpratnes, jāatzīmē, ka Komerclikuma 19.panta trešā daļa būtībā paredz izsmeļošu civilprasību uzskaitījumu, kuras komersants var preventīvi vai arī jau kompensācijas nolūkā pielietot, lai nodrošinātu sevi pret komercnoslēpuma publiskošanas radītu kaitējumu. Šīs civilprasības ir komercnoslēpuma aizsardzības prasība, kā arī prasība atlīdzināt zaudējumus, kuri radušies komercnoslēpuma prettiesīgas izpaušanas vai izmantošanas rezultātā.

Domājams, ka komercnoslēpuma prettiesiskas izpaušanas vai izmantošanas rezultātā nodarītu zaudējumu atlīdzināšanas lieta sarežģītības un specifikas ziņā īpaši neatšķirtos no citām zaudējumu atlīdzības prasībām. Savādāk var būt ar komercnoslēpuma aizsardzības prasībām.

Komercnoslēpuma aizsardzības prasību galvenā īpatnība un arī problēmjautājums šajās lietās ir komercnoslēpuma informācijas nošķiršana no citas, ar attiecīgā komersanta komercdarbību saistītas informācijas, kas nav komercnoslēpuma objekts. Komerclikuma 19.panta pirmā daļa noteic tādus komercnoslēpuma kritērijus kā komersanta norādi par komercnoslēpumu, saistību ar komersanta uzņēmumu, nepieejamību trešajām personām, mantiska vai nemantiska vērtību, iespēju komersantam nodarīt zaudējumus ar šīs informācijas izpaušanu, kā arī saprātīgu slepenības pasākumu veikšanu šīs informācijas aizsardzībai.

Komersanta norādes esamībai par komercnoslēpuma statusu vismaz vairumā gadījumu nevajadzētu radīt būtiskus sarežģījumus. Šīs norādes esamība var tikt visai viegli pārbaudīta, izmantojot CPL paredzētos pierādīšanas līdzekļus. Citāda situācija var rasties, izvērtējot attiecīgās informācijas saistību ar komersanta uzņēmumu, nepieejamību trešajām personām,

mantisku vai nemantisku vērtību, iespēju komersantam nodarīt zaudējumus ar šīs informācijas izpaušanu, vai arī saprātīgu slepenības pasākumu veikšanu šīs informācijas aizsardzībai. Šo apstākļu izvērtēšana jāveic katrā gadījumā atsevišķi, vadoties no katras lietas specifiskajiem apstākļiem. Papildus tam tiesību doktrīnā tiek norādīts, ka noteiktas ar komercnoslēpumu aizsargātas informācijas vērtība laika gaitā var mazināties vai pat pilnībā izzust.<sup>428</sup> Tādēļ tiesai, iztiesājot ar komercnoslēpuma aizsardzību saistītu strīdu, var rasties nepieciešamība noteikt attiecīgās informācijas vērtību strīda iztiesāšanas brīdī. Tāpat zināmi specifiski apstākļi, kas tiesai var būt jāvērtē, var būt arī saistībā ar komersanta veiktajiem informācijas aizsardzības pasākumiem un informācijas publiskošanas apstākļiem. Jāņem vērā, ka attiecīgā informācija var kļūt zināma konkurentiem arī tādā veidā, ka viņi paši to secina, laboratoriski izmeklējot tirgū brīvi pieejamas preces (*reverse engineering* – angl.).<sup>429</sup>

Runājot par specifiku iespējamiem civiltiesiskiem strīdiem saistībā ar komersanta firmas, jeb atbilstoši Komerclikuma 26.panta pirmajai daļai komercreģistrā ierakstīto komersanta nosaukumu, ko tas izmanto komercdarbībā, slēdzot darījumus un parakstoties, jānorāda, ka tā vismaz daļēji var līdzināties iepriekš aprakstītajai ar preču zīmēm, pamatā vārdiskajām preču zīmēm, saistīto civiltiesiska rakstura strīdu specifikai. Komerclikuma 28.pants paredz tādu obligātu prasību firmas izvēlei kā firmas atšķiramību, kuru var pielīdzināt preču zīmju atšķirtspējai, un kura tādējādi ir jāvērtē arī no iespējamās patērētāju uztveres viedokļa. Komerclikuma 29. un 30.pants paredz papildus ierobežojumus firmas izvēlē. To vidū ir arī tādi katrā gadījumā atsevišķi vērtējami apstākļi kā firmas maldinošs efekts un atbilstība labiem tikumiem. Turklāt jāatzīmē, ka sākot ar 2008.gada sākumu visi ar firmas izmantošanu saistītie komersantu strīdi ir nodoti civiltiesiska rakstura strīdus iztiesājošo tiesu kompetencē. Proti, Konkurences likuma 18.panta trešās daļas 1.punkts cita komersanta likumīgi lietota nosaukuma izmantošanu noteic kā vienu no negodīgas konkurences pazīmēm.<sup>430</sup> Līdz pat 2008.gada sākumam visas ar negodīgu konkurenci saistītās lietas bija Konkurences padomes kompetencē. Tomēr ar 2008.gada 13.marta Konkurences likuma grozījumiem šajā likumā tika ieviests jauns 18.<sup>1</sup>pants, kas cita komersanta nosaukuma izmantošanu papildus citiem negodīgas konkurences veidiem nodeva

---

<sup>428</sup> Abbott Fr., Cottier Th., Gurry Fr. *The International Intellectual Property System. Commentary and Materials. Part Two.* The Hague – London – Boston: Kluwer Law International, 1999, p.197

<sup>429</sup> *Ibid*, 243.lpp.

<sup>430</sup> Konkurences likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2001.gada 23.oktobris, nr.151 (2538)

tiesu kompetencē, tādējādi radot šo tiesu nepieciešamību pēc konkurences un intelektuālā īpašuma tiesībās, kā arī ar to piemērošanu saistītajās zinātnēs kompetentiem tiesnešiem.

**Noslēdzot šo nodaļu,** autors secina, ka komercnoslēpumu aizsardzības strīdu specifiku raksturo tas, ka šādos strīdos sakarā ar likuma un tiesību doktrīnas pieļautām neskaidrībām tiesai pēc sava ieskata jāizvērtē, vai attiecīgais strīdus objekts ir uzskatāms par komercnoslēpumu, patenta vai cita veida intelektuālā īpašuma objektu. Sarežģīta var būt arī komercnoslēpuma nošķiršana no citas, ar šo komersantu un viņa veikto komercdarbību saistītās informācijas. Šī nošķiršana veicama katrā gadījumā atsevišķi analizējamu apstākļu vērtējuma rezultātā. Ar komersanta firmu saistītu strīdu specifika daudzējādā ziņā līdzinās ar preču zīmēm saistīto civiltiesiska rakstura strīdu specifikai, ko raksturo tādi apstākļi kā atšķirtspējas, iespējamās maldināšanas, kā arī firmas izvēles labticības vērtējums.

#### **5.2.1.6. Pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošana ar intelektuālā īpašuma tiesībām saistītos strīdos**

CPL 250.<sup>10</sup> panta pirmā daļa noteic, *ja ir pamats uzskatīt, ka intelektuālā īpašuma tiesību subjekta tiesības tiek pārkāptas vai varētu tikt pārkāptas, tiesa pēc prasītāja motivēta pieteikuma var pieņemt lēmumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanu.* Atbilstoši šī paša likuma panta trešajai daļai pagaidu aizsardzības līdzekļi var būt (I) tādas kustamas mantas apķīlāšana, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas intelektuālā īpašuma tiesības; (II) pienākums atsaukt preces, ar kurām, iespējams, tiek pārkāptas intelektuālā īpašuma tiesības; (III) aizliegums veikt noteiktas darbības gan atbildētājam, gan personām, kuru sniegtie pakalpojumi tiek izmantoti, lai pārkāptu intelektuālā īpašuma tiesības, vai personām, kuras padara iespējamu šāda pārkāpuma izdarīšanu.

Intelektuālā īpašuma tiesību pagaidu aizsardzības līdzekļi ir Latvijas tiesībās jauns, 2007.gadā ieviests tiesību institūts. Šī tiesību institūta ieviešanu pamatā var saistīt ar 2004.gada 29.aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu,<sup>431</sup> kuras 9.panta 1.punkts paredz dalībvalstu pienākumu nodrošināt iespēju tiesai pēc prasītāja lūguma piemērot pagaidu aizsardzības pasākumus

---

<sup>431</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/48/EK (2004. gada 29. aprīlis) par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 157, 2004. 30.aprīlis, 45. - 86. lpp.

Pieejama:

<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv&lng2=bg,cs,et,fr,hu,lt,lv,mt,pl,ro,sk,sl,&val=387158:cs&page=1&hwords=>

iespējami aizskarto vai apdraudēto intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai. Līdz tam intelektuālā īpašuma tiesībām kā pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis varēja tikt piemērota CPL paredzētā vispārējā prasības nodrošināšana pirms vai pēc prasības celšanas.

Atbilstoši iepriekš citētajai CPL 250.<sup>10</sup> panta pirmajai daļai pamats intelektuālā īpašuma tiesību pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanai ir pamatots pieņēmums par šo tiesību pārkāpumu vai iespējamu pārkāpumu. Šāda likuma sniegta intelektuālā īpašuma tiesību pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas pamata definīcija ir plaša. Tās pareizai un konsekventai piemērošanai katrā specifiskā gadījumā nepieciešama rūpīga analīze. Tādējādi rodas nepieciešamība noskaidrot šīs analīzes vadlīnijas, ņemot vērā tiesu praksi un citus avotus.

Kā jebkura jauna tiesību institūta, arī intelektuālā īpašuma tiesību pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas prakse un vadlīnijas Latvijas tiesībās vēl nav nostabilizējušās. Latvijas tiesu praksē pastāv būtiskas domstarpības jautājumā, vai, vērtējot pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu, tiesai ir vai nav jāvērtē pašas prasības pamats.<sup>432</sup> Līdz ar to šī tiesību institūta sekmīgākai piemērošanai var izmantot tiesību doktrīnas atziņas, ārvalstu pieredzi, kā arī atsevišķos gadījumos uz analogijas pamata – tiesu praksi un tiesību doktrīnu prasības nodrošināšanas jautājumos. Šie paši avoti var tikt izmantoti arī, lai noskaidrotu, kādi potenciāli problēmjaucājumi var būt jārisina tiesām, izskatot pieteikumus par intelektuālā īpašuma tiesību pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu.

Runājot par Latvijas tiesību doktrīnu, jānorāda, ka arī līdzšinējā Latvijas tiesību doktrīna nav bijusi dāsna ar priekšlikumiem par minēto pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas vadlīnijām. Tomēr esošo vadlīniju vidū var atzīmēt zvērinātas advokātes Ilzes Bukalderes priekšlikumu izvērtēt Amerikas Savienoto Valstu tiesībās piemēroto trīspakāpju testu pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļu (*interim measures* – angl.) piemērošanai. Šī testa ietvaros tiesai, lai piemērotu kādus pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļus, jāvērtē šādi apstākļi:

1) iztiesājamā jautājuma svarīgums – prasītājam jāpierada ne vien savas tiesības, bet arī šo tiesību svarīgums;

---

<sup>432</sup> Skat.: Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 18.jūnija lēmuma lietā Nr.PAC-1271 4.lpp. un Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 6.maija lēmuma lietā Nr.PAC-1256 3.lpp. Nav publicēti

2) neatgriezeniska kaitējuma risks – prasītajam jāpierāda, ka viņa tiesības vai likumīgās intereses cietīs neatgriezenisku kaitējumu, ja pagaidu aizsardzības līdzekļi netiks piemēroti;

3) interešu izvērtēšana par labu nodrošinājuma piemērošanai – ieguvumam, ko prasītājs gūs no pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas, jābūt lielākam par pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas ietvaros ierobežotās personas tiesību ierobežojumu.<sup>433</sup>

Minētajiem pagaidu aizsardzības līdzekļiem līdzīgi tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir pazīstami daudzās ārvalstīs. Pieminēšanas vērtas ir Kanādas tiesību doktrīnā norādītās tēzes par šādu tiesiskās aizsardzības līdzekļu jeb *injunctive relief (angl.)* piemērošanu. Tiek norādīts, ka šādi tiesiskās aizsardzības līdzekļi tiek piemēroti, pamatojoties uz pirmsšķietamu (*prima facie* – lat.) iespaidu par prasītāja intelektuālā īpašuma tiesībām, šo tiesību aizskārumu un turpmāka aizskāruma risku. Šīs tiesības un to aizskārumš šāda pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanai prasītajam nav jāpierāda.<sup>434</sup>

Kā jau iepriekš minēts, par intelektuālā īpašuma tiesību pagaidu aizsardzības līdzekļu sava veida “senāku līdzinieku” Latvijas civilprocesā var uzskatīt prasības nodrošināšanu. Līdz ar to arī līdzšinējā prasības nodrošināšanas praksē varētu būt meklējami kādi vērtīgi un arī minēto pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanai noderīgi secinājumi. Tomēr jāuzsver, ka prasības nodrošināšanas tiesu prakse pagaidu aizsardzības līdzekļu sakarā attiecināma ārkārtīgi piesardzīgi. Pirmkārt, vairākkārt ir mainījies prasības nodrošināšanas regulējums CPL. Otrkārt, kas ir vēl būtiskāk, pati prasības nodrošināšanas tiesu prakse nav viennozīmīga, dažos aspektos tā ir pat savstarpēji pretrunīga. Šīs pretrunas it sevišķi ir saistītas ar prasības nodrošināšanas pamatu. Te, piemēram, vienā lietā tiesa uzskata par pietiekamu tikai hipotētisku pieņēmumu, kuru ir grūti nosaukt pat par pirmsšķietamu iespaidu, ka nenodrošinot pieteikumu par prasības nodrošināšanu pirms tās celšanas tiesā, iespējamam atbildētājam netiek liegta iespēja strīdus nekustamo īpašumu atsavināt trešajam personām vai apgrūtināt to ar lietu tiesībām, un var tikt ierobežota iespējamā prasītāja

---

<sup>433</sup> Bukaldere I. *Kommerciālās aizsardzības un tiesiskās aizsardzības līdzekļi*. 2007.gada 10.maija mācību centra „Funditus” lekcija un konspekts lekcijai, 13.lpp. konspekta daļā “*Tiesiskās aizsardzības līdzekļi intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpuma gadījumā*”. Nav publicēts

<sup>434</sup> Carlsen A. (Author of the Chapter), Campbell D. (Gen. Ed.), Cotter S. (Ed.) *Copyright Infringement*. In: *Comparative Law Yearbook of International Business. Special Issue*. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International. 1997, p.75

aizskarto tiesību atjaunošana.<sup>435</sup> Savukārt citā lietā tiesa skaidri norāda, ka, lemjot jautājumu par prasības nodrošināšanu, tiesai jāapsver apstākļi, kas saistīti ar celtās prasības pamatojumu.<sup>436</sup> Tāpat tiesām nav vienotas pieejas jautājumos, vai izskatot jautājumu par prasības nodrošinājumu, tiesai jāvērtē prasības pamatojums un prasības apmierināšanas iespēja.<sup>437</sup>

**No iepriekš norādīto avotu analīzes var izdarīt secinājumus,** ka intelektuālā īpašuma pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas jautājumu sarežģītību nosaka gan pašu intelektuālā īpašuma tiesību specifika, gan arī plašs CPL normu formulējums intelektuālā īpašuma pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas regulējumā, daudzas un daļēji arī pretrunīgas prakses un zinātnes atziņas.

### 5.2.2. Maksātnespējas un likvidācijas lietu specifiskās iezīmes

Kopš 2008.gada 1.janvāra Latvijā ir spēkā esošs jauns Maksātnespējas likums. Ar šo likumu Latvijā ir ieviestas vairākas būtiskas novitātes. To vidū var minēt tiesiskās aizsardzības procesu, fizisko personu maksātnespēju, kā arī parādnieka maksātnespējas atjaunošanu, kas tagad ir noteikta par vienu no galvenajiem maksātnespējas procesa mērķiem.<sup>438</sup> Papildus tam var runāt arī par tiesas lomas pastiprināšanas nepieciešamību lietās par personu atzīšanu par maksātnespējīgām, izlīguma un sanācijas apstiprināšanu maksātnespējas procesā, un maksātnespējas procesa izbeigšanu. Tiesas lomas pastiprināšana nepieciešama gan sakarā ar vispārējo taisnīguma un patiesības principu izpratnes attīstību civilprocesā, uzsverot, ka neskatoties uz civilprocesā pastāvošo sacīkstes principu "*tiesa nekāda ziņā nav vienaldzīga skatītāja*".<sup>439</sup> Tāpat tiesas lomas pastiprināšana nepieciešama arī sekojot starptautiskās maksātnespējas tiesību domas attīstībai, kas kā maksātnespējas procesa

---

<sup>435</sup> Skat.: Rīgas Apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 2.jūnija lēmumu lietā Nr.2-9/68. Nav publicēts

<sup>436</sup> Skat.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004.gada 3.septembra lēmumu lietā Nr. PAC – 1106 <http://www.at.gov.lv/files/archive/departments4/2004/cp030904.doc> (aplūkots 2008.gada 27.decembrī)

<sup>437</sup> Skat.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004.gada 3.septembra lēmumu lietā Nr. PAC – 1106 <http://www.at.gov.lv/files/archive/departments4/2004/cp030904.doc> (aplūkots 2008.gada 27.decembrī); Škutāns D. Cerīgi jaunumi tiesu praksē: prasības nodrošināšana komercstrīdos. *Jurista Vārds*, 2008. 7.oktobris, nr. 38 (543), rindkopas 3.1. – 3.7. [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2008.gada 27.decembrī)

<sup>438</sup> Matule S. Maksātnespējas likumam cita filozofija. *Jurista Vārds*, 2007. 20.marts, nr. 12 (465) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 2.janvārī)

<sup>439</sup> Līcis A., Torgāns K. (Zin. Red.) *Prasības tiesvedība un pierādījumi*. Rīga: Tiesu Namu Aģentūra, 2003, 52.lpp.



mērķi uzsver ne tikai kreditoru un citu prasītāju interešu taisnīgu apmierināšanu, bet iespējas gadījumā arī maksātnespējīgās personas finanšu stāvokļa “izglābšanu” (*rescue* – angl.) un sekmīgas darbības turpināšanu.<sup>440</sup> Jāatzīmē, ka atsevišķi ārvalstu tiesību zinātnieki pat norāda, ka tiesa ir atbildīga par visu maksātnespējas procesa norisi.<sup>441</sup> Tik radikālam secinājumam autors negribētu piekrist, jo vismaz Latvijas tiesībās arī maksātnespējas procesa administratoram likums paredz plašas pilnvaras, tajā skaitā tiesības bez īpaša pilnvarojuma sastādīt un parakstīt parādnieka vārdā jebkuru dokumentu, kā arī iecelt amatpersonas parādnieka pārvaldes darba veikšanai un noteikt to kompetenci, pieņemt darbā un atlaist no darba darbiniekus, arī tos, kuri pieņemti darbā pirms maksātnespējas procesa lietas ierosināšanas.<sup>442</sup> Tomēr jebkurā gadījumā tiesai maksātnespējas procesa lietu tiesiskajā uzraudzībā ir būtiska loma. To apliecina kaut vai fakts, ka atsevišķi, būtiski rīcības veidi maksātnespējas procesā, piemēram, kreditoru lēmums par sanācijas plānu jāapstiprina tiesā,<sup>443</sup> un tādējādi lēmums ir nosacījums attiecīgā sanācijas plāna vai cita rīcības veida īstenošanai. Ņemot vērā šādu tiesas lomas pastiprināšanu maksātnespējas un ar to saistīto procesu uzraudzībā, autors vēlas paust cerību, ka tādējādi palielināsies maksātnespējas un likvidācijas lietās pieņemto nolēmumu un šo lietu risinājumu kvalitāte, bet vēl nesēnā pagātnē bieži sastopamie, uz iepriekš spēkā bijušā likuma “Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju” pamata pieņemtie tiesas nolēmumi, kuru ietvaros, piemēram, tika prezumēta komercsabiedrības nespēja nokārtot savas saistības bez jebkādas, vismaz tiesas nolēmumā atspoguļotas, komercsabiedrības finanšu stāvokļa analīzes,<sup>444</sup> ir vēsture, kas neatkārtosies.

Maksātnespējas likuma 4.panta pirmā daļa noteic, ka *tiesiskās aizsardzības process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums komercsabiedrības interešu aizsardzībai ierobežotas maksātnespējas gadījumā, lai atjaunotu tās maksātnespēju pilnā apjomā*. No šī paša likuma

---

<sup>440</sup> The World Bank *Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems*. 2001. p.24, 25 [http://www.worldbank.org/ifa/ipg\\_eng.pdf](http://www.worldbank.org/ifa/ipg_eng.pdf) (aplūkots 2009.gada 2.janvārī); Bhandari J. S., Weiss L. A. (Ed) *Corporate bankruptcy. Economic and legal perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996, p.141

<sup>441</sup> Alberti A. M. (Author of the Chapter) with the contribution of Bonivento G. and Vitale P., McBryde W.W., Flessner A., Kortmann S.C.J.J. (Ed.) *Principles of European Insolvency Law. National Report from Italy*. Hague: Kluwer Law Publishers, 2003, p.405

<sup>442</sup> Skat.: Maksātnespējas likuma 64.panta 6. un 7.punktu

<sup>443</sup> Bērziņš G. *Sanācijas iespējas tiesiskais regulējums*. Rīga: Jurista Vārds, 2009.gada 27.janvāris, nr.4 (547), 5.lpp.

<sup>444</sup> Skat.: piemēram, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 10.novembra lēmumu lietā Nr.C-3290/11. Nav publicēts

31.panta pirmās daļas izriet, ka tiesiskās aizsardzības procesu var piemērot pamatā komercsabiedrības maksātspējas atjaunošanai. Saskaņā ar šī likuma 33.panta pirmo un ceturto daļu tiesiskās aizsardzības procesā var pielietot vienu vairākas no šādām metodēm: (I) maksājumu saistību izpildes atlikšana un turpmāko katra mēneša maksājumu veikšana saskaņā ar grafiku, proporcionāli apmierinot visus kreditoru prasījumus, kuru izpildes termiņš iestājies pirms tiesas lēmuma par tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanu vai kuru izpildes termiņš iestāsies tiesiskās aizsardzības procesa laikā; (II) ieskaits ar nosacījumu, ka komercsabiedrības prasījuma tiesības pret kreditoru ir radušās ne agrāk kā trīs mēnešus pirms tiesas lēmuma par tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanu; (III) pamatparāda, līgumsoda vai procentu dzēšana vai samazināšana; (IV) kustamās mantas vai nekustamā īpašuma atsavināšana vai apgrūtināšana ar lietu tiesībām, lai panāktu kreditoru prasījumu izpildes termiņa pagarināšanu vai kreditoru prasījumu apmierināšanu; (V) komercsabiedrības pamatkapitāla palielināšana.

Viss tiesiskās aizsardzības process tāpat kā maksātnespējas process un atsevišķos gadījumos arī likvidācijas process notiek tiesas kontrolē. Ar šādu kontroli tiesa nodrošina likumīga un efektīva tiesiskās aizsardzības, maksātnespējas vai likvidācijas procesa norisi.

CPL 345.panta pirmā daļa paredz, ka lēmumu par tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanu pieņem tiesa. Likums nenorāda skaidrus nosacījumus, pie kuriem tiesai jāpieņem lēmums par tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanu. Tādējādi var secināt, ka likums tiesai piešķir zināmu diskrešu varu šāda lēmuma pieņemšanā, vien netieši ierobežojot šo tiesas varu ar Maksātnespējas likuma 32.pantā noteiktajiem priekšnosacījumiem un ierobežojumiem. Ierobežojumi tiesiskās aizsardzības procesa piemērošanai ir noteikti Maksātnespējas likuma 32.panta otrajā daļā un pēc autora ieskata uzskatāmi par skaidriem un viennozīmīgi izprotamiem. Nedaudz savādāk ir ar tiesiskās aizsardzības procesa priekšnosacījumiem, kas paredzēti Maksātnespējas likuma 32.panta pirmajā daļā – parādnieka ierobežota maksātnespēja, parādnieka aktīvu vērtība pārsniedz kreditoru saistības, kurām iestājies izpildes termiņš, parādnieks ne mazāk kā trīs gadus ir reģistrēts Uzņēmumu reģistra attiecīgajā reģistrā un ir iesniegti normatīvajos aktos paredzētie gada pārskati par pēdējiem trim pārskata gadiem. Reģistrācijas ilgums un gada pārskatu iesniegšanas fakts gan ir visai viegli pārbaudāms. Savukārt, lai novērtētu parādnieka aktīvus un to vērtību, attiecīgajai personai vai iestādei, arī tiesai, kura šādu novērtēšanu veic vai pārbauda, ir jābūt

apveltītām ar noteiktām zināšanām grāmatvedībā un ekonomikā, lai veiktu komercsabiedrības aktīvu vērtēšanu vai vērtēšanas pārbaudi pēc bilances vērtības (*balance sheet test* – angl.) vai naudas plūsmas (*cash flow test* – angl.) pārbaudes<sup>445</sup> vai citas metodes. Vēl sarežģītāka var būt parādnieka ierobežotas maksātnespējas novērtēšana. Maksātnespējas likuma 4.panta otrā daļa ierobežotu maksātnespēju definē kā stāvokli, “*kad komercsabiedrībai īslaicīgi [autora izcēlums] nepietiek naudas līdzekļu to saistību izpildei, kurām iestājies vai tuvākajā laikā iestāsies izpildes termiņš*”. Līdz ar to, lemјot par tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanu un šī lēmuma pieņemšanas ietvaros vērtējot, vai parādniekam ir konstatējama maksātnespēja un vai tā ir ierobežota, tiesai faktiski ir jāvērtē, vai attiecīgā parādnieka finansu grūtības ir uzskatāmas par īslaicīgām. Jāatzīmē, ka, piemēram, maksātnespējas procesa ietvaros Vācijā tiesnesis veic tā saucamās pozitīvo iespēju prognozes (*positive Fortführungs prognose* - vāc.), ka maksātnespējīgais komersants spēs turpināt savu komercdarbību.<sup>446</sup> Līdzīgi tam arī tiesai, lemјot par tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanu, jāizvērtē, vai parādnieka finansu grūtības ir īslaicīgas un novēršamas ar vienu vai vairākām tiesiskās aizsardzības procesa ietvaros piemērojamām metodēm parādnieka maksātnespējas atjaunošanai.

CPL 348.panta pirmā daļa paredz, ka ne vēlāk kā četrdesmit piecu dienu laikā pēc tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanas tiesa iztiesā tiesiskās aizsardzības procesa lietu. Salīdzinot ar tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanu, tiesiskās aizsardzības procesa lietas iztiesāšanā likums paredz mazāk aktīvu tiesas lomu lietas būtības izvērtējumā. Proti, saskaņā ar CPL 348.panta trešo daļu, iztiesājot tiesiskās aizsardzības procesa lietu, tiesa izvērtē tikai tiesiskās aizsardzības procesa plāna saskaņojumu esamību un atbilstību Maksātnespējas procesa prasībām, kā arī tiesiskās aizsardzības procesa pieteikuma iesniedzēja, administratora un nodrošinātā kreditora viedokli par tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna izpildes iespējām. Faktiski tiesiskās aizsardzības procesa lietas iznākums ir atkarīgs no tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna saskaņošanas, kā arī šajā lietā iesaistīto personu redzējuma par minētā plāna izpildi. Šajā gadījumā likums neuzliek par pienākumu tiesai iesaistīties šī plāna būtības un izpildes iespēju vērtējumā.

---

<sup>445</sup> Fletcher I. *Insolvency in Private International Law. National and International Approaches*. Oxford: Clarendon Press, 1999, p.131

<sup>446</sup> Von Rom F. *German Insolvency Law – A Primer*. [www.broich.de/pdf/doc/German%20Insolvecy%20Law1.PDF](http://www.broich.de/pdf/doc/German%20Insolvecy%20Law1.PDF). (aplūkots 2009.gada 2.janvārī)

Līdzīgi arī tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšanas gadījumā CPL 350.<sup>1</sup>pants paredz izsmelto šī procesa izbeigšanas pamata uzskaitījumu, kura piemērošanai vismaz vairumā gadījumu tiesai nebūtu vajadzība veikt lietas apstākļu īpašu analīzi.

Līdzīgi kā tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanai, arī maksātnespējas procesa lietas ierosināšanai likums precīzi nenosaka tiesai, kādos gadījumos ir pamats ierosināt maksātnespējas procesa lietu. Ņemot vērā, ka CPL 363.<sup>7</sup> panta trešā daļa noteic, ka maksātnespējas pazīmju konstatācija ir maksātnespējas procesa lietas izšķiršanas, nevis ierosināšanas sakarā vērtējams jautājums, var secināt, ka lemjot jautājumu par maksātnespējas procesa lietas ierosināšanu, tiesai nav jābūt pilnībā pārliecinātai par Maksātnespējas procesa likuma 50. vai 151.pantā norādīto maksātnespējas pazīmju esamību. Tomēr ierosinot maksātnespējas procesa lietu, tiesai jābūt vismaz pamatotam pieņēmumam par šo pazīmju varbūtēju esamību. Turklāt dažas no šīm pazīmēm pašas par sevi ir katrā gadījumā atsevišķi analizējams jautājums. To var teikt par Maksātnespējas likuma 50.panta 4. 5. un 6.punktā paredzētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm - parādnieks nespēj nokārtot parādsaistības, kurām ir iestājies izpildes termiņš, un viņa parādsaistības pārsniedz aktīvus, saskaņā ar likvidācijas sākuma finanšu pārskatu parādniekam nepietiek aktīvu, lai apmierinātu visus pamatotos kreditoru prasījumus, vai arī šis apstāklis atklājas likvidācijas gaitā, parādnieks nespēj nokārtot saistības, kas paredzētas tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā. Tāpat atsevišķa analīze var būt nepieciešama Maksātnespējas likuma 151.panta 2.punktā paredzētās fiziskas personas maksātnespējas pazīmes konstatēšanai – sakarā ar pierādāmiem apstākļiem parādniekam nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un kuru kopējais apjoms pārsniedz simt minimālās mēnešalgas.

Lemjot jautājumu par maksātnespējas procesa lietas ierosināšanu, tiesnesis ir sava veida dilemmas priekšā. No vienas puses, ja maksātnespējas procesa lieta tiks ierosināta, tā būtiski izmainīs parādnieka darbību, kā arī apgrūtinās organizatorisko struktūru, ja parādnieks ir juridiska persona. Šādas izmaiņas un apgrūtinājumu rada tādas būtiskas maksātnespējas procesa iezīmes kā administratora iecelšana un administratora plašās pilnvaras parādnieka rīcības kontrolē un arī darbībā, ja parādnieks ir juridiska persona, maksājumu termiņu pagarināšana, kā arī citi pasākumi parādnieka maksātnespējas atjaunošanai, sanācijas,

reorganizācijas vai citu maksātspējas procesa risinājumu un to plānu īstenošana.<sup>447</sup> Tādēļ nepamatota maksātspējas procesa lietas ierosināšana nav pieļaujama. No otras puses, ja maksātspējas procesa lieta pamatotā gadījumā netiks ierosināta, var daļēji vai pat pilnībā zust iespēja gan parādnieka darbības atjaunošanai, gan arī parādnieka kreditoru prasījumu pilnīgai apmierināšanai. Līdz ar to, izlemjot jautājumu par maksātspējas procesa lietas ierosināšanu, tiesnesis nedrīkst pieļaut kļūdu, vērtējot lietas apstākļu radīto iespaidu par iespējamām maksātspējas pazīmēm parādnieka darbībā un finansu stāvoklī.

Papildus jāatzīmē, ja maksātspējas procesa lietas ierosināšanas sakarā tiesai attiecīgo maksātspējas pazīmju iespēju ietvaros jāvērtē parādnieka iespējas nokārtot savas parādsaistības, vai arī parādnieka parādsaistību un aktīvu attiecība, šāda vērtējuma izdarīšanai ar jau minēto bilances vai naudas plūsmu pārbaužu palīdzību<sup>448</sup> tiesai nepieciešamas ne vien jurisprudences, bet arī ekonomikas un grāmatvedības zināšanas.

Ja juridiskas personas maksātspējas procesa lieta tiek ierosināta un tās izšķiršanas gaitā parādnieks tiek pasludināts par maksātspējīgu, tiesai saskaņā ar CPL 363.<sup>8</sup> panta pirmo daļu, var nākties izlemt virkni jautājumu, to vidū jautājumus par: (I) kreditoru sapulces lēmuma par bankrota procedūras uzsākšanu apstiprināšanu un kreditoru sapulces lēmuma par bankrota procedūras pabeigšanu apstiprināšanu; (II) izlīguma apstiprināšanu; (III) kreditoru sapulces lēmuma par sanācijas plāna pieņemšanu vai grozīšanu, kā arī sanācijas plāna vai tā grozījuma jaunās redakcijas apstiprināšanu; (IV) kreditoru sapulces lēmuma par sanācijas plāna īstenošanu un sanācijas pabeigšanu apstiprināšanu; (V) kreditoru sapulces lēmuma par sanācijas atcelšanu apstiprināšanu; (VI) maksātspējas procesa izbeigšanu; (VII) kreditoru sapulces lēmuma par reorganizāciju atzīšanu par spēkā neesošu.

Savukārt, ja parādnieks ir fiziska persona, tad saskaņā ar CPL 363.<sup>19</sup> panta trešo daļu tiesa, pasludinot šo personu par maksātspējīgu, izlemj jautājumus par (I) šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna apstiprināšanu; (II) bankrota procedūras uzsākšanu; (III) bankrota procedūras termiņu. Papildus tam pēc fiziskas personas pasludināšanas par maksātspējīgu tiesai saskaņā ar CPL 363.<sup>20</sup> panta otro daļu var nākties izlemt jautājumus arī par (I) fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu

---

<sup>447</sup> Bhandari J. S., Weiss L. A. (Ed.) *Corporate bankruptcy. Economic and legal perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996, p.143

<sup>448</sup> Fletcher I. *Insolvency in Private International Law. National and International Approaches*. Oxford: Clarendon Press, 1999, p.131

apmierināšanas plāna grozīšanu, apstiprinot grozījumus piecu dienu laikā no to saņemšanas dienas; (II) izlīguma apstiprināšanu; (III) bankrota procedūras pabeigšanu. Šo lēmumu pieņemšana no vienas puses gan visai minimāli rada maksātnespējas procesa lietas specifiku, jo šo jautājumu izlemšanas gaitā tiesa pamatā nosaka attiecīgā izlīguma vai sanācijas vai cita plāna atbilstību likuma prasībām.<sup>449</sup> Tomēr no otras puses nevar aizmirst, ka viens no maksātnespējas procesa un līdz ar to arī maksātnespējas procesa nolēmumu pieņemšanā iesaistītas tiesas mērķiem ir kreditoru prasījumu apmierināšana, samērīgā apmērā atbilstoši apmierinot visu kreditoru grupu prasījumus, iespēju robežās arī veicinot parādnieka maksātnespējas atjaunošanu.<sup>450</sup> Līdz ar to tiesai, lemjot jautājumus par izlīguma, sanācijas plāna un citu ar maksātnespējas stāvokļa risinājumu saistītu plānu un dokumentu apstiprināšanu faktiski ir jāvērtē ne tikai šo dokumentu formālo prasību ievērošana, bet arī jāņem vērā šo dokumentu potenciāli radītās ekonomiskās sekas kreditoru prasījumu apmierināšanā un parādnieka maksātnespējas atjaunošanā. Jāatzīmē, ka tieši saistībā ar tiesas pienākumu arī pēc būtības iedziļināties maksātnespējas procesa lietās, starptautiskajās privāttiesībās juridiskas personas maksātnespējas lieta ir šīs personas reģistrācijas valsts jurisdikcijā.<sup>451</sup> Tiek uzskatīts, ka ar šādu jurisdikciju tiek nodrošināta lielāka tiesas informētība par juridiskās personas reģistrācijas valsts tiesību normām, kā arī šīs valsts ekonomiskajiem un citiem apstākļiem, kuriem var būt nozīme attiecīgajā maksātnespējas procesa lietā.

Runājot par fiziskas personas maksātnespējas lietu specifiku, jāatzīmē, ka šo lietu specifiku nosaka ne vien grāmatvedības un citu “nejuridisku jautājumu” vērtēšana dažādu ar šo lietu iztiesāšanu saistītu nolēmumu pieņemšanā, bet arī tas, ka pretstatā juridisku personu saimnieciskajā darbībā dominējošai t.s. parastajai ekonomikai (*conventional economics* – angl.), fiziskas personas rīkojas t.s. uzvedības ekonomikas (*behavioural economics* – angl.) ietvaros, kuru raksturo spontānāki un, atšķirībā no komercsabiedrībām, ne vienmēr ar peļņas gūšanas nolūku saistīti lēmumi.<sup>452</sup> Turklāt šos lēmumus bieži vien ir pieņēmuši patērētāji,

---

<sup>449</sup> Skat.: piemēram, Maksātnespējas likuma 110.panta otro daļu

<sup>450</sup> Bhandari J. S., Weiss L. A. (Ed.) *Corporate bankruptcy. Economic and legal perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996, p.143, 146

<sup>451</sup> Wessels B. *Current Topics of International Insolvency Law*. Deventer: Kluwer, 2004, p. 232, 233

<sup>452</sup> Schwartz S. (Author of the Chapter), Niemi Kiesiläinen, Ramsay I., Whitford W. (Ed.) *Personal Bankruptcy Law: A Behavioural Perspective. Consumer Bankruptcy in Global Perspective*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2003, p.62

kuri, kā tiek norādīts tiesību doktrīnā, uzskatāmi par personām bez īpašām zināšanām.<sup>453</sup> Šādiem fizisku personu maksātnespējas procesa lietu specifiski apstākļiem ir būtiska nozīme. Piemēram, saskaņā ar CPL 363.<sup>20</sup> panta pirmo daļu, pieņemot lēmumu par prasības nodrošinājuma līdzekļa piemērošanu fiziskas personas maksātnespējas gadījumā, tiesai, kas skata šo jautājumu, būtu jāvērtē personas uzvedības ekonomika un tās radītie riski fiziskas personas mantas saglabāšanai un ar to saistītajai kreditoru prasījumu apmierināšanai un parādnieka maksātspējas atjaunošanai. Papildus jāņem vērā, ka fizisku personu maksātnespējas gadījumā, ja netiek noslēgts izlīgums, bankrota procedūra ir kā automātiskas sekas maksātnespējas procesa pasludināšanai.<sup>454</sup> Pie šādiem apstākļiem tiesas nolēmumiem un ar to palīdzību īstenotajai kontrolei pār fiziskas personas maksātnespējas procesa lietas norisi ir sevišķi būtiska nozīme Maksātnespējas likuma 149.panta pirmajā daļā noteikto fiziskas personas maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanā - ievērojot kreditoru intereses, sniegt parādniekam iespēju atjaunot maksātspēju vai tikt atbrīvotam no savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā norādītajām parādsaistībām.

Papildus specifika piemīt arī kredītiestāžu maksātnespējas un likvidācijas lietām. Atšķirībā no citām komercsabiedrībām, kredītiestāžu maksātnespējas un likvidācijas lietu izšķiršanā lielākā mērā ir iesaistīta regulējošā iestāde – Finanšu un kapitāla tirgus komisija.<sup>455</sup> Tomēr tā nav vienīgā un galvenā kredītiestāžu maksātnespējas un likvidācijas lietu specifikas pazīme. Būtiskākais kredītiestāžu maksātnespējas un likvidācijas risks ir saistīts ar kredītiestāžu lielo nozīmi tautsaimniecībā, kā arī ciešu savstarpēju saikni.<sup>456</sup> Tādējādi kādas kredītiestādes maksātnespēja un tam sekojoša likvidācija var izraisīt arī citu personu, kas ir šīs bankas aizņēmēji, noguldītāji vai citi klienti vai sadarbības partneri, finansu grūtības, maksātnespēju vai pat juridisku personu likvidāciju. Tāpat vienas kredītiestādes maksātnespēja var izraisīt arī citu kredītiestāžu maksātnespēju. Šādu apstākļu dēļ var secināt, ka tiesai, kas skata kredītiestāžu maksātnespējas un likvidācijas lietas, jāsaskaras ne vien ar lielāka apmēra un sarežģītākiem finanšu jautājumiem, bet arī ar lielāku atbildību un lielākiem riskiem, kas var iestāties un ietekmēt visu valsts tautsaimniecību, ja kāds no attiecīgās

---

<sup>453</sup> Maldups A. Fizisko personu maksātnespējas paredzamais regulējums. *Jurista Vārds*, 2007.gada 30.oktobris, nr. 44 (497), secinājumu 3.tēze [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 3.janvārī)

<sup>454</sup> Turpat, sadaļa 3.1.

<sup>455</sup> Skat.: piemēram, CPL 367.panta pirmo daļu – kreditori var iesniegt kredītiestādes maksātnespējas pieteikumu tiesai tikai pēc tam, kad to ir izskatījusi Finanšu un kapitāla tirgus komisija.

<sup>456</sup> Hüpkens E. H. G. *The Legal Aspects of Bank Insolvency. A Comparative Analysis of Western Europe, the United States and Canada*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2000, p.8, 9

kredītiestādes maksātnespējas vai likvidācijas lietā pieņemtajiem nolēmumiem izrādīsies juridiski vai ekonomiski nepamatots.

Vēl viena maksātnespējas procesa lietu iezīme ir īsi tiesas nolēmumu pieņemšanas termiņi, kā arī ierobežotas pārsūdzības iespējas. Piemēram, juridiskas personas maksātnespējas lietu tiesai jāizskata piecpadsmit dienu laikā no ierosināšanas,<sup>457</sup> fiziskas personas maksātnespējas lietu – trīsdesmit piecu dienu laikā no ierosināšanas.<sup>458</sup> Tiesas pieņemtais spriedums saistībā ar parādnieka atzīšanu par maksātnespējīgu nav pārsūdzams.<sup>459</sup> Ņemot vērā šādus īsus lēmumu pieņemšanas termiņus un nolēmumu nepārsūdzamību, tiesai, skatot maksātnespējas lietas, faktiski ir ātri jāpieņem nekļūdīgi nolēmumi, jo pretējā gadījumā var ciest gan parādnieka maksātnespējas atjaunošanas, gan arī kreditoru prasījumu apmierināšanas iespējas.<sup>460</sup>

Pievēršoties jautājumam par komercsabiedrību, arī kredītiestāžu, tiesām pakļauto likvidācijas lietu specifiskajām iezīmēm, jānorāda, ka šīs iezīmes daudzējādā ziņā ir līdzīgas maksātnespējas procesa lietu specifiskajām iezīmēm. Arī viens no komercsabiedrību likvidācijas pamatiem – bankrota procedūra, ir viens no maksātnespējas procesa risinājumiem un iespējamām sekām. Vairums citu tiesām pakļauto komercsabiedrības likvidācijas pamatu ir norādīti Komerclikuma 314.panta pirmajā daļā un ir šādi: (I) komercsabiedrības dibināšanas dokumenti ir pretrunā ar likumu; (II) komercsabiedrības pamatkapitāls neatbilst likuma prasībām; (III) komercsabiedrība neiesniedz komercreģistra iestādei likumā paredzētās ziņas vai dokumentus; (IV) komercsabiedrības dalībnieki nav pieņēmuši lēmumu par komercsabiedrības darbības izbeigšanu gadījumos, kad tas viņiem bija jā dara saskaņā ar likumu vai statūtiem; (V) komercsabiedrības valdei ilgāk par trim mēnešiem nav pārstāvības tiesību.

No šī komercsabiedrības likvidācijas gadījumu uzskaitījuma var rasties iespaids, ka ar komercsabiedrību likvidāciju saistītās civillietas specifikas ziņā vairāk līdzinās nevis maksātnespējas procesa lietām, bet citām ar komercsabiedrību pārvaldi un darbību saistītām civillietām. Tāpat var rasties iespaids, ka ar komercsabiedrību likvidāciju saistītajās civillietās tiesai jā saskaras ar tikai juridisku jautājumu vērtēšanu. Līdz ar to

---

<sup>457</sup> Skat.: CPL 363.<sup>6</sup> panta pirmo daļu

<sup>458</sup> Skat.: CPL 363.<sup>19</sup> panta pirmo daļu

<sup>459</sup> Skat.: CPL 363.<sup>7</sup> panta pirmo daļu un 363.<sup>19</sup> panta septīto daļu

<sup>460</sup> Finch. V. *Corporate Insolvency Law. Perspectives and Principles*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, p.188



komercsabiedrību likvidācijas lietas specifikas ziņā daudz neatšķiras no citām civillietām. Autors vēlas norādīt, ka tas nav pamatoti.

Pirmkārt, ar komercsabiedrību likvidāciju saistītās civillietas specifikas ziņā vairāk līdzinās maksātnespējas procesa lietām, nevis citām ar komercsabiedrību pārvaldi un darbību saistītām civillietām. Likvidācijas procesa un maksātnespējas procesa gadījumā var būt līdzīgi ar šo procesu sasniedzamie mērķi. Gan likvidējamās, gan arī maksātnespējīgas komercsabiedrības bankrota gadījumā sasniedzamais mērķis ir attiecīgās juridiskās personas darbības izbeigšana un likvidācija.<sup>461</sup>

Otrkārt, izskatot vairākus jautājumus komercsabiedrību likvidācijas procesa lietās, tiesai, līdzīgi maksātnespējas procesa lietām, var nākties izvērtēt dažādus ekonomikas un grāmatvedības jautājumus, kā arī iespējamās kreditoru intereses, to aizsardzību un savstarpējo līdzsvaru. Kā piemēru šajā sakarā var minēt Komerclikuma 330.pantā minēto komercsabiedrības atlikušās mantas sadali, kas ir tiesas kompetencē, un kuru tiesa var atļaut pirms likumā noteiktā termiņa, ja ar to netiek nodarīti zaudējumi kreditoriem. Tāpat Komerclikuma 138.panta ceturtā daļa noteic, ka iesniedzot kreditoru sapulces lēmumu par bankrota procedūras pabeigšanu, administrators tam pievieno tostarp bankrota procedūras noslēguma bilanci. Likums gan precīzi nenoteic, vai un cik lielā mērā tiesai jāiedziļinās attiecīgās komercsabiedrības bankrota procedūras noslēguma bilanci un kāds tiesai ir jāpieņem nolēmums pie noteiktiem šīs bilances rādītājiem. Tomēr, ievērojot, ka likums paredz obligātu šīs bilances iesniegšanu, var secināt, ka tiesai šī bilance jāizskata un jāvērtē. Turklāt bilances rādītājiem var būt ietekme uz tiesas lēmumu, apstiprinot kreditoru sapulces lēmumu par bankrota procedūras pabeigšanu, un pieņemot lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Nevar arī neatzīmēt, ka Kredītiestāžu likuma 136.panta pirmā daļa<sup>462</sup> pie kredītiestādes likvidācijas ar tiesas nolēmumu, noteic tiesai pienākumu izskatīt likvidatora pārskatu par visu likvidācijas periodu un to apstiprināt. Tātad šādā gadījumā tiesai jāskata un jāvērtē visa likvidācijas pārskatā norādītā informācija, arī nejuridiska rakstura un, ņemot to vērā, jāpieņem lēmums saistībā ar kredītiestādes likvidācijas pabeigšanu.

No šī tiesām pakļauto komercsabiedrību likvidācijas lietu apskata var secināt, ka šajās likvidācijas lietās, līdzīgi kā maksātnespējas procesa lietās, tiesām ir jāvērtē ne tikai

---

<sup>461</sup> Skat.: Maksātnespējas likuma 130.pantu un Komerclikuma 317.pantu

<sup>462</sup> Kredītiestāžu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 1995.gada 24.oktobris, nr.163

juridiska, bet arī cita rakstura informācija un apsvērumi. Šādas kopējas specifikas dēļ autors uzskata, ka komercsabiedrību likvidācijas lietām ir jābūt to pašu tiesu jurisdikcijā, kas skata maksātnespējas procesa lietas.

**Apkopojot šajā nodaļā konstatētās atziņas**, var rezumēt, ka tiesiskās aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietās tiesām ir būtiska loma, jo nepamatota lietas ierosināšana, maksātnespējas atzīšana vai likvidācija var būtiski ierobežot un pat sarežģīt parādnieka darbību. Savukārt nepamatota atteikšanās ierosināt lietu, atzīt maksātnespēju vai noteikt likvidāciju var daļēji vai pat pilnībā izslēgt iespēju gan parādnieka darbības atjaunošanai, gan arī parādnieka kreditoru prasījumu pilnīgai apmierināšanai. Šādu tiesas lomu un arī atbildību vēl vairāk pastiprina īsie termiņi nolēmumu pieņemšanai un ierobežotas pārsūdzības iespējas. Šādi termiņi un ierobežotas pārsūdzības iespējas rada situāciju, ka tiesām ir ātri jāpieņem faktiski nekļūdīgi nolēmumi. Pretējā gadījumā var ciest gan parādnieka, gan arī kreditoru intereses. Papildus specifiku tiesiskās aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietām piešķir arī fakts, ka šo lietu izskatīšanā tiesai, papildus juridiska rakstura apstākļiem, jāvērtē arī daudzi ekonomiski un ar grāmatvedību saistīti apstākļi.

### **5.2.3. Iespējamā specifika atsevišķās lietās par negodīgu konkurenci**

Ar 2008.gada 14.novembra Konkurences likuma grozījumiem, kas stājušies spēkā 2009.gada 1.janvārī, visas lietas par negodīgu konkurenci ir nodotas tiesu pakļautībā. Tādējādi līdzšinējie visai apjomīgie naudas sodi, kurus Konkurences padome varēja piemērot par negodīgu konkurenci, nu ir aizstāti ar cietušajam tirgus dalībniekam nodarīto zaudējumu un cita kaitējuma atlīdzināšanu. Šie grozījumi veikti, vadoties gan no Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā, kuras 1.pants paredz Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 81. un 82.panta piemērošanu arī dalībvalstu tiesās,<sup>463</sup> gan arī Eiropas tiesu prakses un tiesību doktrīnas atziņām, ka vismaz daļā gadījumu kaitējuma atlīdzināšana ir vienīgais efektīvais

---

<sup>463</sup> Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 1, 2003.gada 4.janvāris, 205.-229.lpp.

Pieejama: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=283510:cs&lang=lv&list=283562:cs,283523:cs,283510:cs,485416:cs,&pos=3&page=1&nbl=4&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte)

[lex.europa.eu/Notice.do?val=283510:cs&lang=lv&list=283562:cs,283523:cs,283510:cs,485416:cs,&pos=3&page=1&nbl=4&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=283510:cs&lang=lv&list=283562:cs,283523:cs,283510:cs,485416:cs,&pos=3&page=1&nbl=4&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte)

ekonomisku zaudējumu cietušās personas tiesību aizsardzības līdzeklis pret konkurenci kropļojošām darbībām.<sup>464</sup> Negodīgas konkurences definējums un līdz ar to arī iespējamo veidu klāsts ir plašs. Tas ir dots Konkurences likuma 18.panta otrajā un trešajā daļā:

*(2) Par negodīgu konkurenci uzskatāmas darbības, kuru rezultātā tiek pārkāpti normatīvie akti vai godīgas saimnieciskās darbības paražas un ir radusies vai varētu rasties konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana.*

*(3) Negodīga konkurence var izpausties šādās darbībās, ja to rezultātā ir radusies vai varētu rasties konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana:*

*1) cita tirgus dalībnieka (eksistējoša, savu darbību izbeiguša vai reorganizēta) likumīgi lietota nosaukuma, atšķirības zīmju un citu pazīmju izmantošana vai atdarināšana, ja tas var maldināt attiecībā uz tirgus dalībnieka identitāti;*

*2) cita tirgus dalībnieka ražotās vai realizētās preces nosaukuma, ārējā izskata, marķējuma vai iepakojuma atdarināšana, preču zīmes izmantošana, ja tas var maldināt attiecībā uz preces izcelsmi;*

*3) nepatiesas, nepilnīgas vai izkropļotas informācijas izplatīšana par citu tirgus dalībnieku vai tā darbiniekiem, kā arī par šā tirgus dalībnieka ražoto vai realizēto preču saimniecisko nozīmi, kvalitāti, izgatavošanas veidu, īpašībām, daudzumu, noderīgumu, cenām, to veidošanas un citiem noteikumiem, kas var šim tirgus dalībniekam nodarīt zaudējumus;*

*4) cita tirgus dalībnieka komercnoslēpumu ietverošas informācijas iegūšana, izmantošana vai izplatīšana bez tā piekrišanas;*

*5) cita tirgus dalībnieka darbinieku ietekmēšana ar draudiem vai uzpirkšana, lai radītu priekšrocības savai ekonomiskajai darbībai, tādējādi nodarot šim tirgus dalībniekam zaudējumus.*

Civiltiesiskajos strīdos, kas saistīti ar negodīgu konkurenci, prasības priekšmets pamatā ir negodīgas konkurences rezultātā nodarītu zaudējumu un cita kaitējuma atlīdzināšana. Šāds prasības priekšmets ir visai izplatīts un tas varētu vadināt uz domām, ka vispārējās jurisdikcijas tiesām nevajadzētu būt sarežģījumiem ar negodīgu konkurenci saistītu civiltiesiska rakstura strīdu iztiesāšanā. Tomēr tā gluži nav.

---

<sup>464</sup> Skat.: EKT spriedumu lietā *Cf. Rewe v. Hauptzollant Kiel*, [1981] ECR 1805, citēts no Van Bael & Bellis *Competition Law of the European Community. Fourth Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 2005., p.1181

No Konkurences likuma 18.panta otrās un trešās daļas var rasties jautājums, vai trešajā daļā norādītais negodīgas konkurences gadījumu uzskaitījums ir izsmeļošs. Šajā jautājumā skaidrību ir ieviesusi Latvijas tiesu prakse.<sup>465</sup> Tiesa ir norādījusi, ka minētā likuma panta trešajā daļā norādīto negodīgas konkurences veidu uzskaitījums nav izsmeļošs. Pat, ja noteikts gadījums nav tieši atbilstošs kādam Konkurences likuma 18.panta trešajā daļā norādītajam negodīgas konkurences veidam, tas vienalga var tikt atzīts par negodīgu konkurenci, ja atbilst Konkurences likuma 18.panta 2. daļā norādītajam pazīmēm – darbības, kuru rezultātā pārkāpti normatīvie akti vai godīgas saimnieciskās darbības paražas un ir radusies vai varētu rasties konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana. Papildus tam tiesu prakse ir norādījusi, ka jēdziens “godīgas saimnieciskās darbības paražas” katrā gadījumā ir papildāms ar saturu. Tādējādi tiesa no vienas puses ir atrisinājusi būtisku jautājumu par Konkurences likuma 18.panta otrās un trešās daļas savstarpēju piemērošanu. No otras puses, tiesa ir norādījusi uz nepieciešamību katrā gadījumā atsevišķi iztulkot jēdzienu “godīgas saimnieciskās darbības paražas”, noskaidrojot tā saturu konkrētā lietā. Papildus tam Konkurences likuma 18.panta otrā daļa uzliek par pienākumu katrā gadījumā vērtēt konkrēto darbību ietekmi uz konkurenci – vai šo darbību rezultātā ir radusies vai varētu rasties konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana. Visi šie katrā gadījumā atsevišķi vērtējamie apstākļi, no kuriem daļa turklāt ir nevis juridiska, bet ekonomiska rakstura, piešķir ar negodīgu konkurenci saistīto strīdu izšķiršanai īpašu specifiku.

Jēdziens “godīgas saimnieciskās darbības paražas” var būt visai plašs. Šī jēdziena saturs var būt vienkāršāk nosakāms nozarēs, kuru komersanti ir pieņēmuši vispārējus uzvedības standartus (*code of conduct* – angl.) vai līdzīgus normatīvus. Kaut arī šādi normatīvi parasti nav obligāti saistoši, tie var būt svarīgs avots, kas norāda uz attiecīgās nozares komersantu godīgas darbības principiem.

Ja šādi uzvedības kodeksi attiecīgajā nozarē nav vai arī nav pietiekami, godīgas saimnieciskās darbības paražas komercdarbībā lielā mērā vai pat pilnībā var pielīdzināt labas ticības principam atbilstošam komersanta rīcības standartam. Mūsdienu tiesību doktrīnā tiek atzīts, “*ka labas ticības princips ir piemērojams ne tikai darījumu tiesiskajās attiecībās, bet*

---

<sup>465</sup> Skat.: Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 3.janvāra sprieduma lietā Nr.A-3057-07/6 lietā par pārkāpumu konkurences jomā, un par Konkurences padomes 2006.gada 16.augusta lēmuma Nr.E02-88 atcelšanu, 9., 10.lpp. [http://www.tiesas.lv/files/AL/2008/01\\_2008/03\\_01\\_2008/AL\\_0301\\_raj\\_A-3057-07\\_6.pdf](http://www.tiesas.lv/files/AL/2008/01_2008/03_01_2008/AL_0301_raj_A-3057-07_6.pdf) (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

*privāttiesībās kopumā*".<sup>466</sup> Tādējādi labas ticības princips var tikt piemērots arī konkurences tiesībās, kas vismaz daļā par negodīgu konkurenci gan no procesuālā viedokļa (lietas skata prasības kārtībā rajonu (pilsētas) tiesa), gan arī no materiālā viedokļa (negodīgas konkurences sekas var būt cietušajai personai nodarītā kaitējuma atlīdzināšana) uzskatāmas par privāttiesībām. Jāatzīmē, ka labas ticības princips pēc savas būtības ir negodīgas konkurences lietās nozīmīgs tiesību institūts, jo paredz gan vairākus būtiskus privāttiesību subjektu rīcības priekšnoteikumus, kas jāievēro, lai izvairītos no negodīgas konkurences, gan arī kritērijus, kas var tikt piemēroti, lai izvērtētu, vai konkrētā rīcība tiešām ir uzskatāma par negodīgu konkurenci. Tā labas ticības princips "*pieprasa savstarpēju rēķināšanos tiesību subjektu starpā, tas ir, pretējās puses pamatoto un aizsargājamo interešu vērā ņemšanu. [...] Tādējādi rīkoties atbilstoši labas ticības principam nozīmē rīkoties taisnprātīgi (godīgi), būt uzticamam un lojālam, turēt doto vārdu, sadarboties ar otru pusi, rēķināties ar citu personu pamatotajām interesēm un dibināto uzticēšanos, kā arī atturēties no nesaprātīgas vai neattaisnojamas rīcības un kaitējuma nodarīšanas citām personām*".<sup>467</sup> Papildus tam atbilstoši tiesību doktrīnas atziņām labas ticības princips piemērojams arī līdzēju attiecībām sarunās par līguma noslēgšanu.<sup>468</sup> Šādas sarunas dažkārt var būt veids, kādā viedā viens no komersantiem, kas pēc tam rīkojas negodprātīgi, iegūst cita komersanta komercnoslēpumu un to negodīgi izmanto, tādējādi pieļaujot negodīgu konkurenci Konkurences likuma 18.panta trešās daļas 4.punkta nozīmē. Tomēr labas ticības principa piemērošana negodīgas konkurences lietu iztiesāšanā piešķir vēl lielāku specifiku šai lietu kategorijai. Papildus visiem citiem apstākļiem, kas strīdos par negodīgas konkurences radīta kaitējuma atlīdzināšanu jāvērtē katrā gadījumā atsevišķi, arī labas ticības principa izpausme katrā konkrētā lietā var būt savādāka. Atsevišķi tiesību zinātnieki pat ir norādījuši, ka labas ticības principa saturs ir atkarīgs no konkrētās valsts tiesību sistēmas, kā arī no konkrētā līguma vai citām tiesiskajām attiecībām, kurās šis princips tiek piemērots.<sup>469</sup> Tiek arī piedāvāts, ka vērtības un rīcības standarti, kas var tikt ietverti labas ticības principa piemērošanas ietvaros,

---

<sup>466</sup> Slicāne E. *Labas ticības princips un tā piemērošana Latvijas civiltiesībās*. Jurista Vārds. 2007.gada 6.februāris, nr.6 (459) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

<sup>467</sup> Turpat.

<sup>468</sup> Powers P.J. *Defining the Undefinable: Good Faith and the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. p.4 <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/powers.html> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

<sup>469</sup> Schlechtriem P. *Good Faith in German Law and in International Uniform Laws*, p.3 <http://soi.cnr.it/~crdcs/crdcs/frames24.htm> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

var tikt atvasināti no trīs veidu avotiem: konstitūcijas (piemēram, tiesībām uz īpašumu un tā aizsardzību), citiem normatīvajiem aktiem, kā arī uzstādījuma, ka katrai personai jārīkojas tik godīgi, cik vien iespējams.<sup>470</sup> Atsevišķos gadījumos labas ticības principu mēģina definēt arī tiesību aktu kodifikāciju autori. Tā, piemēram, ASV Vienotā Komerckodeksa (*Uniform Commercial Code* – angl., arī UCC) 1-201.panta 20.punktā laba ticība tiek skaidrota kā patiens godīgums un godīgas komersanta rīcības standartu ievērošana (*honesty in fact and the observance of reasonable commercial standards of fair dealing* – angl.).<sup>471</sup> Jāpiebilst, ka Latvijas Republikas Civillikums nesniedz skaidru labas ticības principa saturu, vien 1.pantā norāda uz šo principu kā tiesību izlietošanas un pienākumu izpildes obligātu standartu. Tikai retos gadījumos un tikai tiesību doktrīnā Latvijā tiek sniegti skaidrāki piemēri labas ticības principa saturam – “*attiecīgi labas ticības principam neatbilstoša ir, piemēram, tādas informācijas nepaziņošana potenciālajam darījuma partnerim, kas viņam neapšaubāmi varētu būt svarīga lēmuma pieņemšanai*”.<sup>472</sup> Tas viss norāda, ka, skatot strīdus par negodīgas konkurences rezultātā radīta kaitējuma atlīdzināšanu, tiesai var nākties konkrētas lietas kontekstā iztulkot godīgu saimnieciskās darbības paražu jēdzienu un piemērot to konkrētā lietā, kas neapšaubāmi sarežģī tiesas uzdevumu. Godīgu saimnieciskās darbības paražu jēdziena iztulkošanā var tikt piemērots labas ticības princips. Tomēr arī labas ticības principa saturs katrā konkrētā lietā var būt atšķirīgs. Pat neatkarīgi no labas ticības principa piemērošanas godīgu saimnieciskās darbības paražu jēdziena satura aizpildīšanā, kā arī tiesību doktrīnas un ārvalstu tiesību kā salīdzinošo tiesību avotu piemērošanas, tiesai katrā šādā lietā ir jāiedziļinās gan konkrētā strīda, gan arī komercdarbības nozares, kuru skārusi iespējamā negodīgā konkurence, apstākļos un tajā pieņemtajos vai vismaz pielietajos rīcības noteikumos.

Papildus specifiku strīdiem par negodīgas konkurences rezultātā radīta kaitējuma atlīdzināšanu piešķir arī apstākļi, ka saskaņā ar Konkurences likuma 18.panta otro daļu tiesai šādā strīdā jāvērtē, kā darbības, kuras varētu tikt uzskatītas par negodīgu konkurenci, ir ietekmējušas konkurenci konkrētā tirgū. Proti, tiesai jānosaka, vai ir radusies vai varētu

---

<sup>470</sup> Schlechtriem P. *Good Faith in German Law and in International Uniform Laws*, p.11, 12 <http://soi.cnr.it/~crdcs/crdcs/frames24.htm> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

<sup>471</sup> Uniform Commercial Code <http://www.law.cornell.edu/ucc/1/article1.htm#Goodfaith> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

<sup>472</sup> Slicāne E. *Labas ticības princips un tā piemērošana Latvijas civiltiesībās*. Jurista Vārds. 2007.gada 6.februāris, nr.6 (459) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

rasties konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana. Tiesību doktrīnā tiek norādīta oriģināla alegorija, ka konkurenci kropļojošas darbības varot ietekmēt konkurenci tikpat zibenīgi un acīmredzami kā akmens metiens logā.<sup>473</sup> Tomēr, izskatot konkurences tiesību judikatūru, var secināt, ka praksē konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana parasti nav tik acīmredzama, bet, lai to noteiktu, tiesai jāvērtē vairāki sarežģīti apstākļi.

Tiesību doktrīnā tiek norādīts, lai jebkurā gadījumā vērtētu konkurences kavēšanu, ierobežošanu vai deformāciju, jānosaka konkrētais tirgus un šī tirgus dalībnieku situācija tirgū. Tas nepieciešams, jo tirgus dalībnieki parasti ir ieinteresēti konkurences kavēšanā, ierobežošanā vai deformācijā, ja tādā veidā viņi var palielināt savu esošo tirgus varu.<sup>474</sup> Konkrētā tirgus noteikšanai tiek izmantotas dažādas metodes un to klāsts tiek nemitīgi papildināts, gan Eiropas Komisijai, gan arī EKT nonākot pie jaunām atziņām konkrētā tirgus un tā situācijas noteikšanā. Tomēr jebkurā gadījumā konkurētā tirgus un tā situācijas noteikšanā izmantojamās metodes pamatā ir ekonomiska un atsevišķos gadījumos ar citām zinātnēm saistīta, bet ne juridiska rakstura. EKT lietā *Archer Daniels Midland Co. pret Eiropas Kopienu Komisiju* (T-329/01), vērtējot konkurences ierobežojumus nātrija glukonāta tirgū, definēja konkrēto tirgu un vērtēja attiecīgo darbību ietekmi uz konkurenci šajā tirgū, ņemot vērā nātrija glukonāta ķīmisko sastāvu un vērtējot tā aizstāšanas iespējas ar citām ķīmiskām vielām, vērtējot atbilstību starp nātrija glukonāta cenām un tā ķīmisko sastāvdaļu atsevišķām cenām, kā arī cenu korelāciju starp nātrija glukonātu un tā iespējamām aizstājējām.<sup>475</sup> Tātad šajā lietā tiesa ir izmantojusi gan ekonomikas zinātņi, vērtējot konkrētās preces cenas, gan arī ķīmijas zinātņi, vērtējot konkrētās preces un tās izejvielu, kā arī varbūtējo aizstājēju ķīmisko sastāvu. Tieši vadoties no šiem ekonomikas un ķīmijas zinātnē balstītiem secinājumiem, tiesa ir izdarījusi lietā juridiski nozīmīgas atziņas par konkrēto tirgu, kā arī konkrētās preces aizstājamību.

---

<sup>473</sup> Goyder D. G. *EC Competition Law. Third Edition*. New York: Oxford University Press, 1998, p.116

<sup>474</sup> Van Bael & Bellis *Competition Law of the European Community. Fourth Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 2005, p.71

<sup>475</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Archer Daniels Midland Co. pret Eiropas Kopienu Komisiju* (T-329/01) 211.punktā <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-329/01&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

Arī konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšanas vērtējumā pamatā tiek izmantoti nevis juridiska rakstura, bet ekonomikas zinātni saistīti secinājumi. To apliecina piemēri no konkurences tiesību judikatūras un doktrīnas.

Konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana bieži tiek vērtēta kopā ar konkrēto tirgu. Tiesību doktrīnā tiek norādīts, ka, lai izvērtētu, vai attiecīgā darbība ir radījusi vai varēja radīt konkurences kavēšanu, nepieciešams izvērtēt šīs darbības ietekmi uz konkurences apstākļiem visā konkrētajā tirgū.<sup>476</sup> Attiecīgās darbības ietekme uz konkurences apstākļiem konkrētā tirgū tiek vērtēta pēc vairākiem kritērijiem.

Viens no šiem kritērijiem ir esošs vai potenciāls tirdzniecības ierobežojums (*restraint of trade* – angl.),<sup>477</sup> kā arī ar tirdzniecību saistību apstākļu, piemēram, inovācijas un kvalitātes, ierobežojums.<sup>478</sup>

Jāatzīmē, ka tirdzniecības, konkurences un ar to saistītajiem ierobežojumiem ne vienmēr ir jābūt reāliem, jau pastāvošiem, lai tie varētu radīt draudus konkurencei. Konkurenci var apdraudēt arī potenciāls ierobežojums, ko netieši apliecina arī Konkurences likuma 18.panta otrajā daļā ietvertais formulējums “...varētu rasties konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana”. Šādam potenciāla ierobežojumam konkrētā strīdā jābūt pierādītam līdz pamatotas ticamības pakāpei (*reasonable degree of probability* – angl.).<sup>479</sup> Kā šādu potenciālu ierobežojumu piemēru praksē var norādīt lietu, kurā EKT ir analizējusi iespējamo konkurences kavēšanā iesaistīto personu rīcību gadījumā, ja šīs personas nebūtu īstenojušas darbību, kas varbūtēji apdraud konkurenci. Ja ir pietiekams pamats uzskatam, ka šīs personas bez konkurenci iespējami kavējošo darbību veikšanas būtu rīkojušas tādā veidā, kas pastiprinātu konkurenci konkrētā tirgū, personu veiktās darbības var tikt uzskatītas par

---

<sup>476</sup> Skat.: EKT sprieduma lietās *Raiffeisen Zentralbank Österreich AG, Bank Austria Creditanstalt AG, Anteilsverwaltung BAWAG PSK AG, Raiffeisenlandesbank Niederösterreich-Wien AG, BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG, Niederösterreichische Landesbank-Hypothekenbank AG pret Eiropas Kopienu Komisiju* (apvienotās lietas no T-259/02 līdz T-264/02 un T-271/02) 154.punktu [<sup>477</sup> Goyder D. G. \*EC Competition Law. Third Edition\*. New York: Oxford University Press, 1998, p.117](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurftp=jurftp&numaff=T-271/02&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&rdtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher</a> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)</p></div><div data-bbox=)

<sup>478</sup> Van Bael & Bellis *Competition Law of the European Community. Fourth Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 2005, p.71

<sup>479</sup> *Ibid.*



konkurenci kavējošām darbībām.<sup>480</sup> Par potenciāliem konkurences ierobežojumiem tiek uzskatītas arī tādas situācijas, kurās atbilstoši ekonomikas teorijai normāla un godīga konkurence nespēj pastāvēt, piemēram, pieprasījums kļūst apjoma ziņā līdzvērtīgs piedāvājumam.<sup>481</sup>

Kā vēl vienu no konkurences ierobežojumu piemēriem var minēt dažādus apstākļus, kas no tirgus dalībnieku viedokļa var atturēt tirgus dalībniekus no darbības konkrētajā tirgū. Šie apstākļi tiek vērtēti, vadoties no iespējamās tirgus dalībnieku vai patērētāju uztveres. Piemēram, apstākļi, kas var tikt uzskatīti par potenciāliem konkurences ierobežojumiem, tiek vērtēti, vadoties no iespaida, kuru tie var radīt vidusmēra komersantam, kurš vēlas iekļūt vai turpināt darboties konkrētā tirgū.<sup>482</sup>

Tāpat konkurenci var kavēt dažādas darbības, kas ierobežo patērētāju iespējas piekļūt citu tirgus dalībnieku precēm vai pakalpojumiem un tādējādi kaitē patērētāju interesēm.<sup>483</sup> Par konkurenci apdraudošām darbībām var tikt uzskatītas arī vairumtirgotāja darbības patērētāju un citu mazumtirgotāju izvēles ietekmēšanai ar mērķi atturēt viņus no citu vairumtirgotāju preču vai pakalpojumu saņemšanas.<sup>484</sup>

Vērtējot iespējamu konkurences kavēšanu, ierobežojumu vai deformēšanu, tiesai jāvērtē arī konkrētā tirgus kopējie apstākļi un konkurences intensitāte tajā. Tā var tikt vērtēta konkurences sacensības intensitāte konkurētā tirgū, nosakot, vai šī sacensība ir tik aktīva, ka

---

<sup>480</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Competition Authority pret Beef Industry Development Society Ltd, Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd.* (C-209/07) 34. – 40.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-209/07&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

<sup>481</sup> Goyder D. G. *EC Competition Law. Third Edition.* New York: Oxford University Press, 1998., p.119

<sup>482</sup> *Ibid.*, p.118

<sup>483</sup> Skat.: EKT sprieduma lietās *Sot. Léllos kai Sia EE*, *Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton*, *Konstantinos Xydias kai Sia OE*, *Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton*, *Ionas Stroumsas EPE*, *Pharmakapothiki Pharma-Group Messinias AE*, *K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïonton*, *Kokkoris D. Tsánas K. EPE u.c. pret GlaxoSmithKline AVEE Farmakeftikon Proïonton*, iepriekš *Glaxowellcome AVEE* (apvienotās lietas no C-468/06 līdz C-478/06) 33. un 49.punktu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-478/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

<sup>484</sup> Goyder D. G. *EC Competition Law. Third Edition.* New York: Oxford University Press, 1998, p. 122

tirgus dalībnieki cenšas iegūt lielāku tirgus daļu ar aktīvu cenu sacensību, t.s. “cenu karu”.<sup>485</sup> Tāpat konkrēta tirgus konkurences apstākļu vērtēšanā līdzīgi kā konkurences ierobežojumu analīzē var arī tikt vērtētas dažādas prezumpcijas, piemēram, par konkrētās preces vai pakalpojuma cenu, kas varētu būt tirgū, ja nebūtu konkurenci iespējami kavējošo apstākļu.<sup>486</sup>

Papildus konkrētā tirgus analīzei, konkurences apdraudējums var tikt noteikts, vērtējot arī konkrētā tirgus dalībnieka kopējo rīcību.<sup>487</sup> Proti, ja kopējā tirgus dalībnieka rīcība, piemēram, intensīva reklāma un citi uz savu preču vai pakalpojumu popularizēšanu vērsti pasākumi, kas bieži vien raksturīgi tirgus jaunpienācējiem, liecina par intensīviem centieniem palielināt savu tirgus varu, konkrētās tirgus dalībnieka darbības, kas pašas par sevi varētu arī neuzskatīt par konkurences apdraudējumu, tomēr var vērtēt kā esošu vai potenciālu konkurences kavēšanu, ierobežošanu vai deformēšanu.

No iepriekš norādītā var pilnībā pievienoties Eiropas Kopienu tiesas secinājumam, ka lietās saistībā ar konkurences tiesību pārkāpumiem nacionālajām tiesām jāvērtē attiecīgās lietas un pušu gan juridiskie, gan arī ekonomiskie apstākļi.<sup>488</sup> Ekonomisko apstākļu vērtējumam ir sevišķi būtiska nozīme, analizējot esošo vai iespējamo konkurences kavēšanu, ierobežojumu vai deformēšanu. Tā konkrētā tirgus un tā apstākļu noteikšanā var tikt vērtēta konkrētās preces vai pakalpojuma aizstājamība gan no satura, gan cenas viedokļa. Nosakot, vai konkrētā tirgus dalībnieka darbības apdraud konkurenci, var tikt vērtēts pieprasījums un piedāvājums konkrētā tirgū, kā arī konkrētās darbības ietekme uz citiem tirgus dalībniekiem un patērētājiem. Tāpat konkurences apdraudējuma izvērtēšanā var tikt izmantotas dažādas pamatotas prezumpcijas par attiecīgās darbības iespējamām sekām, kā arī konkurences apstākļu, tajā skaitā konkurences sacensības, “cenu karu” un tirgus dalībnieku kopējās rīcības analīze. Atsevišķos gadījumos konkrētās preces aizstājamības un citu iepriekš minēto

---

<sup>485</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *BPB plc pret Eiropas Kopienu Komisiju* (T-53/03) 92.punktu <http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-53/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnrec=alldocnrec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

<sup>486</sup> Skat.: turpat, 300.punkts

<sup>487</sup> Van Bael & Bellis *Competition Law of the European Community. Fourth Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 2005, p.69

<sup>488</sup> Skat.: EKT sprieduma lietā *Courage v. Grehan*, [2001] ECR I-6297 32.punktu, citēts no Van Bael & Bellis *Competition Law of the European Community. Fourth Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 2005, p.1183

apstākļu vērtēšanā var tikt analizēts konkrētās preces un ar to salīdzināmo preču ķīmiskais sastāvs un īpašības, kā arī, iespējams citu, ne tikai juridiska un ekonomiska rakstura zinātņu atziņas.

Diez vai varētu saskatīt īpašu specifiku lietās par zaudējumu vai cita kaitējuma atlīdzību sakarā ar cita tirgus dalībnieka darbinieku ietekmēšanu ar draudiem vai uzpirkšanu, nepatiesas, nepilnīgas vai izkropļotas informācijas izplatīšanu par citu tirgus dalībnieku vai tā darbiniekiem, kā arī par šā tirgus dalībnieka ražotajām vai realizētajām precēm. Tomēr, ja negodīga konkurence un zaudējumu vai cita kaitējuma atlīdzināšanas pamats konkrētā lietā ir cita tirgus dalībnieka likumīgi lietota nosaukuma, atšķirības zīmju un citu pazīmju izmantošana vai atdarināšana, cita tirgus dalībnieka ražotās vai realizētās preces nosaukuma, ārējā izskata, marķējuma vai iepakojuma atdarināšana, preču zīmes izmantošana, cita tirgus dalībnieka komercnoslēpumu ietverošas informācijas iegūšana, izmantošana vai izplatīšana bez tā piekrišanas, šādām lietām var konstatēt vairākas specifiskas iezīmes.

Ja negodīgu konkurenci ir izraisījusi cita tirgus dalībnieka likumīgi lietota nosaukuma, preču zīmju, atšķirības zīmju un citu pazīmju izmantošana vai atdarināšana, tā konkurencei nodarītā kaitējuma gadījumā var tikt salīdzināta ar dominējošā stāvoklī esoša tirgus dalībnieka veiktu preču zīmes reģistrāciju, kas var radīt šķēršļus citu potenciālu tirgus dalībnieku ienākšanai konkrētā tirgū, līdzīgi kā, piemēram, lietā, kuras ietvaros elektropreču ražotājs Osram GmbH ar preču zīmes "Airam" reģistrāciju Vācijā radīja šķēršļus Somijas elektropuldžu ražotāja OY Airam AB darbībai.<sup>489</sup> Specifika, ar ko šāda veida negodīgas konkurences lietās var nākties saskarties tiesai, lielā mērā var būt līdzīga tai specifikai, ar ko var nākties saskarties lietās ar peču zīmēm saistītos strīdos. Šo specifiku, kas detalizēti aprakstīta šī darba nodaļā par preču zīmju strīdu specifiku, raksturo nepieciešamība tiesai vērtēt tirgus dalībnieku lietoto nosaukumu, preču zīmju, atšķirības zīmju un citu pazīmju atšķirtspēju, kā arī šo nosaukumu vai zīmju ietekmi uz patērētāju uztveri un iespējamo patērētāju maldināšanu.

Savukārt, ja negodīga konkurence izpaudusies kā cita tirgus dalībnieka komercnoslēpumu ietverošas informācijas iegūšana, izmantošana vai izplatīšana, šādā lietā tiesai līdzīgi lietām par komercnoslēpuma aizsardzību, kuru specifika detalizētāk aprakstīta šī

---

<sup>489</sup> Van Bael & Bellis *Competition Law of the European Community. Fourth Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 2005, p.973

darba 5.1.2.5.nodaļā, jāvērtē, vai konkrētā informācija ir uzskatāma par komercnoslēpumu. Šī vērtējuma ietvaros tiesai komercnoslēpums jānošķir no citas, ar attiecīgo komersantu jeb tirgus dalībnieku un viņa veikto komercdarbību saistītās informācijas. Šī nošķiršana veicama katrā gadījumā atsevišķi analizējamu apstākļu kopējā vērtējuma rezultātā.

**Noslēdzot šo nodaļu,** jāuzsver, ka ar negodīgu konkurenci radītu zaudējumu vai cita kaitējuma atlīdzināšanas lietu specifiku raksturo fakts, ka šajās lietās tiesai var nākties vērtēt, vai konkrētā tirgus dalībnieka rīcība atbilst godīgas saimnieciskās darbības paražām un vai šīs rīcības rezultātā ir radusies vai varētu rasties konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana. Šī vērtējuma ietvaros tiesai jāanalizē daudzi gan juridiska, gan ekonomiska un cita rakstura apstākļi, tajā skaitā godīgu saimnieciskās darbības paražu saturs konkrētā lietā, konkrētais tirgus, preču ķīmiskās un funkcionālas īpašības un saistībā ar tām – preču aizstājamība. Minētajās ar negodīgu konkurenci saistītajās lietās līdzīgi ar preču zīmēm un komercnoslēpuma aizsardzību saistītiem civiltiesiska rakstura strīdiem tiesai var būt jāvērtē arī tirgus dalībnieku lietoto nosaukumu, preču zīmju, atšķirības zīmju un citu pazīmju atšķirtspēju, kā arī ietekmi uz patērētāju uztveri un iespējamo patērētāja maldināšanu, kā arī, vai konkrētā informācija ir uzskatāma par komercnoslēpumu.

#### **5.2.4. Speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešanas vajadzība un iespējas Latvijā**

No iepriekšējās nodaļās veiktā ar intelektuālā īpašuma tiesībām un negodīgu konkurenci saistīto civiltiesiska rakstura strīdu, kā arī tiesiskās aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietu apskata var secināt, ka šīm lietām piemīt zināma specifika, ko raksturo īpaši juridiskie noteikumi, kas jāpiemēro šo strīdu un lietu izšķiršanā, nepieciešamība tiesai papildus juridiskiem apstākļiem vērtēt arī ar citām zinātnēm saistītus apstākļus, kā arī bieži vien – šo strīdu un lietu ietekme uz tautsaimniecību. Citām civiltiesiska rakstura strīdu kategorijām – piemēram, darba tiesību strīdiem, ģimenes vai mantojuma tiesību strīdiem u.c. nepieciešamība vērtēt ar citām zinātnēm (nevis jurisprudenci) saistītus apstākļus nav raksturīga. Pie šādiem apstākļiem autors uzskata, ka Latvijā varētu būt lietderīga speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana ar intelektuālā īpašuma tiesībām un negodīgu konkurenci saistīto civiltiesiska rakstura strīdu, kā arī tiesiskās aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietu izšķiršanai.

Tomēr reizē nevar aizmirst, ka Latvijā jau reiz ir bijusi speciālās jurisdikcijas tiesa – jau pieminētā Latvijas Saimnieciskā tiesa, kas ir likvidēta. Tādēļ, lai neatkārtotu iespējamās pagātnes kļūdas, nepieciešams aplūkot iemeslus savulaik notikušajai Saimnieciskās tiesas likvidācijai. Šie iemesli savulaik tika apspriesti Latvijas Republikas 5.Saeimas 1995.gada 27.aprīļa sēdē, debatējot par grozījumiem likumā “Par tiesu varu”. Šie iemesli īsumā bija šādi. Par nepamatotu tika uzskatīts dalījums, pēc kura tika noteiktas Saimnieciskajai tiesai piekritīgās lietas. Proti, dalījums tika veikts pēc pušu statusa – ja tās bija juridiskās personas, tad lieta bija piekritīga Saimnieciskajai tiesai, ja fiziskas personas – vispārējās jurisdikcijas tiesām. Savukārt pēc būtības daudzas no Saimnieciskajai tiesai piekritīgajām lietām varot tikt kvalitatīvi iztiesātas vispārējās jurisdikcijas tiesās, jo Latvijā, atšķirībā no daudzām citām valstīm, nav īpaša komercdarījumu tiesību regulējuma. Tāpat kā nepieņemams tika norādīts fakts, ka Saimnieciskā tiesa tiek pielīdzināta Augstākajai tiesai un tās nolēmumi līdz ar to ir pārsūdzami tikai pašas Saimnieciskās tiesas ietvaros. Arī pats Saimnieciskās tiesas process esot bijis pārlietu vienkāršots un līdz ar to apdraudējis objektīvu lietu iztiesāšanu.<sup>490</sup>

Vienlaicīgi nevar neatzīmēt galvenos no tiem argumentiem, kas tika pausti, lai pamatotu Saimnieciskās tiesas darbības turpināšanu. Kā iemesls tika norādīts fakts, ka civillietām, kas saistītas ar saimniecisko darbību un komercdarbību, piemīt vairākas atšķirības un zināma specifika, piemēram, tirdzniecības paražu piemērošana, salīdzinājumā ar citām civillietām. Ņemot vērā šo specifiku, daudz kur pasaulē esot izveidotas speciālās jurisdikcijas tiesas šādu civillietu iztiesāšanai. Viena no šo speciālās jurisdikcijas tiesu priekšrocībām esot īpaša tiesnešu profesionālā specializācija tieši šīm tiesām piekritīgo lietu iztiesāšanā. Latvijai nav pamata ignorēt šādu pasaules praksi. Turklāt Saimnieciskās tiesas likvidēšana radīšot papildus slodzi vispārējās jurisdikcijas tiesām.<sup>491</sup>

Nevar noliegt, ka zināms pamats bija gan viedokļiem, kas iebilda pret Saimnieciskās tiesas darbības turpināšanu, gan arī ar saimniecisko darbību saistīto civillietu īpašu iztiesāšanu atbalstošiem viedokļiem. Principā nav pieļaujama situācija, ka tiesas nolēmumi nebūtu pakļauti juridiskai kontrolei un saprātīgām pārsūdzēšanas iespējām, kaut arī atsevišķos gadījumos, kā norādīts šī darba 1.2.nodaļā par tiesībām uz lietu taisnīgu

<sup>490</sup> Skat.: Bordāna J. runu Latvijas Republikas 5.Saeimas 1995.gada 27.aprīļa sēdes stenogrammā [http://www.saeima.lv/steno/st\\_955/st2704.html](http://www.saeima.lv/steno/st_955/st2704.html) (aplūkots 2009.gada 2.februārī)

<sup>491</sup> Skat.: Marjašas R. un Kreitusa A. runas Latvijas Republikas 5.Saeimas 1995.gada 27.aprīļa sēdes stenogrammā [http://www.saeima.lv/steno/st\\_955/st2704.html](http://www.saeima.lv/steno/st_955/st2704.html) (aplūkots 2009.gada 2.februārī)

izšķiršanu, pārsūdzības iespējas var tikt ierobežotas. Tajā pašā laikā jāatzīst, ka intelektuālā īpašuma tiesībām, maksātspējas un likvidācijas tiesībām, kā arī negodīgai konkurencei un ar to saistītajiem civiltiesiskajiem strīdiem būtiskas, specifiskas juridiskas un ar citām nozarēm saistītas īpatnības, kuru pilnīgai izpratnei nepieciešamas īpašas zināšanas.

Iespējams, ka šo lietu kategoriju specifisko īpašību sakarā varētu iebilst, ka CPL jau tagad jebkurai vispārējās jurisdikcijas tiesai paredz iespēju saņemt eksperta viedokli, jo CPL 121.pants paredz ekspertīzes veikšanu civilprocesā. Tomēr, ja minētā specifika tik tieši un būtiski ietekmē tiesas nolēmumu, kā, piemēram, preču zīmju atšķirtspēja strīdā par vienas preču zīmes vājināšanu ar citu, tiesai arī pašai jāvērtē šie specifiskie apstākļi un jāsniedz par tiem vērtējums tiesas nolēmumā. Nepieciešams atgādināt, ka šī darba 5.1.nodaļā minētie ārvalstu speciālās jurisdikcijas tiesu piemēri un ārvalstu tiesību doktrīnas atziņas viennozīmīgi norāda uz būtisku speciālās jurisdikcijas tiesu ieguldījumu konkrēto lietu specifisko apstākļu labākā izpētē un iztiesāšanā.

Pie šādiem apstākļiem jāuzsver, ka savulaik notikusī Saimnieciskās tiesas darbības izbeigšana nebūtu uzskatāma par iemeslu, lai Latvija uz visiem laikiem atteiktos no pārdomātas speciālās jurisdikcijas tiesu kompetences ieviešanu. Pašreizējos apstākļos Latvijā var runāt par nepieciešamību ieviest speciālās jurisdikcijas tiesas ar intelektuālā īpašuma tiesībām un negodīgu konkurenci saistīto civiltiesiska rakstura strīdu, kā arī tiesiskās aizsardzības procesa, maksātspējas un likvidācijas lietu iztiesāšanai.

Iespējams, ka varētu iebilst, ka speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana, kas, protams, prasītu virkni organizatorisku un citu izmaiņu, naudas un darba resursu ieguldījumu, nav lietderīga no šīs speciālās jurisdikcijas tiesām paredzēto lietu apjoma viedokļa, kā arī var radīt liekas pārmaiņas un nenoteiktību civilprocesuāli tiesiskajās attiecībās.

Lai spriestu par speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešanas lietderību no tiesu sistēmas noslodzes viedokļa, nepieciešams aplūkot tiesu statistiku ar intelektuālā īpašuma tiesībām un negodīgu konkurenci saistīto civiltiesiska rakstura strīdu, kā arī tiesiskās aizsardzības procesa, maksātspējas un likvidācijas lietu iztiesāšanai. Tiesu statistika liecina, ka minētajās lietu kategorijās ir tendence pieaugt to lietu skaitam, kuras netiek iztiesātas gada laikā. Tā 2006.gadā pirmās instances tiesā, pieņemot spriedumu, tika iztiesātas 8 lietas,<sup>492</sup> bet

---

<sup>492</sup> Tiesu administrācija. *2007.gada rajonu (pilsētu) tiesu un apgabaltiesu darba statistikas analīze*. 1.lpp., <http://www.ta.gov.lv/UserFiles/analyze2007.doc> (aplūkots 2009.gada 7.februārī)

- 2008.gadā - 13.<sup>493</sup> Tāpat 2008.gadā pirmās instances tiesās ir iztiesāts 21 strīds par cita veida intelektuālā īpašuma tiesībām.<sup>494</sup> Savukārt 2009.gadā pirmās instances tiesās, pieņemot spriedumu, autortiesību un blakustiesību strīdos ir iztiesātas tikai 4 lietas, kamēr 15 lietu iztiesāšana vēl turpinās.<sup>495</sup> Maksātnespējas un bankrota lietās palielinās iztiesāto lietu skaits no 1060 lietām 2006.gadā līdz 1493 lietām 2008.gadā.<sup>496</sup> Ir būtiski pieaugusi arī attiecība starp iztiesātajām un gada laikā neiztiesātajām maksātnespējas un bankrota lietām. 2008.gadā netika pabeigta tiesvedība 2474 šīs kategorijas lietās,<sup>497</sup> savukārt 2009.gada 1.pusgadā iztiesātas ir 295 maksātnespējas un bankrota lietas, kamēr tiesvedības beigas gaida 948 lietas.<sup>498</sup> Pie tam maksātnespējas un bankrota lietām ir raksturīgs visai ilgs iztiesāšanas laiks – daudzu šo lietu iztiesāšanas ilgums pārsniedz trīs gadus,<sup>499</sup> ko gan vismaz daļēji var saistīt ar pašu maksātnespējas un likvidācijas procesu visai ilgo norisi. Administratīvajā rajona tiesā iztiesāto lietu ar Konkurences padomi skaits 2008.gadā bija 41.<sup>500</sup> Salīdzinājumam var minēt, ka visā 2007.gadā Administratīvajā rajona tiesā iztiesāto lietu ar Konkurences padomi kā procesa dalībnieku skaits bija 20.<sup>501</sup> Ievērojot, ka 2007.gadā un daļēji 2008.gadā negodīgas konkurences lietas vēl bija Konkurences padomes kompetencē, daļa no šīm lietām bija arī par negodīgu konkurenci.

No iepriekš norādītajiem statistikas datiem var secināt, ka ar intelektuālā īpašuma tiesībām un negodīgu konkurenci saistīto civiltiesiska rakstura strīdu, kā arī tiesiskās

---

<sup>493</sup> Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR CIVILLIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ LATVIJAS TIESĀS 2008.GADĀ. <http://www.ta.gov.lv/index.php/lv/29/58/246/index.html> (aplūkots 2009.gada 17.jūnijā)

<sup>494</sup> Turpat.

<sup>495</sup> Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR CIVILLIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ LATVIJAS TIESĀS 2009.GADA 1.PUSGADĀ. [http://www.ta.gov.lv/UserFiles/cl\\_1i\\_09p1.xls](http://www.ta.gov.lv/UserFiles/cl_1i_09p1.xls) (aplūkots 2009.gada 27.augustā)

<sup>496</sup> Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR CIVILLIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ LATVIJAS TIESĀS 2008.GADĀ. <http://www.ta.gov.lv/index.php/lv/29/58/246/index.html> (aplūkots 2009.gada 17.jūnijā)

<sup>497</sup> Turpat.

<sup>498</sup> Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR CIVILLIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ LATVIJAS TIESĀS 2009.GADA 1.PUSGADĀ. [http://www.ta.gov.lv/UserFiles/cl\\_1i\\_09p1.xls](http://www.ta.gov.lv/UserFiles/cl_1i_09p1.xls) (aplūkots 2009.gada 27.augustā)

<sup>499</sup> Tiesu administrācija. *2006.gada tiesu darba statistikas analīze* 1.lpp., [http://www.ta.gov.lv/UserFiles/statistikas\\_analize\\_06.doc](http://www.ta.gov.lv/UserFiles/statistikas_analize_06.doc) (aplūkots 2009.gada 7.februārī)

<sup>500</sup> Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR ADMINISTRATĪVAJĀM LIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ ADMINISTRATĪVAJĀ RAJONA TIESĀ 2008. GADĀ [http://www.ta.gov.lv/UserFiles/adml\\_1i\\_08\\_print.xls](http://www.ta.gov.lv/UserFiles/adml_1i_08_print.xls) (aplūkots 2009.gada 17.jūnijā)

<sup>501</sup> Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR ADMINISTRATĪVAJĀM LIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ ADMINISTRATĪVAJĀ RAJONA TIESĀ 2007. GADĀ [http://www.ta.gov.lv/UserFiles/adml\\_raj\\_07.xls](http://www.ta.gov.lv/UserFiles/adml_raj_07.xls) (aplūkots 2009.gada 7.februārī)

aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietu skaitam kopumā ir tendence pieaugt, sevišķi pieaugot gada laikā neiztiesāto lietu skaitam, kas savukārt liecina par esošās tiesu sistēmas pieaugošām grūtībām šo lietu savlaicīga iztiesāšanā. Maksātnespējas un likvidācijas lietu skaits ir visai liels, un ņemot vērā ekonomiskās situācijas pasliktināšanos, var pamatoti uzskatīt, ka tuvākajā nākotnē šis skaits tikai pieaugs. Citu iepriekš norādīto kategoriju civillietu skaits gan ir visai neliels. Tajā pašā laikā šāds neliels skaits nav uzskatāms par iemeslu, lai ignorētu iepriekš norādīto intelektuālā īpašuma un konkurences tiesību specifiku un apdraudētu pamatotu nolēmumu pieņemšanu šajās lietās. Tā kā maksātnespējas un likvidācijas lietu skaits ir visai liels, bet ar intelektuālā īpašuma tiesībām un negodīgu konkurenci saistīto civiltiesiska rakstura strīdu – neliels, autors uzskata par racionālāku atsevišķu maksātnespējas un likvidācijas tiesu, kā arī speciālo civiltiesu izveidi Latvijā. Ņemot vērā, ka pašreizējā CPL sistēma neparedz tiesiskās aizsardzības, maksātnespējas un likvidācijas procesa izšķiršanu kasācijas kārtībā, maksātnespējas un likvidācijas tiesas būtu organizētas divpakāpju sistēmā kā rajona maksātnespējas un likvidācijas tiesa un maksātnespējas un likvidācijas apgabaltiesa. Savukārt speciālās civiltiesas būtu organizētas trīspakāpju sistēmā kā speciālā rajona (pilsētas) civiltiesas, apgabala speciālā civiltiesas un Augstākās tiesas Senāta speciālās civiltiesas lietu departaments. Katra no speciālās civiltiesas instancēm dalītos tiesas sastāvos, kas specializējušies ar intelektuālā īpašuma tiesībām saistīto strīdu, vai arī ar negodīgu konkurenci saistītos strīdu iztiesāšanā. Kā izmaksu, normatīvo aktu grozījumu un administratīvo pasākumu ziņā mazāk ietilpīga alternatīva speciālajām civiltiesām var tikt apsvērta arī tiesību zinātnē piedāvātā iespēja speciālās civiltiesas vietā izveidot atsevišķu, specializētu sekciju pie kādas no tiesām, piemēram, Rīgas apgabaltiesas.<sup>502</sup>

Savukārt saistībā ar iespējamo iebildumu, ka šāda speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana varētu radīt nevajadzīgas pārmaiņas un nenoteiktību civilprocesuāli tiesiskajās attiecībās, autors vēlas norādīt, ka šādam iebildumam nav pamata. Minēto lietu jurisdikcijā jau ir bijušas daudzas izmaiņas, kuru dēļ faktiski nevar runāt par ilgstošu noteiktību šo lietu jurisdikcijas noteikumos. Kā jau autors ir norādījis iepriekšējā šī darba nodaļā, lietas par negodīgas konkurences rezultātā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu pavisam nesen no Konkurences

---

<sup>502</sup> Pētersone Z. Promocijas darbs “*Civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas tiesā piemērojami intelektuālā īpašuma tiesību lietās*”. 57.lpp. (promocijas darbs aplūkots 2009.gada 31.jūlija redakcijā). Nav publicēts.



padomes kompetences ir nodotas vispārējās jurisdikcijas tiesu kompetencē. Arī maksātnespējas un likvidācijas lietu jurisdikcijā visai nesen – 2005.gadā – ir notikušas izmaiņas, apgabaltiesu jurisdikcijā atstājot tikai kredītiestāžu maksātnespējas un likvidācijas lietas, bet citas maksātnespējas un likvidācijas lietas nododot rajonu (pilsētu) tiesu jurisdikcijā. Kā pamatojums šādām izmaiņām tika norādīta apgabaltiesu noslogotības samazināšana un citu kategoriju lietu ātrākas izšķiršanas veicināšana apgabaltiesās.<sup>503</sup> Arī ar intelektuālā īpašuma tiesībām saistīto strīdu jurisdikcijas noteikumos grūti konstatēt konsekvenci. Atbilstoši CPL 24.pantam un 25.panta pirmās daļas 3.punktam lietas par patenttiesību, preču zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību ir apgabaltiesu jurisdikcijā, kamēr visi citi ar intelektuālā īpašuma tiesībām saistītie strīdi ir rajonu (pilsētu) tiesu jurisdikcijā. Tādējādi maksātnespējas un likvidācijas tiesu, kā arī speciālo civiltiesu ieviešana ne tikai neradīs papildus nenoteiktību civilprocesuālajās attiecībās, bet gan arī izbeigs maksātnespējas un likvidācijas lietu, kā arī ar intelektuālā īpašuma tiesībām saistīto strīdu jurisdikcijas nekonekvento sadalījumu apgabaltiesu un rajonu (pilsētu) tiesu starpā.

Kaut arī, ņemot vērā iepriekš norādītos apsvērumus, speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana minēto kategoriju civillietu izšķiršanai ir pamatota, autors nevēlas pārsteidzīgi apgalvot, ka būtu nepieciešams arī īpašs maksātnespējas un likvidācijas tiesas un/vai speciālās civiltiesas procesa likums. Pašreizējais CPL regulējums ar intelektuālā īpašuma tiesībām un negodīgu konkurenci saistīto civiltiesiska rakstura strīdu, kā arī tiesiskās aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietu iztiesāšanai ir uzskatāms par pietiekamu un pamatotu. Tādēļ autors piedāvā ieviest Latvijā maksātnespējas un likvidācijas tiesas, kā arī speciālās civiltiesas, izsakot CPL 24. un 25.pantu šādā redakcijā (ietverot šajā darbā arī iepriekš paustos priekšlikumus) un papildinot ar jauniem 25.<sup>1</sup>, 25.<sup>2</sup> un 25.<sup>3</sup> pantiem:

*24.pants. Piekritība rajona (pilsētas) tiesai*

*Tiesai pakļautās lietas izskata rajona (pilsētas) tiesa, izņemot tās lietas, kuras saskaņā ar likumu izskata apgabaltiesa, maksātnespējas un likvidācijas tiesa vai speciālā civiltiesā.*

*25.pants. Piekritība apgabaltiesai*

*(1) Apgabaltiesā izskata šādas tiesai pakļautās lietas:*

*1) lietas, kurās ir strīds par lietu tiesībām vai valdījumu uz nekustamo īpašumu, kura*

---

<sup>503</sup> *Maksātnespējas lietas skatīs rajonu tiesas.* Rīga: Jurista Vārds, 2005.gada 18.oktobris, nr.39 (394), 24.lpp.

*kadastra vērtība pārsniedz 30 000 latu, izņemot laulāto mantas dalīšanu;*

*2) lietas, kas izriet no saistību tiesībām, ja prasības summa pārsniedz 150 000 latu;*

*3) (izslēgts ar ... likumu);*

*4) (izslēgts ar 01.12.2005. likumu);*

*5) (izslēgts ar ... likumu).*

*(2) Ja lietā savienoti vairāki prasījumi, no kuriem vieni piekrīt rajona (pilsētas) tiesas izšķiršanai, bet citi - apgabaltiesas izšķiršanai, vai arī rajona (pilsētas) tiesā pieņemta pretprasība, kas piekrīt izšķiršanai apgabaltiesā, lietu izskata apgabaltiesa.*

*(2)<sup>1</sup> Ja lietā savienoti vairāki prasījumi, no kuriem vieni piekrīt rajona (pilsētas) tiesas vai apgabaltiesas izšķiršanai, bet citi — speciālās civiltiesas izšķiršanai, vai arī rajona (pilsētas) tiesā vai apgabaltiesā pieņemta pretprasība, kas piekrīt izšķiršanai speciālajā civiltiesā, lietu izskata speciālā civiltiesā.*

*(3) Rīgas apgabaltiesai kā pirmās instances tiesai ir piekritīgas civillietas, kuru materiālos ir iekļauts valsts noslēpuma objekts.*

*(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2006.gada 26.oktobra likumu, 2006.gada 14.decembra likumu, 2009.gada 5.februāra likumu un ...likumu)*

*25.<sup>1</sup>pants. Piekritība maksātnespējas un likvidācijas tiesai*

*Speciālā civiltiesā izskata šādas tiesai pakļautās tiesiskās aizsardzības, maksātnespējas un likvidācijas procesu lietas, kā arī sūdzības šajās lietās.*

*25.<sup>2</sup>pants. Piekritība speciālajai civiltiesai*

*Speciālā civiltiesā izskata šādas tiesai pakļautās lietas:*

*1) lietas par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību;*

*2) lietas par tāda kaitējuma atlīdzību, kas radīts ar negodīgu konkurenci.*

kā arī likumu “Par tiesu varu” papildinot ar jauniem 7.<sup>1</sup>pantu, kā arī izsakot šī likuma 29.panta trešo daļu (un pieņemot no tā izrietošus Ministru kabineta noteikumus), 35.panta pirmo daļu un 47.panta ceturto daļu šādā redakcijā:

*7.<sup>1</sup> pants Tiesas spriešana atsevišķu kategoriju civillietās*

*1) Maksātnespējas un likvidācijas tiesa spriež tiesu lietās par tiesiskās aizsardzības, maksātnespējas un likvidācijas procesiem;*

*2) Speciālā civiltiesa spriež tiesu lietās par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību, kā arī lietās par tāda kaitējuma atlīdzību, kas radīts ar negodīgu konkurenci.*

*29.pants Rajona (pilsētas) tiesas izveidošana*

*[..]*

*(3) Administratīvās apgabaltiesas, Administratīvās rajona tiesas, rajona maksātnespējas un likvidācijas tiesas, maksātnespējas un likvidācijas apgabaltiesas, speciālās civiltiesas, apgabala speciālās civiltiesas un to tiesu namu, Rīgas pilsētas, Rīgas rajona un Siguldas tiesu darbības teritorijas nosaka Ministru kabinets.*

*35. pants. Apgabaltiesas izveidošana*

*(1) Latvijas Republikā tiek izveidotas astoņas apgabaltiesas: Rīgas apgabaltiesa, Kurzemes apgabaltiesa, Latgales apgabaltiesa, Vidzemes apgabaltiesa, Zemgales apgabaltiesa, Administratīvā apgabaltiesa, Maksātnespējas un likvidācijas apgabaltiesa un Apgabala speciālā civiltiesa.*

*47. pants. Senāts un tā kompetence*

*...*

*(4) Senāta sastāvā ir seši departamenti: Civillietu departaments, Krimināllietu departaments, Administratīvo lietu departaments, Speciālās civiliesas lietu departaments un Disciplinārlietu departaments.*

## 6. Valsts iestāžu jurisdikcija atsevišķu civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā

### 6.1. Valsts pārvaldes iestāžu kompetence civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā un tās tendences Latvijā

Latvijā vairākām valsts pārvaldes iestādēm ir deleģētas atsevišķu civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesības. Kā jau norādīts iepriekš šī darba 1.2.nodaļā, atsevišķos, kaut arī tikai izņēmuma gadījumos, šāds deleģējums var būt pamatots. Tomēr kaut arī teorētiskā līmenī ar šādu deleģējumu nav būtisku problēmu, problēmas var būt saistītas ar šāda deleģējuma tvērumu un izpratni konkrētām valsts pārvaldes iestādēm. Pašlaik šādas problēmas ir civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanas deleģējumā Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai („SPRK”), kā arī šīs iestādes darbībām, izšķirot civiltiesiska rakstura strīdus. Šī darba turpmākajās nodaļās autors analizēs tieši šīs iestādes jurisdikciju civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā. Tomēr reizē jāatzīmē, ka strīdu izšķiršanas tiesību deleģējuma SPRK problemātika ir analizēta kā pašlaik aktuāls piemērs, kura principi var tikt izmatoti, lai pārskatītu strīdu izšķiršanu arī citās valsts pārvaldes iestādēs.

SPRK izšķir pēc būtības civiltiesiska rakstura strīdus. Tai ir sava normatīvajos aktos noteikta kompetence šo strīdu izšķiršanā, un arī koncepcija, kādā tā izšķir un vēlas izšķirt savā kompetencē esošos strīdus.

SPRK tiesības izšķirt strīdus elektronisko sakaru nozarē izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (pamatdirektīva; “Direktīva 2002/21”).<sup>504</sup> Šīs direktīvas preambulas 32.punktā norādīts *strīda gadījumā starp uzņēmumiem vienā un tajā pašā dalībvalstī apgabalā, kas iekļauts šajā direktīvā vai īpašajās direktīvās, piemēram, attiecībā uz pienākumiem piekļuvei un savstarpējam savienojumam vai uz abonētu sarakstu pārsūtīšanas līdzekļiem, cietušajai pusei, kas pārrunas veikusi godprātīgi, bet nav panākusi vienošanos, būtu jābūt iespējai pieprasīt valsts pārvaldes*

---

<sup>504</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (pamatdirektīva). *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 108, 24.04.2002., 33. - 50. lpp.

Pieejama:

<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=273407:cs&lang=lv&list=273407:cs,272273:cs,272251:cs.&pos=1&page=1&bl=3&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>

*iestādei strīdu izšķirt. Valsts pārvaldes iestādēm būtu jāspēj piedāvāt pusēm atrisinājums.* Par īpašajām direktīvām saskaņā ar Direktīvas 2002/21 preambulas 5.punktu uzskatāmas Eiropas Parlamenta un Padomes 2002.gada 7.marta Direktīva 2002/20/EK par elektronisko komunikāciju tīklu un pakalpojumu atļaušanu (atļauju izsniegšanas direktīva), Eiropas Parlamenta un Padomes 2002.gada 7.marta Direktīva 2002/19/EK par piekļuvi elektronisko komunikāciju tīkliem un ar tiem saistītām iekārtām un to savstarpēju savienojumu (piekļuves direktīva), Eiropas Parlamenta un Padomes 2002.gada 7.marta Direktīva 2002/22/EK par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (universālā pakalpojuma direktīva), Eiropas Parlamenta un Padomes 1997.gada 15.decembra Direktīva 97/66/EK attiecībā uz personu datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību telekomunikāciju nozarē.

No minētās Direktīvas 2002/21 preambulas 32.panta izriet vairāki priekšnoteikumi elektronisko sakaru nozares strīdu izšķiršanai, ko veic SPRK:

1. SPRK var izšķirt civiltiesiska rakstura strīdus starp komersantiem;
2. SPRK var izšķirt civiltiesiska rakstura strīdus tikai saistībā ar Direktīvā 2002/21 vai iepriekš norādītajās īpašajās direktīvās saistīto pienākumu izpildi;
3. SPRK var uzsākt strīda izšķiršanu tikai tad, ja strīda puses pašas ir mēģinājušas vienoties par strīda risinājumu, tomēr vienošanos tām nav izdevies panākt;
4. SPRK, izšķirot strīdu, ir jāpieņem tāds lēmums, kas piedāvā strīda risinājumu pēc būtības.

Papildus tam Direktīvas 2002/21 20.panta pirmā daļa arī īpaši uzsver, ka nacionālajām tiesībām jānoteic valsts iestādes pienākums, izšķirot strīdu, pieņemot saistošu lēmumu, lai atrisinātu strīdu pēc būtības. Direktīvas 2002/21 4.panta pirmā daļa arī garantē gan strīdu izšķiršanas sakarā, gan arī citu valsts iestādes pieņemto lēmumu pārsūdzības tiesības. Tātad strīda pusēm, izšķirot strīdu SPRK, ir tiesības gan uz lēmumu, kas pēc būtības atrisina esošo strīdu, gan arī tiesības uz SPRK pieņemto lēmumu pārsūdzību.

Latvijas tiesībās SPRK kompetence strīdu izšķiršanā ir noteikta ar likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 32.panta pirmo daļu, kas paredz, ka SPRK *kā obligāta iepriekšēja ārpusstiesas instance izskata no sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas attiecībām izrietošos strīdus un citus strīdus jautājumos, kas ar šo likumu nodoti regulatora*

kompetencē, izņemot strīdus par parāda piedziņu no lietotāja par saņemtajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem.

Jāuzsver, ka minētajās direktīvās valsts iestāžu – Latvijas gadījumā SPRK – kompetencē paredzētie strīdi starp komersantiem uzskatāmi par civiltiesiskiem jeb privāttiesiskiem, jo šajos strīdos piemērojamās materiālās tiesības piešķir noteiktas tiesības komersantiem kā privātpersonām.<sup>505</sup> Papildus tam jāatzīmē, ka SPRK papildus kompetencei civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā piemīt arī citas īpatnības.

**Pirmkārt,** SPRK pats arī nosaka šo strīdu izšķiršanas kārtību, jo atbilstoši Elektronisko sakaru likuma (“ESL”) 8.panta pirmās daļas 4.punktam SPRK *nosaka strīdu izšķiršanas kārtību un saskaņā ar to izskata strīdus starp elektronisko sakaru komersantiem starpsavienojumu, piekļuves, iekārtu kopīgas izmantošanas un nomāto līniju jautājumos, kā arī strīdus starp elektronisko sakaru komersantiem un lietotājiem, ja strīds saistīts ar lietotāju pretenzijām.*<sup>506</sup> Pašlaik šo strīdu izšķiršanas kārtību noteic 2007.gada 30.maijā SPRK pieņemtie “Noteikumi par strīdu izšķiršanas kārtību elektronisko sakaru nozarē”.<sup>507</sup>

**Otrkārt,** ESL 8.panta pirmajā daļā salīdzinājumā ar Direktīvu 2002/21 ir būtiski sašaurināta SPRK kompetence izšķirt elektronisko sakaru komersantu savstarpējos strīdus. Proti, Direktīvas 2002/21 preambulas 32.punkts un 20.panta pirmā daļa noteic, ka valsts iestāde, Latvijas gadījumā SPRK, izšķir visus elektronisko sakaru komersantu savstarpējos strīdus saistībā ar šajā direktīvā un īpašajās direktīvās noteiktajiem pienākumiem. Savukārt ESL 8.panta pirmās daļas 4.punkts noteic, ka SPRK izšķir strīdus starp elektronisko sakaru komersantiem starpsavienojumu, piekļuves, iekārtu kopīgas izmantošanas un nomāto līniju jautājumos, kas ievērojami sašaurina SPRK deleģējumu, jo Direktīva 2002/21 un īpašās direktīvas paredz arī vairākus citus pienākumus, ne tikai starpsavienojumu, piekļuves, iekārtu kopīgas izmantošanas vai nomāto līniju nodrošināšanu. Kā piemēru šeit var minēt Eiropas Parlamenta un Padomes 2002.gada 7.marta direktīvā 2002/22/EK par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem

---

<sup>505</sup> Skat.: publisko un privāto tiesību nošķiršanas t.s. „Subjektu teoriju”, Briede J. *Administratīvais akts*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003., 94. – 95.lpp.

<sup>506</sup> Elektronisko sakaru likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2004.gada 17.novembris, nr.183 (3131)

<sup>507</sup> Noteikumi par strīdu izšķiršanas kārtību elektronisko sakaru nozarē: SPRK noteikumi. *Latvijas Vēstnesis*. 2007.gada 30.maijs, nr.89

(universālā pakalpojuma direktīva; „Direktīva 2002/22”) 19.pantā<sup>508</sup> paredzēto operatora izvēles pakalpojumu (*pakalpojums, kas nodrošina abonentiem un citiem lietotājiem piekļuvi jebkura cita elektronisko sakaru komersanta pakalpojumiem; piekļuve tiek nodrošināta, sastādot operatora izvēles kodu*) un operatora iepriekšējās izvēles pakalpojumu (*pakalpojums, kas nodrošina abonentiem un citiem lietotājiem piekļuvi jebkura cita elektronisko sakaru komersanta pakalpojumiem pēc iepriekšējās izvēles, kā arī iespēju atcelt jebkuru iepriekšēju izvēli; piekļuve un tās atcelšana notiek, sastādot operatora izvēles kodu*), kā arī numura pārnesamības jeb numura saglabāšanas pakalpojumu (*abonenta un priekšapmaksas kartes lietotāja iespējas nomainīt elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēju, nemainot numuru*), kas paredz noteiktus pienākumus arī elektronisko sakaru komersantu savstarpējās attiecībās.

Tomēr, kaut arī ESL 8.panta pirmā daļa paredz šaurāku SPRK kompetenci civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā nekā Direktīva 2002/21, praksē SPRK ir tendence izšķirt tādus civiltiesiska rakstura strīdus, kas saistīti ar pienākumiem, kurus neparedz ne Direktīva 2002/21, ne īpašās direktīvas. Detalizētāk šī problēma tiks aplūkota nākošajā darba nodaļā.

Vēl jāatzīmē arī pēdējo gadu aktuālās tendences reformēt kārtību, kādā SPRK izšķirs civiltiesiska rakstura strīdus, nosakot, ka SPRK pieņems nepārsūdzamu, bet saistošu lēmumu. Ja kāda no strīda pusēm nebūs apmierināta ar šo lēmumu, tā varēs vērsties tiesā vispārējā civilprocesuālā kārtībā ar prasību par strīda priekšmetu. Šāda tendence ir analoga nesenā pagātnē piedāvātajam ar patērētāju tiesībām saistīto strīdu reformas modelim, kura ietvaros tika piedāvāts, ka Patērētāju tiesību aizsardzības centrs izskata patērētāju sūdzības un pieņem lēmumu, uz kura pamata var tikt izsniegts izpildu dokuments, bet, ja kādu no pusēm neapmierina pieņemtais lēmums, tām ir tiesības vērsties tiesā civilprocesuālā kārtībā ar atbilstošu prasību.<sup>509</sup>

---

<sup>508</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2002/22/EK par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem (universālā pakalpojuma direktīva). *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 108, 24.04.2002., 51. - 77. lpp.

Pieejama:

<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=273407:cs&lang=lv&list=273407:cs,272273:cs,272251:cs,&pos=1&page=1&bl=3&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>

<sup>509</sup> Skat.: politikas plānošanas dokumenta projekta VSS-899 TA-1951 “Patērētāju sūdzību par līguma noteikumiem neatbilstošām precēm un pakalpojumiem izšķiršanas kārtības uzlabošanas koncepcija” 7.lpp. [http://www.mk.gov.lv/doc/2005/EMkonc\\_250908.1951.doc](http://www.mk.gov.lv/doc/2005/EMkonc_250908.1951.doc) (aplūkots 2009.gada 12.februārī) 4. un. 5.lpp., 25.lpp.

**Apkopojot šīs nodaļas būtiskākās atziņas,** var norādīt, ka līdzīgi kā civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā valsts pārvaldes iestādēs vispār, arī šo strīdu izšķiršanā SPRK strīda pusēm ir tiesības uz taisnīgu strīda izšķiršanu un tā ietvaros tiesības uz nolēmumu, kas pēc būtības atrisina strīdu, kā arī tiesības uz SPRK lēmumu pārsūdzību.

## **6.2. Valsts pārvaldes iestāžu kompetences precizējumi civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā**

Kā jau norādīts šī darba iepriekšējā nodaļā, ir problēmas saistībā ar SPRK jurisdikciju un centieniem to piemērot pārlietu paplašināti, kā arī iecerēm reformēt kārtību, kādā SPRK izšķirtu civiltiesiska rakstura strīdus.

Kā spilgtu piemēru SPRK centieniem piemērot paplašinātu kompetenci civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā var minēt 2008.gadā SPRK izšķirto, jeb kā autors vēlētos teikt – nosacīti izšķirto, strīdu starp SIA „Lattelecom” un SIA „Baltkom TV” par rakstveida līguma (vienošanās) noslēgšanu par numura pārvietošanu, kā arī par norēķinu noteikumiem un noteikumiem par numuru pārvietošanu uz SIA „Baltkom TV” elektronisko sakaru tīklu. Jāatzīmē, ka Direktīvas 2002/22 30.pants runā tikai par pašu numura pārvietošanas nodrošināšanu kā elektronisko sakaru komersantu pienākumu. Šīs direktīvas 30.panta otrā daļa noteic, ka *pārvaldes iestādes nodrošina to, ka cenas savstarpējam savienojumam attiecībā uz numura pārnesamības nodrošināšanu ir uz izmaksām vērstas.* Tomēr ne šī, ne citas elektronisko sakaru nozari regulējošās direktīvas nenosaka nekādus citus norēķinu vai pašas numuru pārvietošanas noteikumus. Lai gan SIA „Lattelecom” un SIA „Baltkom TV” starpā bija strīds par numuru pārvietošanas līguma noslēgšanu rakstveida formā, kā arī par šī līguma komerciālajiem un tehniskajiem noteikumiem<sup>510</sup> un līdz ar to šis strīds acīmredzami bija ārpus Direktīvas 2002/22 30.panta regulējuma, SPRK 2008.gada 19.martā pieņēma lēmumu Nr.87 „Par strīda izšķiršanas starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” un sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Baltkom TV” ierosināšanu”.<sup>511</sup> Vēljo vairāk, SPRK arī vairākās sēdēs detalizēti skatīja šo strīdu un tā apstākļus, tādējādi strīda izšķiršanai patērējot

<sup>510</sup> Skat.: SPRK 2008.gada 18.jūnija lēmuma Nr.211 Par strīda izšķiršanu starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” un sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Baltkom TV SIA” 2.lpp. <http://www.sprk.gov.lv/index.php?id=7255&sadala=423> (aplūkots 2009.gada 16.februārī)

<sup>511</sup> SPRK 2008.gada 19.marta lēmums Nr.87 „Par strīda izšķiršanas starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” un sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Baltkom TV” ierosināšanu” <http://www.sprk.gov.lv/index.php?id=6466&sadala=423> (aplūkots 2009.gada 16.februārī)



ievērojamus gan savus, gan arī strīda pušu resursus. Tomēr šī strīda izšķiršanas vienīgais rezultāts bija SPRK lēmums noteikt SIA „Lattelecom” un SIA „Baltcom TV” pienākumu līdz 2008.gada 1.oktobrim vienoties par numura saglabāšanas pakalpojuma nodrošināšanu un norēķinu noteikumiem.<sup>512</sup> Šis pienākums netika izpildīts, līdz ar to padarot SPRK iesaistīšanos šī strīda izšķiršanā par bezrezultatīvu.

Šādu situāciju ir nepieņemama vairāku apsvērumu dēļ.

**Pirmkārt,** kā jau ir norādīts šī darba 1.2.nodaļā par tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu, civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanai valsts pārvaldes iestādēs, līdz ar to arī SPRK, ir izteikts izņēmuma raksturs. Strīdu izšķiršana valsts pārvaldes iestādēs ir pieļaujama tikai tad, ja tam ir būtiski, pamatoti iemesli - (I) trešo personu aizsardzība no līguma vai atsevišķu tā noteikumu radīta kaitējuma; (II) publisku interešu aizsardzība no līguma vai atsevišķu tā noteikumu radīta kaitējuma (piemēram, konkurences izkropļojuma); (III) vienas vai vairāku līguma pušu aizsardzība no līguma vai atsevišķu tā noteikumu radīta kaitējuma (piemērojama, ja kāda līguma puse atrodas vājākās pozīcijās, piemēram, ir patērētājs).<sup>513</sup> Tādējādi valsts pārvaldes iestāžu kompetence civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā piemērojama tikai tajos gadījumos, ja pēc vispārēja principa prezumētā pušu vienlīdzība<sup>514</sup> netiek praktiski īstenota, vai arī ir nepieciešams aizsargāt citas, sevišķi svarīgas intereses. Sevišķi svarīgās intereses elektronisko sakaru nozarē ir noteiktas Direktīvā 2002/21 un īpašajās direktīvās. Tomēr konkrētajā strīdā starp SIA „Lattelecom” un SIA „Baltcom TV” nebija pamata runāt par kādas strīda puses atrašanos vājākās pozīcijās, kuru dēļ tai būtu apgrūtināta strīda izšķiršana tiesā vispārējā civilprocesuālā kārtībā. Tāpat arī nebija pamata runāt par Direktīvas 2002/21 un īpašajās direktīvās noteikto pienākumu piemērošanu, jo, kā jau minēts, šīs direktīvas neregulē numura pārvietošanas līguma noslēgšanu. Vēljo vairāk, šāda līguma noslēgšanu neregulē arī Latvijas nacionālās tiesības, ne ESL, ne 2007.gada

---

<sup>512</sup> Skat.: SPRK 2008.gada 18.jūnija lēmuma Nr.211 Par strīda izšķiršanu starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” un sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Baltcom TV SIA” 5.lpp. <http://www.sprk.gov.lv/index.php?id=7255&sadala=423> (aplūkots 2009.gada 16.februārī)

<sup>513</sup> Brownsword R. (Author of the Chapter), Friedmann D., Barak – Erez D. (Ed.) *Freedom of Contract, Human Rights and Human Dignity. Human Rights in Private Law*. Oxford; Portland, Oregon: Hart Publishing, 2001., p.185; Kulla I. *Līgumu brīvības princips Eiropas civiltiesībās un saistību tiesību reforma Igaunijā. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli / Problems of Transformation of Law in Connection with European Integration. International Conference*, Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 220.lpp.

<sup>514</sup> Benson P. (Author of the Chapter), Friedmann D., Barak – Erez D. (Ed.) *Equality of Opportunity and Private Law. Human Rights in Private Law*. Oxford; Portland, Oregon: Hart Publishing, 2001, p.202

10.oktobra SPRK „Numura saglabāšanas pakalpojuma nodrošināšanas noteikumi”, kuru 6.punkts vienīgi paredz komersantu pienākumu nodrošināt numura saglabāšanas pakalpojumu galalietotājiem.<sup>515</sup> Tādējādi var secināt, ka SPRK, izskatot strīdu par SIA „Lattelecom” un SIA „Baltcom TV” par numura pārvietošanas līguma noslēgšanu un šī līguma noteikumiem, ir nepamatoti paplašinājis savu kompetenci civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā, pie tam, kā norādīts tālāk, atšķirībā no tiesām, kuru iespējas neizšķirt strīdu pēc būtības un nepieņemt spriedumu stingri ierobežo CPL 219., 220.pants (prasības atstāšana bez izšķiršanas), 223.pants (tiesvedības izbeigšana) un 228.pants (izlīguma apstiprināšana), pēc sava ieskata ir pieņēmusi lēmumu, kas tā arī pēc būtības neizšķir strīdu.

**Otrkārt**, ņemot vērā iepriekš norādīto regulējuma trūkumu par numura pārvietošanas (saglabāšanas) līgumu, ar šāda strīda risināšanu SPRK ir radījis *ad hoc* regulējuma piemēršanas risku numura pārvietošanas (saglabāšanas) līguma jautājumos, kaut arī tiesību doktrīnā tiek uzsvērts, ka elektronisko sakaru nozari uzraugošajai valsts pārvaldes iestādei ir pēc iespējas jāatturas no *ad hoc* regulējuma piemērošanas, tā vietā ar normatīvo aktu, vadlīniju un citu, tirgus dalībniekiem iepriekš paziņotu normatīvu palīdzību nodrošinot skaidru un iepriekš paredzamu tiesisko vidi, kā arī visas savas funkcijas, ieskaitot arī tā kompetencē nodoto strīdu izšķiršanu, jāīsteno neatkarīgi (*impartially* – angl.) un skaidri, pārskatāmi, paredzami (*transparently* – angl.).<sup>516</sup>

**Treškārt**, SPRK ar 2008.gada 18.jūnija lēmumu Nr.211 nosakot SIA „Lattelecom” un SIA „Baltcom TV” pienākumu līdz 2008.gada 1.oktobrim vienoties par numura saglabāšanas pakalpojuma nodrošināšanu un norēķinu noteikumiem<sup>517</sup>, **neatrisināja strīdu pēc būtības un aizskāra šo strīda pušu tiesības uz nolēmumu jeb tiesības uz strīda izšķiršanu pēc būtības**. Kā jau norādīts šī darba 1.2.nodaļā par tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu, ja civiltiesiska rakstura strīds tiek izšķirts valsts pārvaldes iestādē, strīda pusēm līdzīgi kā valsts tiesas procesā ir **tiesības uz nolēmumu, kas ir izpildāms, pusēm saistošs un pēc būtības atrisina strīdu**. Pie tam šis lēmums nevar tikt pieņemts tikai uz formālu apsvērumu pamata. Ja valsts iestāde ir uzsākusi strīda izšķiršanas procesu, šī procesa ietvaros iestādei jāvērtē visi

<sup>515</sup> Numura saglabāšanas pakalpojuma nodrošināšanas noteikumi: SPRK noteikumi. *Latvijas Vēstnesis*, 2007.gada 10.oktobris, nr.425

<sup>516</sup> Andenas M., Zlepting S. *Telecommunications Dispute Resolution: Procedure and Effectiveness*. In: European Business Law Review. 2004, volume 15, issue. Kluwer Law International, 2004, p.505

<sup>517</sup> Skat.: SPRK 2008.gada 18.jūnija lēmuma Nr.211 Par strīda izšķiršanu starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” un sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Baltcom TV SIA” 5.lpp. <http://www.sprk.gov.lv/index.php?id=7255&sadala=423> (Aplūkots 2009. 16.februārī)

likumiskie un faktiskie lietas apstākļi.<sup>518</sup> Elektronisko sakaru komersantu un lietotāju tiesības uz nolēmumu, kas izšķir strīdu pēc būtības ir skaidri norādītas arī Direktīvas 2002/21 20.panta pirmajā daļā „...attiecīgā valsts pārvaldes iestāde [,] pieņem saistošu lēmumu, lai izšķirtu strīdu...”. Tāpat šādas elektronisko sakaru komersantu un lietotāju tiesības uz strīda izšķiršanu pēc būtības tiek uzsvērtas arī tiesību doktrīnā.<sup>519</sup>

**Vēl viens aspekts, kas ir saistīts ar SPRK kompetenci civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā** ir strīdu izšķiršanas kārtības reforma. Proti, 2007.gadā Ekonomikas ministrija tika sagatavojusi likumprojektu „Grozījumi likumā „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem.””<sup>520</sup> Saskaņā ar šo likumprojektu tika paredzēts izteikt likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 32.pantu jaunā redakcijā, paredzot, ka SPRK kā ārpusstiesas instance izšķir no sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas attiecībām izrietošos strīdus starp sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem kā privāttiesību subjektiem, izņemot strīdus par parāda piedziņu no privāttiesību subjektiem par saņemtajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem. Papildus tam tika paredzēts izteikt jaunā redakcijā arī likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 35.pantu, nosakot, ka SPRK lietā par strīda izšķiršanu pieņem lēmumu un nosaka tā izpildes kārtību un termiņus. Ja strīdā iesaistītais lietas dalībnieks nav apmierināts ar SPRK lēmumu, tas ar strīda priekšmetu ir tiesīgs vērsties tiesā CPL noteiktā kārtībā 30 dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas un tiesa šādu strīdu izskata pēc būtības. Šajā sakarā 2007.gada 6.septembrī Valsts sekretāru sanāksmē tika arī izsludināts likumprojekts VSS-1296 TA-3111 „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas paredzēja, ka spēkā esošs SPRK pieņemtais lēmums par strīda izšķiršanu izpildāms bezstrīdus kārtībā.<sup>521</sup> Šādu strīdu izšķiršanas reformu autors uzskata par nepieņemamu, jo strīda pusēm tiek liegtas Direktīvas 2002/21 4.panta pirmajā daļā paredzētās tiesības pārsūdzēt valsts pārvaldes iestādes lēmumu, kas ietekmē šīs puses. Šāds pārsūdzības iespēju

---

<sup>518</sup> Oliver S. QC (Author of the Chapter) Harris M., Partington M. (Ed.) *Human Rights and Hand-Rolling Tobacco: The Right to a Fair Hearing*. In: *Administrative Justice in the 21<sup>st</sup> Century*. Oxford; Portland, Oregon: 1999, p.398

<sup>519</sup> Andenas M., Zlepting S. *Telecommunications Dispute Resolution: Procedure and Effectiveness*. *European Business Law Review*. 2004, volume 15, issue. Kluwer Law International, 2004, p.511

<sup>520</sup> Ekonomikas ministrijas izstrādāts likumprojekts „Grozījumi likumā „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem”. Publiskotā veidā pašlaik nav pieejams.

<sup>521</sup> Likumprojekts VSS-1296 „Grozījumi Civilprocesa likumā” <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=30308323> (aplūkots 2009.gada 16.februārī)

ierobežojums nevar tikt uzskatīts par formālu un nevar tikt attaisnots ar pušu tiesībām pēc tam vērsties tiesā ar prasību par strīda priekšmetu.

**Pirmkārt**, kā jau iepriekš norādīts šī darba 1.2.nodaļā par tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu, tiesības uz pārsūdzību ir viens no tiesību uz lietu taisnīgu izšķiršanu svarīgākajiem elementiem, un šīs tiesības var tikt ierobežotas tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos un pastāvot svarīgiem iemesliem, piemēram, ja noteikta pārsūdzības tiesību īstenošana nonāk būtiskā pretrunā procesuālās ekonomijas principam.<sup>522</sup> Šajā gadījumā, kad SPRK lēmums nebūtu pārsūdzams, bet pusēm būtu iespēja pēc tam vērsties tiesā ar prasību, procesuālā ekonomija netiek īstenota, jo strīda izšķiršana tiek padarīta ilgāka un sarežģītāka.

**Otrkārt**, atceļot iespējas pārsūdzēt SPRK strīda sakarā pieņemto lēmumu, strīds kļūst komplicētāks, jo tam tiek piemēroti divi dažādi procesi – administratīvais process un civilprocess, un strīda izšķiršana var būt pat ilgāka nekā tajā gadījumā, ja SPRK lēmums būtu pārsūdzams administratīvajā tiesā.

**Treškārt**, atceļot pārsūdzības iespējas, strīdu sakarā pieņemtajiem SPRK lēmumiem vairs netiktu piemērota tiesiskā kontrole, tādējādi apdraudot šo lēmumu juridisko kvalitāti un lietu taisnīgu izšķiršanu SPRK. SPRK pārstāvji pat publiski ir pauduši neapmierinātību ar civiltiesiska rakstura strīdu sakarā pieņemtu SPRK lēmumu pārsūdzības iespējām, kuru dēļ SPRK, pati pirms tam rīkodamās kā tiesa, nonākot tiesas priekšā.<sup>523</sup> Neskatoties uz paša SPRK neapmierinātību par lēmumu pārsūdzību, pārsūdzības un ar to nodrošinātās tiesiskās kontroles atcelšana runā pretīm tiesību zinātnes atziņām, kurās aizvien vairāk tiek uzsvērta nepieciešamība pēc dažādu tiesību aizsardzības institūciju nolēmumu tiesiskās kontroles.<sup>524</sup> Papildus tam SPRK lēmumu pārsūdzības atcelšana pēc būtības apdraud lietu taisnīgu izšķiršanu SPRK. Kā jau norādīts iepriekš, tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanu ietver gan tiesības uz taisnīgu procesu,<sup>525</sup> kam jāizpaužas gan procesuāltiesisko, gan arī materiāltiesisko

---

<sup>522</sup> Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 18.janvāris, nr. 9 (3167), 9.–10. lpp.

<sup>523</sup> Skat.: Neivalde L. Abonents elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēja slazdā. *Jurista Vārds*, 2007.gada 17.aprīlis, nr.16 (469) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 19.februārī)

<sup>524</sup> Nobles R., Schiff D. *The Right to Appeal and Workable System of Justice*. In: *The Modern Law Review*, Vol. 65., No.5., September 2002, Oxford, Boston: The Modern Law Review Limited, Blacwell Publishers, 2002, p.677

<sup>525</sup> Skat.: Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 18.janvāris, nr. 9 (3167), 6.lpp.

aspektu ziņā,<sup>526</sup> gan arī tiesības uz taisnīgu tiesisko attiecību noregulējumu. Ja strīda sakarā SPRK pieņemtie lēmumi nebūs pārsūdzami, kaut arī pusēm pēc tam būs iespējas vērsties ar prasību tiesā, SPRK faktiski būs iespējas pieņemt jebkādu lēmumu, arī nepamatotu un netaisnīgu, kurš pēc tam, kaut arī nebūs izpildāms, formāli būs spēkā.

Šādu apsvērumu dēļ **strīdu izšķiršanas kārtība SPRK nevar tikt reformēta tādējādi, ka SPRK lēmumi nav pārsūdzami.**

---

<sup>526</sup> Skat.: Turpat; Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. *Jurista Vārds*, 2005.gada 27.septembris, nr.36., [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 19.februārī)

## Kopsavilkums

Civiltiesiska rakstura lietu jurisdikcijas jautājumos Latvijas tiesības paredz daudzējādā ziņā no citām valstīm atšķirīgu regulējumu. Latvijas regulējums vairākos jautājumos arī principu līmenī atšķiras no regulējuma, ko Eiropas Savienības normatīvie akti, it sevišķi Regula 44/2001, noteic civiltiesiska rakstura strīdiem ar pārrobežu raksturu starp dažādās Eiropas Savienības dalībvalstīs rezidējošām personām. Formāli šādas atšķirības ir akceptējamas. Taču pēc būtības tās norāda uz vairākām Latvijas tiesību nepilnībām un atsevišķu procesuālo tiesību jautājumu regulējuma trūkumu. Šo nepilnību un trūkumu novēršanai nepieciešamās izmaiņas ir šādas:

1. Nepieciešams pārskatīt līdzšinējo kategorisko aizliegumu šķērējoties pakļautības, jeb, plašāk sakot, jurisdikcijas piemērošanai ar patērētāju tiesībām saistītos strīdos, kā arī individuālos darba tiesību strīdos.

2. Latvijas normatīvajos aktos veicami papildinājumi, lai ieviestu prasības mediācijas jurisdikcijas piemērošanai, tajā skaitā mediācijas līgumam, kā arī izmaiņas – lai uzlabotu mediācijai pielīdzināmu strīdu risināšanas mehānismu efektivitāti.

3. Ieteicams padarīt skaidrāku un precīzāku regulējumu piekritības noteikšanai pēc atbildētāja dzīvesvietas vai atrašanās vietas, kā arī piekritības noteikšanai pēc kaitējuma nodarīšanas vietas.

4. Ir apšaubāma lietderība izņēmuma piekritības piemērošanai atsevišķu kategoriju strīdu iztiesāšanā. Izņēmuma piekritība šajos strīdos var tikt atcelta, tā vietā piemērojot vispārējās piekritības normas.

5. Ir nepamatots pašlaik Latvijas tiesībās pastāvošais sadalījums, ka strīdi par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu ir piekritīgi citām tiesām nekā strīdi par citām lietu tiesībām vai valdījumu uz nekustamo īpašumu. Ja tiesu noslodzes dēļ visus šos strīdus nav iespējams nodot apgabaltiesu piekritībā, piekritības sadalījumu strīdos par lietu tiesībām un valdījumu uz nekustamo īpašumu var veikt, vadoties no strīdus īpašuma vērtības, nevis strīdus lietu tiesību veida.

6. Var tikt apsvērta speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešana atsevišķu civiltiesiska rakstura lietu kategoriju iztiesāšanai.

7. Kritiski jāvērtē vairāki līdz šim tiesību aktu projektu līmenī paustie priekšlikumi padarīt nepārsūdzamus valsts pārvaldes iestāžu lēmumus civiltiesiska rakstura strīdu

izšķiršanā. Civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanai valsts pārvaldes iestādēs jābūt veidotai tādējādi, lai strīda pusēm tiktu nodrošinātas tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanu, tajā skaitā tiesības uz pārsūdzību un tiesības uz lēmumu, kas pēc būtības atrisina strīdu.

Šādu izmaiņu ieviešanai, kā arī teorētiskam pamatojumam un skaidrojumam autors izvirza tālāk norādītus konkrētus secinājumus un priekšlikumus.

### **Secinājumi un priekšlikumi**

1. Jēdziens “jurisdikcija” mūsdienu Latvijas civilprocesuālo tiesību zinātnē nav definēts, savukārt ar minētajam jēdzienam līdzīgiem latīņu un angļu valodas vārdiem *jurisdictio* un *jurisdiction* apzīmē dažādu tiesu kompetences, varas un tiesību sadalījumu lietu iztiesāšanā. Tā kā civiltiesiska rakstura lietas iztiesā ne vien tiesas, bet izšķir arī citas institūcijas, piemēram, šķīrējtiesas vai darba strīdu komisijas, ar jurisdikcijas jēdzienu jāsaprot ne vien tiesas, bet arī citu institūciju vara civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanā, **jurisdikciju civiltiesiska rakstura lietās ir precīzāk definēt kā attiecīgās institūcijas – valsts tiesas, šķīrējtiesas, vai citas – civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesības.**

2. Līdzšinējās tiesību zinātnes atziņās tiek norādīts, ka ar pakļautību var saprast dažādu institūciju kompetences sadalījumu civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanā, atstājot bez ievērības, ka ar pakļautību tiek noteikts ne tikai kompetences sadalījums starp dažādām institūcijām, bet, nosakot noteiktas institūciju kategorijas, tiesu, šķīrējtiesu vai citu, kompetenci, tiek noteikta arī attiecīgās lietas izšķiršanā piemērojamā procesa forma – civilprocess, šķīrējtiesas process vai cits. Ņemot to vērā, **civiltiesiska rakstura lietu pakļautību var definēt kā tiesību institūtu, kas nosaka civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp dažādu veidu institūcijām, kā arī katras konkrētas lietas, vai arī lietu kategorijas izšķiršanas procesa formu.**

3. Atbilstoši esošajām Latvijas tiesību doktrīnas atziņām piekritība tiek saprasta kā tiesai pakļauto civillietu sadalījums starp konkrētām tiesas iestādēm, atstājot bez ievērības citām tiesību aizsardzības institūcijām pakļauto civiltiesiska rakstura lietu sadalījumu starp konkrētām institūcijām. Lai šo definīcijas nepilnību novērstu, autors piedāvā definēt **civiltiesiska rakstura lietu piekritību kā tiesību institūtu, kas nosaka šo lietu izšķiršanas tiesību sadalījumu starp viena veida institūcijām, norādot vai dodot tiesības izvēlēties vienu konkrētu institūciju, kura ir tiesīga izšķirt attiecīgo lietu.**

4. Civiltiesiska rakstura lietās jurisdikcija ir gan pakļautību, gan piekritību ietverošs procesuālo tiesību institūts, kuru attiecīgi var sadalīt pakļautībā un piekritībā.

5. Nevar uzskatīt par pilnīgu Jāņa Rozenberga piedāvāto ārpustiesas strīdu izšķiršanas institūciju iedalījumu strīdu pirmstiesas izskatīšanas institūcijās un alternatīvās jurisdikcijas institūcijās. Šāds iedalījums ir neprecīzs, jo daļa no alternatīvās jurisdikcijas institūcijām pēc būtības var izšķirt strīdu arī kā pirmstiesas institūcijas. Kā spilgtākais piemērs šeit minama mediācija, kas dažās valstīs, piemēram, Vācijā, var tikt piemērota arī kā izvēles vai obligāta pirmstiesas strīda izšķiršanas stadija. Līdz ar to mediāciju ir atbilstošāk apzīmēt ar jēdzienu “alternatīvās ārpustiesas procedūras”. Vēl ar dalījumu strīdu pirmstiesas izskatīšanas institūcijās un alternatīvās jurisdikcijas institūcijās netiek ņemta vērā dažādu valsts iestāžu kompetence pēc būtības civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā administratīvā procesa kārtībā administratīvajā tiesā. Vispārīgi šo valsts iestāžu kompetenci var zināmā mērā saukt gan par “pirmstiesas” – iestādes lēmums tieši vai caur procesu hierarhiski augstākā iestādē var tikt apstrīdēts tiesā, gan arī par “alternatīvu”, jo kaut arī iestāde ir valsts institūcija, tā tomēr nav tiesa. Vēl vienā grupā ietilpst alternatīvās jurisdikcijas institūcijas, kuru nolēmumi var tikt izpildīti piespiedu kārtā. Pašlaik Latvijā šajā grupā ietilpst pastāvīgās šķīrējtiesas.

**6. Līdz šim tiesību zinātnē lietotais jēdziens „nosacītā jurisdikcija” ir maldinošs, jo tas var radīt iespaidu, ka nosacītās jurisdikcijas gadījumā civilo tiesību subjektam netiek nodrošināta pienācīga iespēja aizsargāt savas aizskartās vai apstrīdētās civilās tiesības. Ņemot vērā, ka nosacītās jurisdikcijas gadījumā personai pirms vērsšanās pie attiecīgās institūcijas, kas ir tiesīga izšķirt lietu pēc būtības, obligāti jāveic noteikti pasākumi, kurus neveicot lietas nodošana izšķiršanai pēc būtības nav pieļaujama, šo jurisdikcijas veidu pamatotāk ir saukt par salikto jurisdikciju.**

7. Nevar piekrist viedoklim, ka alternatīvās jurisdikcijas gadījumā izvēle starp tiesību aizsardzības institūcijām nevarot būt patvaļīga, jo likumā tiek skaidri norādītas tās tiesību aizsardzības institūcijas, starp kurām persona var izdarīt izvēli. Piemēram, no dažādiem līgumiem izrietošos strīdos, visai bieži tiek izmantots noteikums, ka no konkrētā līguma izrietoša strīda gadījumā prasītājs ir tiesīgs vērsties ar atbilstošu prasību pēc savas izvēles vai nu vienā, vai arī otrā šķīrējtiesā. Tas ietver izvēli starp vairākām lietu izšķiršanas institūcijām, līdz ar ko tam piemīt arī alternatīvas jurisdikcijas pazīmes, tomēr jurisdikcijas izvēle atstāta vienīgi prasītāja ieskatam.



8. Nevar piekrist viedoklim, ka līgumisko jurisdikciju var nodibināt ar līdzēju vienošanos par strīda nodošanu izšķiršanai tikai šķīrējtiesā. Ar šādu līdzēju vienošanos var noteikt ne tikai šķīrējtiesas, bet arī citu institūciju, kas nav valsts tiesa, jurisdikciju, piemēram, mediācijas jurisdikciju.

9. Tiesības uz taisnīgu tiesu civiltiesiska rakstura lietās paredz, ka personai, pret kuru notikusi civilā netaisnība, ir tiesības vērsties tiesā, lai šo civilo netaisnību novērstu. To nevarētu nodrošināt, ja likums jebkura civilās netaisnības gadījuma izšķiršanai neparedzētu vismaz vienu tiesu vai citu institūciju, kas varētu šo gadījumu izskatīt. Tādēļ **procesuālā likuma normām vienmēr ir jāparedz tiesa vai cita institūcija, kuras jurisdikcijā būtu ar personai nodarītās civilās netaisnības novēršanu saistītā strīda vai citas lietas izšķiršana.**

10. **Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver tiesības uz pārsūdzību.** Tiesības uz pārsūdzību ir cieši saistītas ar tiesiskās kontroles nepieciešamību pār dažādu institūciju pieņemtajiem nolēmumiem. Tiesības uz pārsūdzību var tikt ierobežotas, tomēr tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos un pastāvot svarīgiem iemesliem, piemēram, ja noteikta pārsūdzības tiesību īstenošana nonāk būtiskā pretrunā procesuālās ekonomijas principam.

11. **Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesības uz nolēmumu jeb precīzāk, efektīvu lietas izšķiršanu,** kas noteic, ka lieta tiek atrisināta pēc būtības ar izpildāmu un saistošu nolēmumu. Līdzīgi pārsūdzības tiesībām, arī tiesības uz efektīvu lietu izšķiršanu pieļaujams ierobežot tikai izņēmuma gadījumos, kad, piemēram, institūcijai trūkst jurisdikcijas un tā nav tiesīga izšķirt konkrēto lietu, lietas puses ir vienojušās par izlīgumu, vai arī veic darbības, kas padara lietas atrisināšanu pēc būtības par neiespējamu, piemēram, prasītājs bez iemesla neierodas uz tiesas sēdēm.

12. **Tiesības uz taisnīgu tiesu personām piemīt izšķirot lietu jebkurā no tiesību aizsardzības institūcijām, arī šķīrējtiesās un valsts pārvaldes iestādēs.** Šāds secinājums balstās uz vairākiem argumentiem, no kuriem kā būtiskākos var atzīmēt:

- 1) Satversmes 86.pantu, kas neparedz, ka tiesu var spriest tikai valsts tiesa. Vienīgais priekšnoteikums – tiesas spriešanas tiesības var tikt noteiktas tikai ar likumu, kas šķīrējtiesu sakarā skaidri noteikts CPL 23.panta pirmās daļas 2.teikumā, kā arī citos CPL pantos, bet valsts pārvaldes iestāžu gadījumā – šo iestāžu darbību regulējošos likumos;

2) Secinājumu: ja tiktu uzskatīts, ka tiesību uz taisnīgu tiesu ietvaros jēdziens “tiesa” tiktu attiecināts tikai uz valsts tiesām, rastos situācija, ka citas institūcijas, kas nav valsts tiesas, bet kam civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesības piešķirtas ar likumu atbilstoši Satversmes 86.pantam, var izšķirt lietas, neievērojot principu par tiesībām uz taisnīgu tiesu. Šāda Satversmes 86.panta īstenošana būtu pretrunā Satversmes 92.pantam, kas paredz tiesības uz taisnīgu tiesu. Tāpat šāda situācija ir nepieļaujama, jo Satversme ir vienots veselums, un tajā ietvertās normas tulkojamas sistēmiski;

3) Secinājumu, ja, izšķirot civiltiesiska rakstura strīdus citās institūcijās, kas nav valsts tiesas, pusēm netiktu nodrošinātas tiesības uz taisnīgu tiesu un taisnīgu procesa norisi, strīdu izšķiršana šajās institūcijās nevarētu nodrošināt pienācīgu pušu tiesību un likumīgo interešu aizsardzību. Līdz ar to arī nebūtu nozīmes pušu izvēlei izšķirt strīdus šajās institūcijās jeb pušu dispozitivitātei;

4) Secinājumu, ka tiesības uz lietu taisnīgu izšķiršanas procesa norisi un tiesības uz taisnīgu civiltiesisko attiecību noregulējumu strīda pusēm piemīt arī izšķirot strīdu valsts pārvaldes iestādē vai šķīrējtiesā.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, **tiesības uz taisnīgu tiesu, kas pēc būtības piemērojamas ne tikai valsts tiesas procesā, pamatotāk ir saukt par tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu.**

**13.** Jurisdikcija nosakāma kopsakarā ar principu uz lietu taisnīgu izšķiršanu. Sevišķi būtiska nozīme tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu ir jurisdikcijas noteikšanā starp personām, kas neatrodas vienādās ekonomiskās varas un juridisko iespēju pozīcijās, bet kuras var veikt jurisdikcijas izvēli. Šādos gadījumos tiesībām uz lietu taisnīgu izšķiršanu jānodrošina vienādas iespējas pusēm un citām personām situācijās, kad pušu vienlīdzība privāttiesiskajās attiecībās, kas pēc vispārēja principa tiek prezumēta, netiek praktiski īstenota.

**14.** Civiltiesiska rakstura lietu izšķiršana valsts pārvaldes iestādēs piemērojama tikai retos izņēmuma gadījumos, ja tam ir pamatoti iemesli, kas tiek iedalīti trīs grupās:

- 1) trešo personu aizsardzība no līguma vai atsevišķu tā noteikumu radīta kaitējuma;
- 2) publisku interešu aizsardzība no līguma vai atsevišķu tā noteikumu radīta kaitējuma;
- 3) vienas vai vairāku līguma pušu aizsardzība no līguma vai atsevišķu tā noteikumu radīta kaitējuma.

15. Ja *ad hoc* šķīrējtiesas nolēmums jāizpilda Latvijā, pusei, kura vēlas panākt nolēmuma izpildi, nav juridisku instrumentu, kā piespiest otru pusi izpildīt šo nolēmumu, ja otra puse to nepilda labprātīgi. Tajā pašā laikā, ja puses ir vienojušās par strīda izšķiršanu *ad hoc* šķīrējtiesā, viņas vairs nevar celt prasību valsts tiesā, jo CPL 132.panta pirmās daļas 3.punkts noteic, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās par strīda nodošanu izšķiršanai šķīrējtiesā. Šāda situācija faktiski padara par neiespējamu pušu tiesību un likumīgo interešu aizsardzību, ja strīda izšķiršana *ad hoc* šķīrējtiesā netiek pienācīgi veikta, vai šīs šķīrējtiesas spriedums netiek labprātīgi pildīts. Tādēļ **autors ierosina neattiecināt uz *ad hoc* šķīrējtiesām pakļautajām lietām aizliegumu nodot tās valsts tiesu iztiesāšanā, CPL 132.panta pirmās daļas 3.punktā nosakot, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās par strīda nodošanu izšķiršanai pastāvīgajā šķīrējtiesā.**

16. Lai novērstu Direktīvas 2008/52 3.panta a)punktā dotās mediācijas definīcijas trūkumus, autors piedāvā mediāciju definēt šādi – **mediācija ir strīdu izšķiršanas process, kas tiek piemērots ar pušu vienošanos, tiesas ieteikumu vai nolēmumu, vai arī atbilstoši normatīvajiem tiesību aktiem, un kura ietvaros strīda puses ar neitrālas trešās personas palīdzību cenšas brīvprātīgi vienoties par strīda risinājumu.**

17. Lai nodrošinātu šķīrējtiesas jurisdikcijas piemērošanas iespēju atsevišķos individuālo darba tiesību strīdos, kad šāda jurisdikcija ir piemērota darbinieka interešu aizsardzībai, Darba strīdu likuma 7.panta ceturtajā daļā nepieciešams noteikt, ka **individuāls tiesību strīds izšķirams šķīrējtiesā, ja darbinieks un darba devējs par šķīrējtiesas līgumu vienojas pēc strīdus sākuma; šādu šķīrējtiesas līgumu var noslēgt tikai par noteikta strīda izšķiršanu noteiktā šķīrējtiesā, darbiniekam apliecinot, ka viņš ir informēts par šķīrējtiesas procesa kārtību un izmaksām.**

18. Lai nodrošinātu šķīrējtiesas jurisdikcijas piemērošanas iespēju atsevišķos ar patērētāju tiesībām saistītos strīdos, Patērētāju tiesību aizsardzības likumā nepieciešams papildināt 6.panta trešās daļas 7.punktu ar atbilstošu regulējumu, nosakot, ka **par netaisnīgiem līguma noteikumiem nav uzskatāms šķīrējtiesas līgums, ko patērētājs pēc strīda sākuma noslēdz ar pārdevēju, ražotāju vai pakalpojuma sniedzēju par noteikta strīda izšķiršanu noteiktā šķīrējtiesā, kuras procesā pierādīšanas principi neatšķiras no**

**pierādīšanas regulējuma valsts tiesā, patērētājam apliecinot, ka viņš ir informēts par šķīrējtiesas procesa kārtību un izmaksām.**

**19.** Lai nodrošināt uz strīda atrisināšanu vērstu un tātad sekmīgu mediācijas procesu, strīda pusēm, noslēdzot mediācijas līgumu, ieteicams vienoties par kvalifikācijas un citām prasībām mediatoram, tā iecelšanas un atcelšanas kārtību, mediatora funkcijām un pilnvarām, pierādīšanas noteikumiem, konfidencialitāti, kā arī mediācijas izmaksām un to segšanas kārtību.

**20.** Sekmīgai mediācijas procesa norisei normatīvajos aktos, ar kuriem Latvijā tiks ieviests mediācijas procesa regulējums, jānoteic šāds risinājums gadījumiem, ja par kādu no iepriekš 19.tēzē minētajiem noteikumiem puses nav vienojušās:

1) Ja puses ir vienojušās par mediācijas procesu, bet nav vienojušās ne par konkrēta mediatora iecelšanu, ne par mediatora iecelšanas kārtību, jānoteic, ka gadījumā, **ja puses noslēgušas mediācijas līgumu, bet četru mēnešu laikā pēc tā noslēgšanas vai ar mediāciju izšķirama strīda izcelšanās, skatoties, kurš no notikumiem iestājas vēlāk, nav vienojušās ne par noteiktu mediatoru, ne arī kārtību, kādā mediatoru iecel** kāda cita persona vai organizācija, vai arī šī persona vai organizācija nav iecēlusi noteiktu mediatoru, katra puse ir tiesīga atkāpties no mediācijas līguma;

2) Ja strīda puses nav vienojušās par mediatora funkcijām un pilnvarām, jānoteic, ka šādas pušu vienošanās neesamības gadījumā, atbilstoši mediācijas mērķim – labprātīgam strīda atrisinājumam ar pušu izlīgumu – mediators veic visas darbības, kas nav pretrunā likumam un normatīvajiem aktiem, lai veicinātu strīda atrisināšanu ar labprātīgu pušu izlīgumu;

3) Ja puses nav vienojušās par pierādīšanas noteikumiem, jāparedz, ka tiek piemēroti tādi paši noteikumi par pierādījumiem un pierādīšanas kārtību kā tiesas procesā, ciktāl tas nav pretrunā mediācijas procesa būtībai.

**21.** CPL 240.panta pirmās daļas pašreizējā redakcija nenodrošina pietiekami efektīvu pušu izlīgšanas iespēju lietās par laulības šķiršanu vai neesamību. Lai to padarītu efektīvāku, nepieciešams ieviest grozījumus CPL 240.panta pirmajā daļā, nosakot, ka, **atliekot lietas izšķiršanu, tiesa nosaka pušu pienākumu ar kvalificēta mediatora palīdzību organizēt sarunas par samierināšanos, kā arī nosaka šo sarunu minimālo biežumu.**

**22. Samierināšanas procesa piemērošana gadījumos, ja puses pašas nespēj vienoties par kolektīvā interešu strīda izšķiršanu ne ar samierināšanas metodi, ne arī šķīrējtiesā, varētu notikt ar tiesas starpniecību, tiesai nosakot pušu pienākumu noteiktā laika periodā ar noteiktu regularitāti organizēt samierināšanās sanāksmes.** Šajā sakarā nepieciešams papildināt Darba strīdu likuma 15.pantu ar jaunu ceturto prim daļu, kā arī CPL noteikt pieteikuma par samierināšanas noteikšanu izšķiršanu, papildinot CPL ar atbilstošām jaunām normām.

**23. Lai novērstu iespējas dažādi iztulkot fiziskās personas dzīvesvietas jēdzienu, CPL 26.panta pirmajā daļā un 252.pantā nepieciešams paredzēt, ka šaubu gadījumā par fiziskās personas faktisko dzīvesvietu prasību pret šo fizisko personu ceļ tiesā pēc šīs personas deklarētās dzīvesvietas, kā arī CPL 26.panta otrajā daļā precizēt, ka prasība pret juridisko personu ceļama pēc tās atrašanās vietas, šaubu gadījumā par šo vietu uzskatot juridisko adresi. Arī CPL 27.pantā lietotos jēdzienus “dzīvesvieta” un “pastāvīgā dzīvesvieta” nepieciešams aizstāt ar jēdzienu “deklarētā dzīvesvieta”, kā arī paredzēt piekritības noteikšanu ne tikai pēc atbildētāja īpašumā esoša nekustamā īpašuma atrašanās vietas, bet arī pēc atbildētāja īrētu dzīvojamo telpu atrašanās vietas, ja atbildētāja deklarētā dzīvesvieta nav zināma vai atbildētājam nav deklarētās dzīvesvietas Latvijā.**

**24. Ja prettiesiska rīcība ir notikusi vienā vietā, bet šīs rīcības kaitīgās sekas iestājušās citā vietā, vadoties no Regulas 44/2001 preambulas vienpadsmitajā daļā minētajiem jurisdikcijas skaidrības un piesaistes nodrošināšanas priekšnoteikumiem, par kaitējuma nodarīšanas vietu uzskatāma kaitīgo seku iestāšanās vieta. Līdz ar to tiesā, kuras darbības teritorijā ietilpst kaitīgo seku iestāšanās vieta, atbilstoši CPL 28.panta trešajai daļai ceļama prasība par kaitējuma atlīdzināšanu, kas izriet no personiskiem aizskārumiem, kuru rezultātā radies sakropļojums vai cits veselības bojājums vai iestājusies personas nāve. Tomēr tam nevajag ierobežot iespēju strīda pusēm pēc strīda rašanās vienoties par strīda iztiesāšanas tiesu arī no ārpuslīgumisku tiesību aizskārums (delikta) izrietošos strīdos. Tieši otrādi, lai šādu iespēju skaidri noteiktu, CPL 30.pants jāpapildina ar jaunu pirmo prim daļu, kas noteiktu, ka pēc strīda rašanās puses ir tiesīgas vienoties par to pirmās instances tiesu, kurā šis strīds ir iztiesājams.**

**25. Izņēmuma jurisdikciju nekustamā īpašuma lietu tiesību strīdos pamato ar attiecīgās valsts tiesas piemērojamo tiesību normu un to īpatnību labāku zināšanu, konstitucionāla rakstura**

pilnvarām, lietas ātrākas izšķiršanas interesēm, kā arī strīdus priekšmeta atrašanos kompetentās tiesas darbības teritorijā. **Latvijā nav konstatējams neviens no šiem pamatojuma apstākļiem un līdz ar to nav pamata izņēmuma piekritībai tajā regulējumā, kāds paredzēts CPL 29.panta pirmajā daļā un šo 29.panta pirmo daļu ierosināms izslēgt no CPL.**

**26.** Esošais CPL 24.panta un 25.panta pirmās daļas pirmajā punktā paredzētais dalījums, ka strīdi par īpašuma tiesībām uz nekustamajiem īpašumiem ir viena līmeņa tiesu piekritībā, bet strīdi par visu citu veidu lietu tiesībām, piemēram, izpirkuma tiesību vai servitūta nodibināšanu – cita līmeņa tiesu piekritībā, nav pamatots. Autors piedāvā risinājumu, ka **strīdus par visa veida lietu tiesībām un valdījumu uz nekustamo īpašumu, kura (īpašuma) kadastra vērtība nepārsniedz noteiktu summu, piemēram, 30 000 latu, skata rajona (pilsētas) tiesas, bet, ja nekustamā īpašuma vērtība pārsniedz šo summas robežu – attiecīgos strīdus skata apgabaltiesa.** Autors piedāvā veikt atbilstošus grozījumus CPL 25.panta pirmās daļas 1.punktā.

**27.** Ar autortiesībām un blakustiesībām saistīto civiltiesiska rakstura strīdu specifiku raksturo nepieciešamība vērtēt ne tikai juridiskus, bet arī ar citām zinātnēm saistītus jautājumus, piemēram, par informācijas tehnoloģijām, audiovizuālo materiālu pārraidi un retranslāciju, vai arī konkrēta autortiesību un blakustiesību objekta ekonomisko vērtību, kā arī, vai strīdus darbā konstatējami jaunrades elementi un vai tas tādējādi ir uzskatāms par patstāvīgu autortiesību objektu. Minēto strīdu iztiesāšanas specifiku raksturo arī iespējama nepieciešamība konkrētos strīdos vērtēt, vai prasītāja norādītie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir piemēroti tieši atvasinātā darba autora veiktās darba publiskošanas ieguldījuma aizsardzībai. Ar autortiesībām un blakustiesībām saistītos strīdos var būt arī jāizšķir kolīzija starp autortiesību aizsardzību un citu tiesību vai likumīgo interešu aizsardzību, tajā skaitā vērtējot autortiesību un blakustiesību iespējami ļaunprātīgu izmantošanu, pārkāpjot konkurences vai datu aizsardzības tiesības.

**28.** Ar preču zīmēm saistīto civiltiesiska rakstura strīdu specifiku raksturo nepieciešamība tiesai veikt preču zīmju atšķirtspējas, kā arī patērētāju uztveres un iespējamās patērētāja maldināšanas analīzi. Preču zīmju atšķirtspēju, patērētāju uztveri un iespējamo maldināšanu var raksturot dažādi apstākļi, kas dažādiem preču zīmju veidiem var būt atšķirīgi. Savukārt ar domēna vārdiem saistīto civiltiesiska rakstura strīdu sarežģītību var ietekmēt nepieciešamība

vērtēt domēna vārdu ietekmi uz sabiedrības uztveri un iespējamu maldināšanu, kā arī strīdus domēna vārdu lietotāju rīcību labā ticībā un likumīgas intereses lietot tieši šādu domēna vārdu.

**29.** Ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, dizainparaugiem un augu šķirnēm saistīto lietu sarežģītību raksturo tas, ka šo strīdu iztiesāšanas ietvaros tiesām pēc būtības jāvērtē dažāda veida “nejuridiska” rakstura apstākļi. Ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm saistītu strīdu gadījumā tie var būt šo norāžu aizsardzības objekti, to ražošanas metodes un īpašību nianšes, arī ietekme uz patērētāju uztveri un atšķirības no citiem dizainparaugiem un preču zīmēm. Ar dizainparaugiem saistītu strīdu gadījumā šādi apstākļi var būt dizainparauga autora materiālo un nemateriālo investīciju aizsardzība, kā arī dizainparauga tehniskās novitātes un tā radīšanā ieguldītās jaunrades vērtēšana. Ar augu šķirnēm saistītu strīdu gadījumā tiesa var būt jāvērtē augu šķirnes jaunums, atšķirīgums, viendabīgums un stabilitāte.

**30.** Ar patentu tiesībām saistīto strīdu specifiku rada patentspējas nosacījumi - novitāte, izgudrojuma līmenis un rūpnieciskais izmantojums. Arī ar pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijām saistīto strīdu specifiku rada šo topogrāfiju novitāte un atšķirības no citām topogrāfijām. Tiesai, skatot šos strīdus un to ietvaros vērtējot patentspējas un pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijas raksturojošos nosacījumus, var būt jāiedziļinās gan tehniskos, gan arī ekonomiskos un, iespējams, arī citos lietas un konkrētā patenta vai topogrāfijas apstākļos.

**31.** Komerccnoslēpumu aizsardzības strīdu specifiku raksturo tas, ka šādos strīdos sakarā ar likuma un tiesību doktrīnas pieļautām neskaidrībām tiesai pēc sava ieskata jāizvērtē, vai attiecīgais strīdus objekts ir uzskatāms par komerccnoslēpumu, patentu vai cita veida intelektuālā īpašuma objektu. Sarežģīta var būt arī komerccnoslēpuma nošķiršana no citas, ar šo komersantu un viņa veikto komercdarbību saistītās informācijas. Šī nošķiršana veicama katrā gadījumā atsevišķi analizējamu apstākļu vērtējuma rezultātā. Ar komersanta firmu saistītu strīdu specifika daudzējādā ziņā līdzinās ar preču zīmēm saistīto civiltiesiska rakstura strīdu specifikai, ko raksturo tādi apstākļi kā atšķirtspējas, iespējamās maldināšanas, kā arī firmas izvēles labticības vērtējums.

**32.** Intelektuālā īpašuma pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas jautājumu sarežģītību nosaka gan pašu intelektuālā īpašuma tiesību specifika, gan arī plašs CPL normu formulējums intelektuālā īpašuma pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas regulējumā, daudzas un daļēji arī pretrunīgas prakses un zinātnes atziņas.

33. Tiesiskās aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietās tiesām ir būtiska loma, jo nepamatota lietas ierosināšana, maksātnespējas atzīšana vai likvidācija var būtiski ierobežot un pat sarežģīt parādnieka darbību. Savukārt nepamatota atteikšanās ierosināt lietu, atzīt maksātnespēju vai noteikt likvidāciju var daļēji vai pat pilnībā izslēgt iespēju gan parādnieka darbības atjaunošanai, gan arī kreditoru prasījumu pilnīgai apmierināšanai. Šādu tiesas lomu un arī atbildību vēl vairāk pastiprina īsie termiņi nolēmumu pieņemšanai un ierobežotas pārsūdzības iespējas. Šādi termiņi un ierobežotas pārsūdzības iespējas rada situāciju, ka tiesām ir ātri jāpieņem faktiski nekļūdīgi nolēmumi. Pretējā gadījumā var ciest gan parādnieka, gan arī kreditoru intereses. Papildus specifiku tiesiskās aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietām piešķir arī fakts, ka šo lietu izšķiršanā tiesai, papildus juridiska rakstura apstākļiem, jāvērtē arī daudzi ekonomiski un ar grāmatvedību saistīti apstākļi.

34. Ar negodīgu konkurenci radītu zaudējumu vai cita kaitējuma atlīdzināšanas lietu specifiku raksturo fakts, ka šajās lietās tiesai var nākties vērtēt, vai konkrētā tirgus dalībnieka rīcība atbilst godīgas saimnieciskās darbības paražām un vai šīs rīcības rezultātā ir radusies vai varētu rasties konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana. Šī vērtējuma ietvaros tiesai jāanalizē daudzi gan juridiska, gan ekonomiska un cita rakstura apstākļi, tajā skaitā godīgu saimnieciskās darbības paražu saturs konkrētā lietā, konkrētais tirgus, preču ķīmiskās un funkcionālas īpašības un saistībā ar tām – preču aizstājamība. Minētajās ar negodīgu konkurenci saistītajās lietās līdzīgi ar preču zīmēm un komercnoslēpuma aizsardzību saistītiem civiltiesiska rakstura strīdiem tiesai var būt jāvērtē arī tirgus dalībnieku lietoto nosaukumu, preču zīmju, atšķirības zīmju un citu pazīmju atšķirtspēju, kā arī ietekmi uz patērētāju uztveri un iespējamo patērētāja maldināšanu, kā arī, vai konkrētā informācija ir uzskatāma par komercnoslēpumu.

35. Ņemot vērā iepriekš 27. – 34.punktā norādīto specifiku, **autors piedāvā Latvijā ieviest trīspakāpju tiesu sistēmas veidā organizētas speciālās civiltiesas, kas iztiesātu ar intelektuālā īpašuma tiesībām un negodīgu konkurenci saistītos civiltiesiska rakstura strīdus, kā arī divpakāpju – pirmās instances un apelācijas instances sistēmā organizētas maksātnespējas un likvidācijas tiesas, kas iztiesātu tiesiskās aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietas.** Autors piedāvā atbilstošu grozījumu veikšanu CPL un likumā „Par tiesu varu”.



36. Līdzīgi kā civiltiesiska rakstura strīdu izšķiršanā valsts pārvaldes iestādēs vispār, arī šo strīdu izšķiršanā Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijā strīda pusēm ir tiesības uz taisnīgu lietas izšķiršanu un tā ietvaros tiesības uz nolēmumu, kas pēc būtības atrisina strīdu, kā arī tiesības uz Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas lēmumu pārsūdzamību. **Noraidāmi kā tiesības uz strīda atrisinošu nolēmumu un tiesības uz pārsūdzību aizskaroši ir noraidāmi iepriekš aktualizētie grozījumi likumā „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” un CPL**, kas paredz kārtību, ka Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, izskatot strīdu, pieņemtu nepārsūdzamu lēmumu, bet, ja strīdā iesaistītais lietas dalībnieks nav apmierināts ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas lēmumu lietā par strīda izšķiršanu, tas ar strīda priekšmetu ir tiesīgs vērsties tiesā CPL noteiktā kārtībā 30 dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas un tiesa šādu strīdu izskata pēc būtības.

## Avotu bibliogrāfiskais saraksts

### LITERATŪRA

1. Abbott Fr., Cottier Th., Gurry Fr. *The International Intellectual Property System. Commentary and Materials. Part Two.* The Hague – London – Boston: Kluwer Law International, 1999
2. Alberti A. M. (Author of the Chapter) with the contribution of Bonivento G. and Vitale P., McBryde W.W., Flessner A., Kortmann S.C.J.J. (Ed.) *Principles of European Insolvency Law. National Report from Italy.* Hague: Kluwer Law Publishers, 2003
3. Alexander N. *Mediation in Practice: Common Law and Civil Law Perspectives Compared.* In: International Trade and Business Law Annual. Volume 6 2001. London: Cavendish Law Publishing, 2001
4. Andenas M., Zlepting S. *Telecommunications Dispute Resolution: Procedure and Effectiveness.* In: European Business Law Review. 2004, volume 15, issue 3. Kluwer Law International, 2004
5. Bailey S. H., Gunn M.J. *Smith & Bailey on the Modern English Legal System. Third Edition.* London: Sweet & Maxwell, 1996
6. Balodis R. Federālisms kā taisnīgas pārvaldes nodrošināšanas instruments. *Jurista vārds.* 2004.gada 30.novembris, nr.46, [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2008.gada 3.novembrī)
7. Baldwin Ch. S., Brand R.A. Epstein D., Gordon M. W. *International Civil Dispute Resolution.* A problem oriented course book. St. Paul: Thomson West, 2004
8. Bengston B., Bernitz U., Billum S., Bogdan M., Cronhult P., Eliason M., Fahlbeck R., Fisher D.I., Franke U., Grauers F., Hellner J., Jacobson U. *Swedish Law a survey.* Stockholm: Juristförlaget, 1994
9. Benson P. (Author of the Chapter), Friedmann D., Barak – Erez D. (Editors) *Equality of Opportunity and Private Law.* In: Human Rights in Private Law. Oxford; Portland, Oregon: Hart Publishing, 2001, p.202
10. Bently L., Sherman B. *Intellectual Property Law. Second Edition.* New York: Oxford University Press. 2004
11. Berliri M. (Author of the Chapter) *Jurisdiction and the Internet, and European Regulation 44 of 2001. E-Commerce: Law and Jurisdiction.* In: The Comparative Law

- Yearbook of International Business. Special Issue, 2002, The Hague: Kluwer Law International, 2003
12. Bērziņš G. *Sanācijas iespējas tiesiskais regulējums*. Rīga: Jurista Vārds, 2009.gada 27.janvāris, nr.4 (547)
13. Bhandari J. S., Weiss L. A. (Ed) *Corporate bankruptcy. Economic and legal perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996
14. Bocken H., De Bondt W. (Ed.) *Introduction to Belgian Law*. Bruxelles: Bruylant; The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2001
15. Bolis J. *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007
16. Briede J. *Administratīvais akts*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003
17. Brownsword R. (Author of the Chapter), Friedmann D., Barak – Erez D. (Ed.) *Freedom of Contract, Human Rights and Human Dignity*. In: Human Rights in Private Law. Oxford; Portland, Oregon: Hart Publishing, 2001
18. Bukaldere I. *Komercnoslēpuma aizsardzība un tiesiskās aizsardzības līdzekļi*. 2007.gada 10.maija mācību centra „Funditus” lekcija un konspekts lekcijai
19. Bukovskis V. *Civīlprocesa mācības grāmata*. Rīga: Autora izdevums, 1933
20. Bühring-Uhle C. *Arbitration and Mediation in International Business. Designing Procedures for Effective Conflict Management*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 1996
21. Butler W.E. *Russian Law*. New York: Oxford University Press, 1999
22. Carr I. *Mediation: Features, Associated Issues and Harmonisation on the Horizon*. In: Journal of International Commercial Law, 2004, vol.2, no.3
23. Carlsen A. (Author of the Chapter), Campbell D. (Gen. Ed.), Cotter S. (Ed.) *Copyright Infringement. Comparative Law Yearbook of International Business. Special Issue*. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International. 1997
24. Chuah J.C.T. *Law of International Trade*. 3<sup>rd</sup> edition. London: Sweet&Maxweell, 2005
25. Clore J. *Civil Litigation*. London: Guidhall–Cavendish, 1996
26. Cornish W., Llewelyn D. *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. Sixth Edition*. London: Sweet & Maxwell, 2007
27. Crouch R. *Legislatures Consider Replacing UCCJA with UCCJEA*. <http://patriot.net/~crouch/uccjea/207.html> (aplūkots 2008.gada 3.novembrī)

28. Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. *Jurista Vārds*, 2005. 27.septembris, nr.36 [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)
29. Dannemann G., with a chapter on company law by Thomas Meyding. *An Introduction to German Civil and Commercial Law*. London: The British Institute of International and Comparative Law. 1993
30. Dobbs D. B. *Law of Remedies. Damages – Equity – Restitution. Second Edition*. St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1993
31. Елисеев Н. Г. Гражданское процессуальное право зарубежных стран. Источники, судопроизводство, подсудность. Москва.: Статут. 2000
32. Erecinski T. (Author of the chapter), Frankovski S (Ed.). *Introduction to Polish Law*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2005
33. *European Civil Practice*. 2<sup>nd</sup> edition. London: Sweet&Maxwell, 2004
34. Finch. V. *Corporate Insolvency Law. Perspectives and Principles*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002
35. Fletcher I. *Insolvency in Private International Law. National and International Approaches*. Oxford: Clarendon Press, 1999
36. Foster N G., Sule S. *German Legal System & Laws. Third Edition*. New York: Oxford University Press, 2002
37. Friedhental J. H., Kane M. K., Miller A. R. *Civil Procedure*. St. Paul, Minn.: West Publishing Co. 1993
38. Gilchrist S., Nott F. (Authors of the Chapter), Campbell D. (Gen. Ed.), Cotter S. (Ed.) *Copyright Infringement*. In: Comparative Law Yearbook of International Business. Special Issue. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International. 1997
39. Ginsburg R. B., Bruzelius A. *Civil procedure in Sweden*. The Hague.: Martinus Nijhoff. 1965
40. Goyder D. G. *EC Competition Law. Third Edition*. New York: Oxford University Press, 1998
41. Grudulis J. Par jēdzienu know-how tautsaimniecībā un tiesībās. Rīga: Jurista Vārds. 2001.gada 18.jūlijs, [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2008.gada 28.decembrī)
42. Grudulis J. Par jēdzienu know-how tautsaimniecībā un tiesībās. Nobeigums. Rīga: Jurista Vārds. 2001.gada 1.augusts, [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2008.gada 28.decembrī)

43. Hausmaninger H. *The Austrian Legal System*. Wien: Manzschle Verlags- und Universitätsbuchhandlung, The Hague: Kluwer Law International, 1998
44. Hüpkens E. H. G. *The Legal Aspects of Bank Insolvency. A Comparative Analysis of Western Europe, the United States and Canada*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2000
45. Insolvency and Creditor Rights ROSC Assessment of Morocco. Dissemination Seminar of March 7, 2006.  
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/LAWANDJUSTICE/GILD/0,,contentMDK:21031164~pagePK:64065425~piPK:455253~theSitePK:215006,00.html> (aplūkots 2008.gada 19.novembrī)
46. Jokela A. (Author of the Chapter), Pöyhönen J. (Ed.) *An Introduction to Finnish Law*. Helsinki: Finnish Lawyers' Publishing, 1993
47. Ярков В. В. (Ред.) *Гражданский процесс. 3-е издание, переработанное и дополненное*. Москва: Издательство БЕК, 1999
48. Landers J.M., Martin J.A., Yeazell C.S. *Civil Procedure*. Boston, Toronto: Little, Brown and Company, 1988
49. Лебедев М.Ю., Чепцов Д.Е., Францифоров А.Ю. *Гражданский процесс*. Москва: Юрайт, 2003
50. Liegl A., Leupold A., Bräutigam P. (Authors of the Chapter), Campbell D. (Gen. Ed.), Cotter S. (Ed.) *Copyright Infringement*. In: Comparative Law Yearbook of International Business. Special Issue. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International. 1997
51. Līcis A., Torgāns K. (Zin. Red.) *Prasības tiesvedība un pierādījumi*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003.
52. Liluashvili G. *Challenges and Perspectives of Implementation of Mediation in the Republic of Georgia. Master's Thesis*. Riga: Riga Graduate School of Law, 2007
53. Maldups A. Fizisko personu maksātspējas paredzamais regulējums. *Jurista Vārds*, 2007.gada 30.oktobris, nr. 44 (497), secinājumu 3.tēze [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 3.janvārī)
54. *Maksātspējas lietas skatīs rajonu tiesas*. Rīga: Jurista Vārds, 2005.gada 18.oktobris, nr.39 (394)

55. Marstrand – Jorgensen M., Molsgaard T. (Authors of the Chapter), Campbell D. (Gen. Ed.), Cotter S. (Ed.) *Copyright Infringement*. In: Comparative Law Yearbook of International Business. Special Issue. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International. 1997
56. Matule S. Maksātnespējas likumam cita filozofija. *Jurista Vārds*, 2007.gada 20.marts, nr.12 (465) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 2.janvārī)
57. McAlhone Ch., Stockdale M. *Evidence in a Nutshell. First Edition*. London: Sweet & Maxwell, 1996, p.96
58. Neivalde L. Abonents elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēja slazdā. *Jurista Vārds*, 2007.gada 17.aprīlis, nr.16 (469) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 19.februārī)
59. Nobles R., Schiff D. *The Right to Appeal and Workable System of Justice*. In: The Modern Law Review, Vol. 65., No.5., September 2002, Oxford, Boston: The Modern Law Review Limited, Blacwell Publishers, 2002
60. Kerameus K.D., Kozyris Ph. J. (Ed.) *Introduction to Greek Law. Second Revised Edition*. Deventer, Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1993
61. Koch H., Diedrich F. *Civil Procedure in Germany*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 1998
62. Kovach K.K. *Mediation. Principles and practice*. 2<sup>nd</sup> edition. St. Paul., MN: West Group, 2000, Cited from: Paļčikovska M. *Civil Dispute Resolution Methods: Developing a Collaborative Approach. Developing Judicial Settlement Practice, and Mediation in The Latvian System*. Rīga, University of Latvia, 2006, p. 165, not published
63. Kulla I. *Līgumu brīvības princips Eiropas civiltiesībās un saistību tiesību reforma Igaunijā. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli / Problems of Transformation of Law in Connection with European Integration. International Conference*, Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002.
64. Kulms R. *Competition as a Basic Element of the Social Market Economy*. European Business Organization Law Review, vol.2 2001/1. The Hague T.M.C. ASSER INSTITUTE, 2001
65. Kulms R. *A Shareholder's Freedom of Contract in Close Corporations – Shareholders Agreements in the USA and Germany*. In: European Business Organization Law Review, vol.2 2001/1. The Hague T.M.C. ASSER INSTITUTE, 2001

66. Oliver S. QC (Author of the Chapter) Harris M., Partington M. (Ed.) *Human Rights and Hand-Rolling Tobacco: The Right to a Fair Hearing*. In: Administrative Justice in the 21<sup>st</sup> Century. Oxford; Portland, Oregon: 1999
67. Oniszczyk J. *The Right to Fair Trial in the Decisions of the Polish Constitutional Tribunal. The right to a fair trial*. In: Science and technique of democracy, collection, No.28. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2000, p.142
68. Paļčikovska M. *Civil Dispute Resolution Methods: Developing a Collaborative Approach. Developing Judicial Settlement Practice, and Mediation in The Latvian System*. Riga, University of Latvia, 2006, not published.
69. Paļčikovska M. *Comment on the European Code of Conduct for Mediators. Principles of Self - Determination and Confidentiality*. In: The Long Road of Smaller Countries into the Enlarged European Union: challenges for new Member States, in particular the Baltic countries, in implementing and applying EU law. Goldammer Y. (Ed.) Vilnius: Eugrimas
70. Paterson A. A., Bates T.St.J.N., Poustie M.R. *The Legal System of Scotland. Cases and Materials. Fourth Edition*. Edinburgh: W. Green/Sweet&Maxwell Ltd, 1999
71. Pētersone Z. Promocijas darbs “*Civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas tiesā piemērojami intelektuālā īpašuma tiesību lietās*”. 57.lpp. (promocijas darbs aplūkots 2009.gada 31.jūlija redakcijā). Nav publicēts
72. Phillips J., Firth A. *Introduction to Intellectual Property Law. Second Edition*. London, Dublin, Edinburg: Butterworth, 1990, p.132., citēts no Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008
73. Polier J. W. *French-American Commercial Litigation: How to avoid being forced to litigate in France. How to understand French Commercial Litigation Practices. Art.1.* [http://www.paris-law.com/articles/Fench\\_comercial\\_litigation-en.htm](http://www.paris-law.com/articles/Fench_comercial_litigation-en.htm) (aplūkots 2008.gada 19.novembrī)
74. Poļakovs G. *Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, SIA. 2001., 126. – 127.lpp., citēts no Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC. 2008
75. Powers P.J. *Defining the Undefinable: Good Faith and the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods.* p.4 <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/powers.html> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

76. Rasnačs L. Tiesības uz taisnīgu strīdu izšķiršanu un to nozīme šķīrējtiesu jurisdikcijas piemērošanā atsevišķu kategoriju strīdos. *Likums un Tiesības*, 2008., 10.sēj., nr.5
77. Redfern A., Hunter M., Blackaby N. and Partasides C. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. [W.p.]: Kluwer Law International, 2004, p. 2. Pieejams: <http://www.sub.se> (aplūkots 2007.gada 15. maijā)
78. Repšs A. Piezīmes par jauno šķīrējtiesas nolēmumu regulējumu. *Jurista Vārds*, 2007.gada 18.decembris, nr. 51 (504)
79. Романов А. К. *Правовая система Англии*. Москва: Издательство “Дело”, 2002
80. Rozenbergs J., Briģis I. *Padomju civilprocesuālās tiesības*. Rīga: Zvaigzne, 1978
81. Rozenbergs J. Satversmes tiesa: būt šķīrējtiesām Latvijā. *Jurista Vārds*, 2005.gada 1.februāris, nr.4 (359) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)
82. Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
83. Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.
84. Rozenfelds J. *Lietu tiesības. 3.labotais un papildinātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
85. Rozenfelds. J. *Valdījuma teorijas. Latvijas Universitātes raksti: Juridiskā zinātne 740.sējums - 2008*, 42.-49.lpp., citēts no 5.,6.lpp. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 29.oktobra spriedumu lietā SKC – 346 “Par turētāju kā īpašnieka vietnieku valdījumā” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2008/346-rzavina.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)
86. Schlechtriem P. *Good Faith in German Law and in International Uniform Laws*, p.3 <http://soi.cnr.it/~crdcs/crdcs/frames24.htm> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)
87. Schwartz S. (Author of the Chapter), Niemi Kiesiläinen, Ramsay I., Whitford W. (Ed) *Personal Bankruptcy Law: A Behavioural Perspective*. In: *Consumer Bankruptcy in Global Perspective*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2003
88. Scordamaglia V. (Author of the Chapter) *Jurisdiction and Procedure in Legal Actions relating to Community Trade Marks*. In: *European Community Trade Mark. Commentary to the European Community Regulations*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 1997



89. Slicāne E. *Labas ticības princips un tā piemērošana Latvijas civiltiesībās*. Jurista Vārds. 2007. 6.februāris, nr.6 (459) [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)
90. Škutāns D. Cerīgi jaunumi tiesu praksē: prasības nodrošināšana komercstrīdos. *Jurista Vārds*, 2008. 7.oktobris, nr. 38 (543), rindkopas 3.1. – 3.7. [www.juristavards.lv](http://www.juristavards.lv) (aplūkots 2008.gada 27.decembrī)
91. The World Bank. *Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems*. 2001. p.24, 25 [http://www.worldbank.org/ifa/ipg\\_eng.pdf](http://www.worldbank.org/ifa/ipg_eng.pdf) (aplūkots 2009.gada 2.janvārī)
92. Torgāns K. (Zin. red.) *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
93. Torgāns K. Šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanai der sevišķās tiesāšanas kārtība. *Jurista Vārds*, 2007.gada 18.decembris, nr.51 (504)
94. Треушников М. К. *Гражданский процесс*. Москва: Новый Юрист, 1999
95. Trosens A., Hofmans R., Rotšifere D.B. Mediācija. Mediācijas pamati teorijā un praksē. <http://www.mediacija.lv/?Lejupiel%E2de> (aplūkots 2008.gada 1.septembrī)
96. Tweeddale A., Tweeddale K. *Arbitration of Commercial Disputes. International and English Law and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2005
97. Van Bael & Bellis *Competition Law of the European Community. Fourth Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 2005
98. Вандышев В.В., Дернова Д.В. *Гражданский процесс*. 2-е издание. Санкт-Петербург, Москва, Минск: Питер, 2002
99. Vilgerts G. *Līgumu brīvība uzņēmumu pārejā. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli / Problems of Transformation of Law in Connection with European Integration. International Conference*, Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002.
100. Власов А.А. *Гражданское процессуальное право*. Москва: Верховный суд Российской Федерации, Высший Арбитражный суд Российской Федерации, Российская Академия правосудия, 2003
101. Werlauff E. *Civil procedure in Denmark*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2001
102. Wessels B. *Current Topics of International Insolvency Law*. Deventer: Kluwer, 2004

103. Von Rom F. *German Insolvency Law – A Primer*. [www.broich.de/pdf-doc/German%20Insolvecy%20Law1.PDF](http://www.broich.de/pdf-doc/German%20Insolvecy%20Law1.PDF). (aplūkots 2009.gada 2.janvārī)
104. Volkova M. Valsts un šķīrējtiesa. *Jurista Vārds*, 2007.gada 18.decembris, nr.51 (504)

## UZZIŅU LITERATŪRA

1. Elizabeth A. Martin [Ed.] *A Dictionary of Law. Fifth Edition*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2002
2. Garner B. A. (Ed.) *A dictionary of Modern Legal Usage*. New York, Oxford. 1995
3. Garner B. A. (Ed.) *Black's Law Dictionary. Eight Edition*. St. Paul. Minn.: Thomson West.
4. Gavrilovs A. (Sast.) *Latīņu – latviešu vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne, 1994.
5. Guļevska D. (Red.) *Svešvārdu vārdnīca. 5. iespiedums*. Rīga: Norden, 1999.
6. Krastiņš I. (Zin. red.) *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 1998.
7. *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik. 1998.
8. LAW.COM Dictionary <http://dictionary.law.com/default2.asp?selected=778&bold=|||> (aplūkots 2009.gada 8.janvārī)
9. Law Dictionary. <http://dictionary.law.com/default2.asp?selected=1111&bold=|||> (Aplūkots 2008. 23. septembrī)
10. Latvijas Komercbanku asociācijas tīmekļa vietne [http://www.bankasoc.lv/skirejtiesa/par\\_tiesu/index2.php](http://www.bankasoc.lv/skirejtiesa/par_tiesu/index2.php)
11. Londonas jūrniecības šķīrējtiesnešu asociācijas tīmekļa vietne <http://www.lmaa.org.uk/intro.asp> (aplūkots 2008.gada 27.augustā)
12. Starptautiskās tirdzniecības kameras tīmekļa vietne <http://www.iccwbo.org/policy/arbitration/id2882/index.html> (aplūkots 2008.gada 27.augustā)
13. Tiesu administrācija. *2006.gada tiesu darba statistikas analīze*. [http://www.ta.gov.lv/UserFiles/statistikas\\_analize\\_06.doc](http://www.ta.gov.lv/UserFiles/statistikas_analize_06.doc) (aplūkots 2009.gada 7.februārī)
14. Tiesu administrācija. *2007.gada rajonu (pilsētu) tiesu un apgabaltiesu darba statistikas analīze*. 1.lpp., <http://www.ta.gov.lv/UserFiles/analize2007.doc> (aplūkots 2009.gada 7.februārī)

15. Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR ADMINISTRATĪVAJĀM LIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ ADMINISTRATĪVAJĀ RAJONA TIESĀ 2007. GADĀ [http://www.ta.gov.lv/UserFiles/adml\\_raj\\_07.xls](http://www.ta.gov.lv/UserFiles/adml_raj_07.xls) (aplūkots 2009.gada 7.februārī)
16. Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR ADMINISTRATĪVAJĀM LIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ ADMINISTRATĪVAJĀ RAJONA TIESĀ 2008. GADĀ [http://www.ta.gov.lv/UserFiles/adml\\_li\\_08\\_print.xls](http://www.ta.gov.lv/UserFiles/adml_li_08_print.xls) (aplūkots 2009.gada 17.jūnijā)
17. Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR CIVILLIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ LATVIJAS TIESĀS 2008.GADĀ. <http://www.ta.gov.lv/index.php/lv/29/58/246/index.html> (aplūkots 2009.gada 17.jūnijā)
18. Tiesu administrācija. STATISTIKAS PĀRSKATS PAR CIVILLIETĀM PIRMAJĀ INSTANCĒ LATVIJAS TIESĀS 2009.GADA 1.PUSGADĀ. [http://www.ta.gov.lv/UserFiles/cl\\_li\\_09p1.xls](http://www.ta.gov.lv/UserFiles/cl_li_09p1.xls) (aplūkots 2009.gada 27.augustā)

#### **NORMATĪVIE AKTI**

1. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: LR starptautiskais līgums. *Latvijas Vēstnesis*, 1997.gada 13.jūnijs, nr.143/144
2. Ņujorkas Konvencija par ārvalstu šķērējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu, LR starptautiskais līgums, *Latvijas Vēstnesis*, 2003.gada 1.aprīlis, nr.50
3. *UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration*. <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/MLARB-only-rev06-e.pdf> (aplūkots 2007.gada 28.novembrī)
4. Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993.gada 5.aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 95, 1993.gada 21.aprīlis, 29. - 34.lpp.  
Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=294482:cs&lang=lv&list=294482:cs,&pos=1&page=1&nbl=1&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>
5. 1993.gada 20.decembra Padomes Regula (EK) Nr. 40/94 par Kopienas preču zīmi. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 11, 14.01.1994., 1. - 36.lpp.

Pieejama: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=302140:cs&page=1&hwords=)

[lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=302140:cs&page=1&hwords=](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=302140:cs&page=1&hwords=)

7. Eiropas Parlamenta un Padomes 1998.gada 13.oktobra Direktīva 98/71/EK par dizainparaugu tiesisko aizsardzību. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 289, 28.10.1998., 28. - 35. lpp.

Pieejama: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=lv,en&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=226553:cs&page=1&hwords=)

[lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=lv,en&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=226553:cs&page=1&hwords=](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=lv,en&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=226553:cs&page=1&hwords=)

9. Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000.gada 22.decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 19/4, 16.01.2001., 42 – 64.lpp.

Pieejama: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=258092:cs&page=1&hwords=)

[lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=258092:cs&page=1&hwords=](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=258092:cs&page=1&hwords=)

10. Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 22.maija direktīva 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 167, 22.06.2001., 10. - 19.lpp.

Pieejama:

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=259975:cs&page=1&hwords=)

[lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=259975:cs&page=1&hwords=](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=259975:cs&page=1&hwords=)

11. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (pamaddirektīva). *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 108, 24.04.2002., 33. - 50. lpp.

Pieejama:

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=273407:cs&lang=lv&list=273407:cs,272273:cs,272251:cs,&pos=1&page=1&nbl=3&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte)

[lex.europa.eu/Notice.do?val=273407:cs&lang=lv&list=273407:cs,272273:cs,272251:cs,&pos=1&page=1&nbl=3&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=273407:cs&lang=lv&list=273407:cs,272273:cs,272251:cs,&pos=1&page=1&nbl=3&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte)

12. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2002/22/EK par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem (universālā

pakalpojuma direktīva). *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, L 108, 24.04.2002., 51. - 77. lpp.

Pieejama:

<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=273407:cs&lang=lv&list=273407:cs,272273:cs,272251:cs,&pos=1&page=1&nbl=3&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>

13. Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 (2002.gada 16.decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 1, 04.01.2003., 205.- 229.lpp.

Pieejama: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=283510:cs&lang=lv&list=283562:cs,283523:cs,283510:cs,485416:cs,&pos=3&page=1&nbl=4&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte)

[lex.europa.eu/Notice.do?val=283510:cs&lang=lv&list=283562:cs,283523:cs,283510:cs,485416:cs,&pos=3&page=1&nbl=4&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte](http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=283510:cs&lang=lv&list=283562:cs,283523:cs,283510:cs,485416:cs,&pos=3&page=1&nbl=4&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte)

14. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/48/EK (2004.gada 29.aprīlis) par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 157, 30.04.2004, 45. - 86. lpp.

Pieejama:

<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&lng1=lv,lv&lng2=bg,cs,et,fr,hu,lt,lv,mt,pl,ro,slovak,sl,&val=387158:cs&page=1&hwords=>

15. 2007.gada 11.jūlija Eiropas Padomes un Parlamenta Regulā (EK) Nr.861/2007, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis* L 199/1 31.07.2007., 1- 23.lpp.

Pieejama: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0001:0022:LV:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0001:0022:LV:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0001:0022:LV:PDF)

16. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/52/EK (2008.gada 21.maijs) par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 136, 24.05.2008., 3.–8. lpp.

Pieejama: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:01:LV:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:01:LV:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:01:LV:HTML).

17. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1993.gada 1.jūlijs, nr.43

18. Latvijas Republikas Civillikums: LR likums. *Ziņotājs*, 1992.gada 30. janvāris, nr.4

19. Zemesgrāmatu likums: LR likums. *Ziņotājs*. 1993.gada 29.aprīlis, nr.16

20. *Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Civilprocesa kodekss: oficiālais teksts ar pielikumiem, kuros ievietoti pa pantiem sistematizēti materiāli.* Rīga: Avots, 1982
21. Likums „Par arodbiedrībām”: LR likums. *Ziņotājs*, 1991.gada 31.janvāris, nr.3
22. Latvijas Civilprocesa kodekss, redakcijā uz 1994.gada 13.decembri: LPSR un LR likums. Pieņemts 1963.gada 27.decembrī
23. Likums “Par Latvijas Saimniecisko tiesu”: LR likums. *Ziņotājs*. 1991.gada 24.decembris, nr.5
24. Likums “Par Saimnieciskās tiesas procesu”: LR likums. *Ziņotājs*. 1991.gada 24.decembris, nr.51
25. Likums „Par tiesu varu”: LR likums. *Ziņotājs*. 1993.gada 14.janvāris, nr.1
26. Notariāta likums: LR likums, *Ziņotājs*, 1993.gada 5.jūlijs, nr.26/27
27. Kredītiestāžu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 1995.gada 24.oktobris, nr.163
28. Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizsardzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998.gada 31.marts, nr.84
29. Iedzīvotāju reģistra likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 1998.gada 10.septembris, nr.261/264
30. Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1999.gada 1.aprīlis, nr.104/105
31. Likums ”Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm”: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 1999.gada 1.jūlijs, nr. 216 (1676)
32. Autortiesību likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000.gada 27.aprīlis, nr.148/150
33. Komerclikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2000.gada 4.maijs, nr.158/160 (2069/2071)
34. Likums “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem”: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000.gada 7.novembris, nr.394/395
35. Konkurences likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2001.gada 23.oktobris, nr.151 (2538)
36. Administratīvā procesa likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2001.gada 14. novembris, nr.164
37. Augu šķirņu aizsardzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2002.gada 17.maijs, nr.74 (2649)

38. Dzīvesvietas deklarēšanas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2002.gada 10.jūlijs, nr.104 (2679)
39. Darba strīdu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002.gada 16.oktobris, nr.149
40. Biedrību un nodibinājumu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2003.gada 14.novembris, nr.161 (2926)
41. Dizainparaugu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2004.gada 17.novembris, nr.183 (3131)
42. Elektronisko sakaru likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2004.gada 17.novembris, nr.183 (3131)
43. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 1.aprīlis, nr.52
44. Kriminālprocesa likums: LR likums, *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 11.maijs, nr.74
45. Bāriņtiesu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2006.gada 7.jūlijs, nr.107
46. Patentu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2007.gada 27.februāris, nr. 34 (3610)
47. Maksātspējas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2007.gada 22. novembris, nr. 188
48. Negodīgas komercprakses aizlieguma likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2007.gada 12.decembris, nr.199 (3775)
49. Pasta noteikumi: Ministru Kabineta noteikumi nr.445. *Latvijas Vēstnesis*. 2005.gada 7.jūlijs, nr.105 (3263)
50. "Patērētāju sūdzību par līguma noteikumiem neatbilstošām precēm un pakalpojumiem izšķiršanas kārtības uzlabošanas koncepcija": Politikas plānošanas dokumenta projekts. VSS-899 TA-1951 [http://www.mk.gov.lv/doc/2005/EMkonc\\_250908.1951.doc](http://www.mk.gov.lv/doc/2005/EMkonc_250908.1951.doc) (aplūkots 2009.gada 12.februārī)
51. Koncepcija "Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā": politikas plānošanas dokuments. <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file65116.doc> (aplūkots 2009.gada 7.aprīlī)
52. Noteikumi par strīdu izšķiršanas kārtību elektronisko sakaru nozarē: SPRK noteikumi. *Latvijas Vēstnesis*. 2007.gada 30.maijs, nr.89
53. Numura saglabāšanas pakalpojuma nodrošināšanas noteikumi: SPRK noteikumi. *Latvijas Vēstnesis*, 2007.gada 10.oktobris, nr.425
54. Ekonomikas ministrijas izstrādāts likumprojekts „Grozījumi likumā „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem”. Publicētā veidā pašlaik nav pieejams.

55. Likumprojekts VSS-1296 „Grozījumi Civilprocesa likumā”  
<http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=30308323> (aplūkots 2009.gada 16.februārī)
56. Likumprojekts “Starptautisko privāttiesību likums”. Tieslietu ministrijas izveidotas darba grupas izstrādāts tiesību akta projekts. Nav publicēts
57. Amerikas advokātu kolēģijas (*American Bar Association* – angļu val.) un Strīdu risināšanas ekspertu apvienības (*Society of Professionals in Dispute Resolution* – angļu val.) pieņemtais Mediācijas procesa rīcības kodekss (*Mediation Procedure Code of Conduct* – angļu val.) <http://www.cfd.org/med-proc4.htm> (aplūkots 2008.gada 7.septembrī)
58. Canadian Bar Association - Ontario ADR Section Model Code of Conduct for Mediators.  
<http://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/english/courts/manmed/codeofconduct.asp>  
 (aplūkots 2008.gada 7.septembrī)
59. Eiropas mediatoru rīcības kodekss (*European Code of Conduct for Mediators* – angļu val.) [http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr\\_ec\\_code\\_conduct\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf) (aplūkots 2008.gada 7.septembrī)
60. Igaunijas Republikas Civilprocesa kodekss (*Code of Civil Procedure* – angl.)  
[http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE\\_ALL&ptyyp=I&m=000&query=civil+procedure&nups.x=25&nups.y=10](http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL&ptyyp=I&m=000&query=civil+procedure&nups.x=25&nups.y=10) (aplūkots 2007.gada 28.novembrī)
61. Starptautiskās Tirdzniecības kameras šķīrējtiesas noteikumi (*Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce* – angl.)  
[http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf\\_documents/rules/rules\\_arb\\_english.pdf](http://www.iccwbo.org/court/english/arbitration/pdf_documents/rules/rules_arb_english.pdf)  
 (aplūkots 2007.gada 28.novembrī)
62. Uniform Commercial Code <http://www.law.cornell.edu/ucc/1/article1.htm#Goodfaith>  
 (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)
63. *The French Civil Code. Revised Edition (as amended to 1 July 1994)*. Littleton, Colorado: Fred B. Rothman & Co, Deventer, The Netherlands: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1995

## JURIDISKĀS PRAKSES MATERIĀLI

1. Amerikas Savienoto Valstu Augstākās tiesas lieta: *Scherk v. Alberto-Culver Co.*, 417 U.S. 506, 519, 94 S.Ct. 2449, 2457, 41 L.Ed. 2d 270 (1974), citēta no Baldwin Ch. S., Brand



R.A. Epstein D., Gordon M. W. *International Civil Dispute Resolution*. A problem oriented coursebook. St. Paul: Thomson West, 2004, p.625

2. EKT spriedums lietā *Bier/Mines de Potasse d'Alsace* (C-21/76), citēts no Scordamaglia V. (author of the chapter) *Jurisdiction and Procedure in Legal Actions relating to Community Trade Marks. European Community Trade Mark. Commentary to the European Community Regulations*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International. 1997

3. EKT spriedums lietā *Cf. Rewe v. Hauptzollant Kiel*, [1981] ECR 1805 un *Van Bael & Bellis Competition Law of the European Community. Fourth Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 2005., p.1181

4. EKT spriedums lietā *Delhaize v Promalvin* (C-47/90). citēts no Rozenfelds J. *Intelektuālais īpašums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.

5. EKT spriedums lietā *SMW Winzersekt GmbH v Land Rheinland-Pfalz* (C-306/93) [http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga\\_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61993J0306](http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61993J0306) (aplūkots 2008.gada 20.decembrī)

6. EKT spriedums apvienotajās lietās C-240/98 to C-244/98 *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero* (C-240/98) and *Salvat Editores SA pret José M. Sánchez Alcón Prades* (C-241/98), *José Luis Copano Badillo* (C-242/98), *Mohammed Berroane* (C-243/98) and *Emilio Viñas Feliú* (C-244/98) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-240/98%20&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2007.gada 15.novembrī)

7. EKT spriedums lietā *Giulia Pugliese pret Finmeccanica SpA, Betriebsteil Alenia Aerospazio* (C-437/00) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-437/00&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=ne>

[wform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Recherche](#) (aplūkots 2007.gada 13.novembrī)

8. EKT spriedums lietā *Courage v. Crehan*, [2001] ECR I-6297, citēts no Van Bael & Bellis *Competition Law of the European Community. Fourth Edition*. The Hague: Kluwer Law International, 2005

9. EKT spriedums lietā *Archer Daniels Midland Co. pret Eiropas Kopienu Komisiju* (T-329/01) [10. EKT spriedums lietā \*Raiffeisen Zentralbank Österreich AG, Bank Austria Creditanstalt AG, Anteilsverwaltung BAWAG PSK AG, Raiffeisenlandesbank Niederösterreich-Wien AG, BAWAG PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft und Österreichische Postsparkasse AG, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG, Niederösterreichische Landesbank-Hypothekenbank AG pret Eiropas Kopienu Komisiju\* \(apvienotās lietas no T-259/02 līdz T-264/02 un T-271/02\) \[11. EKT spriedums lietā \\*Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG pret Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG\\* \\(C-4/03\\) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-192/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform>\]\(http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-271/02&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher</a> \(aplūkots 2009.gada 21.janvārī\)</p></div><div data-bbox=\)](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-329/01&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher</a> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)</p></div><div data-bbox=)

[wform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](#) (aplūkots 2008.gada 20.novembrī)

12. EKT spriedums lietā *BPB plc pret Eiropas Kopienu Komisiju* (T-53/03)

[http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-53/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher)

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-53/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](#) (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

13. EKT spriedums lietā *El Corte Inglés, SA pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB)* (T-420/03) [http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-420/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher)

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-420/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](#) (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

14. EKT spriedums lietās *Budějovický Budvar, národní podnik un Anheuser-Busch, Inc. pret Iekšējā tirgus saskaņošanas birojs (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB)* (apvienotās lietas

T-57/04 un T-71/04) [http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-57/04%20&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher)

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-57/04%20&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](#) (aplūkots 2008.gada 20.decembrī)

15. EKT spriedums lietā *Brigitte and Marcus Klein pret Rhodos Management Ltd* (C-73/04)

[http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-73/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&a)

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-73/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&a](#)

[ffclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-194/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher) (aplūkots 2008.gada 3.novembrī)

16. EKT spriedums lietās *The Queen, ABNA Ltd, Denis Brinicombe, BOCM Pauls Ltd, Devenish Nutrition Ltd, Nutrition Services (International) Ltd, Primary Diets Ltd v Secretary of State for Health, Food Standards Agency, Fratelli Martini & C. SpA, Cargill Srl v Ministero delle Politiche Agricole e Forestali, Ministero della Salute, Ministero delle Attività Produttive, Ferrari Mangimi Srl, Associazione nazionale tra i produttori di alimenti zootecnici (Assalzo)* v *Ministero delle Politiche Agricole e Forestali, Ministero della Salute, Ministero delle Attività Produttive, Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie(Nevedi) pret Productschap Diervoeder* (apvienotās lietas C-453/03, C-11/04, C-12/04 un C-194/04)

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-194/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 28.decembrī)

17. EKT spriedums lietā *Lagardère Active Broadcast, Compagnie européenne de radiodiffusion et de télévision Europe 1 SA (CERT) pret Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE), Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (GVL)* (C-192/04)

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-192/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 20.novembrī)

18. EKT spriedums lietā *Microsoft Corp., The Computing Technology Industry Association, Inc., DMDsecure.com BV, MPS Broadband AB, Pace Micro Technology plc, Quantel Ltd, Tandberg Television Ltd, Association for Competitive Technology, Inc., TeamSystem SpA, Mamut AS, Exor AB pret Eiropas Komisiju* (T-201/04) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-201/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 20.novembrī)

19. EKT spriedums lietā *Land Oberösterreich pret ČEZ as* (C-343/04) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-343/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 3.novembrī)

20. EKT spriedums lietā *Test Claimants in Class IV of the ACT Group Litigation pret Commissioners of Inland Revenue* (C-374/04) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20Class%20IV%20of%20the%20ACT%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 12.martā)

21. EKT spriedums lietā *Massachusetts Institute of Technology* (C-431/04) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-431/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher>

[affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20the%20FII%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher) (aplūkots 2008.gada 20.decembrī)

22. EKT spriedums lietā *Test Claimants in the FII Group Litigation pret Commissioners of Inland Revenue* (C-446/04) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20the%20FII%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 12.martā)

23. EKT spriedums lietā *Laserdisken ApS pret Kulturministeriet* (C-479/04) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-479/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 20.novembrī)

24. EKT spriedums lietā *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation pret Commissioners of Inland Revenue* (C-524/04) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Test%20Claimants%20in%20the%20Thin%20Cap%20Group%20Litigation&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 12.martā)

25. EKT spriedums lietā *Unibet (London) Ltd, Unibet (International) Ltd pret Justitiekanslern* (C-432/05) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=&nomusuel=Unibet&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 14.martā)
26. EKT spriedums lietā *The Coca-Cola Company pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju* (T-175/06) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-175/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 11.decembrī)
27. EKT spriedums lietā *Ralf Schröder pret Kopienas Augu šķirņu biroju (KAŠB)* (T-187/06) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-187/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 20.decembrī)
28. EKT spriedums lietā *American Clothing Associates SA pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB)* (T-215/06) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-215/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform>

[wform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](#) (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

29. EKT spriedums lietā *Develey Holding GmbH & Co. Beteiligungs KG pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB)* (C-238/06) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi->

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-238/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](#) (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

30. EKT spriedums lietā *Henkel KgaA pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB)* (C-238/06 P) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi->

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-238/06%20P&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](#) (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

31. EKT spriedums lietā *Productores de Música de España (Promusicae) pret Telefónica de España SAU* (C-275/06) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi->

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-275/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](#) (aplūkots 2009.gada 20.novembrī)

32. EKT spriedums lietā *Honda Motor Europe Ltd pret Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (ITSB) un Seat SA* (T-363/06) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi->

[bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=T-](#)



[363/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&ocinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-363/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&ocinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher) (aplūkots 2008.gada 11.decembrī)

33. EKT spriedums lietā *Sot. Lélos kai Sia EE, Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton, Konstantinos Xydias kai Sia OE, Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton, Ionas Stroumsas EPE, Pharmakapothiki Pharma-Group Messinias AE, K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïonton, Kokkoris D. Tsánas K. EPE u.c. pret GlaxoSmithKline AEVE Farmakeftikon Proïonton*, iepriekš *Glaxowellcome AEVE* (apvienotās lietas no C-468/06 līdz C-478/06)

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-478/06&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&ocinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

34. EKT spriedums lietā *adidas AG, adidas Benelux BV pret Marca Mode CV, C&A Nederland CV, H&M Hennes & Mauritz Netherlands BV, Vendex KBB Nederland BV* (C-102/07)

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-102/07&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&ocinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

35. EKT sprieduma lietā *Competition Authority pret Beef Industry Development Society Ltd, Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd.* (C-209/07) <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-209/07&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&ocinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher>

[affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-372/07&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher) (aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

36. EKT spriedums lietā *Nicole Hassett v South Eastern Health Board* (C-372/07)  
<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-372/07&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2009.gada 14.martā)

37. EKT spriedums lietā *Intel Corporation Inc. pret CPM United Kingdom Ltd* (C-252/07)  
<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-252/07&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher> (aplūkots 2008.gada 15.decembrī)

38. Lūgums EKT (lieta C-403/08) sniegt prejudiciālu nolēmumu - izteikts ar High Court of Justice (Chancery Division) (Apvienotā Karaliste) 2008.gada 17.septembra rīkojumu - *Football Association Premier League Ltd, NetMed Hellas SA, Multichoice Hellas SA/QC Leisure, David Richardson, AV Station plc, Malcolm Chamberlain, Michael Madden, SR Leisure Ltd, Phillip George Charles Houghton, Derek Owen*  
<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=lv&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&docj=docj&alldocnorec=alldocnorec&docnoj=docnoj&docnoor=docnoor&typeord=ALL&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&numaff=&ydatefs=&ddatefs=&mdatefs=&ydatefe=&ddatefe=&mdatefe=&nomusuel>

[=&domaine=&mots=autorties%C4%ABbas&resmax=100&Submit=Mekl%C4%93t](#)

(aplūkots 2008.gada 30.novembrī)

39. WIPO Arbitration and Mediation Center. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION. Bruce Springsteen -v- Jeff Burgar and Bruce Springsteen Club. Case No. D2000-1532 from 25 January, 2001 <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-1532.html>

(aplūkots 2008.gada 16.decembrī)

40. Šķīrējtiesneša Ričarda V. Peidža (*Riĉard W. Page*) atsevišķās domas (*dissent* – angl.) pie WIPO Arbitration and Mediation Center. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION. Bruce Springsteen -v- Jeff Burgar and Bruce Springsteen Club. Case No. D2000-1532 from 25 January, 2001 <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-1532.html>

(aplūkots 2008.gada 16.decembrī)

41. WIPO Arbitration and Mediation Center. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION. Forest Laboratories Inc. v. UrProxy Domains. Case No. D2008-0564 from June 5, 2008 <http://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2008/d2008-0564.html> (aplūkots

2008.gada 16.decembrī)

42. Latvijas Republikas 5.Saeimas 1995.gada 27.aprīļa sēdes stenogramma [http://www.saeima.lv/steno/st\\_955/st2704.html](http://www.saeima.lv/steno/st_955/st2704.html) (aplūkots 2009.gada 2.februārī)

43. Par Civilprocesa likuma 348.panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2001-08-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2002.gada 18.janvāris, nr.10 (2585)

44. Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Satversmes tiesas spriedums lietā nr.2004-10-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2005.gada 18.janvāris, nr.9 (3167)

45. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006.gada 3.maija spriedumu lietā SKC – 304 “Civillikuma 1185. un 1186.pantā paredzētais servitūts dod tiesību novadīt netīru ūdeni svešās robežās vai caur tām, ņemot vērā 1139. pantā paredzēto šāda servitūta absolūto nepieciešamību” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2006/cd030506.doc> (aplūkots 2009.gada

1.martā)

46. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 3.janvāra lēmums lietā nr. SPC-13. <http://www.at.gov.lv> (aplūkots 2007.gada 23. augustā)

47. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 25.aprīļa spriedums lietā SKC-309 „,Par īpašuma tiesībām uz „Ave Sol””. *Jurista Vārds*. 2007.gada 4.septembris, nr.36 (489)
48. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Civillietu tiesu palātas 2007.gada 18.jūnija lēmums lietā Nr.PAC-1271. Nav publicēts
49. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 15.augusta spriedums lietā SKC – 519 “Lemjot jautājumu par administratīvā akta atcelšanu, tiesai jāpārbauda ar to noteiktā servitūta atbilstība likuma normām un lietas faktiskajiem apstākļiem (Civillikuma 1135., 1146., 1159.pants)” [http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/cd1\\_150807.doc](http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/cd1_150807.doc) (aplūkots 2009.gada 1.martā)
50. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 26.septembra spriedums lietā SKC-651 „,Par laulāto kopmantas statusu””. <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/651-7.doc> (aplūkots 2009.gada 16.februārī)
51. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 24.oktobra spriedumā lietā SKC – 703 “Par kopīpašuma lietošanas sadales jauna varianta procesuālo nozīmi” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/cd24102007.doc> (aplūkots 2009.gada 1.martā)
52. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 5.decembra spriedums lietā SKC – 60 “Par kopīpašuma reālu sadali” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2007/p-60-7.doc> (aplūkots 2009.gada 1.martā)
53. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 23.janvāra spriedums lietā SKC – 36 “Par pirmpirkuma tiesībām” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2008/36-8.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)
54. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 16.aprīļa spriedumā lietā SKC – 159 “Par izpirkuma tiesības īstenošanu” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2008/159-8.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)

55. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 6.maija lēmums lietā Nr.PAC-1256. Nav publicēts
56. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 11.jūnija spriedums lietā SKC – 250 “Par pirmpirkuma tiesībām” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2008/250-za.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)
57. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 29.oktobra spriedumu lietā SKC – 346 “Par turētāju kā īpašnieka vietnieku valdījumā” <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2008/346-rzavina.doc> (aplūkots 2009.gada 28.februārī)
58. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004.gada 3.septembra lēmums lietā Nr. PAC – 1106 <http://www.at.gov.lv/files/archive/department4/2004/cp030904.doc> (aplūkots 2008.gada 27.decembrī)
59. Rīgas Apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 2.jūnija lēmums lietā Nr.2-9/68. Nav publicēts
60. Rīgas Apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 27.septembra lēmums lietā Nr.C27107804/9 CA-4226/12. Nav publicēts
61. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 10.novembra lēmums lietā Nr.C-3290/11. Nav publicēts
62. Rīgas Apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 10.jūnija spriedums lietā Nr.C04334006 C-854/19. Nav publicēts
63. Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 25.maija lēmums lietā C 27112204. Nav publicēts
64. Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 18.jūnija lēmums lietā Nr.C-27107804 C-1078/9. Nav publicēts
65. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2007.gada 29.janvāra sprieduma lietā Nr.C32194705 C-115/07-10. Nav publicēts
66. Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 3.janvāra spriedums lietā Nr.A-3057-07/6 lietā par pārkāpumu konkurences jomā, un par Konkurences padomes 2006.gada 16.augusta lēmuma Nr.E02-88 atcelšanu, 9., 10.lpp.

[http://www.tiesas.lv/files/AL/2008/01\\_2008/03\\_01\\_2008/AL\\_0301\\_raj\\_A-3057-07\\_6.pdf](http://www.tiesas.lv/files/AL/2008/01_2008/03_01_2008/AL_0301_raj_A-3057-07_6.pdf)

(aplūkots 2009.gada 21.janvārī)

67. SPRK 2008.gada 19.marta lēmums Nr.87 „Par strīda izšķiršanas starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” un sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Baltkom TV” ierosināšanu” <http://www.sprk.gov.lv/index.php?id=6466&sadala=423> (aplūkots 2009.gada 16.februārī)

68. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2008.gada 18.jūnija lēmums Nr.211 “Par strīda izšķiršanu starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” un sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Baltkom TV SIA”” [http://www.sprk.gov.lv/doc\\_upl/LemumsN211D18062008.doc](http://www.sprk.gov.lv/doc_upl/LemumsN211D18062008.doc) (aplūkots 2009.gada 12.februārī)

69. Konkurences padomes 2008.gada 1.decembra lēmums lietā Nr.E20-120 par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas pārkāpumu biedrības “Autortiesību un komunikācijas konsultāciju aģentūra/Latvijas autoru apvienība” darbībā

70. [http://www.kp.gov.lv/uploaded\\_files/2008/DE02-120\\_0112.pdf](http://www.kp.gov.lv/uploaded_files/2008/DE02-120_0112.pdf) (aplūkots 2008.gada 11.decembrī)

## Anotācija

Civiltiesiska rakstura lietu jurisdikcija, jeb Latvijas civilprocesa jēdzienu kontekstā precīzāk būtu teikt - pakļautība un piekritība ir vieni no tiem procesuālo tiesību jautājumiem, kuru regulējums Latvijā principu līmenī nav mainījies vismaz vairākus desmitus gadu. Tam par piemēru var minēt kaut vai esošo priekšmetiskās piekritības sadalījumu, kas paredz daļu civillietu nodot rajonu (pilsētu) tiesu piekritībā, bet citu – uzreiz apgabaltiesu kā pirmās instances tiesu piekritībā. Šādu regulējuma nemainību daudzējādā ziņā ir sekmējis fakts, ka arī vairākas no tiesību zinātnē paustajām atziņām pakļautības un piekritības jomā ilgstoši nav ne apstrīdētas, ne pārskatītas.

Protams, nevar apgalvot, ka minētās tiesību zinātnes atziņas un uz to pamata pieņemtais tiesiskais regulējums ir vērtējams negatīvi tikai tāpēc, ka nav ilgstoši mainīts. Tomēr tajā pašā laikā jurisdikcijas, pakļautības un piekritības regulējuma ilgstoša nemainība rada bažas, ja ņem vērā būtiskus, nesenā pagātnē pieņemtus Eiropas Savienības tiesību aktus, kas tieši vai netieši (t.i. kā direktīvas) piemērojami arī Latvijā un ievieš būtiskas novitātes civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas procesuālajā kārtībā. Nevar arī neņemt vērā vismaz Latvijai jaunus civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas mehānismus, tādus kā mediācija, kā arī jaunas tiesību zinātnes atziņas par civilprocesa tiesību jautājumiem, it sevišķi par civilprocesa un cilvēktiesību mijiedarbību racionālas un reizē uz pamattiesību aizsardzību vērstas civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas kārtības nodrošināšanu.

Šādu apstākļu kontekstā autors kā šī darba galvenos mērķus ir izvirzījis (I) visaptveroša pētījuma izstrādi par civiltiesiska rakstura lietu jurisdikciju, tās veidiem un institūcijām, kurām var būt jurisdikcija civiltiesiska rakstura lietās, (II) tiesību uz taisnīgu tiesu satura un ietekmes noskaidrošanu jurisdikcijas noteikšanā civiltiesiska rakstura lietās, kā arī (III) atsevišķu civiltiesiska rakstura lietu specifikas ietekmes noskaidrošanu uz jurisdikcijas noteikšanu šajās lietās.

Minēto mērķu sasniegšanas ietvaros autors ir nonācis pie būtiskiem teorētiskiem secinājumiem un priekšlikumiem. Autors ir piedāvājis jaunākajā Latvijas tiesību doktrīnā nedefinēto jurisdikcijas jēdziena skaidrojumu, kā arī precizētus pakļautības un piekritības jēdziena skaidrojumus, uzsverot vairākas, līdz šim tiesību doktrīnā neizceltas, būtiskas pakļautības un piekritības iezīmes. Autors arī ir veicis plašu principa par tiesībām uz taisnīgu tiesu pētījumu un ir nonācis pie secinājumiem, ka ierobežojumi individuālo darba tiesību strīdu un ar patērētāju tiesībām saistīto strīdu izšķiršanai šķērējtiesās ne vienmēr ir uzskatāmi par atbilstošiem principam uz taisnīgu tiesu. Papildus tam autors uz plašas atsevišķu civiltiesiska rakstura lietu specifikas analīzes pamata ir izvirzījis un pamatojis hipotēzi par speciālās jurisdikcijas tiesu ieviešanas lietderību Latvijā ar intelektuālā īpašuma tiesībām un negodīgu konkurenci saistīto civiltiesiska rakstura strīdu, kā arī tiesiskās aizsardzības procesa, maksātnespējas un likvidācijas lietu iztiesāšanai.

## Abstract

The jurisdiction in the civil disputes and the other civil cases is issue of the Latvian procedural law at the level of principles has not been changed within the several decades. As the example could be mentioned the allocation of the jurisdiction between city courts and district courts in the cases of property rights and other rights *in rem* as well of possession of the real estate. Probably, there are no such changes because several findings of the Latvian legal science in respect of jurisdiction have not been challenged or reconsidered within the long term.

It should be noted that the lack of challenge and reconsideration of the above-mentioned legal science findings as well as the law does not show itself that these findings and law are disputable. But, in the same time such lack of challenge and reconsideration creates the doubt, is the present law well founded, especially in the light of European legal acts adopted in the closest past. These European legal acts have established several innovations in the procedural order of the resolution of the civil cases. In addition should be kept in mind the new civil disputes resolution mechanisms, such as mediation, as well as the findings of legal science in the respect to the several issues of civil procedure, for example, the interaction of civil procedure law and human rights with the aim to provide the efficient and human rights protective order of the resolution of the civil cases.

In the light of the above-mentioned aspects, author sets the following main targets for the present research – (I) the creation of the comprehensive research on jurisdiction in civil cases, types of jurisdiction and institutions, which may have this jurisdiction; (II) survey on right to a fair trial, its scope and impact on jurisdiction in civil cases; (III) survey on the specific aspects of the certain categories of civil cases and the impact of these specific aspects on the jurisdiction in the respective civil cases.

In the result the author has provided several theoretical as well as practical findings and innovative proposals. As the most important from them could be mentioned the proposal of the new definition for legal term ‘jurisdiction’, undefined in the present Latvian legal science, as the proposals of the amendments to legal terms ‘pakļautība’ and ‘piekritība’, related to jurisdiction and specific for Latvian law. The author also has made the broad research on the principle of right to a fair trial and has concluded that the restriction on arbitration jurisdiction in individual labour disputes and disputes related to consumer’s law not always could be deemed as corresponding to the principle of right to a fair trial. In addition on the basis of the analysis of the specific aspects of the certain categories of civil cases is concluded that in Latvia could be reasonable the establishment of specific jurisdiction courts for the resolution of cases, related to intellectual property, unfair competition, legal protection process, insolvency and liquidation.